

Bulletin advokacie

Čeští advokáti vybojovali osm medailí na sportovních hrách v Paříži • Potenciální konflikt mezi oprávněnými zájmy klientů a zájmy advokáta u hromadných žalob • Polemika s pohledem NS na tzv. další nemajetkové újmy při ublížení na zdraví • Rozhodnutí SD EU C-284/16 a jeho důsledky • XXVII. Karlovarské právní dny •

V Y D Á V Á Č E S K Á A D V O K Á T N Í K O M O R A

Právní povaha metra a jeho komponent
– první praktické řešení této aktuální otázky pohledem předních českých civilistů F. Melzera a P. Téгла najdete na str. 19-29.

**ADVOKÁTI
PROTI
TOTALITĚ**

Více o projektu najdete na str. 4-5.

Léto s významnými kodexy Wolters Kluwer

Nejaktuálnější komentáře na trhu

Soudní řád správní. Komentář

Jasně a přehledně strukturovaný komentář; díky judikatuře zapracované přímo do textu výkladu se čtenář rychle orientuje v problematice jednotlivých ustanovení. Drobnějším písmem jsou pak uvedeny doplňující informace, které čtenář ocení při hlubším zájmu o dané téma. Právní stav k 31. 5. 2019.

Občanské soudní řízení. Soudcovský komentář. Komplet (kniha I až V) - 3. vydání

Úspěšný „soudcovský komentář“ občanského soudního řízení vychází již ve 3., aktualizovaném a doplněném vydání. Komentář si získal oblibu především díky praktickému výkladu, který se opírá o dlouholetou každodenní aplikaci o. s. ř. a o výběr více než 2 000 judikátů. Přehlednosti výkladu napomáhá řada grafů, tabulek, příkladů a vzorových dokumentů.

Všech pět svazků vychází v průběhu léta

Občanský zákoník. Komentář. Svazek IV. (dědické právo) - 2. vydání

Druhé, aktualizované vydání IV. svazku komentáře občanského zákoníku přináší poznatky z praxe a odborných konferencí po 5 letech účinnosti zákona. Komentář je doplněn i o výklad k řízení o pozůstalosti s přesahem do souvisejících zákonů.

Komentáře budou také dostupné
v ASPI a jako e-knihy

Objednávejte již nyní výhodně na www.wolterskluwer.cz/obchod

Bulletin advokacie

Bulletin advokacie vydává
Česká advokátní komora v Praze
(IČ 66 000 777)
v agentuře **impax**, spol. s r. o.
www.impax.cz

Časopis je zapsán do Seznamu recenzovaných
neimpaktovaných periodik ČR.
Vychází 10x ročně, z toho 2 dvojčísla (1-2, 7-8).
Přetisk povolen jen se souhlasem redakce.

Adresa redakce:

Česká advokátní komora
Národní třída 16, 110 00 Praha 1
telefon: 273 193 111
e-mail: bulletin@cak.cz, www.cak.cz
IČ: 66000777
DIČ: CZ 66000777

Redakce:

Předseda redakční rady: JUDr. Petr Toman, LL.M.
Šéfredaktorka: JUDr. Hana Rýdlová
Výkonné redaktorky: PhDr. Ivana Cihlářová,
Mgr. Hana Kejhová, MPA,
PhDr. Dagmar Koutská
Tajemnice redakce: Eva Dvořáková

Redakční rada:

JUDr. PhDr. Stanislav Balík, Ph.D.,
prof. Dr. Alexander Bělohávek,
prof. JUDr. Jan Dědič,
prof. JUDr. Jan Dvořák, CSc.,
prof. JUDr. Aleš Gerloch, CSc.,
JUDr. Vojen Güttler,
JUDr. Vladimír Jirousek,
JUDr. Ladislav Krym,
doc. JUDr. Alena Macková, Ph.D.,
prof. JUDr. Karel Marek, CSc.,
doc. JUDr. Pavel Mates, CSc.,
JUDr. Michal Mazanec,
Mgr. Robert Němec, LL.M.,
prof. JUDr. Naděžda Rozehnalová, CSc.,
prof. JUDr. Pavel Šámal, Ph.D.,
JUDr. Michal Žižlavský

Objednávky předplatného zasílejte

na adresu: ČAK, Národní třída 16,
110 00 Praha 1,
e-mail: dvorakova@cak.cz
Cena výtisku včetně dvojčísel je 90 Kč,
zvýhodněné roční předplatné 850 Kč kromě
poštovného, balného a DPH. Advokátům
a advokátním koncipientům se rozesílá
zdarma. S reklamacemi při problémech
s distribucí se obraťte na pí Dvořákovou,
e-mail dvorakova@cak.cz, tel. 273 193 165.

Inzertní služby zajišťuje agentura

IMPAX, spol. s r. o. Objednávky inzerce
zasílejte na adresu agency@impax.cz,
případně volejte na tel. 244 404 555 nebo
na 606 404 953. Media kit a další informace
naleznete na internetových stránkách
www.impax.cz.

Celé znění každého čísla vychází též
na internetu (www.cak.cz).

Toto číslo vyšlo 9. 8. 2019 v nákladu
17 050 výtisků.

Obálka: Vstup do stanice Národní třída –
foto PhDr. Dagmar Koutská

Tisk: Impax, spol. s r. o.

MK ČR E 6469
ISSN 1210-6348 (print)
ISSN 2571-3558 (Advokátní deník)

Úvodník

Monika Novotná: **Čeká nás horké léto?** 3

Aktuality

Advokáti proti totalitě Red. 4
**Čeští advokáti vybojovali osm medailí na mezinárodních
sportovních hrách v Paříži** Eva Indruchová, Dagmar Koutská 6
Vyhlášen 15. ročník celojustiční soutěže Právník roku 2019 8
Aktuálně v právu Hana Rýdlová 9

Z právní teorie a praxe

Články

**Potenciální konflikt mezi oprávněnými zájmy klientů
a zájmy advokáta u hromadných žalob** Robert Němec 13
Metro jako věc v právním smyslu Filip Melzer, Petr Tégl 19
**Polemika s pohledem Nejvyššího soudu na tzv. další nemajetkové
újmý při ublížení na zdraví** Daniel Mališ 30
**Vzdání se zákonného předkupního práva spoluvlastníků k nemovité
věci a jiné způsoby, jak se s ním vypořádat** Eliška Klimentová 38
**Soumrak (nejen) investiční arbitráže? –
Rozhodnutí SD EU C-284/16 a jeho důsledky** Daniel Hrčka 42
**Akcionářské dohody o výkonu hlasovacího práva a limity
jejich sjednávání** Michala Špačková 47
**Podmíněné zastavení trestního stíhání a narovnání
v novém trestním řádu – recentní úvahy zákonodárce a návrhy
de lege ferenda, 1. část** Alena Tibitzánlová 53
**Povinnost zaměstnavatele dát zaměstnanci při zdravotní
nezpůsobilosti k výkonu práce výpověď a právní následky
jejího porušení** Jana Komendová 60

Z judikatury

NS: Občanskoprávní povaha manipulační plochy 65
ÚS: K přiznání nároku na bezplatnou obhajobu 69
**NSS: Doložení oprávnění zastupovat zmocnitele při podání správní
žaloby zmocněncem jménem zmocnitele** 71
**ESLP: K nezávislosti a nestrannosti Rozhodčího soudu pro sport
(Court of Arbitration for Sport)** 75
**Glosa: K rozsudku NS ve věci odpovědnosti advokáta
za nesprávný právní názor** 77

Z odborné literatury

Jaromír Jirsa a kolektiv: **Občanské soudní řízení. Soudcovský komentář.
Kniha I. a II.** (Miroslav Sedláček) 79
Jan Šafránek, Lola Laštovičková, Tomáš Podškubka,
Lukáš Pěsna, Jiří Hlaváč: **Zákon o přeměnách obchodních společností
a družstev. Praktický komentář** (Jarmila Pokorná) 80
Rudolf Leška, Eva Ondřejová: **Základy marketingového práva
a práva duševního vlastnictví/Fundamentals of Marketing Law and
Intellectual Property Law** (Karel Marek) 81
Ivana Štenglová: **Smlouva o dílo** (Tereza Mališová) 82
Michal Petr: **Vztah českého a unijního soutěžního práva**
(Vladislav Bernard) 83
Ulrich Magnus, Peter Mankowski (eds.): **Brussels Ibis Regulation.
Commentary** (Luboš Tichý) 84
Jozef Vozár: **Augustín Ráth – prvý slovenský rektor Univerzity
Komenského** (Stanislav Balík) 86

z advokacie

Z české advokacie

Výživné má platit rodič, ne stát Daniela Kovářová	87
Z kárné praxe Jan Syka	88

Z Evropy a ze světa

Stálé zastoupení ČAK v Bruselu informuje	89
--	----

informace a zajímavosti

Měli byste vědět

Karlovarské právní dny po dvacáté sedmé Michal Vávra	90
Přednášky a semináře pro advokáty a advokátní koncipienty ve vzdělávacích a školicích střediscích ČAK	93
Pozvánka na konferenci „Soukromé právo 2019“ v Ostravě	95
Vyšlo druhé číslo elektronického Věstníku	95
Pozvání na semináře a přednášky Jednoty českých právníků ve II. pololetí 2019	96
Pozvánka na Prague EU Law Days	97
Pozvánka na konferenci o internetovém právu	97
Pozvánka na mezinárodní exkluzivní konferenci v Praze	98
Rezervujte si termín na říjnový kongres o insolvenční	98
Pozvánka na 22. sportovní hry české advokacie v Nymburce	98
Pozvánka na 94. mezinárodní autorskoprávní kongres v Praze	99
Pozvánka na 22. ročník golfového turnaje české advokacie	99

Nakonec

O prostituci a její právní regulaci Petr Hajn	100
Kresba Lubomíra Lichého	101
Víte, že... Stanislav Balík	101
Inhaltsverzeichnis	102
Zusammenfassung/Summary	103
Table of Contents	104

ZIZLAVSKY ➤ **25 let**

byznys a insolvence

příležitost ke spolupráci

www.zizlavsky.cz

ak@zizlavsky.cz

Pokyny pro autory

Vážení,

jsme potěšeni vašim zájmem publikovat v Bulletinu advokacie! Prosíme vás v zájmu urychlení publikace o dodržení několika mála instrukcí:

Příspěvky posílejte redakci elektronicky ve formátu programu Microsoft Word (DOC), a to na adresu bulletin@cak.cz.

Formát

Formát zasláných příspěvků by měl odpovídat řádkování 1, písmo Times New Roman, velikost 12. V žádném případě nepoužívejte funkci Automatické číslování, Automatické odrážky ani další speciální formátování textu. Odstavce odděluje jenom entrem. Vyznačování v textu provádějte pouze tučně (důležité pasáže) nebo kurzívou (citace, cizojazyčné, zejména latinské výrazy), v žádném případě nepište proložené, nepoužívejte podtrhávání textů ani verzálky! Poznámky pod čarou a vysvětlivky k textu tvořte výhradně pomocí funkcionality program MS Word a „Poznámky pod čarou“. Tabulkové údaje formátujte pomocí tabulátorů.

Fotografie

Pokud k článku chcete připojit obrazové podklady, zašlete je zvlášť ve formátu JPG, TIF nebo eps. Barevné fotografie by měly mít rozlišení nejméně 300 dpi při velikosti, v jaké se budou reprodukovat, zasláné portrétní fotografie by měly mít nejméně 400 x 500 pixelů. Obrázky či grafy v žádném případě nevkládějte přímo do dokumentů!

Obsah

Redakce uvítá zejména články kratšího až středního rozsahu, optimální rozsah je do 30 000 znaků včetně mezer.

K odbornému článku připojte vždy stručné shrnutí v rozsahu nejvýše deseti řádků.

Citace a odkazy provádějte dle vlastní bibliografické normy BA.

Vzory citací:

Kniha: J. Novák: Soukromé právo, C. H. Beck, Praha 2020, str. 120.

Časopis: J. Novák: Poznámky k soukromému právu, Bulletin advokacie č. 3/2020, str. 20.

Redakce přijímá články, které nebyly dosud publikovány a jsou původním autorským dílem, dostatečně odlišným od jiných příspěvků na stejné nebo podobné téma. Pokud autor nabízí rukopis současně více redakcím, je povinen redakci o této skutečnosti neprodleně informovat. Zjištění opaku může vést k ukončení recenzního řízení. Poskytnutím rukopisu bere autor na vědomí, že dílo před publikací musí projít úspěšně recenzním řízením, přičemž o jeho zařazení do recenzního řízení, jakož i o publikaci rozhodne šéfredaktor/ka.

Udělení souhlasu

Autor poskytnutím rukopisu dává redakci souhlas s rozmnožováním, rozšiřováním a sdělováním příspěvku na webových stránkách ČAK a v Advokátním deníku, v právních informačních systémech a na internetových portálech spolupracujících s ČAK, jakož i v oblasti zpracování dat v rámci monitoringu médií.

Korektury

Autorské korektury se provádí elektronicky po zalomení, e-mailem.

Ke každému příspěvku prosíme připojte:

- čestně prohlášení, že článek nebyl dosud publikován
- svoji barevnou portrétní fotografii
- telefonické spojení a e-mail
- korespondenční adresu
- datum narození
- bankovní spojení pro vyplacení honoráře
- informaci o svém profesním působení, akademické, pedagogické či vědecké tituly
- sdělení, zda jste plátcem DPH

Redakce si vyhrazuje právo stylistických, jazykových a technických úprav textů.

Čeká nás horké léto?

Nemám na mysli počasí, i když právě ve dnech, kdy úvodník připravuji, hlásí Klementinum nejvyšší dosaženou teplotu za celou historii měření. Nemám na mysli ani horké léto politické, ač právě nyní média spekulují, zda padne vláda, prezident jmenuje ministra, zda bude proti prezidentovi podána kompetenční nebo ústavní žaloba – nebo obě, nebo žádná ... Mám na mysli přípravu právních předpisů, které mohou výrazně zasáhnout do života advokacie. Těsně před začátkem léta se nám podařilo zmírnit tvrdé dopady novely zákona o mezinárodní spolupráci při správě daní, která hrozila, že advokát bude (pod hrozbou sankce) povinen porušit profesní povinnost mlčenlivosti, a to buď tak, že mu bude uložena povinnost oznámit přeshraniční transakci svého klienta, bude-li mít daňové dopady, nebo bude muset finančnímu úřadu prokázat s doložením všech podkladů, že o této povinnosti informoval svého klienta. Prozatím zvítězil zdravý rozum a advokátům je v návrhu uložena toliko povinnost informovat klienta, že advokát není z důvodu zákonné mlčenlivosti osobou, které je oznamovací povinnost dané transakce uložena.

Buďme však spravedliví, návrh zmíněné novely vychází ze směrnice DAC 6 a v tomto případě se Ministerstvo financí snažilo po našich připomínkách omezit negativní dopady směrnice v rozsahu, jaký mu byl textem směrnice umožněn. Je smutnou pravdou, že právě na úrovni EU se jen obtížně bojuje za zachování klasických principů právního státu, mezi které profesní mlčenlivost advokáta nepochybně patří. Z Bruselu přichází i změna tzv. AML směrnice, která by měla být transponována do zákona o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti. Připravený návrh příslušné novely musí ČAK připomínkovat právě v těchto měsících. Novela rozšiřuje povinnosti tzv. povinných osob, tedy i advokátů, i když v zásadě zachovává postavení České advokátní komory při dozoru nad plněním stanovených povinností advokáty. Zásadní změna se týká kontroly tzv. skutečného majitele. Zde novela předpokládá, že advokát, který na základě provedené kontroly a identifikace klienta dospěje k závěru, že údaje v evidenci skutečných majitelů neodpovídají faktickému stavu, bude o této skutečnosti informovat klienta. Pokud však klient sám tuto nesrovnalost neodstraní nebo nevyvrátí, měl by advokát o této nesrovnalosti informovat soud, který evidenci skutečných majitelů vede, a tuto nesrovnalost „doložit skutečnými nebo písemnostmi, které jí osvědčují“. Za porušení povinnosti informovat klienta by advokátovi hrozila pokuta 100 tisíc korun, za porušení povinnosti informovat soud až jeden milion korun.

Rozhodně si nemyslím, že kdokoli z mých kolegů by chtěl napomáhat praní špinavých peněz, nebo dokonce financování terorismu. Nedostatky v evidenci skutečných majitelů si však rozhodně nezaslouží, aby kvůli nim byla prolamová-

na povinnost mlčenlivosti – a to ani v případě, že by i povinnosti advokáta v souvislosti s oznámením soudu kontrolovala a sankcionovala Česká advokátní komora. Sotva se tedy (snad) podařilo přesvědčit předkladatele novely k DAC 6, že profesní mlčenlivost má smysl, ukazuje se nové nebezpečí. Až to někdy vypadá, že pro samé plnění povinností GDPR, AML, DAC atd. nebudeme mít čas na to základní – poskytovat našim klientům právní pomoc.

Ačkoli tedy legislativní léto může být ještě pořádně horké, vám, milé kolegyně a milí kolegové, přeji krásné a klidné prázdniny.

❖ JUDr. MONIKA NOVOTNÁ,
členka představenstva ČAK

ADVOKÁTI **PROTI** TOTALITĚ

ČESKÁ ADVOKÁTNÍ KOMORA PŘIPRAVUJE PŘI PŘÍLEŽITOSTI 30. VÝROČÍ LISTOPADOVÉ REVOLUCE 1989 UNIKÁTNÍ MULTIMEDIÁLNÍ PROJEKT, KTERÝ PŘEDSTAVÍ VEDLE ZNÁMĚJŠÍCH JMEN STATEČNÝCH ADVOKÁTŮ V DOBĚ NESVOBODY I MĚNĚ ZNÁMÉ OSOBNOSTI, JEJICHŽ JMÉNA BYLA V BĚHU DĚJIN POZAPOMENUTA, ALE ZASLOUŽÍ SI PŘIPOMENUTÍ, RESPEKT A VZDÁNÍ NAŠEHO HOLDU.

Projekt **Advokáti proti totalitě** chce na jedinečných životních osudech advokátů doložit, jak důležité jsou principy nezávislosti a důvěrnosti nejen pro advokacii jako profesi, ale i pro celou společnost. ČAK vzdá hold těm, kteří i za cenu vlastních nesnází bojovali proti totalitě, za právo a spravedlnost. A leckdy při obhajobě klienta neváhali přinést i oběť nejvyšší. Totalitou není myšlen pouze určitý politický systém, ale především způsob myšlení, který někteří používají dodnes. Je třeba neustálé kultivace etických principů pro práci advokátního stavu a zviditelňování pozitivních vzorů.

► KONFERENCE

Česká advokátní komora zve širokou odbornou veřejnost na konferenci **Advokáti proti totalitě**, která se bude konat 5. 11. 2019 od 9.30 do 15 hodin, a to ve velké porotní síni Vrchního soudu v Praze.

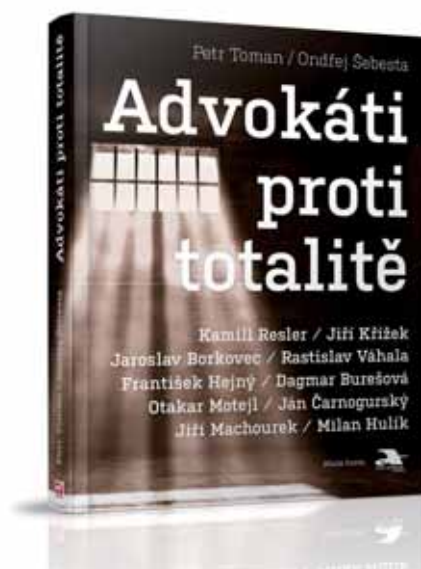
Konference bude věnována boji advokátů proti totalitním režimům a svou účast přislíbila řada špiček odborné právnické i historické veřejnosti.

Registrovat se na konferenci bude možné od 2. září 2019 až do vyčerpání kapacity porotní síně. Podrobné informace o registraci obdržíte v zářijových Newsech.

► KNIHA

Na konferenci současně proběhne slavnostní křest knihy **Petra Tomana a Ondřeje Šebesty Advokáti proti totalitě**.

Knihy bude završením dlouhodobého sběru příběhů o advokátech, kteří neustoupili z profesních a etických principů ani v těžkých dobách nesvobody. Publikace vychází z historických dokumentů, popisuje příběhy advokátů, z nichž někteří v boji s totalitou položili i svůj život.

► VÝSTAVA

ČAK dále zve na interaktivní výstavu, a to přímo na místě revolučních událostí. Výstava bude slavnostně zahájena 5. listopadu 2019 v 18 hodin v Galerii 17. listopadu v sídle České advokátní komory, v Kaňkově paláci, Národní 16, Praha 1.

Na výstavních plochách, interaktivní obrazovce a webu budou shrnuty informace o představovaných advokátech, ve výstavních vitrínách budou shromážděny trojrozměrné artefakty z jejich životů.

Výstava bude veřejnosti zdarma přístupná od 6. listopadu 2019 minimálně do konce roku 2019.

Galerie 17. listopadu.

► DALŠÍ SOUVISEJÍCÍ AKTIVITY

Spolu se zahájením výstavy budou spuštěny **webové stránky Advokáti proti totalitě**, na kterých naleznete řadu dalších materiálů, jež nepojme výstava samotná. Webové stránky budou zpřístupněny i přímo návštěvníkům výstavy na interaktivní **velkoplošné obrazovce**, kde bude možné dohledat i řadu dalších zajímavostí.

► DISKUSNÍ FÓRUM

Na Den lidských práv – 10. prosince 2019 – chystá ČAK diskusní fórum s tematikou lidských práv a svobod ve 21. století.

Bližší informace k této akci zveřejníme během podzimu.

A koho vám projekt konkrétně představí? Budou to tyto osobnosti: ►

JUDr. Kamill Ressler
advokát, obhájce
K. H. Franka

JUDr. Jiří Křížek
advokát, odsouzen na 22 let
v procesu s Miladou
Horákovou

JUDr. Jaroslav Borkovec
advokátní koncipient,
popraven 5. 11. 1949

JUDr. Rastislav Váhala
advokát, obhájce generála
Heliodora Píky

JUDr. František Hejný
advokát, po únoru 1948
zatčen a odsouzen
k několikaletému trestu,
do advokacie se již nikdy
nevrátil

JUDr. Dagmar Burešová
advokátka, politička,
obhájkyň disidentů
v 70. a 80. letech
minulého století

JUDr. Otakar Motejl
advokát, obhájce disidentů
v 70. a 80. letech
minulého století

JUDr. Ján Čarnogurský
slovenský advokát, politik,
obhájce disidentů
v 70. a 80. letech
minulého století

JUDr. Jiří Machourek
advokát, obhájce disidentů
v 70. a 80. letech
minulého století

JUDr. Milan Hulík
advokát, obhájce disidentů
v 70. a 80. letech minulého
století

Čeští advokáti vybojovali osm medailí na mezinárodních sportovních hrách v Paříži

OD 9. DO 11. ČERVENCE 2019 SE Z INICIATIVY PAŘÍŽSKÉ ADVOKÁTNÍ KOMORY (PAK) USKUTEČNILY V HLAVNÍM MĚSTĚ FRANCIE PRVNÍ MEZINÁRODNÍ ADVOKÁTNÍ SPORTOVNÍ HRY.

Celkem se této jedinečné akce zúčastnilo čtyři sta advokátů z různých koutů světa. Kromě Francie (Paříž, Marseille, Bordeaux) na hry dorazily advokátní komory z Itálie, Belgie, Švédska, Řecka, Mongolska, Konga, Burkina Faso a Kamerunu. Samozřejmě nechyběla ani Česká advokátní komora.

ČAK reprezentovalo celkem **28 sportovců v sedmi disciplínách** – badminton, tenis, plavání, fotbal, volejbal, basketbal a pétanque, a to z celkových dvanácti (dalšími byly ragby, šachy, golf, šerm a bridž).

Pařížská advokátní komora představila záměr uspořádat první mezinárodní advokátní sportovní hry v Paříži během své tradiční společenské akce „Zahájení soudního roku“, která proběhla v prosinci 2018. Zásluhou předsedy ČAK JUDr. Vladimíra Jirouska, který je sám vášnivým sportovcem, byla účast ČAK na mezinárodních advokátních sportovních hrách podpořena nejen finančně, ale i organizačně.

Součástí mezinárodních sportovních her byla i dvoudenní **konference pod názvem „Advokát v odvětví sportu“**. Paralelně probíhaly také praktické workshopy zaměřené na specifická témata, jako např. status trenérů, bezpečnost sportovních událostí, právní aspekty činnosti sportovních klubů a další. Pozornost byla věnována i tématu ochrany osobních údajů sportovců. Velmi zajímavá pak byla diskuse o roli sportovních agentů vs. advokátů jako zástupců sportovců – tzv. „avocat madataire sportif“. Tato další kompetence advokátů byla do francouzského právního řádu zakotvena v roce 2011.

Oficiálně byly advokátní hry zahájeny v úterý 9. července večer, a to v sídle Pařížské advokátní komory, kde měli sportovci možnost se navzájem seznámit a vyměnit si zkušenosti ze své praxe. Též zde byla představena sportovní sekce PAK, která se věnuje karate.

Středa 10. července byla plná sportovních disciplín a jednotlivých utkání. **Do pozdních večerních hodin na pařížských sportovištích bojovali naši advokáti o medaile, a nakonec velmi úspěšně!**

Nejúspěšnější českou disciplínou byl tenis, kde čeští advokáti vyhráli, co se dalo. Zlato si odvezla **Terezie Vondrášková** v kategorii žen, další dvě zlata vybojovali **Ondřej Skalka** v kategorii nad 40 let a **Petr Novotný** v kategorii do 40 let. K tomu přidal ještě jedno stříbro z kategorie do 40 let **Petr Timura**.

Česká výprava byla v Paříži úspěšná.

Další zlato si odvezl **Martin Vojta** z badmintonového turnaje a tým volejbalistek a volejbalistů pod vedením kapitána **Petra Sedlatého**, ve složení **Kristýna Opolzerová, Helena Skalská, Barbora Stará, Tomáš Beneš a Jan Kalina**.

Jen o krůček před zlatem pak skončili **basketbalisté**. Kapitán **Radek Jilg** měl na palubovce k dispozici pěti hráčů – **Martina Koubka, Jaroslava Lišku, Jiřího Ondrouška, Václava Stoklasu a Miroslava Šmejdiře**.

Nezklamal ani **fotbalový tým**, který v opravdu tvrdé konkurenci dokázal „vytěžit“ bronz, z něhož se radovali kapitán **Vojtěch Dolina** a spoluhráči **Jan Andrášek, Štěpán Dražka, Jiří Drobeček, Jakub Klobáska, Ivan Kolobov, David Obenrauch a Marek Pšenko**.

Tenista Petr Novotný si z Paříže odvezl zlato.

Všechny síly nechal v bazénu také náš jediný reprezentant v plavání **Petr Šáda**, stejně jako trojice hráčů pétanque ve složení **Jaroslav Liška, Eva Indruchová a Veronika Slováčková**, která proti zkušeným domácím soupeřům měla jen

teoretické šance na umístění na „bedně“, byť i nad ostřílejšími soupeři chvílemi vedla. Český tým pétanque však ihned využil setkání s protihráči z Marseille v čele s jejich komorovým předsedou, s nímž ČAK aktuálně velmi úzce spolupracuje v rámci přípravy **exkluzivní konference s Kalifornskou asociací advokátů, Malajsijskou advokátní komorou, a právě i Marseillskou komorou. Konference, která se bude konat od 17. do 19. října 2019 v Praze, bude bohatá na zajímavá odborná témata i doprovodný společenský program.** Zájemci o účast se mohou hlásit na international@cak.cz.

Z Paříže si nakonec sportovci ČAK odvezli hned osm medailí – pět zlatých, dvě stříbrné a jednu bronzovou. V konečném součtu se stala česká výprava druhou nejúspěšnější. Prim drží domácí Francie, na třetím místě se v počtu medailí umístilo Mongolsko.

První mezinárodní advokátní hry byly zakončeny originálním způsobem, neboť večer následoval tzv. gala box, kde měli účastníci možnost sledovat živé zápasy amatérského boxu. V pátek 12. července již následoval odjezd sportovců zpět do vlasti. Kolegové kromě medailí odjeli i s **pozváním na další ročník mezinárodních advokátních her, který se uskuteční za dva roky v Aténách.**

Účast reprezentantů ČAK na této premiérové akci nesporně přispěla k dalšímu posílení mezinárodních vztahů Komory. ČAK a PAK dlouhodobě spolupracují a naše aktivní zapojení do her bylo strategickým krokem i proto, že ČAK a PAK v současnosti jednájí o podpisu memoranda o spolupráci, které by mělo být uzavřeno ještě v tomto roce. Předsedkyně PAK znovu potvrdila zájem o prohloubení spolupráce mezi Českou a Pařížskou advokátní komorou a českou účast kvitovala s velkým povděkem.

A jak hodnotí průběh her čeští sportovci? Za všechny shrnul své postřehy tenista Petr Novotný: „*Přátelská parta kolegů, výborná organizace zástupců ČAK, příjemní hostitelé a možnost sdílet a oslavovat vítězství s kolegy v kulisách krásné Paříže – advokátní hry pro nás znamenaly týden plný skvělých zážitků.*“

❖ JUDr. EVA INDRUCHOVÁ, Ph.D., LL.M.,
PhDr. DAGMAR KOUTSKÁ

❖ Foto: Mgr. VERONIKA SLOVÁČKOVÁ
a archiv ČAK

Basketbalový tým nakonec vybojoval stříbrnou medaili.

Bronzoví fotbalisté.

VÝSLEDKOVÁ LISTINA

DISCIPLÍNA	POŘADÍ	JMÉNO
tenis – ženy	1.	Terezie Vondrášková
tenis – muži nad 40 let	1.	Ondřej Skalka
tenis – muži do 40 let	1.	Petr Novotný
badminton	1.	Martin Vojta
volejbal	1.	Petr Sedlatý (kapitán)
tenis – muži do 40 let	2.	Petr Timura
basketbal	2.	Radek Jiřg (kapitán)
fotbal	3.	Vojtěch Dolina (kapitán)

Mezi všemi volejbalovými týmy zazářil ten český.

Česká advokátní komora a EPRAVO.CZ vyhlašují

15. ročník

prestižní celojustiční soutěže

právník roku 2019

Společně jsme založili tradici, kterou si právnický svět zaslouží!

epravo.cz

Váš partner na cestě právem

Cenu sv. Yva může v jednotlivých kategoriích získat příslušník kterékoliv právnické profese, pokud v oblasti svého působení dosáhne mimořádných výsledků. V kategorii Právnická síň slávy jde o ocenění za celoživotní dílo. Nominovat kandidáta může veškerá odborná veřejnost.

Stálé kategorie soutěže

- Občanské právo (hmotné i procesní)
- Trestní právo (hmotné i procesní)
- Insolvenční právo
- Správní právo
- Rodinné právo

Stálé kategorie se zvláštními kritérii

- Talent roku (pro mladé začínající právníky do 33 let věku)
- Ocenění PRO BONO
- Právnická síň slávy (za výjimečný celoživotní přínos právu)

Záštitu nad letošním ročníkem převzalo Ministerstvo spravedlnosti.

Ceny sv. Yva budou předány na slavnostním galavečeru se společenským programem 31. ledna 2020 v Brně. Pro rezervaci vstupenek a ubytování sledujte Bulletin advokacie č. 11/2019.

Nominace jsou přijímány na www.pravnikroku.cz od 31. 5. 2019 do 31. 10. 2019.

Partneři soutěže:

- Notářská komora ČR
- Exekutorská komora ČR
- Soudcovská unie ČR
- Unie podnikových právníků ČR
- Unie státních zástupců
- Jednota českých právníků
- Unie obhájců ČR
- Unie rodinných advokátů

Partneři soutěže:

RENOCAR

WI-ASS ČR
pojišťovací makléř

DAS BRÁNÍME SLUŠNĚ

E Bložek®

R RENOMIA **N** NATLAND

GENERALI **CEVROINSTITUT**
[vysoká škola]

Alkohol.cz
— Vyjimečná vína, destiláty a e-shop —

DeLonghi **CHATEAU VALTICE**
Better Everyday

euro

WOMEN FOR WOMEN
CHARITATIVNÍ PROJEKT ŽENY A PRAHA TYSKOVICHI

Wolters Kluwer

Vydavatelství
a nakladatelství
Aleš Čeněk, s.r.o.

Praetor
advokátní systém pro úspěšné

SingleCase

Synopsis

SwissLife
Select

ATLAS CONSULTING
ČLEN SKUPINY ATLAS GROUP

tvořící systémy **CODEXIS**

§ Aktuálně v právu

Z legislativy

Mírnější režim oddlužení pro lidi s dluhy z dětství

Vláda dne 24. června 2019 podpořila navrhované oddlužení lidí s dluhy z dětství ve zvýhodněném režimu. Předloha předpokládá, že lidé s dluhy z dětství by se mohli zbavit peněžitých závazků už za tři roky, tedy stejně jako senioři a zdravotně postižení. Předloha skupiny poslanců všech stran v čele s Kateřinou Valachovou navazuje na jinou novelu, podle níž by dluhy děti do 15 let přecházely na rodiče nebo na lidi, kteří je mají v péči. Vláda s navrhovanou změnou občanského zákoníku souhlasila navzdory zápornému postoji ministerstev školství i spravedlnosti. Sněmovna ji už podpořila v úvodním kole. Nynější předloha předpokládá zvýhodněný režim oddlužení pro lidi, pokud aspoň dvě třetiny jejich dluhů vznikly předtím, než dovršili 18 let věku. K těmto závazkům by se připočítávalo příslušenství těchto dluhů, které přirostlo později, a také nové dluhy těchto lidí, které vznikly do 21 let věku, pokud peníze použili na splácení starších závazků.

Elektronický systém tvorby zákonů

Elektronický systém tvorby zákonů bude plně zaveden od roku 2022. Tedy s dvouletým odkladem proti původním plánům. Počítá s tím novela zákona o Sbírce zákonů a mezinárodních smluv, kterou dne 12. července 2019 schválila Sněmovna. Česká advokátní komora se k původnímu návrhu zákona v připomínkovém řízení v roce 2015 nevyjadřovala, neboť v principu se jedná o úpravu, kterou lze považovat za vhodnou a vítanou. Přinese větší transparentnost legislativního procesu a do budoucna větší stabilitu, srozumitelnost a přehlednost právního řádu. Veškeré nedostatky, které bylo možné zákonu vytknout, byly pouze technického a systematického charakteru a byly vyřešeny v připomínkovém řízení. Pokud jde o navržený systém elektronické tvorby právních předpisů, lze jej považovat za další krok k elektronizaci státní správy, který zpřehlední legislativní proces.

Věcný záměr nového stavebního zákona

Věcný záměr nového stavebního zákona, který má urychlit a zjednodušit povolování staveb, dne 24. června 2019 schválila vláda. Harmonogram počítá s platností zákona od roku 2021. Podle Ministerstva pro místní rozvoj, které zákon předkládá, by se mělo povolovací řízení u staveb ze současného průměru 5,4 roku zkrátit na jeden rok. Podle kritiků ale zákon nahrává developerům, popírá veřejné zájmy, jako je například ochrana přírody, a otevírá prostor pro korupci.

Dva zákony o regulaci lobbingu

Rada vlády pro koordinaci boje s korupcí projednala 16. července 2019 důležitá protikorupční opatření, k jejichž přijetí se vláda zavázala v programovém prohlášení: regulaci lobbingu a ochranu oznamovatelů. Návrh

regulace lobbingu bude brzy předložen vládě k rozhodnutí o postoupení Parlamentu a návrh zákona o ochraně oznamovatelů bude vládě předložen do konce roku. Návrh regulace lobbingu řeší dva zákony, vlastní návrh zákona o lobbování a doprovodný změnový zákon, který novelizuje dílčí zákony v souvislosti s přijetím zákona o lobbování. Připomínky k návrhu zákona zaslala také Česká advokátní komora. Novela podle ní nedůsledně rozlišuje postavení profesních komor jakožto veřejnoprávních korporací osobního typu, když na jednu stranu tyto osoby považuje za osoby veřejného práva a na druhou stranu je považuje za lobbisty, tedy osoby prosazující soukromoprávní zájem v legislativním procesu. Tuto dichotomii považuje ČAK za škodlivou, neboť činí z profesních komor toliko zájmová sdružení (spolky) a upírá jim jejich přirozený základ osob veřejného práva.

Výpočet hodnoty obydlí, jež nemusí dlužníci vydat

Vláda dne 22. července 2019 schválila způsob určení hodnoty obydlí, které dlužník v oddlužení nemusí za určitých podmínek vydat k prodeji insolvenčnímu správci. Výpočet uvedlo Ministerstvo spravedlnosti v nařízení vlády, které by mělo být účinné od srpna. To, že dlužník v oddlužení nemusí za určitých podmínek vydat k prodeji svůj dům či byt, stanoví novela insolvenčního zákona, která je účinná od letošního června.

Legislativu pro vás

sledujeme denně. Čtěte **ADVOKÁTNÍ DENÍK**

Novela zákona o bankách

Vláda dne 15. července 2019 schválila návrh novely zákona o bankách a o spořitelních a úvěrních družstvech, podle kterého budou klienti lépe informováni při změně právní subjektivity jejich banky, například při přeměně na pobočku zahraniční banky. Včasná informace například umožní klientům se rozhodnout, jak se svými úsporami v bance naložit. Novela mj. zakotvuje práva vkladatelů vybrat nebo převést své nepojištěné pohledávky z vkladů, a to bezúplatně a bez sankce v případě, že se v důsledku fúze nebo rozdělení banky mění příslušný orgán dohledu nad bankou. Zároveň novela vypouští ustanovení týkající se povinnosti bank předkládat ČNB výpis všech akcionářů a správců z emise akcií banky před konáním valné hromady. Příslušné potřebné kompetence centrální banky zůstávají dostatečně zachovány.

Jednodušší proces likvidace právnických osob

Vláda dne 15. července 2019 schválila novelu nařízení o Obchodním věstníku, jejímž cílem je administrativně a finančně zjednodušit proces likvidace právnických osob. Dosavadní zpoplatněné dvojí zveřejnění oznámení

vstupu právnické osoby do likvidace v Obchodním věstníku, společně s výzvou pro věřitele, aby přihlásili své pohledávky, bude nahrazeno možností zveřejnit takové oznámení a výzvu ve veřejném rejstříku. Využije se tak již existujícího mechanismu uveřejňování vstupu do likvidace a údajů o likvidátorovi ve veřejném rejstříku, který se efektem vyrovná zveřejnění oznámení o likvidaci v Obchodním věstníku.

Z judikatury

ÚS se zastal advokátů při domovní prohlídce společných prostor

Ústavní soud se dne 20. června 2019 zastal trojice advokátů, jejichž data mohlo státní zastupitelství zaslat po domovní prohlídce společných prostor spolu s ostatními zajištěnými daty na vyžádání do Německa. Podle nálezu tím mohla být prolomena advokátní mlčenlivost. Ústavní soud řešil situaci, kdy byla domovní prohlídka nařízena v advokátních prostorech, které spolu s advokátem podezřelým ze spáchání trestných činů sdíleli i další advokáti. Společný byl i server, na kterém měli uložena data. Zástupce ČAK, který byl u prohlídky přítomen, však odmítl udělit souhlas k seznámení se s obsahem zajišťovaných listin, ty proto putovaly na ČAK. Krajský soud v Brně následně vydal rozhodnutí o nahrazení souhlasu zástupce České advokátní komory a vyčleněná data krajské státní zastupitelství na základě žádosti o právní pomoc předalo do Německa. Krajský soud stěžovatele ale nepojal jako účastníky řízení. Podle nich měli na centrálním serveru uloženu svoji kompletní právní praxi, a listiny tak byly vydány, aniž měli v řízení možnost jakkoli vystupovat. Ústavní soud zrušil předmětné usnesení krajského soudu, neboť jím bylo porušeno právo na spravedlivý proces.

Sdělení nálezu je jednoduché. Advokátní mlčenlivost je tady proto, aby nechránila primárně advokáty, ale jejich klienty. Pokud by advokátní mlčenlivost nebyla, tak by tuto profesi nešlo účinně vykonávat. Druhé sdělení je, že advokátní mlčenlivost se nemůže týkat trestné činnosti advokátů, to by šlo o zneužití institutu.

ÚS: zákon o státním občanství se měnit nebude

Ústavní soud dne 9. července 2019 zamítl návrh na zrušení ustanovení, podle kterého nelze žalobou zpochybnit rozhodnutí o neudělení občanství, pokud jsou jeho důvodem bezpečnostní rizika. Zákon konkrétně říká, že takové rozhodnutí je vyloučeno z přezkoumání soudem. Ústavní soudci poukázali na bezpečnostní zájmy státu a nutnost minimalizovat možnosti úniku utajovaných informací. Podle soudce zpravodaje Jaroslava Fenyka stát odpovídá za bezpečnost svou i svých občanů, proti právu na soudní přezkoumání tak stojí bezpečnostní zájmy. Ústavní soud upřednostnil bezpečnost.

SD EU ke kompenzaci pro pasažéry ČSA za zpoždění letu

V případě letů s mezipřistáním, které směřují z letiště v členském státě do třetího státu přes jiný třetí stát a na něj

byla učiněna jediná rezervace, je letecký dopravce, který provozoval první úsek letu, povinen k náhradě újmy cestujícím, kteří v rámci druhého úseku letu provozovaného jiným leteckým dopravcem než dopravcem Společenství měli při přeletu významné zpoždění. Vyplývá to z rozsudku Soudního dvora EU ze dne 11. července 2019 ve věci C-502/18.

Judikaturu pro vás

sledujeme denně. Čtěte

ADVOKÁTNÍ DENÍK

Ze světa práva

Italští trestní advokáti demonstrovali před Justičním palácem v Neapoli

Stávka italské trestní komory se uskutečnila 9. července 2019 a jejím hlavním cílem bylo vyjádřit nesouhlas italských advokátů se stávajícím managementem věznic a dramatickou situací v nich napříč celou Itálií, zejména upozornit na přeplněnost italských věznic. Organizátorem stávky byl Svaz italských trestních komor založený v roce 1982, který sdružuje advokáty specializující se na trestní věci. Zastupuje více než 8 000 advokátů, kteří jsou zapsáni u 131 regionálních trestních komor. K této situaci vedlo dlouhodobé přezírání problémů italského vězeňství. Protože stávající vláda nikterak neřeší aktuální stav věznic a průběh trestních řízení, což s ohledem na nerespektování ústavních principů a základních pravidel demokratických států je alarmující a vzbuzuje velké obavy, připravil Svaz italských trestních komor společnou deklaraci. V ní uvádí, že je nutné přistoupit k urgentnímu prosazování série opatření, které pomohou k humanizaci výkonu trestů a zajistí jejich výkon v souladu s Ústavou.

Cena Bulletinu advokacie pro doktorandy PF UK v rámci SVOČ

Česká advokátní komora podporuje mladé právnické talenty nejen v rámci soutěže Právník roku, ale již tradičně se připojuje i k soutěži Studentské vědecké a odborné činnosti na Právnické fakultě UK v Praze. Prostřednictvím redakce Bulletinu advokacie a Advokátního deníku udělila na půdě PF UK dne 25. června i letos třem vybraným pracím Cenu BA. Redakce se rozhodla ocenit tyto mladé kolegy a kolegyně, kteří působí na fakultě jako doktorandi: Mgr. Anežka Pudilová: Nestrannost soudce při dokazování v trestním řízení,

Mgr. Bc. Pavel Martiník: Implementace 6 AML směrnice, Mgr. Lenka Náhlovská: Význam etického kodexu pro trestněprávní compliance.

Zprávy z justice pro vás

sledujeme denně. Čtěte

ADVOKÁTNÍ DENÍK

♣ JUDr. HANA RÝDLOVÁ

Dědické právo

Kompletní pohled na dědění z hlediska hmotněprávního, procesního a mezinárodního

Martin Šešina, Ladislav Muzikář, Petr Dobiáš

Příručka podrobně a komplexně zpracovává problematiku dědictví a řízení o pozůstalosti podle aktuální úpravy hmotného i procesního práva. Samostatná část publikace je věnována mezinárodním aspektům dědického práva.

896 stran, váz., 1490 Kč

Občanský zákoník IX. svazek

§ 2894–3081 Závazky z deliktů a z jiných právních důvodů

Filip Melzer, Petr Tégel a kolektiv

Autoři upozorňují na výkladové problémy a nabízí přesvědčivá řešení aplikačních nejasností.

Autorská cena spolku Karlovarské právnické dny 2019 – 1. místo

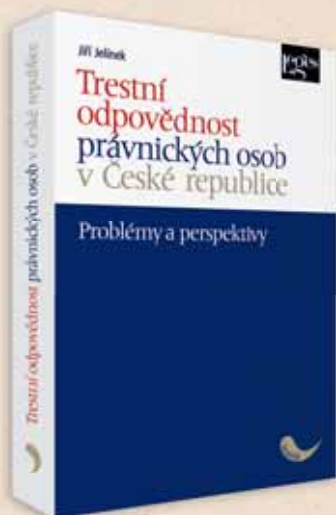
1728 stran, váz. s přebalem, 2690 Kč

Trestní odpovědnost právnických osob v České republice

Problémy a perspektivy

Jiří Jelínek

Monografie podrobně analyzuje vybraná problematická témata a otázky právní úpravy trestní odpovědnosti právnických osob v ČR, jejich sankcionování i řízení proti nim a sumarizuje náměty a doporučení k vhodnému legislativnímu řešení.

384 stran, váz., 690 Kč

Správní řád s poznámkami a judikaturou

4. aktualizované a doplněné vydání podle právního stavu k 1. 7. 2019

Petr Průcha

Čtvrté vydání úspěšné publikace nabízí oblíbené poznámkové zpracování správního řádu, reflektuje recentní změny v právní úpravě a přináší aktualizovaný přehled související judikatury.

536 stran, 780 Kč

Ochrana osobnosti, soukromí a osobních údajů

Pavel Mates, Martin Valoušek, Eva Fialová, Tomáš Lechner, Markéta Hálová, Jakub Sivák, Olga Sovová, Eduard Bruna, Markéta Brunová

Publikace nahlíží na silně rezonující problematiku ochrany osobnosti, soukromí a osobních údajů prizmatem ústavního, občanského i evropského práva a objasňuje vliv související legislativy na specifické situace v různých oborech.

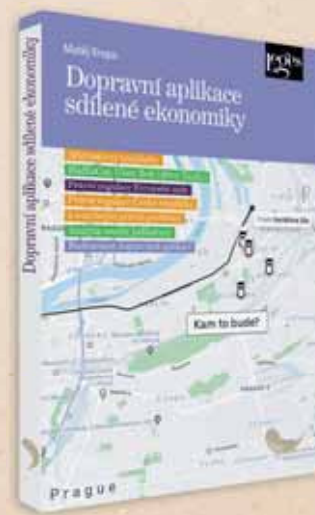

432 stran, 590 Kč

Dopravní aplikace sdílené ekonomiky a jejich veřejnoprávní regulace

Matěj Krupa

Dopravní aplikace sdílené ekonomiky jsou moderní programy pro mobilní telefony zvané BlaBlaCar, Uber a Bolt. Příručka se zabývá fenoménem sdílené ekonomiky a právním rámcem poskytování těchto služeb z pohledu práva EU a ČR.

156 stran, 280 Kč

e-tron

Elektromobil s DNA Audi.

Vstupte do nové éry v prvním plně elektrickém SUV s komfortním dojezdem 417 km, inteligentní rekuperací energie a futuristickými technologiemi včetně virtuálních zpětných zrcátek. Zažijte výjimečnou jízdu s dynamickým sportovním výkonem charakteristickým pro vozy Audi.

Kombinovaná spotřeba a emise CO₂ modelu Audi e-tron: 0,0 l/100 km, 23,7–24,6 kWh/100 km (NEDC), 22,5–26,2 kWh/100 km (WLTP). Vyobrazený model může obsahovat prvky příplatkové výbavy. Foto je pouze ilustrativní.

Porsche
Praha-Prosek
Liberecká 12, Praha 8
www.audi-prosek.cz

Potenciální konflikt mezi oprávněnými zájmy klientů a zájmy advokáta u hromadných žalob

Úkolem a základní povinností každého advokáta je chránit oprávněné zájmy klienta a klást tyto zájmy nad zájmy vlastní. Novým nástrojem, který má být stranám v budoucnu k dispozici, jsou hromadné žaloby. Kde jsou však hranice takového oprávněného zájmu klienta ve vztahu k hromadné žalobě? Díky zkušenostem ze zahraničí můžeme s jistotou říci, že jejich stanovení je nezbytné. Jen tak se vyhneme situacím, ve kterých jsou pomocí tohoto nástroje prosazovány zájmy, které již na první pohled oprávněné nejsou. V průběhu řízení o hromadné žalobě může nastat celá řada situací, kdy se zájem klienta dostane do rozporu se zájmem advokáta. Zejména tomu tak může být v případech, kdy je odměna advokáta stanovena jako podílová.

Mgr. Robert Němec, LL.M.,
je advokátem, místopředsedou představenstva ČAK a partnerem PRK Partners.

Hromadná žaloba – obecný úvod

Hromadné žaloby jsou právním nástrojem, který má sloužit k hromadnému uplatnění nároků většího množství procesních subjektů, a v důsledku toho k lepší a efektivnější ochraně jejich subjektivních práv.

Prvním zárodkem hromadné žaloby v dnešní podobě byla římská *actio popularis*, k níž byl aktivně legitimován jakýkoli občan Říma. Bylo tomu tak z důvodu, že tyto žaloby chránily veřejný zájem.¹

Hlavním kritériem dělení hromadných žalob je způsob, jakým je procesní strana, na níž stojí více osob, v řízení zastupována. Na základě tohoto kritéria se hromadné žaloby dělí na **reprezentativní** a **skupinové**.

V **reprezentativním řízení má určitý subjekt širokou žalobní legitimaci a hájí zájmy určité skupiny osob**. Tento subjekt nazýváme **reprezentativní žalobce** a zákon zpravidla vymezuje osoby, které tuto funkci v řízení zastávají. Nejčastěji se jedná o profesní organizace, veřejnoprávní subjekty (např. ombuds-

mana) či spolky.² Osoby, jejichž zájmy jsou zastoupeny reprezentativním žalobcem, se řízení v žádné podobě neúčastní a ani nejsou vázány jeho výsledkem či oprávněny domáhat se výkonu rozhodnutí.³

Skupinové řízení se vyznačuje tím, že na jedné ze stran stojí větší množství osob. Podle toho, na které straně, se dále dělí na aktivní skupinová řízení (větší množství osob na straně žalobce) a na výrazně méně častá pasivní skupinová řízení (větší množství osob na straně žalovaného). Iniciovat zahájení může kdokoli z členů skupiny na účet svůj i všech ostatních. Aktivní legitimace bývá příznána také spolkům či jiným subjektům (např. ombudsmanovi).⁴

Pro projednání žaloby jsou často stanoveny určité procesní podmínky, jako např.:

- a) dostatečné množství členů (*numerosity*);
- b) sdílení skutkových či právních otázek (*commonality*);
- c) vhodnost tohoto typu řízení (*superiority*), a
- d) „procesní zvládnutelnost“ rozsahu řízení (*manageability*).⁵

Posuzování předpokladů přípustnosti hromadné žaloby a rozhodnutí o ní se nazývá **procesem certifikace**. V rámci této certifikační fáze soud také určí zástupce skupiny, který je

1 P. Smolík: Hromadné žaloby: současnost a výhledy české právní úpravy, Právní fórum 2006, str. 395 a násl.

2 Tamtéž.

3 Tamtéž.

4 J. Balarin, L. Tichý: Kolektivní ochrana procesních práv v ČR: Sen či skutečnost? Bulletin advokacie č. 3/2013, str. 17-25.

5 Tyto požadavky plynou ze znění právní úpravy v USA.

zpravidla vybírán ze středu skupiny, nemusí jím však být žalobce. Pro jmenování zástupce skupiny jsou většinou stanoveny minimálně dvě základní podmínky. Zástupce skupiny musí být ztotožněn se zájmy skupiny a musí disponovat odpovídajícím odborným a materiálním zázemím pro vedení skupinového řízení.

Dělicím kritériem skupinového řízení je princip, který řízení ovládá. V praxi můžeme sledovat dva hlavní principy – opt-in a opt-out.

Pokud je skupinové řízení ovládáno mechanismem **opt-in**, členové skupiny se musí k účasti v řízení ve stanovené lhůtě přihlásit.

Pokud však řízení ovládá druhý z mechanismů, **opt-out**, je skupinové řízení vedeno se všemi členy skupiny, kteří aktivně neprojeví vůli neúčastnit se ho.

Mimo výše uvedené dva hlavní principy se v některých případech, ačkoli zřídka, vyskytuje **upravený mechanismus opt-out**. Pokud je skupinové řízení ovládáno tímto principem, jedná se ve své podstatě o mandatorní skupinové řízení, a z řízení se tedy účastníci nemohou odhlásit.

Ochrana zájmů spotřebitelů pomocí hromadných žalob

Ochrana zájmů spotřebitelů je primárním cílem, kterým někteří politici (a dokonce i někteří právníci) odůvodňují potřebu přijetí nového zákona. Je vytvářeno zdání, že je zde naléhavá potřeba přijetí připravovaného zákona o hromadných žalobách, jehož návrh byl Ministerstvem spravedlnosti nedávno zveřejněn. Ministerstvo přitom přichází s tímto návrhem zákona v situaci, kdy jednak probíhá debata o komplexní rekodifikaci civilního procesu v podobě nového civilního řádu soudního, jehož součástí by dle mého názoru měla být debata o hromadných žalobách, jednak na evropské úrovni probíhá zásadní debata mezi Evropskou komisí a Evropským parlamentem o návrhu směrnice o zástupných žalobách na ochranu kolektivních zájmů spotřebitelů. Nad tímto načasováním přijetí tak zásadního procesního předpisu, který do našeho právního řádu přinese naprosto cizorodý prvek, si lze jen povzdechnout.

Zcela namísto by v tomto případě byla široká a **důkladná odborná diskuse**. Potřeba další diskuse je dána zejména s ohledem na průběh připomínkového řízení věcného záměru tohoto zákona a přístup připomínkových míst, který byl z velké části odmítavý. Většina připomínkových míst uplatnila zásadní připomínky (některé byly uplatněny několika různými subjekty opakovaně), a přesto se s nimi Ministerstvo spravedlnosti vypořádalo ne zcela precizně. I u těchto široce uplatňovaných připomínek si spíše stálo za svým původním názorem a argumentovalo, proč zvolilo při přípravě ten který přístup. Jako příklad může sloužit připomínka, že by bylo vhodnější zakomponovat úpravu hromadných žalob do paralelně připravovaného nového kodexu civilního práva procesního (civilní řád soudní – c. ř. s.).

Oprávněný zájem klienta v právních a stavovských předpisech

Oprávněný zájem klienta můžeme nalézt v předpisech upravujících výkon advokacie, tedy v zákoně č. 85/1996 Sb., o advokacii (dále také jen „zák. o advokacii“), a v usnesení představenstva České advokátní komory č. 1/1997 Věstníku ze dne 31. října 1996, kterým se stanoví pravidla profesionální etiky a pravidla soutěže advokátů České republiky (dále jen „etický kodex“).

Ust. § 16 odst. 1 zák. o advokacii stanoví, že advokát je povinen chránit a prosazovat práva a oprávněné zájmy klienta a řídit se jeho pokyny. Advokát je tedy povinen prosazovat „**oprávněné zájmy**“. Ty nejsou v zákoně o advokacii ani v jiném předpise **definovány**. Zákon však oprávněné zájmy klienta spojuje s jeho pokyny. Advokát se řídí pokyny klienta právě při ochraně jeho oprávněných zájmů. Při interpretaci tohoto pojmu je tedy třeba věnovat pozornost také druhé větě tohoto ustanovení. Ta říká, že případ, kdy advokát není pokyny klienta vázán, je situace, kdy jsou pokyny klienta v rozporu s právním nebo stavovským předpisem. Lze tedy dovodit, že v takové situaci klient advokátovi dává pokyny, které nereflktují jeho oprávněné zájmy.

Další zmínku o oprávněných zájmech můžeme nalézt v čl. 6 odst. 1 etického kodexu. Stanoví, že oprávněné zájmy klienta mají přednost před zájmy jeho advokáta a jeho ohledem na kolegy advokáty. Zajímavé však je, že jako neoprávněný je třeba zájem klienta chápat i tehdy, když má klient požadavky, které sice nejsou v rozporu s právním ani stavovským předpisem, ale jsou nedůvodné.⁶

Dalo by se tedy dovodit, že advokát má povinnost odmítnout pokyn k podání žaloby a upozornit klienta na rozpor s právem v případě, že nárok, který klient zamýšlí uplatnit, je na hraně zneužití práva? Takový závěr by byl absurdní. Hranice zneužití práva a oprávněného nároku je v určitých případech, zejména při absenci judikatury či zákonných kritérií v dané právní oblasti, extrémně tenká. O tom, na které straně se klient v daném případě nachází, rozhoduje soud, posouzení není rolí advokáta. **Advokát by měl primárně prosazovat zájmy klienta, pokud nejsou ve zjevném rozporu se zákonem. Při pochybnostech by měl nechat posouzení oprávněnosti nároku a souladu se zákonem na soudu.** Na druhou stranu se tak někdy advokáti mohou ocitnout v očích veřejnosti ve špatném světle. Argumentace *dura lex sed lex* se nemusí vždy setkávat s pochopením.

„Oprávněné“ zájmy v kontextu hromadných žalob

Hromadné žaloby ve výše popsaném smyslu jsou sice pro český právní řád novinkou, avšak v některých zahraničních jurisdikcích jsou na denním pořádku. Můžeme se tak inspirovat a poučit z jejich zkušeností. Mnoho z nich je však negativních.

Právní úprava hromadných žalob musí do značné míry zohledňovat i postavení advokáta a skutečnost, že se domáhá oprávněných zájmů klienta.

Pokud toto nezohlední, bude zřejmě nutné řídit se zásadou „*co není zakázáno, je dovoleno*“ a advokát nebude mít možnost odmítnout pokyn klienta, nebo bude taková možnost sporná a advokát ji nevyužije z opatrnosti.

⁶ K. Čermák, M. Vychopeň: Čl. 6 in J. Svejtkovský a kol.: Zákon o advokacii: komentář, C. H. Beck, Praha 2012, str. 453.

Jedním ze zásadních atributů výkonu advokacie, který podmiňuje unikátní postavení advokacie v justičním systému, je **důstojnost advokátního stavu**. Ohrožování důstojnosti advokátního stavu a důvěry veřejnosti ve výkon advokacie je nejen jedním ze základních kritérií při posuzování kárné odpovědnosti advokátů dle § 17 zák. o advokacii, ale také kritériem pro rozhodnutí o tak zásadních krocích, jako je rozhodnutí o pozastavení výkonu advokacie nebo vyškrtnutí ze seznamu advokátů v případě zahájení trestního stíhání advokáta [§ 8 odst. 1 písm. c), § 9 odst. 2 písm. a), § 9 odst. 3 písm. a) zák. o advokacii], resp. v případě pravomocného odsouzení advokáta. **V případě implementace hromadných žalob se bude muset Česká advokátní komora zásadním způsobem postavit k otázce postavení advokátů v systému hromadných žalob.** Jinak hrozí vážné nebezpečí ohrožení dobré pověsti advokátů, resp. advokátního stavu jako celku, stejně jako v některých zemích, kde advokáti vystupují jako hlavní reprezentanti tzv. hromadných žalob.

Není tajemstvím, že hromadné žaloby mají největší tradici zejména v USA. Americká právní úprava pak byla zjevně hlavní inspirací také pro návrh českého Ministerstva spravedlnosti.

Zahraniční zkušenosti však ukazují, že v praxi dochází ke zneužívání institutu klienty, kteří podávají šikanózní hromadné žaloby, a to s jediným cílem – donutit společnost k mimosoudnímu vyrovnání, než aby riskovaly nákladné a zdlouhavé soudní řízení s nejistým výsledkem.

Je přitom otázkou, zda tito klienti sledují nějaký oprávněný zájem a jak se v dané situaci mají chovat advokáti v kontextu advokátní etiky. Dokonce existují i případy, kdy dochází ke zneužívání institutu samotnými advokáty. Takové případy samozřejmě poškodily vnímání spravedlnosti, justice, advokacie i samotných advokátů veřejností.

V USA je velkým **problémem vysoký podíl žalob s velkým rizikem pro žalované společnosti** (tzv. *high-risk cases*). Extrémní případy se nazývají případy *bet-the-company* (doslova „vsad' společnost“). Znamená to, že následky situace, kdy společnost nechá potenciální hromadnou žalobu dojít k soudu, mohou být pro společnost likvidační. Proto pojem „vsad' společnost“. Management společnosti se v takovém případě musí rozhodnout, zda bude riskovat zánik společnosti, nebo zda raději vyplatí často velmi vysoké (jelikož je zde potenciál možného vydirání) mimosoudní vyrovnání. Z výše uvedených důvodů jsou žalované společnosti nuceny přistupovat na mimosoudní smír a mimosoudní vyrovnání nároků, než by riskovaly svoji existencí. Často tyto nároky nemusí být ani oprávněné, ale pro společnost je přesto výhodnější uzavřít smír, než riskovat soudní řízení. Zahraniční zkušenosti přitom ukazují, že většina vyrovnání je dokonce uzavřena ještě předtím, než soud vůbec provede certifikaci, nároky tedy v takových případech ani nemusí splňovat kritéria stanovená pro hromadné žaloby.⁷

V USA přitom není výjimkou, že právní zástupce žalobců obdrží při vyrovnání vyšší kompenzaci než žalobci, resp. členové skupiny. Studie provedená RAND Corporation zjistila, že se to děje ve třech z deseti případů, které ve studii zkoumala.⁸ Např. v řízení o hromadné žalobě, kde žalobci tvrdili, že žalovaná nezákonně zasáhla do zdravotní péče zraněných zaměstnanců, byla žalovaná povinna uvolnit pro poškozené spotřebitele částku osm milionů. Nicméně právní zástupce ža-

lobců obdržel z této částky 4,5 milionu, tedy více než 55 %.⁹

Dalším případem byl spor s Národní fotbalovou ligou (NFL), ve kterém bývalí hráči tvrdili, že NFL užívá jejich jména a podobizny, aniž by je za to kompenzovala. Řízení skončilo smírem, ale samotní členové skupiny se rozhodli smír napadnout, jelikož jeho součástí nebyla žádná přímá platba bývalým hráčům. Místo toho měly být na základě smíru peníze přeměrovány do nové dobročinné skupiny a právní zástupce měl na odměně a výdajích obdržet 7,7 milionu dolarů.¹⁰

Dalším příkladem je spor, kdy spotřebitelé hromadnou žalobou napadli výrobce baterií Duracell, protože tyto baterie měly být klamavě označeny jako baterie s nejdelší výdrží. Spotřebitelé ovšem měli obdržet pouze 344 tisíc dolarů a právní zástupce 5,6 milionu dolarů.¹¹

V hromadné žalobě proti výrobci pizzy byl vytvořen pro spotřebitele fond, který čítal 9,75 milionu dolarů. Čerpalo z něj však pouze 770 spotřebitelů, což odpovídalo 1 % těchto prostředků. Právní zástupce obdržel 2,535 milionu dolarů.¹²

Soud odsouhlasil dohodu o smíru v řízení proti zdravotním klubům, přestože o vyplacení individuálního nároku požadovalo pouze 617 spotřebitelů. Tyto individuální nároky dosáhly souhrnné výše 7 200 dolarů. Právní zástupce přitom inkasoval 200 000 dolarů.¹³

Ve sporu o nároky z vad některých fénů značky Conair žalobcův advokát zajistil schválení smíru, pokud nebude učiněno žádné přímé vyrozumění o hromadné žalobě adresované spotřebitelům. Tím pádem bylo nepravděpodobné, že se velká část spotřebitelů o svém nároku vůbec dozví. Dokonce i žalovaný označil plán vyrozumění za „*žalostně nedostatečný*“, než došlo k uzavření smíru. Ti spotřebitelé, kteří se o smír dozvěděli, museli vytisknout formulář, vyplnit ho (včetně dvou sériových čísel výrobku) a odeslat poštou. Vyplnění online nebylo možné. Celý tento postup vedl k výslednému nároku na částku 5 dolarů nebo náhradní fén. Právní zástupci přitom inkasovali více než 1,1 milionu dolarů.¹⁴

Dalším příkladem smíru, který nebyl ve prospěch spotřebitelů, je smír v řízení o hromadné žalobě proti fast-food řetězci Subway. Předmětem sporu byla skutečnost, že sendviče inzerované jako „Footlong“ nedosahovaly délky jedné stopy. Zatímco spotřebitelům se nedostalo jakékoli peněžité náhrady, jejich právní zástupce obdržel odměnu 500 tisíc dolarů.

7 The 2018 Carlton Fields Class Action Survey. Best Practices in Reducing Cost and Managing Risk in Class Action Litigation. Dostupné online na <https://classactionsurvey.com/pdf/2018-class-action-survey.pdf>.

8 D. R. Hensler et al.: Class Action Dilemmas: Pursuing Public Goals for Private Gain (Executive Summary) 21 (1999), http://www.rand.org/content/dam/rand/pubs/monograph_reports/2005/MR969.1.pdf.

9 Viz Plaintiffs' Unopposed Motion for Order Preliminarily Approving Class Action Settlement at 8, *Gianzero v. Wal-Mart Stores, Inc.*, No. 09-cv-00656 (D. Colo. Nov. 21, 2011), ECF No. 464.

10 A. Frankel: Retired NFL stars reject settlement of their own licensing class action, Reuters, Mar. 25, 2013, <https://www.reuters.com/article/idUS103833563020130325>.

11 Pet. for a Writ of Certiorari at 16, *Frank v. Poertner*, No. 15-765 (U.S. Dec. 11, 2015), 2015 WL 8765974.

12 Final Distribution Order 7, *Spillman v. RPM Pizza, LLC*, No. 3:10-cv-00349-BAJ-SCR (M. D. La. July 29, 2013), ECF No 245.

13 *Martina v. L. A. Fitness Int'l, LLC*, 2013 WL 5567157, at *2 (D. N. J. Oct. 8, 2013).

14 Competitive Enter. Inst., *Conair Class Action Settlement Sets Our Hair on Fire*, Feb. 14, 2017.

Jediným výsledkem pro spotřebitele bylo ujištění ze strany Subway, že v rámci svých interních kontrolních mechanismů přijme určitá opatření.¹⁵ Odvolací soud smíř odmítl a dovořil, že v něm obsažený nárok spotřebitelů byl „naprosto bezcenný“, jelikož zde zůstávala ta samá malá šance, že zákazník obdrží sendvič, jehož délka nebude dosahovat jedné stopy.¹⁶ Podle soudu měla být hromadná žaloba bezodkladně odmítnuta, protože její podání sledovalo pouze „bezčné výhody pro spotřebitele“ a obohacení právního zástupce spotřebitelů.

V hromadné žalobě proti společnosti provozující tělocvičny dosáhli spotřebitelé z důvodu údajného nesprávného účtování členských poplatků náhrady v souhrnné výši pouze 1,6 milionu dolarů, přičemž jejich právní zástupce obdržel 2,39 milionu dolarů.¹⁷

V americké praxi nejsou výjimečné ani případy, kdy z podání hromadné žaloby nemají žádný benefit spotřebitelé, nýbrž pouze zástupce skupiny. Tím je často advokátní kancelář, která se specializuje na hromadné žaloby a kontinuálně aktivně vyhledává osoby, které by mohly být potenciálními členy skupiny v další žalobě. Americký Úřad pro finanční ochranu spotřebitelů (*Consumer Financial Protection Bureau*) zjistil, že ze vzorku 562 případů 87 % nepřinášelo žádný užitek spotřebitelům, kteří nebyli členy skupiny. V těchto případech byla žaloba odmítnuta (zamítnuta) soudem nebo došlo ke smíru, ale pouze mezi zástupcem skupiny a žalovaným.¹⁸ Tyto smíry se netýkaly spotřebitelů, kteří nebyli členy skupiny, a jsou označovány jako *non-class settlements*.

Jako alarmující se také jeví případy, kdy spotřebitelé obdrží namísto finanční náhrady kupony na slevu na produkty té společnosti, kterou zažalovali. Řízení o hromadných žalobách byla v USA „zamořena“ těmito tzv. kuponovými vyrovnáními či kuponovými smíry. Příkladem je výsledek žaloby, kterou podávali studenti účastníci se určitých konferencí pro mládež, protože jim nebyly poskytnuty veškeré smlouvené služby. Žaloba skončila smírem, přičemž žalobcům byly poskytnuty vouchery na budoucí konference pořádané žalovanou společností, zatímco jejich právní zástupce obdržel odměnu téměř 1,5 milionu dolarů.¹⁹

Podobný výsledek měla hromadná žaloba proti společnosti, která poskytovala makléřské služby. Žalobci tvrdili, že společnost porušila svoji povinnost odborné péče. Poškození klienti, kteří po svých negativních zkušenostech od společnosti neodešli, neobdrželi žádné finanční vyrovnání, ale pouze slevové kupony na poplatky za budoucí makléřské služby. Právní zástupce spotřebitelů přitom obdržel odměnu ve výši 21 milionů dolarů.²⁰

15 A. Schulman: Subway Footlong Sandwich Settlement Now on Appeal, *Competitive Enter. Inst.*, Mar. 30, 2016, <https://cei.org/blog/subway-footlong-sandwich-settlement-nowappeal>.

16 *In re Subway Footlong Sandwich Mktg. & Sales Practices Litig.*, 869 F.3d 551, 557 (7th Cir. 2017).

17 *Viz Gascho v. Global Fitness Holdings, LLC*, 822 F.3d 269, 274 (6th Cir. 2016).

18 *Consumer Fin. Protection Bureau, Arbitration Study: Report to Congress 2015*, at section 6, page 37, https://files.consumerfinance.gov/f/201503_cfpb_arbitration-study-report-to-congress-2015.pdf („CFPB Study“).

19 *Viz Radosti v. Envision EMI, LLC*, 717 F. Supp. 2d 37, 46-48 (D. D. C. 2010).

20 *Viz Bachman v. A. G. Edwards, Inc.*, 344 S. W. 3d 260, 264-65 (Mo. Ct. App. 2011).

Hranice oprávněného zájmu

Pokud připustíme, že by hromadné žaloby měly být do českého právního řádu zavedeny, **kde by měla být *de lege ferenda* stanovena hranice oprávněného zájmu, aby český zákonodárce předešel problémům popsaným výše?** Odpověď na tuto otázku není vůbec jednoduchá.

Jedním z hlavních úskalí institutu hromadných žalob je otázka jejich **financování**, resp. náhrady nákladů právního zastoupení. Jak je uvedeno níže, financování hromadných žalob má stát na principu tzv. podílové odměny investora. To je způsob financování, před kterým důrazně varuje již doporučení Komise ze dne 11. 6. 2013 o společných zásadách pro prostředky kolektivní právní ochrany týkající se zdržení se jednání a náhrady škody v členských státech v souvislosti s porušením práv přiznaných právem Unie 2013/396/EU (dále jen „doporučení Komise“).

Podílová odměna je založena na principu, že klient hradí odměnu v určitém podílu hodnoty předmětu právní služby (např. 25 % z hodnoty předmětu sporu), ale pouze v případě příznivého výsledku (tj. že spor vyhraje). Jak vyplývá již z užitého příkladu, jedná se o způsob sjednání odměny užívaný často v právním odvětví, zejména v řešení sporů. Tento způsob sjednání odměny je značně rozšířen v americké advokacii, kde se tento typ odměny hojně využívá, zvláště v řízeních o přiznání různých druhů odškodnění újmy. Naopak v některých zemích evropského kontinentu je tento typ odměny zakázán či považován za nemravný nebo neetický. V Kodexu chování advokátů Evropských společenství, konkrétně v jeho čl. 3.3., je stanoveno, že je zakázáno využívat této formy sjednání odměny.

Možnost sjednání podílové odměny upravuje rovněž česká právní úprava, byť tradičně byla považována spíše za výjimečný způsob sjednání odměny. Již za účinnosti vyhlášky ministra spravedlnosti č. 50/1965 Sb., o odměnách za poskytování právní pomoci (advokátní tarif), byla podílová odměna přípustná jen výjimečně. Ust. § 3 odst. 1 totiž stanovilo, že se odměna stanoví podle jedné ze skupin sazeb uvedených v sazebníku. Odměňují se buď jednotlivé úkony právní pomoci uvedené v sazebníku, nebo úplné vyřízení věci úhrnnou odměnou. Sazebník přirozeně zpravidla stanovil odměnu konkrétní částkou v Kčs, ale např. u zastupování dědice, jehož nároky jsou v cizině, stanovil, že lze sjednat procentní odměnu podle výsledku. Za účinnosti vyhlášky č. 270/1990 Sb., o odměnách advokátů a komerčních právníků, byla možnost sjednat podílovou odměnu dle § 10 této vyhlášky pouze v případě, že byl výsledek řízení podle okolností případu značně nejistý, a nesměla přesahovat 20 % hodnoty věci. Nebylo ji rovněž možné sjednat po skončení řízení (rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 3. 2001, sp. zn. 29 Cdo 1984/2000).

V současné době je možnost sjednání podílové odměny a odměny v závislosti na výsledku věci, které se určují procentuálně (podílem) na hodnotě věci, práva či výsledku sporu, přípustná etickým kodexem v čl. 10 odst. 5, kde se výslovně stanoví požadavek, aby taková odměna splňovala zásadu přiměřenosti, přičemž se zároveň stanoví, že odměnu v závislosti na výsledku věci zpravidla nelze považovat za přiměřenou, pokud její podíl na tomto výsledku činí více než 25 %.

Požadavek přiměřenosti sjednané odměny advokáta je obsažen ve stavovském předpisu, který není obecně závazný a jako takový upravuje pouze práva a povinnosti advokátů v rámci advokátního stavu. Z uvedeného by šlo dovodit, že porušení stavovského předpisu spočívajícího ve sjednání nepřiměřeně vysoké odměny za zastupování nemá bezprostřední vliv na hmotněprávní nárok na zaplacení takto sjednané odměny. Tento názor však modifikoval Nejvyšší soud v rozhodnutí ze dne 19. 6. 2003, sp. zn. **33 Odo 506/2001-115**, kde zároveň uvedl, že **rozpor s ustanovením stavovského předpisu představuje jedno z kritérií při posuzování případné nemravnosti smluvního ujednání, a může tak zakládat neplatnost** podle ust. § 39 zákona č. 40/1964 Sb., občanského zákoníku. Sluší se podotknout, že podle současné úpravy obsažené v ust. § 580 odst. 1 o. z. je za (relativně) neplatné rovněž považováno právní jednání učiněné v rozporu s dobrými mravy.

V rozsudku sp. zn. **29 Cdo 2126/2009** dospěl Nejvyšší soud k závěru, že zákon č. 85/1996 Sb., o advokacii, vyhláška č. 177/1996 Sb., o odměnách advokátů a náhradách advokátů za poskytování právních služeb (advokátní tarif), ani jiný právní předpis **nevylučují, aby odměna za poskytování právních služeb byla dohodou mezi advokátem a klientem stanovena podílem na výsledku věci**. Nejvyšší soud pak takový způsob určení výše odměny advokáta neshledává bez dalšího ani rozporným s dobrými mravy či zásadami poctivého obchodního styku. Sám o sobě tudíž smlouvu mezi advokátem a klientem neplatnou (§ 39 zák. č. 40/1964 Sb., občanského zákoníku) nečiní a není ani důvodem pro odepření právní ochrany advokátovi.

Nejvyšší soud dále uvedl: „*Nelze totiž přehlédnout, že takový způsob určení výše odměny ji činí závislou na výsledku činnosti advokáta a míře jejího přínosu (měřeno ekonomickými kritérii) pro klienta, čímž se zpravidla riziko neúspěchu (jež lze z pohledu klienta spatřovat v tom, že služby poskytované advokátem nepovedou k očekávanému výsledku) částečně přenáší na advokáta. To, zejména v podnikatelských vztazích, lze považovat za odpovídající povaze vztahu mezi advokátem a klientem. Na uvedených závěrech by pak nic nemohla změnit ani skutečnost, že Česká advokátní komora podmiňovala ve svém stavovském předpise (v době uzavření smlouvy) takový způsob stanovení výše odměny okolnostmi zvláštního zřetele hodnými.*

Podstatná, z hlediska posuzování souladnosti výše sjednané odměny s dobrými mravy, popř. se zásadami poctivého obchodního styku, je zejména její přiměřenost obsahu a rozsahu poskytovaných služeb, příp. jejich výsledku pro klienta.“

Právní pomoc, či právní služba?

Zajímavou úvahu nad specifickým postavením advokátů mezi světem práva a byznysem učinil advokát a tehdejší ústavní soudce JUDr. PhDr. Stanislav Balík, Ph.D., ve svém zamyšlení „Advokát mezi Skyllou a Charybdou“.²¹

„*Troufám si tvrdit, že advokát je jedním z typických reprezentantů profesí každodenně lavírujících mezi Skyllou a Charybdou práva a byznysu,*“ uvedl Balík, který se zamýšlel nad tím, jestli má být advokát přítelem soudu (*amicus curiae*), a tedy činitelem aktivním při nalézání spravedlnosti, nebo je naopak jen

běžným podnikatelem obchodujícím s know-how v podobě znalosti práva. Poskytuje advokát právní pomoc, či právní službu?

Pokud tedy advokát stojí již dnes mezi Skyllou a Charybdou práva a byznysu, kde bude stát advokát zastupující anonymní skupinu hromadných žalobců, jehož odměna je dána podílem na úspěchu ve věci? Je jeho klientem žalobce, nebo ona anonymní skupina? Je získání podílové odměny advokáta vždy v oprávněném zájmu klienta?

Tyto otázky si neklade pouze advokacie v České republice, ale i na celoevropské, ba světové úrovni. **Pracovní skupina IBA publikovala v roce 2008 zajímavou stať, ve které varuje před přebíráním amerického systému tzv. contingency fees v Evropě.**²² Pracovní skupina IBA konstatuje, že navzdory rozmanitému vývoji občanskoprávních sporů se vyskytlo mezi systémy jednotlivých zemí mnoho podobností. Jednou z nejdůležitějších je nepřipustnost podílové odměny plynoucí z důrazu na profesionalitu a objektivitu advokáta. V opačném případě má totiž advokát přímý majetkový zájem na výsledku sporu. Tato zásada se uplatňuje v anglickém *common law*, francouzském a německém právu, nicméně v posledních letech dochází k určitému rozvolnění zejména v Británii, Belgii a Nizozemsku.

Pracovní skupina IBA varuje, že podílová odměna v Americe dramaticky změnila fungování soudních sporů. Byla sice zavedena z důvodu, který se zdál ctnostný, tj. aby byl zajištěn přístup k justici i těm, kteří si nemohou dovolit zaplatit za služby advokáta v případě neúspěchu. Vedla však také k enormnímu nárůstu počtu soudních řízení a k nákladům v řádech miliard eur ročně pro americké podniky a evropské podniky působící v Americe. Zavedení této odměny souvisí také s tím, že americké soudy začaly v minulosti odmítat uložení povinnosti nahradit náklady řízení neúspěšnému účastníkovi. Tento zlom také vedl k nárůstu počtu soudních řízení, zejména k podávání nedůvodných žalob, které měly za cíl pouze obtěžovat žalovaného a donutit jej k uzavření smíru z čistě ekonomických důvodů (tzv. *nuisance settlement*). V těchto případech hrála podílová odměna takovou roli, že zvyšovala pro advokáty atraktivitu těchto vyrovnání, jelikož byla vázána na finanční částku obsaženou ve smíru.

Obavy z výrazné prolitigačního chování popsané výše jsou reflektovány i na evropské úrovni. Dne 6. prosince 2018 přijal **Výbor Evropského parlamentu pro právní záležitosti (JURI) zprávu k návrhu směrnice o zástupných žalobách na ochranu kolektivních zájmů spotřebitelů** a o zrušení směrnice 2009/22/ES. Přijal několik pro advokáty zásadních dodatků.

Dodatek 96 stanoví: „*Členské státy zajistí, ať odměna advokátů a metoda, kterou je tato odměna stanovena, nevytváří podmíněť pro zahájení soudního řízení, které není nezbytné z hlediska zájmů některé ze stran sporu. Členské státy by zejména měly zakázat eventuální odměnu (pactum de quota litis).*“

Dodatek 18 stanoví: „*Členské státy by měly předcházet tomu, aby advokátní kanceláře zakládaly kvalifikované zastupující subjekty.*“

21 S. Balík: Advokát mezi Skyllou a Charybdou, Právo & byznys č. 10/2010, dostupné zde: <https://www.cak.cz/scripts/detail.php?id=6291>.

22 CONTINGENCY FEES AS AN INCENTIVE TO EXCESSIVE LITIGATION (viz www.ibanet.org/Document/Default.aspx?DocumentId=ABB6CB12-F091-4F25-818E-4EB48A4DAAC5 contingency fee in europe).

Pro úplnost je potřeba dodat, že dne 26. března 2019 Evropský parlament vydal usnesení, ve kterém tato doporučení doslovně promítl.²³

Rada evropských advokátních komor (CCBE) byla v tomto směru rovněž činná a navrhuje zejména, aby subjekty oprávněné k podání hromadné žaloby byly neziskové.²⁴

Omezování odměn stanovených dle podílu na úspěchu ve věci se netýká pouze Evropy, ale i mocnosti v oblasti hromadných žalob, USA. Jednotlivé státy takovou regulaci zavádějí. Colorado a Kansas omezují maximální výši odměny, a Texas dokonce zakazuje sjednání tzv. *contingency fee*.²⁵ V roce 2005 byla i na federální úrovni otázka odměny u tzv. kuponových hromadných sporů regulována.²⁶

Na evropské úrovni se tedy prosazují myšlenky omezující odměnu na úspěchu ve věci v řízení o hromadných žalobách. Evropský i celosvětový reprezentant advokacie tento pohled sdílí. Původce hromadných žalob po padesátileté zkušenosti došel k závěru, že takové omezení je namístě. I přes tyto trendy je v České republice navrhováno znění zákona, které takové stanovení odměny předpokládá a nijak nereguluje financování vedení sporu.

Návrh zákona o hromadných žalobách

S ohledem na mnoho připomínek, které kritizovaly nedostatečné pojistky (tzv. *safeguards*) v první verzi věcného záměru zákona o hromadných žalobách, došlo v tomto ohledu v revidované verzi se zapracovanými připomínkami a v nedávno zveřejněném návrhu paragrafového znění k jistému zlepšení. Situace však stále není ideální. **Problém ideálně vyvážených pojistek, které zachovávají použitelnost institutu hromadné žaloby, a přitom poskytují dostatečné záruky, že nedojde k jeho zneužití, je extrémně komplexní.** S ohledem na to, že jde o cizorodý prvek a teprve budoucnost skutečně ukáže, nakolik bude v českém prostředí reálně fungovat, měla by být v pochybnostech preferována varianta silnějších pojistek.

Mezi **konkrétní pojistky**, které by měly být v případě přijetí zákona o hromadných žalobách implementovány, patří v první řadě **zavedení systému účinných záruk před zneužitím kolektivního uplatňování nároků**, se kterými počítá doporučení Komise. Rozpor věcného záměru zákona o hromadných žalobách s doporučením Komise, to byla velmi častá zásadní připomínka v rámci připomínkového řízení, která ale nebyla Ministerstvem spravedlnosti uspokojivě vyřešena. Doporučení Komise nicméně neřešilo pojistky komplexně a ve velké míře ponechalo jejich úpravu na jednotlivých členských státech. Mimo pojistek, které jsou upraveny

v doporučení Komise, by tedy měly být zavedeny zejména **následující pojistky:**

- a) Zajištění náhrady nákladů řízení žalovaného, který měl ve věci úspěch.
- b) Přísnější regulace financování hromadných žalob třetími stranami a možnosti ujednání, dle kterých se výše odměny/úroku za financování odvíjí od soudem přiznané či směrem dosažené částky.
- c) Zavedení režimu opt-in, resp. systému zjištění okruhu potenciálních dotčených spotřebitelů alespoň tím způsobem, že se dotčení spotřebitelé přihlásí do veřejného seznamu.
- d) Zavedení úpravy, která bude řešit otázku překážky věci zahájené a rozhodnuté v přeshraničních případech.
- e) Nepřipuštění institutu *discovery*, tj. možnosti soudu nařídít žalovanému, aby předložil dokumenty, které jsou v jeho dispozici.
- f) Omezení *punitive damages*, resp. vyloučení možnosti uplatnění imateriální újmy.

Problematika pojistek proti zneužívání hromadných žalob je naprosto zásadní a je žádoucí, aby na toto téma proběhla daleko širší, důkladnější diskuse. Hromadné žaloby (pokud budou zavedeny) budou totiž něčím, co ovlivní každého z nás.

Závěr

Ač mám pochopení pro část advokacie, která chápe hromadné žaloby a jejich zavedení jako příležitost, domnívám se, že i zde je namístě vyřešit problém Skyllý a Charybdy. Pokud se přikloníme na čistě byznysovou stranu, hrozí rozpoutání sporů o příliš krátké bagety a málo foukající fěny. Nelze opomenout ani zatížení soudů, které takové spory vyvolají, a musíme si uvědomit dopad na spory „nehromadné“.

Jak bylo uvedeno výše, na příkladech ze zahraničí můžeme vidět, že je s hromadnými žalobami spojeno mnoho závažných problémů. Dokonce je tomu tak i ve státech, kde měl zákonodárce více než dostatečnou dobu na nalezení jejich řešení. Tato rizika mohou vyvolat pochybnosti, zda případná negativa hromadných žalob nebudou převažovat nad jejich pozitivy. Minimálně je však třeba podrobit připravovaný zákon důkladné diskusi, zejména ve vztahu k možným problémům a pojistkám, které jim mají předcházet. V zahraničí jsou některé problémy spojeny se zneužíváním institutu klienty, kteří podávají šikanózní hromadné žaloby s cílem donutit společnost k mimosoudnímu vyrovnání. Tito klienti nesledují oprávněný zájem a advokát by jim v takovém nelegitimním uplatňování nároků neměl být nápomocen. Dokonce existují i případy, kdy dochází ke zneužívání institutu samotnými advokáty. Za účelem zachování dobrého jména advokacie je v zájmu všech advokátů, aby zákon obsahoval odpovídající pojistky a nemohlo docházet k takovýmto excesům.

Dovoluji si tedy uzavřít, že **pokud budou hromadné žaloby zavedeny, bude nutné se připravit též na řešení právních a etických otázek výkonu advokacie v souvislosti s nimi.** Je třeba zvážit zejména otázku, zda mají být advokáti iniciátory takových žalob nebo jejich financujícími subjekty. Další otázkou je pak stanovení pravidel pro sjednání odměny advokáta, zejména pokud by měla být stanovena formou odměny v podobě podílu na úspěchu ve věci.²⁷ ❀

23 K dispozici zde: http://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-8-2019-0222_CS.pdf.

24 Viz stanovisko CCBE k návrhu směrnice o zástupných žalobách na ochranu kolektivních zájmů spotřebitelů doplněné komentářem ČAK, dostupné zde: <http://www.bulletin-advokacie.cz/stanovisko-ccbe-k-navrhu?browser=mobi>.

25 American Tort Reform Association, „Tort Reform Record“, December 31, 2004.

26 28 USC 1712 (2005).

27 Tento příspěvek byl přednesen na XXVII. ročníku Karlovarských právnických dní dne 13. června 2019.

Metro jako věc v právním smyslu

Otázka právní povahy metra a jeho komponent nebyla v naší odborné literatuře doposud nikdy podrobněji řešena. Přitom jde o záležitost navýsost praktickou a též aktuální (v souvislosti s přípravou výstavby nové trasy metra). Problematické jsou zejména případy, kdy výstupy z metra ústí do jiných staveb. Při hodnocení jednotlivých situací je třeba zohlednit nejen obecná občanskoprávní pravidla týkající se vymezení věci a jejích součástí (např. pravidlo o právní samostatnosti liniových staveb), nýbrž i pravidla obsažená v „dopravních“ předpisech (zde především v zákonu o dráhách).

Doc. JUDr. Filip Melzer, Ph.D., LL.M.,

působí jako advokát v Havel & Partners, s. r. o., advokátní kancelář, a na Katedře soukromého práva a civilního procesu Právnické fakulty UP v Olomouci.

Doc. JUDr. Petr Tégl, Ph.D.,

působí jako advokát v Havel & Partners, s. r. o., advokátní kancelář, a na Katedře soukromého práva a civilního procesu Právnické fakulty UP v Olomouci.

I. Úvod

Stavba metra je liniovou stavbou ve smyslu § 509 občanského zákoníku (dále jen „o. z.“). V právní praxi opakovaně vyvstává otázka, co vše lze považovat za součást této stavby, a které entity naopak mají odlišný (soukromoprávní) režim. Problematické jsou zejména případy, kdy výstupy z metra ústí do jiných budov; pro zjednodušení budeme dále hovořit o „komerční budově“. O tomto problému se v současnosti diskutuje zejména v souvislosti s výstavbou nové trasy metra D, avšak týká se i již existujících stanic metra (např. stanice Muzeum, Národní třída, Staroměstská apod.). Obecně jde tedy o posouzení právního režimu stavebních děl, která se vzájemně prostupují.

Určité nedorozumění zde může působit § 27 vyhlášky č. 177/1995 Sb., kterou se vydává stavební a technický řád drah (dále jen „VyhlDZ“). Tak např. podle písm. d) tohoto ustanovení jsou součástí dráhy speciální, tj. i dráhy metra, „stanice, které tvoří nástupiště pro cestující, a služební nástupiště, vestibuly, přístupové a výstupní cesty“. Má toto vymezení znamenat, že např. přístupová a výstupní cesta, která prochází jinou budovou („komerční budovou“), není součástí této budovy, nýbrž je součástí metra jako liniové stavby?

Cílem tohoto článku je řešení uvedené otázky, včetně otázek souvisejících. Nejprve zohledňujeme řešení dle soukromoprávní úpravy (sub II); následně se zabýváme zákonem

č. 266/1994 Sb., o dráhách (dále jen „DZ“) a jeho prováděcím předpisem, jímž je VyhlDZ (sub III.).

II. Řešení na základě obecných pravidel o. z. o součásti věci

Předpoklady posouzení určité entity jako součásti věci

A. Obecně

Pro zodpovězení otázky, zda je jedno stavební dílo součástí jiného stavebního díla, je třeba vycházet z obecného zákonného vymezení pojmu součást věci, který o. z. upravuje zejména v § 505 a 506. Z totožnosti základního vymezení pojmu součást věci v o. z. a v občanském zákoníku z roku 1964 (dále jen „obč. zák. č. 40/1964 Sb.“) plyne, že i pro současný právní stav je použitelná judikatura k obč. zák. č. 40/1964 Sb. Dále je třeba upozornit, že podle § 3023 o. z. platí, že ustanovení tohoto zákona o vlastníku pozemku platí obdobně pro vlastníka nemovité věci, která není součástí pozemku. Toto ustanovení dopadá i na případy, kdy zákon hovoří nikoli o vlastníku pozemku (resp. o právech a povinnostech vlastníka pozemku), nýbrž o pozemku samotném; i v tomto případě jde o vymezení práv a povinností vlastníka pozemku.¹

Z § 505 a 506 o. z. plyne, že součástí věci je to, co

- 1. k věci podle její povahy náleží,**
- 2. nemůže být odděleno bez znehodnocení.**

B. Smysl a účel institutu součásti věci

Právní kategorie součásti věci a podobně i kategorie příslušenství, popř. kategorie věci hromadné, sledují, aby to, co tvoří hospodářskou jednotu, vytvářelo i jednotu právní; jinými slovy, aby právo tuto hospodářskou jednotu nerozrušovalo. Odlišná míra hospodářské sounáležitosti pak působí odlišnou míru „právního spojení“.

Pokud jde o entity, které k sobě podle své povahy náleží tím způsobem, že je nelze bez znehodnocení oddělit, pak zákon vůbec vylučuje, aby se s nimi nakládalo (věcněprávně) odděleně. Za tím účelem vytváří kategorii součásti věci, která vůbec nemůže být samostatným předmětem věcných práv. Je-li

¹ F. Melzer in: F. Melzer, P. Tégl a kol.: Občanský zákoník – velký komentář, Svazek III., § 419-654, 1. vydání, Leges, Praha 2014, komentář k § 3023, m. č. 2 a násl.

hospodářská provázanost menší, s tím, že spíše závisí na rozhodnutí vlastníka, pak zákon alespoň konstruuje domněnku, že se právní dispozice týkají takto vytvořeného celku; k tomu slouží institut příslušenství věci (§ 510 odst. 2). Podobnou funkci plní i institut věci hromadné (§ 501).

Z toho plyne, že **zcela klíčovým prvkem** pro posouzení, co náleží k věci jako k jednotnému předmětu věcných práv, je právě **hospodářská, resp. funkční souvislost určitého celku**.

C. Kritérium „podle její povahy náleží“

Sousloví „podle její povahy“ je třeba vykládat v souvislosti se zbytkem definice, tzn. s předpokladem neoddělitelnosti součástí bez znehodnocení věci. **Povaha věci je dána zejména její funkcí, jejím účelem.** Určitá (sou)část náleží podle její povahy k věci, pokud je s věcí alespoň volně spojena a nějakým způsobem slouží funkci dané věci. Čím intenzivnější je funkční provázanost, tím méně pevné spojení se vyžaduje, a *vice versa*. Při posouzení povahy věci a toho, co na základě ní k věci náleží, je třeba vycházet z **obecného nahlížení v právním styku**, jak je ostatně u věcných práv zvykem (srov. např. § 511 o. z.); jde tedy o objektivní hledisko.

Pokud jde specificky o kategorii stavebního díla, je třeba **posuzovat jeho účel objektivně**, bez ohledu na to, že např. z vůle vlastníka není tento účel aktuálně naplňován, nebo že jej vlastník užívá k jinému účelu.² Jinými slovy, samotnou změnou rozhodnutí o využití stavebního díla nedochází ke změně jeho povahy jako samostatné věci nebo součástí jiné věci. Musí dojít k objektivní změně účelového určení. Např. prázdná nevyužívaná budova, z jejíž střechy je sváděna voda na sousední pozemek, aktuálně slouží jen tomuto vedlejšímu pozemku, avšak její objektivní funkcí je poskytování ochrany – přístřeší v nejširším smyslu slova – osobám nebo věcem. Tato budova je proto i za uvedené situace stavbou ve smyslu občanskoprávním a podle okolností buď součástí pozemku, na kterém je postavena (popř. součástí práva stavby), nebo samostatnou věcí v právním smyslu.

Uvedené kritérium má svou zrcadlovou paralelu i v rámci **vymezení pojmu stavba ve smyslu občanskoprávním**, kde se vy-

žaduje, aby stavba měla samostatnou hospodářskou funkci (účel) ve vztahu k pozemku jako takovému.³ Negativně lze říci, že je-li stavební dílo funkčně spojeno s pozemkem, „slouží-li“ funkčně pozemku, pak nejde o stavbu ve smyslu občanskoprávním, a proto ani potenciálně nemůže být od pozemku právně oddělena, ať již jako samostatná věc, nebo jako součást věci jiné (práva stavby).

Slouží-li určitá entita jiné nemovité věci a současně má vlastní svébytnou funkci, nebo pokud slouží více věcem, rozhoduje **hlavní, převažující účel**.⁴

Z toho plyne, že **pokud jedno stavební dílo jen slouží k naplňování funkce jiného stavebního díla, pak to (při splnění dalších předpokladů) směřuje k závěru o právní spojitosti obou stavebních děl** (a tedy o existenci jediné stavby ve smyslu občanskoprávním). **Pokud naproti tomu každé ze stavebních děl primárně sleduje vlastní svébytný účel (má svůj svébytný hlavní účel), pak je to spíše typický znak samostatných staveb.** Pojem stavba je tzv. typový pojem,⁵ tzn., že je rozhodující, jaké typové znaky v konkrétním případě převažují.

Stavba metra i stavba „komerční budovy“ mají zcela odlišné (a tedy samostatné) účely. Tyto účely jsou natolik svébytné, že by pro závěr o tom, že obě stavební díla vytvářejí jednu stavbu ve smyslu občanskoprávním, bylo zapotřebí jejich mimořádně intenzivního fyzického spojení. Tak by tomu bylo např. tehdy, pokud by „komerční budova“ byla postavena na stavbě stanice metra, kterou by zcela využívala jako svůj stavební základ; prakticky by se jednalo o případ nástavby („komerční budova“ by tak byla vlastně jen „plynulým pokračováním“ stanice metra). Tehdy by (hlavní) věcí byla zcela jistě stavba metra jako liniová stavba ve smyslu § 509 o. z. (k tomu viz níže). Jde tedy o otázku, zda „komerční budova“ je se stavbou metra natolik intenzivně spojena, že by podle obecných pravidel o součásti věci měla být součástí stavby metra.

Pokud spojení spočívá např. jen v propojení určitým tunelem, chodbou atd., kterými je umožněn vstup z jedné stavby do druhé, když však každá ze staveb má vlastní základy a je provozně nezávislá, pak takové spojení podle našeho názoru v žádném případě nevykazuje intenzitu nezbytnou pro závěr o jedné (jednotné) stavbě. Je totiž zcela patrný rozdíl mezi případem výstupu z metra, kde jsou po stranách chodeb umístěny např. stánky s občerstvením a časopisy, tj. primárně služby pro cestující na straně jedné, a případem obchodního domu, do kterého jen ústí výstup ze stanice metra, na straně druhé. Samozřejmě jako u všech takových typových pojmů budou existovat sporné případy, které jsou v nejzazším případě řešitelné (legitimním) arbitrárním rozhodnutím soudu.

Tento závěr potvrzuje i obecné nahlížení veřejnosti ve stávajících případech. Dle tohoto náhledu jsou případy, kdy metro ústí do jiné budovy, chápány tak, že jde o samostatné stavby, resp. o součásti pozemku (nikoli tedy o „součásti metra“).⁶

Jiný závěr by byl namístě v již uváděné situaci, kdy by např. „komerční budova“ byla postavena na stavbě stanice metra, kterou by zcela využívala jako svůj stavební základ. Naproti tomu, pokud by se obě stavební díla překrývala jen určitou menší částí, pak by byl namístě spíše závěr o samostatnosti obou staveb s tím, že by jedna z nich (typicky stavba metra) poskytovala druhé stavbě v určité menší části oporu.

2 Srov. Tégl, Melzer tamtéž, komentář k § 498, m. č. 100.

3 Srov. Tégl, Melzer tamtéž, komentář k § 498, m. č. 64 a násl.

4 Níže je poukázáno na rozsudek NSS ze dne 27. 8. 2014, č. j. 3 As 121/2013-40, který řeší konkurující přínáležitost určitého stavebního díla (podchodu) dráze metra na straně jedné a pozemní komunikaci na straně druhé. Zde se sice nejedná o přínáležitost k určitému stavebnímu dílu, avšak jde o to, který z více konkurujících účelů má být pro výsledné posouzení rozhodující. I v tomto rozhodnutí NSS vychází z kritéria hlavního účelu.

5 Viz Tégl, Melzer in op. cit. sub 1, komentář k § 498, m. č. 52 a násl. Obecně o typových pojmech a jejich odlišení od pojmů klasifikačních viz tamtéž, m. č. 49 a násl., případně F. Melzer: Metodologie nalézání práva, Úvod do právní argumentace, 2. vydání, C. H. Beck, Praha 2011, str. 69 a násl., m. č. 66 a násl.

6 Příkladem může být multifunkční objekt Quadrio, nacházející se v ulici Spálená 2121/22, do něhož ústí výstup ze stanice metra Národní třída. Budova č. p. 2121 (k. ú. Nové Město) je evidována ve vlastnictví osoby odlišné od vlastníka vlastní stavby metra, stejně jako oba pozemky, na nichž je umístěna (p. č. 724/1 zastavěná plocha a nádvoří a p. č. 2384/3 zastavěná plocha a nádvoří). Jiným příkladem může být budova v ulici Kaprova 56/4, do níž ústí jeden z výstupů ze stanice metra Staroměstská. Budova č. p. 56 (k. ú. Staré Město) je evidována ve spoluvlastnictví různých osob (odlišných od vlastníka vlastní stavby metra), resp. jsou v ní vymezeny byty jako jednotky.

D. Kritérium „neoddělitelnosti“

Dalším předpokladem je neoddělitelnost součásti bez znehodnocení věci. **Neoddělitelností** lze rozumět nejen neoddělitelnost **fyzickou (faktickou)**,⁷ nýbrž i neoddělitelnost **funkční (účelovou)**.⁸ Kritérium funkční neoddělitelnosti se projevuje již v rámci kritéria sounáležitosti podle povahy (viz výše sub C). Součásti budou s věcí pravidelně pevně spojeny (věc je pak jedním kusem tvořeným více součástmi).⁹ Může však existovat i „volné spojení“, tj. jednotlivé kusy budou spojeny nikoli fyzicky, nýbrž svým účelem, funkcí (věc se pak skládá z více kusů).¹⁰

Pokud jde v návaznosti na výše uvedené o posouzení právní souvislosti více stavebních děl, lze říci, že jejich **fyzická samostatnost (oddělení) představuje velmi silnou indicii i pro závěr o samostatnosti právní**.

Vzniká spíše opačný problém, zda i přes určité fyzické spojení lze dospět k závěru o dvou právně samostatných stavbách ve smyslu občanskoprávním. Stranou lze nechat případy spíše historicky podmíněné, kdy byly jako samostatné stavby uznány např. domy se společnou zdí, byť by se v případě nově vzniklých staveb jednalo o stavbu jedinou; princip důvěry v právo zde vyžaduje, aby právní povaha těchto staveb byla respektována i za nové právní úpravy. Podobně jako fyzické oddělení dvou (více) entit nevyklučuje pojetí jedné věci v právním smyslu (pokud je zde dána intenzivní funkční souvislost), tak i v **případě fyzického spojení stavebních děl není vyloučeno jejich pojetí jako samostatných staveb, pokud je zde funkční nezávislost**.

Přitom je třeba posuzovat:

1. míru funkční souvislosti,

2. kvantitativní (prostorový) rozsah spojení, tj. v jakém rozsahu, případně v kolika místech dochází k fyzickému spojení,

3. kvalitu spojení, tj. jeho pevnost, resp. trvalost.

Příkladem může být propojení dvou budov pomocí tzv. prampouchu, který poskytuje oporu jedné ze staveb, popř. oběma z nich navzájem. Každá ze staveb má zcela samostatnou funkci, nezávislou na druhé stavbě; jejich sounáležitost je dána právě jen tím, že jedna druhé, případně obě sobě navzájem, poskytují oporu. Z hodnocení zákona však jednoznačně plyne, že poskytnutí opory jiné stavbě není samo o sobě důvodem pro právní jednotu. To plyne jednak z toho, že o. z. připouští, že stavba může být právně oddělena od pozemku, když pozemek této stavbě poskytuje zcela elementární oporu. Dále se toto hodnocení zákona projevuje v § 1269, který výslovně upravuje služebnost opory cizí stavby. Zde se předpokládá, že určitá věc (typicky stavba) poskytuje oporu cizí stavbě; přitom obě věci (stavby) v důsledku uvedeného spojení nevytvářejí vzájemný celek (právní jednotu). Pokud je tedy důvodem fyzického (konstrukčního) propojení dvou (více) staveb např. jen poskytnutí opory, není to samo o sobě dostatečným důvodem pro jejich právní jednotu. Proto ani fyzické spojení prostřednictvím tzv. prampouchu nebrání samostatné právní existenci více staveb. Dokonce i tam, kde by si prostřednictvím prampouchu obě stavby poskytovaly oporu navzájem, a tedy tam, kde by bylo účelové propojení mezi oběma stavbami intenzivnější, nemohlo by to vést k automatickému závěru o právní jednotě uvedeného hospodářského celku.

Tam, kde přes fyzické propojení má být uznána existence dvou odlišných staveb ve smyslu občanskoprávním, se kritérium oddělenosti (samostatnosti) transformuje do kritéria (prostorové) vymezenosti. Stejně se postupuje např. v případě pojmové charakteristiky stavby ve smyslu občanskoprávním, kde se vyžaduje její vymezenost vůči okolnímu pozemku. Musí být zřejmá hranice právního panství jednotlivých vlastníků. Věc je předmětem absolutních majetkových práv (věcných práv), jejichž existence vylučuje existenci stejného práva jiného subjektu (jedna věc nemůže mít simultánně více výlučných vlastníků – to však nevyklučuje existenci spoluvlastnictví), je proto nezbytné určit hranici právního panství jednotlivých vlastníků.¹¹

Pokud by nebylo možné vést přesnou hranici mezi jednotlivými stavbami (byla-li by např. určitá konkrétní část významná jak pro jednu, tak i pro druhou stavbu), lze při zjevné samostatné a nezávislé funkci obou staveb i tak dospět k závěru o jejich právní nezávislosti (samostatnosti), když tato konkrétní část je tzv. **společnou součástí obou staveb**. Tak tomu může být právě ve výše zmíněném případě tzv. prampouchu, pokud slouží oběma stavbám (např. obě stavby si jeho prostřednictvím poskytují oporu navzájem).¹²

V souvislosti s provozem metra zde vzniká jeden praktický problém spojený s kritériem (prostorové) vymezenosti. **V případě, že bude zapotřebí, aby bezprostředně na vyústění výstupů z metra navazoval meziprostor (placená zóna, prodej jízdenek), bude tento meziprostor součástí stavby dráhy** (k tomuto pojmu viz níže)? Pokud ne, **lze posunutím dilatační spáry docilit toho, aby se stal součástí stavby dráhy?** Odpověď na tuto otázku je závislá na konkrétních skutkových okolnostech; specificky jde o to, **kde bude uvedený meziprostor umístěn a jaké bude jeho stavebně-technické provedení**.

Zásadně lze vyloučit, že by uvedený meziprostor vytvářel samostatnou stavbu ve smyslu občanskoprávním, tj. samostatnou nemovitou věc, resp. stavbu jakožto součást pozemku.¹³ Jde o prostor, který se může nacházet v různých stavbách. **Bude-li meziprostor umístěn v rámci vlastní stavby dráhy** (tedy v rámci liniové stavby jako samostatné nemovité věci – k tomu viz níže), pak **bude tvořit její prostou část (a současně bude představovat součást dráhy – k tomuto pojmu viz níže)**. **Může však být umístěn i v rámci samostatné stavby ve smyslu občanskoprávním, která již není vlastní stavbou dráhy. V takovém případě bude částí této stavby jako samostatné nemovité věci, resp. částí stavby, která je sou-**

7 Oddělení vede k podstatnému znehodnocení, či dokonce úplnému zániku věci – např. v důsledku vybourání určitého zařízení ze stavby.

8 Problematický v této souvislosti je známý rozsudek NS ze dne 11. 4. 2007, sp. zn. 21 Cdo 694/2006, v němž soud dovodil, že technický průkaz tvoří součást motorového vozidla.

9 Naopak nutnost fyzického spojení součástí a věci vyžaduje polská nauka s odvoláním na čl. 47 § 2 polského občanského zákoníku. Srov. např. J. Ignatowicz, K. Stefaniuk: Prawo rzeczowe, 2. vydání, Lexis Nexis, Warszawa 2006, str. 23.

10 Shodný je přístup německé nauky a judikatury: „Postačuje i volné spojení (lose Verbindung), pokud jsou jednotlivé kusy považovány za výlučnou (jednotnou) věc.“ Palandt Bürgerliches Gesetzbuch, 56. vydání, C. H. Beck, München 1997, komentář k § 93, str. 59, m. č. 2.

11 Srov. Tégl, Melzer in op. cit. sub 1, komentář k § 498, m. č. 60 a násl.

12 Srov. Tégl, Melzer in op. cit. sub 1, komentář k § 505, m. č. 49.

13 Teoreticky lze sice uvažovat i o takovém konstrukčním řešení, kdy by uvedený meziprostor představoval stavbu z hlediska občanskoprávního; vycházíme však z toho, že takové situace v praxi zřejmě nastávat nebudou.

částí pozemku (a shodně jako výše bude i zde představovat součást dráhy). Nehraje přitom roli, zda uvedená stavba, v níž se bude meziprostor nacházet, bude či nebude stavbou dráhy (může se jednat např. o prostor v suterénu obchodního domu).

Otázku, zda lze posunutím dilatační spáry docílit toho, aby se meziprostor stal součástí stavby dráhy (sc. vlastní stavby dráhy), je třeba zodpovědět opět v závislosti na konkrétních skutkových okolnostech. Obecně musí platit závěr, že **prostě „posunutí dilatační spáry“ bez ohledu na jiná kritéria (změnu jiných kritérií) nemůže mít za následek změnu povahy určité entity jako stavby ve smyslu občanskoprávním**. Existují-li např. dvě sousední stavby jako samostatné nemovitě věci, které k sobě těsně přiléhají a přilehlé zdi jsou propojeny určitým průchodem, v rámci něhož je umístěna dilatační spára, pak není možné měnit vymezení sousedních staveb jako nemovitých věcí jen tím, že dojde k prostému posunutí dilatační spáry dovnitř jedné ze staveb. Povaha obou staveb jako samostatných věcí je zde určena (vymezena) především obvodovými (nosnými) stěnami, které ohraničují a uzavírají vnitřní prostory. Změní-li se tedy pouze dilatační spára při zachování stávajících obvodových stěn obou staveb (popř. jejich vnitřního členění), pak nelze mluvit o vytvoření nové stavby ve smyslu občanskoprávním.

Dilatační spáru tedy nelze obecně chápat jako něco, čím je výlučně vymezen průběh vlastnické hranice mezi sousedními stavbami. Koneckonců, funkce dilatační spáry je čistě stavební, resp. stavebně-technická; jde o spáru mezi dvěma stavebními částmi, která je potřebná z důvodů délkových změn způsobených druhem materiálu nebo změnou teploty. Stavební části, které jsou dilatací „odděleny“, však nemusejí mít povahu (samostatných) staveb z hlediska občanského práva (srov. např. dilatace umístěné v mostní konstrukci). Důležitě tedy je, k jakému celku náleží tyto stavební části oddělené dilatační spárou.

V případě pochybností však dilatace může představovat určitě pomocné (podpůrné) kritérium, na základě něhož může být určen průběh vlastnické hranice mezi dvěma stavbami z hlediska občanskoprávního. Není zřejmě vyloučeno, aby ve zcela výjimečných případech bylo toto kritérium jediným způsobitelným kritériem. **Jsou-li stavby v konkrétním případě propojeny takovým způsobem, že nelze přesně určit hranici mezi nimi, pak umístění dilatační spáry může být právě oním kritériem, které pomůže tuto konkrétní hranici určit.**

E. Kritérium „znehodnocení věci“

Co se týče podmínky znehodnocení, je třeba nejprve poznamenat, že znehodnocení samotné oddělené součásti je bez významu; zákon (obč. zák. č. 40/1964 Sb. i o. z.) vychází z toho, že oddělením nesmí dojít ke znehodnocení věci jako takové. Je ovšem pravda, že v řadě případů povede oddělení součásti nejen ke znehodnocení věci, nýbrž i součásti samotné.

Znehodnocením se míní buď

- 1. relevantní ztráta peněžní hodnoty věci** (podstatné snížení ceny věci), nebo
- 2. potřeba vynaložení podstatných nákladů k oddělení součástí, anebo**
- 3. podstatné znehodnocení účelu věci** (řečeno jinak, „znehodnocením se míní stav, kdy hlavní věc v porovnání se stavem před oddělením její součásti slouží svému původnímu účelu méně kvalitně nebo mu nemůže sloužit vůbec“).¹⁴ Zpravidla však snížení ceny věci bude nutným následkem znehodnocení účelu věci (funkčního, estetického atd.).¹⁵

III. Význam zvláštní úpravy zákona o dráhách a prováděcích předpisů

1. Zákonné vymezení pojmů „dráha“, „stavba dráhy“ a „stavba na dráze“

Nyní je namístě věnovat pozornost úpravě v **DZ** a dále ve **VyhIDZ**. Aplikace těchto předpisů bez zkoumání jejich smyslu a účelu působí určitá nedorozumění, která mohou vést k nesprávným závěrům (k závěrům, které se na první pohled dostávají do rozporu s pravidly obecného občanského práva).

Východiskem je vymezení některých pojmů užitých v obou uvedených předpisech. Primární význam mají termíny **dráha** a **stavba dráhy**, sekundární význam pak termín **součást dráhy**.

Podle **§ 2 odst. 1 DZ**: „*Dráhou je cesta určená k pohybu drážních vozidel včetně pevných zařízení potřebných pro zajištění bezpečnosti a plynulosti drážní dopravy.*“ Zákon v této souvislosti používá též pojem „**součást dráhy**“, který však jako takový blíže nevymezuje; k tomuto pojmu viz níže.

Dle **§ 5 odst. 1 DZ**: „*Stavbou dráhy je stavba cesty určené k pohybu drážních vozidel a stavba, která rozšiřuje, doplňuje, mění nebo zabezpečuje dráhu bez ohledu, zda je v obvodu dráhy či nikoliv. Stavba dráhy není součástí pozemku.*“ Pojem „stavba dráhy“ tedy zahrnuje dva případy. V prvním případě lze hovořit o **vlastní stavbě dráhy**, zatímco stavby uvedené na druhém místě mohou, avšak nemusejí být součástí vlastní liniové stavby (vlastní stavby dráhy); lze hovořit o **doplňkových stavbách dráhy**.

2. Význam pojmů „dráha“ a „stavba dráhy“

A. Obecně

Řešený problém se týká určení předmětu vlastnického práva ve vztahu k objektům při výstavbě metra, resp. jeho stanic, a tzv. „komerčních budov“. Výše je pojednáno, zda lze podle obecných kritérií tato stavební díla považovat za samostatné stavby ve smyslu občanskoprávním, nebo zda vytvářejí stavbu jedinou.

Na tomto místě je třeba se zabývat otázkou, zda i v případě, kdy by se podle obecných pravidel o. z. jednalo o dvě samostatné stavby ve smyslu občanskoprávním, nemá na jejich právní povahu vliv vymezení pojmu „dráha“, resp. „součást dráhy“, případně „stavba dráhy“ podle **DZ** a **VyhIDZ**.

¹⁴ Srov. např. rozsudek NS ze dne 29. 7. 1999, sp. zn. 25 Cdo 770/98, či usnesení NS ze dne 29. 8. 2006, sp. zn. 20 Cdo 1781/2006.

¹⁵ Podrobněji viz Těgl, Melzer in op. cit. sub 1, komentář k § 505, m. č. 37 a násl.

Nejprve uvedme, že **jak soudní judikatura, tak i doktrína dlouhodobě rozlišují pojem stavba ve smyslu občanskoprávním a ve smyslu veřejného stavebního práva** (lze hovořit o stavebněprávním, resp. veřejnoprávním pojetí stavby). Přitom platí, že jen v případě, kdy určitá entita, pevně fyzicky spojená se zemí nebo s jinou nemovitou věcí (§ 3023 o. z.), je stavbou ve smyslu občanskoprávním, může být samostatným předmětem vlastnického práva (popř. jiných věcných práv). Za účinnosti obč. zák. č. 40/1964 Sb. byla právní samostatnost takového objektu pravidlem (§ 120 odst. 2 obč. zák. č. 40/1964 Sb.). Naproti tomu za účinnosti o. z. pouze vzniká možnost, aby při splnění dalších podmínek taková entita byla samostatnou věcí (např. superedifikát ve smyslu § 506 o. z., podzemní stavba ve smyslu § 498 o. z., § 3055 o. z. atd.) nebo součástí jiné věci, než je pozemek, konkrétně práva stavby (§ 1242 o. z.).

B. Používání uvedených pojmů v dřívějších právních předpisech

a) Zákon č. 86/1937 Sb., o drahách (železniční zákon)

Všechny uvedené pojmy jsou tradiční součástí železničního práva na našem území. K pochopení dnešního práva je proto třeba provést analýzu dřívějších právních předpisů. Uvedené pojmy získaly konkrétní podobu již v zákoně č. 86/1937 Sb., o drahách (železniční zákon).

Předně je třeba zdůraznit, že v tomto zákoně pojmy „stavba dráhy“ a „stavba na dráze“ plnily funkci stavebněprávní, resp. veřejnoprávní (byly používány ve smyslu veřejnoprávním). Spolutvůrci¹⁶ uvedeného zákona je vysvětlují takto: „*Postavíme-li proti sobě pojmy ‚stavba dráhy (její části)‘ (§ 30) a ‚stavba na dráze‘ (§ 43), tedy dojdeme k závěru, že předpisů §§ 30 až 36 sluší užití všude tam, kde dráha teprve vzniká (umísťuje se po prvé v terénu), kdežto pod § 43 třeba subsumovat všecku stavební činnost po prvním vzniku dráhy. Na první pohled je patrné, že zákon předvídá pro stavbu dráhy v zásadě řízení složitější a mnohostrannější než pro stavby na dráze (srv. 43, odst. 2).¹⁷* Toto vymezení, které nerozlišuje podle povahy stavby, nýbrž podle toho, k čemu stavební činnost slouží, tedy spíše směřuje k pojetí stavby ve smyslu stavebněprávním („dráha vzniká“, „umísťuje se“); účel rozlišení spočívá v rozdílném povolacím řízení.

Při vymezení pojmu dráha jako taková poukazují titíž autoři na obecnou představu, která „*míří především na specificky upravenou cestu, opatřenou železnou (ocelovou) kolejí o určitém rozchodu, na níž se pohybují vozidla. Charakter dráhy je ovšem dán i tehdy, je-li kolej nahrazena jednou kolejnicí nebo nosným lanem, po případě kombinací kolejnic nebo nosného lana.¹⁸* Na jiném místě ji charakterizují takto: „*taková konstelace železničně dopravních zařízení, která vystupuje na venek jako dopravní jednotka (na př. dráha Horní Lideč - Půchov); (...) Pojem ‚část dráhy‘ rovná se přibližně pojmu ‚úseku dráhy‘, užívanému ve stavební (zejména zadávací) praxi (...).¹⁹*“

Určité zdání dráhy jako předmětu vlastnictví, tj. jako věci ve smyslu soukromoprávním, se podává snad jen z § 14 železničního zákona, který upravoval „právo nápadu státu“: „*Po uplynutí koncesní doby přechází vlastnictví dráhy, vlastnictví nemovitostí a zařízení, které dráhu doplňují, třebas by sloužily provozu*

jen nepřímo (správní budovy, obytné budovy pro zaměstnance, pomocné i vedlejší závody, pokud byly pořízeny ze zakládacího kapitálu dráhy, vlečky a pod.), jakož i vlastnictví pokladničních hotovostí bezplatně a bez dluhů na stát.“

I tehdejší zákonodárce se současně snažil vystihnout **majetkový substrát dráhy** v § 26 a násl. (zcizení dráhy). Toto vymezení se však nepřekrývá s předmětem „práva nápadu státu“; to dokládá i skutečnost, že zatímco z tohoto vymezení vycházel předběžný vládní návrh, výsledné znění § 26 železničního zákona již nikoli:²⁰ „*(1) Dráhu, pokud je knihovni jednotkou (§ 5 zákona ze dne 22. srpna 1930, č. 132 Sb. z. a n., o železničních knihách a zástavních právech nabytých na drahách), lze zciziti toliko se svolením železničního správního úřadu; toto svolení se udělí s podmínkou, že nabyvatel dráhy získá koncesi. (2) Jednotlivou část dráhy (odstavec 1) lze zciziti rovněž toliko se svolením železničního správního úřadu, a to je-li dotčeno právo nápadu státu, v dohodě s ministerstvem financí, ač neběží-li jenom o práva, jež nejsou předmětem zápisu v železniční knize, nebo o pohledávky. Toto svolení se neudělí, když onu část nelze oddělit bez újmy pro provoz dráhy.*“ Ovšem ani toto vymezení majetkového substrátu dráhy nelze ztotožnit s vymezením dráhy jako věci v právním smyslu. Pak by totiž nebylo možné ve smyslu odst. 2 poskytnout svolení se zcizením části dráhy, protože části věci nemohou být předmětem zcizení, resp. (věcněprávní) dispozice.

Spíše jde tedy i v tomto případě o souhrnné označení věci, které ve svém celku vytvářejí dráhu, kdy jejich sounáležitost jako jednoho hospodářského provozního celku je chráněna omezením dispozičního práva vlastníka. **Dráha v uvedeném smyslu tedy není jednotnou věcí v právním smyslu.** Chmelař s Tylem též zdůrazňují, že v případě majetkového substrátu dráhy má být chráněna jeho „*nedílnost (...)* z příčin národohospodářských“.²¹ Další aspekt ochrany nedělitelnosti dráhy, resp. věci, které vytvářejí dráhu jako funkční celek, spočíval v tom, že nebylo možné vést na části dráhy samostatně exekuci, nýbrž jen na dráhu tvořící knihovni jednotku a na veškeré její příslušenství jako na celek.²²

Pro úplnost zopakujme, že zákonodárce má k dispozici více nástrojů, jak chránit nedílnost určitého hospodářského celku v závislosti na tom, jak intenzivní tato nedílnost má být. Nejintenzivnější ochrana spočívá v tom, že stanoví, že určité entity vytvářejí skutečně jen jednu věc v právním smyslu; pak je samostatná dispozice s částmi nepřipustná; muselo by nejprve dojít k oddělení této části od zbytku celku. Volnější vazbu vytváří vztah věci hlavní a jejího příslušenství; zde se zachování jednoty presumuje, avšak je v právní moci vlastníka disponovat s příslušenstvím samostatně. Někde mezi těmito možnostmi se v závislosti na konkrétní právní úpravě pohybuje institut věci hromadné. Omezení předchozím souhlasem veřejné moci při dispozicích s částmi hospodářského celku, kdy orgán veřej-

16 A. Chmelař, K. Tyl: Komentář k železničnímu zákonu, 1. vydání, Československý kompas, Praha 1938, str. VII.

17 Tamtéž, komentář k § 30, str. 282, 283.

18 Tamtéž, komentář k § 1, str. 192.

19 Tamtéž, komentář k § 30, str. 282.

20 Tamtéž, komentář k § 26, str. 256.

21 Tamtéž.

22 Tamtéž, komentář k § 26, str. 258.

né moci má *ad hoc* posoudit nezbytnost této části pro funkčnost celku, je pak další možností, kterou zde zákonodárce využil.

Z výše uvedeného plyne, že **skutečnost, že určitá entita je součástí dráhy ve smyslu § 26 odst. 2 železničního zákona, nutně neznamená, že nemůže jít o samostatnou věc v právním smyslu.** Tato povaha se posoudí podle obecných pravidel soukromého práva, včetně příslušných pravidel práva knihovního (zde bylo podstatné – dnes neexistující – vymezení knihovního tělesa, resp. knihovní jednotky podle zákonů upravujících vedení železničních knih; dříve zákon č. 70/1874 ř. z., posléze zákon č. 132/1930 Sb.).

Pro doplnění lze uvést, že i Randa rozlišoval tzv. **železniční vlastnictví** (*sog. Bahneigentum*) a **skutečné vlastnictví** (*wahres Eigentum*), které zahrnovalo vlastnictví hlavní věci (nemovitého knihovního tělesa) a (movitého) příslušenství.²³ Je zřejmé, že zatímco pojem tzv. železničního vlastnictví má spíše technický význam, pojmu vlastnictví ve smyslu soukromého práva odpovídá právě Randův pojem skutečného vlastnictví.

b) Zákon č. 97/1950 Sb., o drahách

Na železniční zákon z roku 1937 navázal zákon č. 97/1950 Sb., o drahách. Ani ten pojem dráha nedefinoval; je však zřejmé, že vycházel z předchozí právní úpravy.²⁴

Pojem **dráha** však na některých místech chápal nejen jako dopravní cestu, nýbrž jako provoz; tak je tomu např. v § 13 odst. 1, kde k pojmu dráha řadí i činnosti.²⁵ Je tak zřejmé, že nemůže jít o vymezení předmětu vlastnického práva (věci).

Zákon o drahách též vymezil pojem **stavby na dráze** (§ 14): „(1) *Stavbami na dráze jsou stavby, které rozšiřují, doplňují, mění nebo zabezpečují dráhu (s příslušenstvím a pomocnými závody), jakož i všechny stavby na pozemku, který slouží provozu dráhy. (2) Na stavby na dráze užitje se přiměřeně ustanovení dílu prvního; není-li stavba podnikána drážním podnikem, platí přiměřeně pouze ustanovení §§ 9 a 11.*“ Toto vymezení odpovídá dnešnímu pojmu „stavba dráhy“, konkrétně tzv. doplňkovým stavbám dráhy v režimu platného DZ (§ 5 odst. 1), a dále dnešnímu pojmu „stavba na dráze“ v režimu platného DZ (§ 5 odst. 4).

I v režimu zákona o drahách z roku 1950 plnily uvedené pojmy funkci veřejnoprávní (v klasickém smyslu slova); díl první, na který odkazuje druhý odstavec § 14, se totiž týká oprávnění k vybudování a provozování drah.

c) Zákon č. 51/1964 Sb., o dráhách

Terminologii zákona o drahách z roku 1950 převzal i následující **zákon č. 51/1964 Sb., o dráhách**; to platí i pro jeho

23 A. Randa: Das Eigentumsrecht, Erste Hälfte, 2. vydání, Breitkopf und Härtel, Leipzig 1893, str. 490.

24 Důvodová zpráva k tomuto zákonu v podstatě odpovídala výše citovanému komentáři Chmelaře a Tyla, i když spíše k problematickým případům, za který byly považovány lanové dráhy, nikoli z hlediska vymezení pojmu dráha jako takového. Srov. důvodovou zprávu otištěnou in J. Hlavsa, K. Tyl: Náhrada škod způsobených provozem dopravních prostředků, Dopravní nakladatelství, Praha 1960, komentář k § 1, str. 71.

25 § 13 odst. 1: „*Dráha (s příslušenstvím, pomocnými závody a vedlejšími činnostmi) buď v mezích technické a hospodářské účelnosti vybudována a udržována tak, aby co nejlépe plnila své úkoly a aby její provoz byl bezpečný, pravidelný a nerušený.*“

prováděcí předpisy, zejména pak pro **vyhlášku Ministerstva dopravy č. 52/1964 Sb., kterou se provádí zákon o dráhách.** V § 22 odst. 3 zák. č. 51/1964 Sb., o dráhách, bylo převzato vymezení pojmu „**stavby na dráze**“: „*Stavbami na dráze jsou stavby a zařízení, které rozšiřují, doplňují, mění nebo zabezpečují dráhu a její provoz, jakož i všechny stavby a zařízení v obvodu dráhy.*“

d) Závěr z geneze právní úpravy

Předchozí předpisy neuvádějí pojem „dráha“ ani pojem „stavby na dráze“ ve smyslu vymezení věci v právním smyslu. Tak nečiní ani železniční zákon z roku 1937, jehož znění by tomuto závěru na první pohled odpovídalo nejvíce. V právních předpisech z období po r. 1948 pak pro takový závěr již vůbec nenalzáme jakékoli přesvědčivé důvody.

Dráha je tedy dopravní cesta, která má sice svůj majetkový substrát, ten však není vytvářen jedinou věcí v právním smyslu. **Jakou právní povahu mají entity, které ve svém souhrnu vytvářejí dráhu, je tak třeba posoudit podle obecných soukromoprávních hledisek.**

Pojem stavba na dráze je zřetelně v těchto předpisech užíván ve smyslu stavebněprávním, nikoli jako vymezení stavby ve smyslu občanskoprávním.

G. Pojem „dráha“ *de lege lata*

Je patrné, že zákonodárce **rozdílí** mezi pojmy „**dráha**“ a „**stavba dráhy**“, a to nejen terminologicky, nýbrž i věcně (to plyne i z dalších ustanovení DZ – např. z § 5a odst. 1).

Dráha představuje určitou cestu určenou k pohybu drážních vozidel včetně pevných zařízení potřebných pro zajištění bezpečnosti a plynulosti drážní dopravy (§ 2 odst. 1 DZ). Zákon zde navazuje na předchozí právní úpravy. Není zjevný žádný relevantní argument, který by směřoval k závěru, že dráha jako taková je (na rozdíl od dřívějších úprav) samostatným předmětem vlastnického práva. Naopak text zákona dosvědčuje, že tomu tak není, protože civilistickou problematiku součásti pozemku reguluje ve vztahu k pojmu „stavba dráhy“ (§ 5 odst. 1 DZ; k tomu viz níže), nikoli ve vztahu k pojmu dráha jako taková.

I zde tedy můžeme uzavřít, že **pojem dráha zahrnuje veškeré entity, které společně vytvářejí dopravní cestu určenou pro pohyb drážních vozidel.** Soukromoprávní povaha příslušné entity, tzn., zda se jedná o věc v právním smyslu nebo součást jiné věci, je z tohoto hlediska irelevantní. **Pod pojmem dráha tak není vymezena samostatná věc v právním smyslu.**

V určitém, byť spíše marginálním významu zákon pracuje s pojmem dráha ve smyslu prostorovém. Tento význam se projevuje v pojmu „obvod dráhy“ (§ 4 DZ) nebo v pojmu „stavba na dráze“ (§ 5 odst. 4 DZ).

Pojem dráha tak svým účelem odpovídá pojmu pozemní komunikace ve smyslu zák. č. 13/1997 Sb., o pozemních komunikacích (dále jen „ZPK“). Také pozemní komunikace nemusejí být věcí v právním smyslu. Podle § 2 odst. 1 ZPK je pozemní komunikace dopravní cesta určená k užití silničními a jinými vozidly a chodci, včetně pevných zařízení nutných

pro zajištění tohoto užití a jeho bezpečnosti. Soukromoprávní povaha majetkového substrátu této dopravní cesty záleží na obecné úpravě o. z. (zejména § 505, 506, 509) a zvláštní úpravě ZPK, podle které jsou místní komunikace, silnice a dálnice samostatným předmětem vlastnického práva, tedy věci v právním smyslu. Naproti tomu ve vztahu k účelovým komunikacím taková zvláštní úprava absentuje, a proto je třeba posoudit povahu tohoto druhu komunikace jen podle obecných předpisů. Účelová komunikace se nachází na jednotlivých pozemcích, které protíná, resp. na příslušných částech těchto pozemků. Vlastníkům těchto pozemků zákon ukládá určité veřejnoprávní povinnosti, zejména povinnost trpět jejich obecné užívání.

Toto pojetí potvrzuje např. i § 5 odst. 6 DZ, který hovoří o zrušení dráhy. Jistě se nejedná o zrušení věci v právním smyslu, nýbrž o zrušení dopravní cesty a s ní spojených veřejnoprávních práv a povinností.

Na uvedeném závěru nic nemění ani to, že zákon užívá pojem vlastník dráhy [např. § 5a odst. 2, § 15 odst. 1 písm. b), § 20 a násl. atd.], což se na první pohled zdá naznačovat, že dráha jako taková může být objektem vlastnického práva, tj. věci v právním smyslu. Tak tomu však není.

Jelikož dráha není věcí v právním smyslu, tedy není samostatným předmětem vlastnického práva, jsou „vlastníky dráhy“ v režimu DZ vlastníci všech věcí, které dráhu spoluvytvářejí, zejména staveb dráhy, ale i jiných věcí. Zda je příslušná součást dráhy věcí v právním smyslu nebo součástí jiné věci, se řídí obecnými občanskoprávními pravidly (§ 489 a násl. o. z.) s určitou modifikací, kterou přináší § 5 odst. 1 věta druhá DZ.

Stejně tak ZPK hovoří o **vlastníkovi účelové komunikace** (§ 9 odst. 1 věta třetí), byť ani ona není věcí v právním smyslu. Vlastníkem účelové komunikace – v terminologii ZPK – jsou tak všichni vlastníci dotčených pozemků (nebo výjimečně i staveb), které účelová komunikace protíná, resp. na nichž je umístěna.

Podobně se používá pojem „vlastník“ – zde konkrétně „vlastník letiště“ – v zákoně č. 49/1997 Sb., o civilním letectví (např. v jeho § 25b), ačkoli je zřejmé, že letiště nelze vlastnit (není to majetkový objekt – věc); vlastnit lze pouze jednotlivé věci, které ve svém souhrnu vytvářejí letiště. Je však třeba doplnit, že Ministerstvo dopravy jako gestor zákona o civilním letectví připravilo v roce 2015 návrh novely uvedeného zákona.²⁶ Dle tohoto návrhu má být mj. plně odstraněn pojem „vlastník letiště“ a nadále se má pracovat pouze s pojmem „provozovatel letiště“. Tam, kde půjde o vlastníka věci ve smyslu soukromoprávním, má se napříště mluvit jen o vlastníkovi pozemku, resp. stavby, popř. vlastníkovi movitých věcí. Byly-li doposud určité veřejnoprávní povinnosti ukládány „vlastníkovi letiště“ (bez ohledu na to, zda byl či nebyl provozovatelem letiště), nově se mají ukládat každému vlastníku věci (nemovité, movité), která (spolu s jinými věcmi jiných vlastníků) spoluvytváří letiště jako určitý funkční celek. Věcně se tedy na původní zákonné konstrukci nic nemění, pouze se užívá vhodnější (srozumitelnější) terminologie.

Z výše uvedeného tedy plyne, že pojetí „dráhy“, jak jej užívá DZ, není již podle svého účelu relevantní z hlediska občanskoprávních aspektů (tj. z hlediska vlastnického režimu, popř. majetkových dispozic), nýbrž je rozhodující při-

márně z hledisek veřejnoprávních – zde zejména z důvodu ukládání veřejnoprávních povinností.

D. Pojem „stavba dráhy“ *de lege lata*

a) Obecně

Jak bylo uvedeno výše, z § 5 odst. 1 DZ plyne, že pojem „stavba dráhy“ může zahrnovat dva typy staveb. Buď jde o stavbu cesty určené k pohybu drážních vozidel (**vlastní stavba dráhy**), nebo o stavbu, která rozšiřuje, doplňuje, mění nebo zabezpečuje dráhu bez ohledu, zda je v obvodu dráhy, či nikoli (**doplňková stavba dráhy**).

b) Stavba dráhy ve smyslu stavebněprávním (veřejnoprávním)

Pojem „stavba dráhy“ vymezený v DZ koresponduje s tím, jak se v dřívějších předpisech užíval pojem „dráha“ a pojem „stavba na dráze“. Tyto pojmy měly v dosavadních předpisech primárně význam stavebněprávní (veřejnoprávní). Tak je tomu zpravidla (převážně) i v DZ – např. hovoří-li zákon o podmínkách pro stavbu drah [§ 1 odst. 1 písm. a)], o uskutečnění stavby dráhy [§ 5 odst. 2, 3; § 23 odst. 5; § 23b odst. 1 písm. b); § 36 odst. 3], o určení stavebního úřadu pro stavby dráhy (§ 7 odst. 1), o stavbě nebo modernizaci dráhy (§ 49b odst. 1).

c) Stavba dráhy jako výsledek stavební činnosti

Krom užití pojmu „stavba dráhy“ ve smyslu určité stavební činnosti (hledisko dynamické), pracuje DZ s tímto termínem i ve smyslu samotného výsledku stavební činnosti (hledisko statické). Přitom v tomto druhém významu se uvedený pojem užívá jen zcela výjimečně. Tak je tomu např. v případě vymezení přestupků, kdy se sankcionuje poškození stavby dráhy [§ 50 odst. 1 písm. d); § 51 odst. 1 písm. f)]. Zde je však zcela irrelevantní, zda je stavba dráhy i stavbou ve smyslu občanskoprávním. V podobném smyslu, tj. jako výsledek stavební činnosti, užívá ostatně pojem stavba výjimečně i stavební zákon – např. hovoří-li o odstraňování staveb.

Z tohoto hlediska působí poněkud cizorodě § 5 odst. 1 věta druhá DZ, podle kterého stavba dráhy není součástí pozemku. Tato norma může mít význam jen z hlediska stanovení stavby jako věci v právním smyslu, tj. jako výjimka z úpravy § 506 o. z. Tento závěr odpovídá i úmyslu zákonodárce, který jasně plyne z důvodové zprávy k zákonu č. 319/2016 Sb., jímž byla do DZ začleněna koncepce, podle které stavba dráhy není součástí pozemku: „Dále se navrhuje výslovně zakotvit princip, že stavba dráhy se nestává součástí pozemku, ale je samostatnou nemovitou věcí. S ohledem na zakotvení jasněho vztahu k ustanovením občanského zákoníku k nemovitým věcem, zejm. pozemkům a stavbám na nich stojícím (§ 498 a 506 občanského zákoníku) se navrhuje doplnit ustanovení, které v návaznosti

26 Jde o materiál, který byl podle jednacího řádu vlády zoslan do meziresortního připomínkového řízení dopisem ministra dopravy dne 9. 7. 2015, s termínem dodání stanovisek do 6. 8. 2015; poté se však legislativní proces zastavil.

na § 498 odst. 1 občanského zákoníku stanoví, že stavba dráhy není součástí pozemku, a je tedy samostatnou věcí. Zavedení výslovné odchylky od úpravy § 506 občanského zákoníku (kterou nicméně občanský zákoník umožňuje) je žádoucí s ohledem na liniový charakter stavby, která mnohdy prochází přes pozemky více (mnoha) různých vlastníků. Při uplatnění zásady splynutí stavby dráhy s pozemkem by byl narušen jednotný charakter dráhy coby liniové stavby a např. při převodech vlastnictví by tato skutečnost mohla působit nemalé problémy.“ Je tedy patrné, že pojem stavba dráhy ve smyslu § 5 odst. 1 věty druhé je třeba chápat staticky, tj. jako věc v právním smyslu.

Má-li však mít stavba dráhy povahu věci v právním smyslu, pak musí splňovat požadavky stavby ve smyslu občanskoprávním. Stavbou dráhy ve smyslu druhé věty § 5 odst. 1 pak není každá stavba dráhy ve smyslu věty první téhož odstavce, ale jen taková, která splňuje předpoklady stavby ve smyslu občanskoprávním. Musí se tedy jednat o výsledek stavební činnosti člověka, který má materiální podstatu, je vymežitelný vůči okolnímu pozemku, má samostatnou hospodářskou funkci (účel) a vyznačuje se kompaktností materiálu.²⁷

Důvody, pro které musí stavba jako věc v právním smyslu tyto předpoklady splňovat, totiž plně platí i v případě stavby dráhy. Naopak není zjevný žádný rozumný důvod, proč by tomu tak být nemělo. Citované ustanovení je tak třeba vykládat ve smyslu § 506 o. z. (v souvislosti s ním), neboť jinak by mělo silně nesystémovou povahu, bezdůvodně porušující základní východiska úpravy věcných práv. V případě tzv. vlastní stavby dráhy nebudou zpravidla o její povaze jako stavby ve smyslu občanskoprávním pochybnosti. Prakticky relevantní tak bude toto zkoumání zejména v případě tzv. doplňkových staveb dráhy ve smyslu § 5 odst. 1 věty první 2. alt. DZ.

Stavba dráhy ve smyslu § 5 odst. 1 věty druhé DZ se dále vyznačuje svým účelem. Jak bylo uvedeno výše, prakticky významné budou zejména případy, kdy tato stavba doplňuje nebo zabezpečuje dráhu. Vzhledem k tomu, že stavba může plnit více účelů, je zde rozhodující účel hlavní, nikoli jen účel vedlejší, doplňkový. Z hlediska zde řešeného problému je vhodné uvést příklad, kdy hlavním účelem určité budovy je např. to, že slouží jako obchodní dům nebo kancelářská budova, avšak kromě toho je v dané budově umístěn výstup z metra (vstup do metra). Ty prostory (části budovy), kterými výstup z metra vede, jsou sice součástí dráhy metra (viz níže), avšak sama budova jako celek, resp. pozemek, jehož je součástí, plní jinou hlavní funkci, a nejde tedy o stavbu dráhy (metra).

V této souvislosti lze opět poukázat na již výše citovaný rozsudek NSS, ve kterém soud sice neřešil právní povahu součástí dráhy jako stavby dráhy, avšak zabýval se tím, zda určitá entita, která slouží jak dráze, tak i pozemní komunikaci (konkrétně podchod), je součástí dráhy, nebo pozemní komunikace. NSS zde též vycházel z kritéria, jaký je hlavní (primární) účel podchodu.²⁸

Pro úplnost uvedme, že pojem stavba ve smyslu § 5 odst. 1 věty druhé DZ je třeba s ohledem na potřebu jednotnosti právního řádu interpretovat v souvislosti s § 506 odst. 1, který za stavbu považuje jak vlastní stavbu ve smyslu výsledku „klasické stavební činnosti“, tak i zařízení, které nemusí být zbudováno klasickou stavební činností (např. jde o výrobek, který je pevně spojen se zemí).

Podle § 5 odst. 1 věty druhé DZ není stavba dráhy součástí pozemku. Stavba dráhy – zejména určitá zařízení – však nemusí být pevně spojena jen s pozemkem, ale – zejména v husté městské zástavbě – s okolními stavbami (budovami). DZ nemá ustanovení obdobné § 3023 o. z., podle kterého ustanovení o. z. o vlastníkovi pozemku platí obdobně pro vlastníka nemovité věci, která není součástí pozemku. Smysl tohoto ustanovení je však naplněn i v případě § 5 odst. 1 věty druhé DZ. Nedává dobrý smysl, aby např. určité zabezpečovací zařízení bylo samostatnou věcí, je-li pevně upevněno v budově, která je součástí pozemku, a nikoli, je-li stejně pevně upevněno v obdobné stavbě, která je však podle § 3055 o. z. samostatnou věcí v právním smyslu. Z toho důvodu je třeba § 3023 o. z. analogicky aplikovat i na případy DZ. Praktické to může být např. s ohledem na § 9 odst. 4 DZ, podle kterého vlastník nemovité věci přilehlé k dráze tramvajové nebo dráze trolejbusové je v nezbytně nutných případech na nezbytnou dobu povinen za jednorázovou úhradu strpět omezení vlastnického práva ke své nemovité věci spočívající v umístění a provozování pevných trakčních, signalizačních nebo zabezpečovacích zařízení. Tato zařízení tak budou i přes jejich pevné upevnění v cizí nemovité stavbě samostatnou věcí a současně i součástí dráhy ve smyslu § 2 odst. 1 DZ.

Vymezení pojmu stavba dráhy v § 5 odst. 1 DZ též potvrzuje, co bylo výše uvedeno o pojmu dráha jako taková, tj. především, že dráha sama o sobě není věcí v právním smyslu. Dále platí, že dráha nemusí být vytvářena jen jednou (jedinou) stavbou dráhy, nýbrž může ji vytvářet více staveb dráhy ve smyslu § 5 odst. 1 věty druhé DZ, tj. více věcí v právním smyslu, resp. dráhu mohou vytvářet i takové stavby dráhy, které nemají povahu staveb ve smyslu občanskoprávním.

d) Stavba dráhy jako liniová stavba

Pro vymezení stavby dráhy jako věci v právním smyslu je relevantní i novelizovaný § 509 o. z. I z tohoto ustanovení plyne, že vlastní stavba dráhy není součástí pozemku. Ust. § 5 odst. 1 věta druhá DZ tak má svébytný význam jen u staveb dráhy, které nejsou liniovou stavbou, tj. u tzv. doplňkových staveb dráhy ve smyslu § 5 odst. 1 věty první 2. alt. DZ.

Určitý význam má i druhá věta § 509 o. z., kde je založena vyvrátitelná domněnka součástí liniové stavby, tj. i vyvrátitelná domněnka součástí vlastní stavby dráhy. Podle tohoto ustanovení se „má za to, že součástí liniových staveb jsou i stavby a technická zařízení, která s nimi provozně souvisí“. To má význam zejména pro tzv. doplňkové stavby dráhy, které slouží k zabezpečení stavby dráhy; stavba, která doplňuje nebo rozšiřuje vlastní stavbu dráhy, resp. výsledek této stavby, bude typicky součástí vlastní stavby dráhy.

Je třeba zdůraznit, že § 509 věta druhá o. z. zakládá jen vyvrátitelnou domněnku, která může být vyvrácena opačným zá-

27 Pro podrobnosti viz výše; dále srov. Tégl, Melzer in op. cit. sub 1, komentář k § 498, m. č. 49 a násl.

28 Rozsudek NSS ze dne 27. 8. 2014, č. j. 3 As 121/2013-40.

věrem plynoucím z obecných pravidel. Z tohoto důvodu není relevance této domněnky značná. Domněnka může být prakticky významná snad jen ve sporných případech, kdy z ní lze dovodit určité pravidlo pro případ pochybností: v pochybnostech se jedná o součást liniové stavby. Bude-li se však jednat o samostatně stojící (fyzicky oddělenou) stavbu, pak z důvodu absence potřebného spojení půjde zpravidla o samostatnou stavbu, a tím i samostatnou věc v právním smyslu, která však bude příslušenstvím vlastní stavby dráhy.

Doplňkovou stavbou dráhy může být i „pevné zařízení“ ve smyslu § 506 o. z. S ohledem na účel úpravy DZ (tj. kromě jiného i zabezpečení řádného užívání dráhy) nelze pojem pevné zařízení potřebné k zajištění bezpečnosti a plynulosti drážní dopravy ve smyslu § 2 odst. 1 DZ chápat úzce, nýbrž spíše tak, že odpovídá pojetí stavby ve smyslu § 506 o. z. Doplňkové stavby dráhy, které slouží k zabezpečení stavby dráhy, jsou tedy také součástí dráhy (viz dále), i když jsou samostatnou věcí v právním smyslu.

E. Součást dráhy

a) Vymezení v právním předpisu

Zkoumaná legislativa konečně pracuje s pojmem „součást dráhy“. Tato kategorie není samotným DZ nikde definována. Pouze § 66 odst. 4 DZ stanovuje, že „*Ministerstvo dopravy vydá právní předpis, kterým stanoví součásti dráhy.*“

Tento příspěvek se týká dráhy metra. Metro slouží k zabezpečení dopravní obslužnosti obce, konkrétně hl. m. Prahy; je tedy speciální dráhou ve smyslu § 3 odst. 1 písm. f) DZ.²⁹ Prováděcím předpisem je ve vztahu ke speciální dráze VyhlDZ, konkrétně její § 27.

b) Právní význam vymezení součástí dráhy

Výše bylo uvedeno, že pojem „dráha“ nevymezuje věc v právním smyslu jako samostatný předmět vlastnického práva (jiných věcných práv). Proto není ani konkretizace termínu „dráha“, jak jej užívá DZ, již z této své povahy relevantní z hlediska občanskoprávních aspektů (tj. z hlediska vlastnického režimu, popř. majetkových dispozic), nýbrž je rozhodující primárně z hledisek veřejnoprávních – zde zejména z důvodu ukládání veřejnoprávních povinností.

Ani slovní spojení „součást dráhy“ neznámá, že by dráha byla věcí v právním smyslu, která se skládá z určitých prvků majících povahu součástí ve smyslu § 505 a násl. o. z. **Pokud tedy dráha jako taková není věcí v právním smyslu, pak ani součást dráhy nemůže být součástí věci.**

Tento závěr není vyloučen ani tím, že by řada příkladů, které jsou v § 27 VyhlDZ definovány jako „součásti dráhy“, současně vyhovovala i pojmu součást věci ve smyslu civilistickém, pokud bychom je poměřovali předpoklady uvedenými v § 505 o. z.

Shrnuto: je-li určitá entita zákonem nebo podzákoným předpisem označena jako „součást dráhy“, pak to nic nevypovídá o jejím soukromoprávním statusu. Součást dráhy může mít různorodý právní režim: může být samostatnou věcí, avšak může být součástí věci, která sama je stavbou dráhy (zejm-

na vlastní stavby dráhy jako liniové stavby). Není vyloučeno ani to, že součást dráhy je součástí jiné věci, která sama o sobě není stavbou dráhy.

To, že součást dráhy může být součástí jiné věci, bylo zcela zřejmě před nabytím účinnosti novely DZ č. 319/2016 Sb., neboť předtím mohla být doplňková stavba dráhy součástí pozemku (§ 506 o. z.), avšak přesto byla součástí dráhy právě jen tato část pozemku, nikoli pozemek celý. Uvedenou novelou se tyto stavby staly samostatnými věcmi v právním smyslu i v těch případech, kdy byly dříve součástí pozemku.

Je-li součástí dráhy věc nebo i jen součást věci, pak je vlastník příslušné věci vlastníkem dráhy, resp. jedním z řady vlastníků dráhy, a svědčí mu příslušné zákonné povinnosti; např. povinnost zajistit údržbu a opravu příslušné součásti dráhy (§ 20 odst. 1 DZ), umožnit provozování dráhy oprávněnou osobou (§ 21 odst. 1 věta druhá DZ) atd.

Situace je zde velmi podobná jako v jiných „oborových“ právních předpisech. Příkladem může být ZPK, který používá pojmy „součást pozemní komunikace“ a „příslušenství pozemní komunikace“ (§ 12, 13, 14). I zde je význam obou pojmů odlišný od obecných civilistických pojmů „součást (věci, pozemku)“ a „příslušenství (věci, pozemku)“ definovaných v o. z.; oba termíny jsou vymezeny pro jiné účely. Proto je třeba s těmito konstrukcemi nakládat zásadně nezávisle na sobě. Důsledkem je pak mj. to, že **nikoli všechny entity, jež jsou součástí či příslušenstvím pozemní komunikace v chápání ZPK, musí nutně tvořit součást či příslušenství komunikace jako nemovité věci v chápání o. z.** V určitých případech však naopak lze pozorovat vzájemné průniky obou kategorií.

c) Konkrétně k součásti dráhy speciální

Součásti dráhy speciální, jak je vymezuje § 27 VyhlDZ, mohou mít různou soukromoprávní povahu. Dále již budeme hovořit jen o **součástech dráhy metra jako dráhy speciální.** Některé z těchto součástí dráhy metra jsou jistě součástí vlastní stavby dráhy metra jako liniové stavby: tak je tomu v případě součástí dráhy uvedených v písm. a), b).

Některé součásti dráhy metra mohou být dle povahy a konkrétního stavebně-technického provedení **součástí vlastní stavby dráhy metra nebo i samostatnou doplňkovou stavbou metra:** tak je tomu v případě součástí dráhy uvedených v písm. c).

Problematická může být zejména právní povaha **stanice metra, resp. jejich jednotlivých komponent – např. vestibulů, přístupových a výstupních cest, výtahů, pohyblivých schodů** [písm. d)]. I zde platí, že to, že vyhláška označuje tyto entity jako „součásti dráhy metra“, nevypovídá nic o jejich soukromoprávním statusu. **Pokud budou stavebně-technickou součástí stanice metra, pak jsou součástí vlastní stavby metra, stejně jako tato stanice samotná.** Zda jsou dané prostory součástí vlastní stavby dráhy, zejména stanice metra, je třeba posoudit podle obecných pravidel, kterými se řídí určení součástí věci (k nim viz výše).

Zejména **přístupové a výstupní cesty však mohou vést nikoli jen skrz vlastní stavby metra, ale – především v husté městské**

²⁹ Tak též rozsudek NSS ze dne 27. 8. 2014, č. j. 3 As 121/2013-40.

zástavbě – i skrz **jinou budovu, která není ani součástí vlastní stavby metra, ani není stavbou dráhy ve smyslu § 5 odst. 1 věty druhé DZ.** Vede-li přístupová nebo výstupní cesta jinou budovou, která ať již je samostatnou věcí v právním smyslu, nebo je součástí jiné věci (pozemku, práva stavby), pak tato cesta, resp. prostory, kterými tato cesta vede, jsou **součástí dráhy. Vlastník těchto prostor je (v tomto rozsahu) vlastníkem dráhy, a proto jej stihají odpovídající veřejnoprávní povinnosti.** Tak např. má povinnost zajistit údržbu a opravu těchto prostor v rozsahu nezbytném pro jejich provozuschopnost (§ 20 odst. 1 DZ).

Není-li vlastníkem těchto budov provozovatel metra, pak má povinnost zajistit provozování dráhy, tj. zajistit tyto prostory, aby plnily svou funkci jako součást provozu metra. Není-li toho schopen, pak tyto prostory musí nabídnout k zajištění jejich provozování obci, tj. hl. m. Praze, která toto provozování zajistí prostřednictvím provozovatele metra. Porušení těchto povinností je stíháno jako přestupek (§ 50 odst. 2, § 51 odst. 2 DZ).

Z uvedeného hlediska je klíčové určení, **jakým způsobem se taková entita stává součástí dráhy; co je tedy zapotřebí, aby došlo k uložení veřejnoprávních povinností soukromé osobě ve smyslu § 20 a násl. DZ. S ohledem na ústavní ochranu vlastnického práva není podle našeho názoru možné vycházet z pouhé fakticity, která může být navíc i protiprávní.** Spíše se jako vhodné řešení pro zajištění praktické konkordance v kolizi stojících práv a právem chráněných zájmů (vlastnické právo vlastníka budovy, veřejný zájem na zajištění dopravní obslužnosti obce) **jeví to, které je dnes uznáno pro vznik účelové komunikace (i v tomto případě jde o kolizi mezi veřejným zájmem na zajištění dopravní obslužnosti obce a vlastnickým právem).** Toto řešení zahrnuje mj. **požadavek (předpoklad) nutné komunikační potřeby** a dále tzv. **akt věnování**.³⁰

Pokud jde o předpoklad komunikační potřeby, ta je v případě přístupu k nástupišti metra typicky naplněna, a to dokonce velmi intenzivně. Tento požadavek tedy nevyvolává zvláštní problémy.

Pokud však jde o akt věnování, zde je třeba pečlivě zkoumat jeho naplnění. Je tedy **nutné, aby vlastník příslušné nemovitosti své prostory věnoval k veřejnému užívání jako součást dráhy.** Toto věnování je projevem vůle, který může být vyjádřen **výslovně nebo i jen konkludentně.** Uvedený projev vůle bude typicky činěn např. v rámci příslušného povolení řízení.³¹ Pokud vlastník v této souvislosti příslušný projev vůle neučinil, lze věnování dovodit i z konkludentního projevu vůle, na který lze usuzovat v případě, že vlastník o takovém užívání věděl a nijak se mu nebránil;

30 Podrobněji k předpokladům vzniku účelové komunikace věnováním včetně přehledu příslušné soudní judikatury viz *Veřejné cesty, Místní a účelové pozemní komunikace*, Sborník stanovisek veřejného ochránce práv, 2. vydání, Kancelář veřejného ochránce práv – Wolters Kluwer, Brno-Praha 2011.

31 V poněkud jiné souvislosti, avšak podobně v tom, že předmětem zkoumání bylo hledání účelového určení, je vhodné uvést přístup NSS, který účel stavebního díla hodnotil na základě rozhodnutí o kolaudaci trasy metra, resp. technického popisu obsaženého v jeho přílohách; viz rozsudek NSS ze dne 27. 8. 2014, č. j. 3 As 121/2013-40.

32 Ve vztahu k účelovým komunikacím srov. rozsudek NSS ze dne 22. 12. 2009, č. j. 1 As 76/2009-60.

nesouhlas přitom musí být projevem včas a aktivním jednáním.³² **Jakmile se tímto způsobem určitý prostor stane součástí dráhy, nelze jej již tomuto účelu soukromou dispozicí odejmout;** zde by bylo třeba rozhodnutí o částečném zrušení dráhy (§ 5 odst. 6 DZ).

Podobně je třeba přistupovat i k dalším entitám, které § 27 VyhldZ vymezuje jako součástí dráhy metra.

F. Shrnutí

Výše uvedené lze stručně shrnout následovně: **Vlastní stavba dráhy bude vždy stavbou dráhy v režimu DZ a současně bude mít z civilistického hlediska prakticky vždy povahu stavby jako samostatné nemovité věci. Půjde totiž o liniovou stavbu ve smyslu § 509 o. z. (vlastní stavba dráhy tedy nebude součástí pozemku již na základě obecného občanskoprávního řešení a norma § 5 odst. 1 věta druhá DZ je ve vztahu k vlastní stavbě dráhy nadbytečná).**

Pokud ovšem půjde o tzv. **doplňkovou stavbu dráhy, zde je předně třeba vždy zkoumat, zda se in concreto jedná o stavbu z hlediska civilistického, tedy zda určitá entita splňuje definiční znaky pojmu stavba ve smyslu o. z.** Tak tomu nemusí být vždy. **Některé stavební konstrukce totiž mohou být takového charakteru, že je nelze kvalifikovat jako samostatné stavby v režimu občanskoprávním, byť i tak mohou plnit některý z účelů, které DZ v § 5 odst. 1 větě první i. f. požaduje. Takové konstrukce tedy nebudou stavbou dráhy ve smyslu § 5 odst. 1 věty druhé, avšak mohou splňovat podmínky stavby dráhy podle věty první téhož odstavce; může tedy na ně dopadat příslušná veřejnoprávní regulace a mohou též být součástí dráhy.** Příkladem této situace může být **výstup z metra, který je vytvořen jako určité „zakrytí“ výstupního schodiště či eskalátoru.**

Pokud ovšem bude konkrétní entita splňovat předpoklady pro stavbu ve smyslu občanskoprávním, bude třeba následně zkoumat, zda je u takové stavby splněn účel uvedený v § 5 odst. 1 větě první DZ, zejména zabezpečení dráhy. Je-li tento účel naplněn, půjde o **podpůrnou stavbu dráhy, která není součástí pozemku (dle § 5 odst. 1 věty druhé DZ).**

Pro závěr o tom, že určitá stavba je podpůrnou stavbou dráhy, není nezbytně nutné, aby u této stavby byl dán některý z relevantních účelů jako účel výlučný (jediný); postačí, pokud jde o **účel hlavní (resp. převážný).** Pojem stavba dráhy je třeba objektivně interpretovat ve smyslu § 506 o. z., tj. **nejen jako stavba ve vlastním smyslu, ale i jako (jiné) zařízení.** Potom toto zařízení, které je zahrnuto v pojmu „stavba“ ve smyslu § 506 o. z., **je stavbou dráhy a není součástí pozemku nebo jiné nemovité věci (§ 3023).** Praktické je to např. v případě pevných trakčních, signalizačních nebo zabezpečovacích zařízení, která jsou umístěna na nemovitosti přilehlé k dráze tramvajové nebo dráze trolejbusové. Každé z těchto zařízení je podpůrnou stavbou dráhy, která není ve smyslu § 3023 o. z. ve spojení s § 5 odst. 1 větou druhou DZ součástí věci (budovy nebo pozemku), na které je upevněna.

Je-li dráha materiálně vytvářena různými věcmi v právním smyslu (zejm. stavbami), pak není z hlediska majetkového vyloučeno, že vlastníkem jednotlivých staveb tvořících

dráhu budou rozdílné osoby. Koneckonců, DZ vlastnickou jednotu těchto složek ani nepožaduje, ani nepředpokládá.

Z hlediska vymezení dráhy jako cesty však není rozhodující soukromoprávní povaha součástí dráhy, tj. zda jde o stavbu ve smyslu občanskoprávním, zda jde o věc v právním smyslu, nebo o součást jiné věci, která se na vytváření dráhy podílí právě jen touto částí, nikoli jako celek. Je tedy možné, aby dráhu spoluvytvářela i jen součást nějaké věci.

IV. Závěr

Z výše uvedené analýzy se podávají následující řešení vlastnického vymezení stavby metra a „komerční budovy“.

Právní úprava umožňuje, aby přístupní a výstupní cesta ze stanice metra vedla i budovou, která není součástí stavby metra jako věci v právním smyslu. Tato budova si i přes uvedenou skutečnost zachová svébytnou povahu stavby ve smyslu občanskoprávním, která může být buď

1. součástí pozemku, na kterém stojí, nebo
2. součástí práva stavby, anebo
3. samostatnou věcí.

Tato přístupová a výstupní cesta, v rozsahu, ve kterém vede touto budovou, není součástí stanice metra, která je sama součástí stavby metra jako liniové stavby. Tak tomu je zejména v případě, kdy hlavním (převážným) účelem budovy není doplnění nebo zabezpečení dráhy, nýbrž je zde jiný účel, který neslouží provozu dráhy (např. slouží-li budova k provozu obchodů, kanceláří, bytů apod.).

Taková přístupová a výstupní cesta, resp. prostory, kterými se realizuje, je i v rozsahu, ve kterém vede touto budovou, součástí dráhy metra (nikoli součástí stavby metra). Vlastník budovy je v tomto rozsahu vlastníkem dráhy metra (vlastníkem určité komponenty, která dráhu metra vytváří) s tím, že mu náleží odpovídající veřejnoprávní povinnosti.

Stavební propojení „komerční budovy“ se stavbou metra neodporuje posouzení této budovy jako odlišné věci v právním smyslu, resp. jako součásti odlišné věci v právním smyslu.

Hranice mezi stavbou metra a „komerční budovou“ se posoudí podle obecných kritérií pro vymezení součástí věci a stavby ve smyslu občanskoprávním. Součástí stavby metra bude ta část, která více stavebně-technicky a provozně souvisí právě se stavbou metra, součástí „komerční budovy“ pak ty části, které stejným způsobem více souvisí s „komerční budovou“. Slouží-li některé části oběma stavbám, rozhoduje převažující příslušnost. Jen ve zcela mimořádných případech, kdy nelze nalézt převažující příslušnost k jedné nebo druhé stavbě, se může jednat o společnou součást obou staveb.

Ve sporných případech lze vycházet z toho, jak byly obě stavby popsány v rámci příslušného povolení (zejména kolaudačního) řízení. ❀

Moravec/Pastorčák a kol.

Spotřebitel a podnikatel na dynamicky se rozvíjejícím trhu

- publikace reaguje na aktuální vývoj spotřebitelského práva, na nové právní předpisy, jak vnitrostátní, tak evropské, ale především na připravovaný spotřebitelský kodex
- podává aktuální výklad jednotlivých ustanovení právních předpisů, vycházející ze současné praxe autorů, umožňuje získat dostatečný přehled jednak o právech a povinnostech plynoucích ze vztahu mezi spotřebitelem a dalšími účastníky smluvních vztahů

2019, brožované, 368 stran
cena 590 Kč, obj. číslo PP155

David Sehnálek

Specifika výkladu práva Evropské unie a jeho vnitrostátní důsledky

- publikace je zaměřena na výklad práva EU a jeho zvláštnosti ve srovnání s výkladem práva mezinárodního a práva vnitrostátního
- publikace pečlivě analyzuje systémové postavení Soudního dvora EU v institucionální struktuře Evropské unie, jeho vazby a interakce s jinými mezinárodními soudy a s vrcholnými soudy členských států
- hlavním předmětem rozboru jsou četná rozhodnutí Soudního dvora EU

2019, brožované, 208 stran
cena 390 Kč, obj. číslo EPI112

Matěj Dobeš

Směnečné spory

- publikace je systematickým pojednáním k té části občanského práva procesního, která se týká vymáhání směnečných nároků; přitom nejde jenom o komentář k § 175 OSŘ, neboť zvláštní povahu směnečných sporů je potřeba promítnout i do jeho dalších ustanovení
- kniha je rozdělena na obecnou část o směnečných sporech a zvláštní část o směnečném rozkazním řízení; jednotlivé závěry jsou opřeny o rozhodovací praxi NS

2019, brožované, 132 stran
cena 290 Kč, obj. číslo EPI108

Polemika s pohledem Nejvyššího soudu na tzv. další nemajetkové újmy při ublížení na zdraví

Ve svém předchozím článku (BA č. 3/2019) jsem se věnoval podrobnému výkladu pojmu „další nemajetkové újmy“ ve smyslu § 2958 o. z., včetně předložení klasifikačního rámce jednotlivých typů těchto újem a uvedení praktických příkladů. Nejvyšší soud však prostřednictvím Metodiky a na ní navazující judikatury razí mnohem restriktivnější pohled na tento institut, který je však podle mého názoru důsledkem nesprávné (tendenční) argumentace, jakož i nedostatečného zohlednění základních zásad nového občanského zákoníku.

MUDr. Mgr. Daniel Mališ, LL.M., je advokátem AK Mališ Nevrkla Legal a doktorandem Katedry občanského práva Právnické fakulty UK v Praze.

V **ve** výše zmíněném článku¹ prezentuji výklad, že další nemajetkové újmy (dále též jen „DNÚ“) zahrnují situace či stavy, které při ublížení na zdraví **nastávají běžně**, nejsou bolestmi ani s nimi přímo nesouvisejí, a zároveň jde o takové následky ublížení na zdraví, které jsou (na rozdíl od ztížení společenského uplatnění) **dočasné**. Základní klasifikační rámec jednotlivých typů DNÚ a jejich vztah k bolestem a ztížení společenského uplatnění (dále též jen „ZSU“) vyplývá z přehledové tabulky (viz níže).

Komentářové výklady pojmu DNÚ

Před analýzou Metodiky k náhradě nemajetkové újmy na zdraví (dále též jen „Metodika“)² a na ní navazující judikatury Nejvyššího soudu se však nejprve podíváme na to, jak na institut dalších nemajetkových újem nahlíží komentářová literatura.

Velký Beckův komentář k o. z. uvádí, že další nemajetkové újmy mohou mít formu „*psychické bolesti nebo jiných duševních útrap*“.³ Psychickou bolest v této souvislosti popisuje jako „*duševní reakci na poruchu zdraví člověka*“, která může mít „*podobu smutku, deprese, strachu z dalších následků*“ a kterou lze jako pojem zahrnout pod označení duševní útrapy ve smyslu § 2956 o. z. věty za středníkem.⁴

Tyto úvahy jsou v zásadě plně kompatibilní se mnou předstředněm rámcem, pouze s tím rozdílem, že zmíněný komentář používá pojem „psychické bolesti nebo jiné duševní útrapy“ namísto mnou používaného pojmu **negativní emoční stavy** (dále též jen „NES“), který v sobě jako nadmnožina zahrnuje různé termíny popisující tuto subjektivní kategorii, neboť ty v jednotlivých případech nemusejí být zcela přiléhavé.

1 D. Mališ: Co patří do tzv. dalších nemajetkových újem při ublížení na zdraví? Bulletin advokacie č. 3/2019, str. 19-23.
 2 Metodika Nejvyššího soudu k náhradě nemajetkové újmy na zdraví (bolest a ztížení společenského uplatnění podle § 2958 občanského zákoníku), publikovaná ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod č. 63/2014, dostupná též na stránkách Nejvyššího soudu: www.nsouid.cz/judikaturans_new/ns_web.nsf/metodika.
 3 P. Bezouška in M. Hulmák a kol.: Občanský zákoník VI., Závazkové právo, Zvláštní část (§ 2055-3014), Komentář, 1. vydání, C. H. Beck, Praha 2014, komentář k § 2958, m. č. 21, str. 1708.
 4 Tamtéž, m. č. 10, str. 1707.

	OBJEKTIVNÍ KATEGORIE	SUBJEKTIVNÍ KATEGORIE	ÚJMA
UBLÍŽENÍ NA ZDRAVÍ	fyzické bolesti	negativní emoční stavy (NES) vyvolané fyzickými bolestmi	bolesti
	dočasné následky • ušlé prožívání běžného života • ušlé prožívání nevšedních dnů • prožívání nepříjemných či obtížných situací	NES spojené s vnímáním ublížení na zdraví jako takového NES vyvolané dočasnými následky	DNÚ
	trvalé následky	NES vyvolané trvalými následky	ZSU

Např. spojení „psychická bolest“ je podle mého názoru vhodně spíše pro popis duševních útrap pozůstalých při usmrcení osoby jim blízké, ale nevystihuje celou škálu emočních stavů poškozeného při ublížení na zdraví. Ostatně i samotný pojem „duševní útrapy“ může evokovat spíše intenzivnější či závažnější stavy, ačkoliv neexistuje žádný důvod jakkoliv osvobodit z povinnosti kompenzovat poškozenému též „standardní“ NES, jsou-li v příčinné souvislosti s ublížením na zdraví. Je třeba mít též na paměti, že v případě o. z. zákonodárce vědomě volil terminologii českého původu (někdy i z období obrozené češtiny), čímž se připravil o možnost využít potenciálně přílehlavější pojmy latinského či jiného původu. Toto omezení však pro právní teorii a praxi samozřejmě neplatí.

Citovaný velký Beckův komentář k o. z. podle všeho vnímá DNÚ primárně jakožto **subjektivní kategorii**, zakotvenou v duševní sféře poškozeného. Svoji roli v tomto vnímání DNÚ mohlo sehrát i to, že u části DNÚ (konkrétně u NES spojených s vnímáním ublížení na zdraví jako takového) skutečně mezi ublížením na zdraví jakožto zdrojovou příčinou a příslušným NES absentuje „mezistupeň“ další objektivní kategorie, jakou jsou u bolestného fyzické bolesti, u zbylých DNÚ dočasné následky nebo u ZSU trvalé následky. Tento „subjektivizující“ náhled na věc je v pořádku do té míry, že veškeré důsledky ublížení na zdraví (tedy i bolest či trvalé následky) se logicky projevují též v duševní sféře poškozeného, a v konečném důsledku je tak komplexně (dohromady) odškodňována jak objektivní, tak subjektivní kategorie újmy, ať již jde o linii bolestného, DNÚ, či ZSU.

Na druhou stranu však z principiálního hlediska není vhodné vydělovat DNÚ z režimu, který mají bolestné či ZSU, kde negativní emoční stavy „nasedají“ na příslušnou objektivní kategorii, která je vyvolává, tedy v daných případech na fyzickou bolest, resp. trvalé následky. Pokud totiž nebudeme i u DNÚ řádně zohledňovat dualitu objektivní kategorie (jakožto bezprostřední příčina) – subjektivní kategorie (NES vyvolané touto příčinou), může zůstat nepovšimnuta **absence kauzality jako jeden z hlavních důvodů, proč v rámci bolestného nelze odškodňovat negativní emoční stavy vyvolané zcela jinými příčinami**. A budiž připomenuto, že v **případě DNÚ jsou těmito bezprostředními příčinami dočasné následky, resp. též samotné ublížení na zdraví jako takové**.

Zmíněný velký Beckův komentář k o. z. nicméně objektivní kategorii dočasných následků v rámci DNÚ implicitně registruje, když ve výčtu příkladů zmiňuje též „odloučení od rodiny (zvláště od dětí či od rodičů) v průběhu dlouhé hospitalizace“⁵, což odpovídá objektivní kategorii dočasných následků spočívajících v ušlém prožívání běžného života, případně též nevšedních dnů. Jinak se věnuje stavům, které odpovídají subjektivní kategorii negativních emočních stavů.

V tomto směru citovaný komentář **jako příklady DNÚ konkrétně uvádí následující stavy**:⁶ šok ze zranění; strach o život; strach těhotné ženy o zdraví nenarozeného dítěte; starost o budoucnost (strach z následků zranění); úzkost v době léčení (z dalšího průběhu léčby, strach z komplikací nebo z další operace); duševní deprese během léčby; pocit méněcennosti.

Uvedené příklady tedy povýtce odpovídají kategorii NES spojených s vnímáním ublížení na zdraví jako takového, byť

některé stavy (typicky např. pocit méněcennosti) mohou být spojeny též s vnímáním dočasných následků, zejména prožívání nepříjemných či obtížných situací.⁷

Podle komentáře Wolters Kluwer k o. z. může v případě DNÚ jít „o nepříznivé dopady do sféry poškozeného, které nejsou bolestivé a které nemají trvalý charakter“.⁸ I tato charakteristika dalších nemajetkových újem je kompatibilní se mnou prezentovaným pojetím DNÚ, v rámci kterého akcentují **kauzální nezávislost na bolestech** a dále **dočasnost** jakožto způsob odlišení od ZSU.

Z příkladů uvedených v citovaném komentáři pak vyplývá, že oproti velkému Beckově komentáři pojímá DNÚ spíše jako objektivní kategorii. Konkrétně komentář uvádí následující čtyři typy DNÚ označené jako „dočasná omezení v dosažitelných aktivitách“:⁹ omezení v běžném životě po přechodnou dobu; hospitalizace; fixace končetiny; dieta. Jde tedy o příklady, které spadají pod v tomto článku vymezenou objektivní kategorii **dočasných následků** ve smyslu ušlého prožívání běžného života, resp. nevšedních dnů, a prožívání nepříjemných či obtížných situací.

Subjektivní stránku věci zohledňuje komentář tak, že má jít o taková dočasná omezení, která jsou „*vnímána natolik intenzivně, že je bude namísto odškodnit peněžitou náhradou*“.¹⁰ S tímto názorem se neztotožňuji. Nevidím totiž legitimní důvod **znevýhodňovat DNÚ oproti bolestnému či ZSU** tím, že kompenzací DNÚ budeme podmiňovat „*dostatečnou intenzitou vnímání*“ příslušné objektivně vzniklé újmy.

Je snad přiznání bolestného např. za podvrtnutý kotník vázáno na to, aby poškozený s tím spojenou bolest vnímal dostatečně „*intenzivně*“? Je kompenzace za ZSU např. v oblasti formálních společenských vztahů (doména 740 Metodiky) či politického života (doména 950 Metodiky) závislá na podmínce dostatečné intenzity vnímání daného omezení? Nebo jiné z celkem 74 oblastí dle Metodiky? A pokud nikoliv, proč tuto zákonem nestanovenou podmínku vyžadovat u kompenzace dalších nemajetkových újem?

Bylo již výše uvedeno, že dočasné následky v rámci DNÚ v sobě nesou v zásadě totéž spektrum omezení jako trvalé následky v rámci ZSU. Často však objektivně půjde o **intenzivnější formu** těchto omezení, neboť léčba směřující k uzdravení či alespoň stabilizaci zdravotního stavu teprve probíhá, takže

5 Tamtéž, m. č. 24, str. 1709.

6 Tamtéž (pořadí upraveno).

7 Do výčtu jednotlivých příkladů DNÚ je v citovaném komentáři zařazen i potrat, který však podle mého názoru není DNÚ ve smyslu § 2958 o. z., nýbrž nemajetkovou újmou podle § 2959, v rámci kterého jsou odškodňováni mj. rodiče usmrceného dítěte. Ostatně i podle předchozí právní úpravy se v rámci náhrady při usmrcení rodičům kompenzovala újma způsobená nejen usmrcením již narozeného dítěte, ale též ztrátou dosud nenarozeného počatého dítěte [§ 444 odst. 3 písm. c) a d) zák. č. 40/1964 Sb., občanský zákoník]. V případě potratu vyvolaného ublížením na zdraví jde o obdobnou situaci, jako kdyby např. během dopravní nehody byla zraněna matka i její jednorodné dítě, které by následně v nemocnici na následky zranění zemřelo. Není proto důvod režim kompenzace za tyto obdobné újmy rozdělovat, navíc s rizikem nižší kompenzace v rámci DNÚ. U potratu též absentuje znak dočasnosti, který je pro DNÚ příznačný v rámci jejich odlišení od trvalých následků (ZSU).

8 P. Vojtek in J. Švestka, J. Dvořák, J. Fiala a kol.: Občanský zákoník, Komentář, Svazek VI. (§ 2521-3081), 1. vydání, Wolters Kluwer, Praha 2014, komentář k § 2958, bod 9, str. 1108.

9 Tamtéž (pořadí upraveno).

10 Tamtéž.

žádoucího stavu dosud nebylo dosaženo. Této intenzivnější formě dočasných následků bude typicky odpovídat též **intenzivnější prožívání** negativních emočních stavů spojených s těmito následky, resp. též s ublížením na zdraví jako takovým.

Trvalé následky jsou jistě také vnímány poškozenými negativně, nicméně zpravidla půjde oproti dočasným následkům o méně intenzivní formu vnímání, a to i přes vědomí trvalosti stavu. Důvodem je **adaptační schopnost lidského mozku** – kdyby se intenzita vnímání konkrétního negativního podnětu postupem času nezmenšovala, nakumulovalo by se podobných intenzivních pocitů během několika let tolik, že by to lidská psychika jednoduše nezvládla.

Člověk s trvalými následky již tuto skutečnost v sobě více či méně zpracoval a jeho psychika se na tento stav již do značné míry adaptovala, proto nelze u takto ustáleného stavu očekávat stejně intenzivní formu vnímání negativní reality jako u „čerstvého“ ublížení na zdraví. Je třeba též vzít do úvahy, že zejména u závažnějších ublížení na zdraví poškozený nemá jistotu, jak se bude jeho stav vyvíjet a zda neskončí s trvalými následky, což ještě zintenzivňuje jeho negativní emoční stavy.

Dodatečný požadavek na jakousi „kvalifikovanou intenzitu vnímání“ u DNÚ, tedy újem, jejichž intenzita vnímání je z důvodu recentnosti obecně vyšší, tedy vyznívá nepřipadně, zejména ve srovnání se (správnou) absencí obdobného požadavku u kompenzace ztížení společenského uplatnění, kde jsou jednotlivá omezení v důsledku psychické adaptace vnímána obecně méně intenzivně. Intenzitu vnímání jednotlivých DNÚ lze zohlednit v konečné výši kompenzace, považují však za **neakceptovatelné a nesystémové** činit toto kritérium podmínkou vzniku samotného nároku na kompenzaci dalších nemajetkových újem.

Metodika

Snahy o vytváření nerovných podmínek pro DNÚ, ač dle zákona jde o plnoprávnou kategorii nemajetkových újem, jsou nebezpečné též z důvodu, že mohou být předstupněm marginalizace celého institutu dalších nemajetkových újem. Právě tímto směrem se bohužel vydala Nejvyšším soudem prosazovaná **Metodika k náhradě nemajetkové újmy na zdraví**, v čemž pak dále pokračovala i na ni **navazující judikatura** Nejvyššího soudu. Pojdme se podívat na podrobnosti.

Metodika zavedla pojem tzv. „**bolesti v širším smyslu**“, smyslem jejíž náhrady má být „vedle samotného bolestivého stavu odškodnit i určitou míru nepohodlí, stresu či obtíží spojených s utrpenou zdravotní újmu ..., a to v rozsahu, v němž tyto zásahy do osobnostní sféry poškozeného z povahy věci souvisí s bolestí obvykle doprovázející stavy popsané v jednotlivých položkách“.¹¹

Takto postulované pojetí bolesti v širším smyslu je principi-

álně v pořádku, neboť respektuje příčinnou souvislost s bolestí (ublížení na zdraví → bolest → nepohodlí, stres či obtíže související s bolestí). Dalo by se shrnout do hesla „*co je od bolesti, odčihneme na bolestném*“, a v celkovém kontextu odpovídá logické koncepci, že v rámci DNÚ by se naopak měly kompenzovat nemajetkové újmy, které nejsou způsobeny bolestmi a zároveň nemají trvalý charakter, což je zase charakteristické pro ZSU. Pojetí „*bolesti v širším smyslu*“ zároveň umožňuje kompenzovat negativní emoční stavy spojené s vnímáním bolesti v rámci bolestného, kam tento typ NES kauzálně patří.

Bohužel **Metodika vzápětí popírá sebe sama**, když ihned po shora citovaném kauzálním vymezení „*bolesti v širším smyslu*“ uvádí: „*Případně další obtíže, jejichž míra je excesivní tím, že překračuje obvyklou zátěž poškozeného při podrobení se omezením plynoucím z léčby (nad rámec komplikací ocenitelných procentním zvýšením), představují další nemajetkovou újmu podle § 2958 o. z.*“¹²

Tato věta totiž ve zjevném rozporu s principem kauzality implikuje, že „*obvyklá*“ omezení plynoucí z *léčby* by se měla odškodňovat v rámci bolestného, ač **tato omezení jsou sama o sobě následkem ublížení na zdraví, zcela nezávislým na existenci bolesti!**

V rámci mnou navrženého třídění jde o klasické **dočasné následky** ve formě ušlého prožívání běžného života či nevšedních dnů, resp. ve formě prožívání nepříjemných či obtížných situací. Jak již zde bylo v různých obměnách zdůrazňováno, tyto dočasné následky jsou vyvolány samotným ublížením na zdraví (jde tedy o nezprostředkovanou příčinnou souvislost ublížení na zdraví → dočasné následky), případně *parallelně vznikající* bolesti tedy nemají na existenci objektivní kategorie dočasných následků žádný vliv.

Metodika tedy nerespektuje své vlastní omezení, že zásahy do osobnostní sféry poškozeného kompenzovatelné v rámci bolestného musejí souviset s bolestí, což je ostatně omezení diktované principy právní logiky a kauzality. Namísto toho Metodika fakticky chápe bolesti v širším smyslu tak, jako by kromě vlastních bolestí šlo o zásahy, které „*obvykle doprovázejí stavy popsané v jednotlivých položkách*“, čímž se ovšem z hlediska příčinné souvislosti posunula o úroveň níže, tedy k samotnému ublížení na zdraví. V „*jednotlivých položkách*“ totiž není uvedeno nic jiného než jednotlivá poškození zdraví.¹³ Tato poškození zdraví však logicky nepůsobí pouze bolest, ale též další nemajetkové újmy, v dlouhodobějším horizontu pak potenciálně i ztížení společenského uplatnění.

Toto **vymknutí z kloubů kauzality** je zřejmě též z výše citovaného požadavku, aby v případě odškodnění v rámci DNÚ muselo jít o obtíže „*nad rámec komplikací ocenitelných procentním zvýšením*“.¹⁴ Příslušnými procenty (až do 20 %) je totiž navyšována základní sazba **bolestného**, a to z přirozeného důvodu, že komplikace ublížení na zdraví ve většině případů dávají vznik též větším fyzickým bolestem.

Odškodnění fyzických bolestí jakožto jednoho z důsledků komplikací pak v sobě logicky nemůže zahrnovat odškodnění jiných důsledků těchto komplikací, ať již jde o DNÚ, či ZSU. Je třeba mít na paměti, že **ublížení na zdraví** (jakožto důsledek protiprávního jednání či škodní události) **trvá až do jeho úplného vyléčení**, přičemž komplikace jsou jedním z možných – byť nežádoucích – scénářů vývoje ublížení na zdraví v čase. Po celou dobu své existence vyvolává ublížení na zdraví bezprostředně různé důsledky – kromě již zmíněných fyzických

11 Metodika, část A. – Preambule, bod V. – Bolest, odstavce první (zvýraznění doplněno).

12 Tamtéž (zvýraznění doplněno).

13 Viz Metodika, část B. – Přehled bolesti (sazby bodového hodnocení), kde jednotlivé položky jsou nadepsány jako „Klasifikace poškození zdraví“, jakož i obsah příslušných položek, jako např. S0511 – Kontuze očního bulbu a tkání očné s krvácením do přední komory nebo sklivce, S3761 – Ruptura dělohy, S648 – Poranění mnohočetných nervů v úrovni ruky a zápěstí či T700 – Ušní barotrauma.

14 V citaci je myšleno procentní zvyšování náhrady podle Metodiky, části A. – Preambule, bodu VI. – Hodnocení bolesti, odstavce předposledního.

bolestí způsobuje též NES spojené s vnímáním ublížení na zdraví jako takového, jakož i dočasné následky popsané již dříve. Pokud pak k úplnému vyléčení nedojde ani během jednoho či dvou roků, bude zřejmé, že ublížení na zdraví vyvolalo též trvalé následky, kompenzovatelné v rámci ZSU. Kompenzace jakéhokoliv z důsledků ublížení na zdraví však nemůže znamenat, že touto kompenzací již byly odčiněny též důsledky zbylé.

V rámci prezentace pojmu „*bolest v širším smyslu*“ je zavádějící též odkaz Metodiky na obavu ze ztráty života či vážného poškození zdraví ve smyslu § 2957 věty třetí o. z. [„*Smyslem náhrady za bolest je ... odškodnit i určitou míru nepohodlí, stresu či obtíží spojených s utrpenou zdravotní újmou (srov. též obavu ze ztráty života či vážného poškození zdraví ve smyslu § 2957 věty třetí o. z.), ...*“].¹⁵ Vyvolává totiž dojem, že v rámci bolestného „v širším smyslu“ jsou paušálně odškodňovány též obavy ze ztráty života či vážného poškození zdraví související s daným ublížením na zdraví, aniž by zde byla třeba příčinná souvislost se samotným bolestivým stavem.

Na uvedenou závorku sice navazuje shora již citovaná věta „... a to v rozsahu, v němž tyto zásahy do osobnostní sféry poškozeného z povahy věci souvisí s bolestí ...“¹⁶ jak už však bylo zmíněno, tuto zásadní kauzální restriktci Metodika bohužel vůbec nedodrжуje. Uvedený zavádějící dojem utvrzuje též absence obav ze ztráty života či vážného poškození zdraví ve výčtu situací, které Metodika uvádí jako příklady dalších nemajetkových újem (k tomuto výčtu se ještě dostaneme).

Předmětné obavy sice mohou být v některých případech vyvolány vlastními bolestivými stavy (a pak by se skutečně jednalo o formu NES vyvolaných fyzickými bolestmi), ve většině případů však půjde o **obavy vyvolané vnímáním ublížení na zdraví jako takového**. I v případě bolestí totiž platí, že pozitivní korelace (současný výskyt) dvou jevů neznámá nutně jejich kauzalitu. Proto ani u bolestí a současně s nimi prožívaných NES nelze vycházet z logicky chybných úvah typu *cum hoc, ergo propter hoc* („společně, tudíž kvůli tomu“), případně *post hoc, ergo propter hoc* („poté, tedy kvůli tomu“).

Např. pokud je těžce zraněný člověk ponechán bez pomoci svému osudu, v důsledku šokového stavu často ani žádnou bolest vnímat nebude, bude však pociťovat intenzivní obavy o svůj život. Obavy poškozeného, zda ještě bude někdy na pravé oko vidět, budou typicky vyvolány poraněním tohoto oka, nikoliv související bolestí. V případě ruptury dělohy bude poškozená žena zažívat intenzivní obavy, zda ještě bude někdy moci mít děti, zcela bez ohledu na případnou fyzickou bolest v podbřišku. Při mnohočetném poranění nervů ruky bude mít poškozený silné obavy, zda ruku ještě někdy bude moci plnohodnotně používat, i když mu budou bolesti utlumeny analgetiky.

Za nepřipadnou vnímám též snahu Metodiky navodit dojem, že pojem DNÚ zahrnuje pouze jakési mimořádné situace či stavy, které běžně nenastávají. O tom svědčí v tomto směru používané výrazy jako „*obtíže, jejichž míra je excesivní tím, že překračuje obvyklou zátěž*“, „*nad rámec*“, „*přesahující obvyklou mez pro obdobné případy*“, či „*výše náhrady těchto výjimečných případů*“.¹⁷

Tento přístup nemá žádnou oporu v textu § 2958 o. z., jehož formulace nijak nenaznačuje závislost kompenzace DNÚ na existenci specifických, excesivních či jinak výjimečných situací – naopak lze dovodit, že **zákonodárce pojímá odškodňo-**

vané bolesti i DNÚ jakožto události vznikající běžně, tedy jako součást pravidelného běhu věcí při ublížení na zdraví.

Proč u škrábnutí (povrchové rány) na předloktí¹⁸ Metodika nevyžaduje „*kvalifikovanou intenzitu bolesti*“, ale u kompenzace ušlého prožívání běžného života v důsledku hospitalizace vynucené těžkým úrazem požaduje, aby šlo o pobyt v nemocnici „*přesahující obvyklou mez pro obdobné případy*“? Zdá se, že jde o **setrvačnost v myšlení z dob předrekodifikačních**, kdy právní úprava pojem DNÚ neznala. Výklad nových institutů dle o. z. však nelze „*řešit*“ tím, že tyto instituty budeme ignorovat nebo marginalizovat (v konečném důsledku diskriminovat) jenom proto, že na ně nejsme „*zvyklí*“.

Ve vztahu k nevhodnosti vnímat DNÚ jakožto pouze mimořádné (běžně nenastávající) situace či stavy, lze odkázat též na shora učiněný rozbor ohledně obdobného požadavku na „*kvalifikovanou intenzitu vnímání*“ u DNÚ, obsaženého v komentáři Wolters Kluwer k o. z. V uvedené části článku je blíže rozebírána nesystemovost tohoto požadavku též s ohledem na ZSU, u kterého se „*kvalifikovanost*“ také nevyžaduje, ač v důsledku adaptace často půjde o méně intenzivní vnímání dané (i když trvalé) situace.

Judikatura Nejvyššího soudu

Metodika u bolestného kauzální souvislosti s bolestmi alespoň formálně deklaruje, byť ji vzápětí pomijí. Na Metodice založené rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 1. 11. 2017, č. j. 25 Cdo 2245/2017-117, publikované ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod č. 7/2019 (dále též jen „**R 7/2019**“) však již **požadavek kauzality** bolestí a stavů, které (všechny) mají být v rámci bolestného kompenzovány, **zcela pomijí**, to vše samozřejmě na úkor kompenzace DNÚ jako takových.

Tento přístup je o to paradoxnější, že tentýž Nejvyšší soud naopak kauzalitu posuzuje poměrně přísně, pokud jde o příčinnou souvislost mezi protiprávním jednáním (škodnou událostí) a vzniklou škodou, resp. shledává přerušení příčinné souvislosti i tam, kde nová okolnost nebyla nutně rozhodující příčinou, která způsobila vznik škody bez ohledu na původní škodnou událost.¹⁹

Celý judikát je v rámci R 7/2019 shrnut do tří právních vět.

- Tu první nelze než přivítat, neboť jednoznačně deklaruje, že nárok na náhradu nemajetkové újmy na zdraví podle § 2958 o. z. „*tvorí jednotlivé, dílčí, samostatné nároky na náhradu za bolest, ztížení společenského uplatnění a další nemajetkovou*

15 Metodika, část A. – Preambule, bod V. – Bolest, odstavec první (zvýraznění doplněno).

16 Tamtéž (zvýraznění doplněno).

17 Tamtéž.

18 Metodika, část B. – Přehled bolesti (sazby bodového hodnocení), položka S5100 – Rána předloktí povrchová.

19 Viz např. rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 3. 2. 2015, sp. zn. 25 Cdo 1222/2012 (proříznutí cévy papilotomem a následné krvácení do trávicího traktu nebylo shledáno právně relevantní příčinou úmrtí na multiorganové selhání, jemuž předcházelo nezvládnuté krvácení a hemoragický šok), nebo ze dne 20. 4. 2017, sp. zn. 21 Cdo 5452/2016 (infekce zlatým stafylokokem navazující na reoperaci zlomené pánve shledána jako důvod pro přerušení příčinné souvislosti mezi pracovním úrazem způsobivším zlomeninu pánve a následnou smrtí poškozeného; zrušeno rozhodnutím Ústavního soudu ze dne 28. 8. 2018, sp. zn. I. ÚS 2283/17, právě z důvodu odlišného pohledu na otázku příčinné souvislosti).

újmou, jež samostatně vznikají i zanikají, a tedy se i samostatně promlčují“ (zvýraznění doplněno).

Uvedená právní věta ve prospěch praktického řešení vyřešila odborné polemiky na toto téma, kdy někteří autoři prezentovali názor, že náhrada za bolest, ZSU a DNÚ představují jeden nárok na odškodnění nemajetkové újmy na zdraví, který obsahuje všechny složky odškodnění.²⁰ Dále z uvedené věty jednoznačně vyplývá, že i **nárok na DNÚ je samostatným, tedy na bolesti či ZSU nezávislým nárokem**. K tomu citace z odůvodnění R 7/2019 ohledně předmětných tří nároků: „... tyto nároky vznikají **nezávisle na sobě, zpravidla i v různé době a mohou být i samostatně uplatněny**“ (zvýraznění doplněno).

Samostatnost nároku na DNÚ se v tomto pojetí může zdát samozřejmá, nicméně právě v kauze, jíž se R 7/2019 věnoval, uvedl soud prvního stupně, že „*další nemajetková újma není samostatným nárokem ve smyslu § 2958 o. z., nýbrž je jedním nárokem společně s bolestným, a tímto nárokem jsou odškodňovány bolesti jako tělesné a duševní strádání v souvislosti se zásahem do zdraví (tzv. bolestné v širším smyslu)*“.²¹ Tato linie argumentace je klasickým příkladem, kam až může vést nerespektování kauzality mezi bolestmi a v rámci bolestného odškodňovaným stavem. Toho se však bohužel hned vzápětí dopouští též Nejvyšší soud.

• Druhá právní věta R 7/2019 totiž zní následovně: „*Nárokem na odškodnění bolesti se rozumí odškodnění bolesti v tzv. širším smyslu, tedy jak bolesti fyzické, tak i duševního strádání; běžné obtíže spojené s ublížením na zdraví určitého typu jsou zahrnuty již v ohodnocení bolesti*“ (zvýraznění doplněno). Vazbu obtíží zahrnovaných pod bolestné na samotné bolesti, jak to alespoň nominálně činí Metodika (prostřednictvím doplňující věty „*a to v rozsahu, v němž tyto zásahy ... souvisí s bolestí*“), tedy Nejvyšší soud v uvedené právní větě již vůbec nerespektoval.

Podle R 7/2019 se tedy mají jedním paušálním bolestným kompenzovat nejenom fyzické a psychické bolesti, ale též veškeré běžné obtíže spojené s ublížením na zdraví určitého typu, a to zcela bez ohledu na to, zda jsou s bolestí v příčinné souvislosti či nikoliv. Stačí pouze příčinná souvislost s vlastním ublížením na zdraví. Pokud bychom v této logice pokračovali, šlo by tímto způsobem pod jednorázové paušální bolestné vměstnat i ZSU, neboť např. s těžkým úrazem jsou běžně spojeny obtíže spočívající v trvalých následcích.

Nejde pouze o nevhodně zjednodušenou formulaci v rámci právní věty? Zřejmě nikoliv. Odůvodnění R 7/2019 cituje Metodiku v té části, kde je prezentován pojem „*bolest v širším smyslu*“, a v návaznosti na to dovozuje, že „*výkladem § 2958 o. z. nelze dovodit, že nyní má být pojem bolest chápán toliko jako fyzická bolest bez souvislosti s duševními aspekty bolestivých stavů*“ (zvýraznění doplněno). V této úvaze je tedy ještě kauzalita zohledňována – ostatně „*duševní aspekty bolestivých stavů*“ jsou v zásadě totéž jako negativní emoční stavy vyvolané bolestmi.

Pak by ale část druhé právní věty před středníkem neměla znít „*odškodnění ... jak bolesti fyzické, tak i duševního strádání*“, ale „*odškodnění ... jak bolesti fyzické, tak i s ní souvisejícího duševního strádání*“. Negativní emoční stavy totiž logicky

mohou být spojené i s jinými okolnostmi, než je fyzická bolest, konkrétně s vnímáním ublížení na zdraví jako takového (jeho vzniku, existence a vývoje v čase), s vnímáním dočasných následků (ušlého prožívání běžného života, resp. nevšedních dnů, či naopak reálného prožívání nepříjemných či obtížných situací) a s vnímáním trvalých následků.

Ohledně kauzality je tedy R 7/2019 obdobně nedůsledný jako Metodika. V odůvodnění rozhodnutí je sice souvislost duševního strádání odškodnitelného v rámci bolestného a fyzické bolesti formálně respektována, avšak do „*výkladní skříň*“ předmětného judikátu, tedy v daném případě do druhé právní věty, se zcela zásadní aspekt kauzality nedostal. A jak známo, mnozí právníci nečtou z judikátů více než jen jednotlivé právní věty.

Hledisko kauzality však již fakticky zcela opouští část druhé právní věty za středníkem, podle které „*běžné obtíže spojené s ublížením na zdraví určitého typu jsou zahrnuty již v ohodnocení bolesti*“. Ano, skutečně má v rámci bolestného jít o běžné obtíže „*spojené s ublížením na zdraví*“, nikoliv běžné obtíže spojené s bolestí či s ní souvisejícím duševním strádáním!

Náznak vysvětlení kauzality mezi bolestí a (jinými) běžnými obtížemi spojenými s ublížením na zdraví lze vysledovat z jedné věty odůvodnění R 7/2019, podle které „*nelze oddělit vnímání fyzické bolesti poškozeným od negativního vnímání diskomfortu spojeného s léčením*“. Tato úvaha (zřejmě jakási nominální „*úlitba*“ kauzality) je však bezpochyby nesprávná. Jednak obsahově jde o logicky chybnou argumentaci typu *cum hoc, ergo propter hoc*, jednak není pravda, že vnímání uvedených dvou kategorií nelze oddělit. Bolest lze totiž utlumit analgetiky, avšak negativní emoční stavy spojené s vnímáním ublížení na zdraví jako takového, resp. dočasných následků, budou nadále přetrvávat. Což je důkazem toho, že zde žádný kauzální vztah neexistuje.

Pokud budeme pod bolestné uměle včleňovat stavy, které s bolestí nijak nesouvisí, pak logicky na kategorii dalších nemajetkových újem obsahově mnoho nezbude.

• Tím se dostáváme ke třetí právní větě R 7/2019. Podle její úvodní části jsou DNÚ „*spojeny se zásahem do zdraví, který nespočívá v přechodné bolesti ani ve fyzické či psychické újmě dlouhodobého (trvalého) charakteru*“, s čímž nelze než souhlasit, neboť to odpovídá pojetí DNÚ jakožto samostatné zbytkové kategorie nemajetkových újem při ublížení na zdraví (vše, co není bolestmi ani trvalými následky).

Bohužel tohoto pojetí se R 7/2019 nedrží, neboť třetí právní věta pokračuje tak, že v případě DNÚ „*jde o specifické okolnosti vymykající se obvyklému průběhu léčby a stabilizace zdravotního stavu, které nenastávají pravidelně, ale zvyšují intenzitu utrpěné újmy na zdraví nad obvyklou mírou*“ (zvýraznění doplněno).

Opět zde tedy rezonují tendence podmínit vše týkající se DNÚ jakousi „*mimořádností*“ či „*kvalifikovanou intenzitou*“ daného stavu, ač z textu § 2958 o. z. nic takového nevyplývá a obdobná (ve své podstatně diskriminační) kritéria nejsou nijak vyžadována pro zbylé dvě samostatné kategorie nemajetkových újem, tedy pro bolest a ZSU. **Zjevná nesystémovost** tohoto pojetí spočívá též v tom, že dočasné obtíže spojené s ublížením na zdraví, které nejsou fyzickými bolestmi, jsou v jeho důsledku **uměle rozčleňovány** do dvou různých kategorií („*bolesti v širším smyslu*“ a DNÚ), a to na základě vágního kritéria „*specifičnosti*“ či „*intenzity*“, ač obsahově jde o tytéž následky, resp. tytéž negativní emoční stavy.

20 Viz např. T. Doležal, P. Lavický: Pojetí náhrady nemajetkové újmy při ublížení na zdraví podle nového občanského zákoníku a s tím spojené procesní aspekty, Právní rozhledy č. 10/2014.

21 Usnesení Obvodního soudu pro Prahu 2 ze dne 10. 10. 2016, sp. zn. 17 C 71/2015-83, jak je citováno v R 7/2019 (zvýraznění doplněno).

První skupinou jsou dle R 7/2019 „*běžné obtíže spojené s ublížením na zdraví určitého typu*“ (viz druhá právní věta). Z příkladů těchto obtíží uvedených v odůvodnění předmětného judikátu vyplývá, že obsahově **nejde o nic jiného než o dočasné následky** ve formě ušlého prožívání běžného života, resp. nevšedních dnů, či naopak ve formě nuceného prožívání nepříjemných či obtížných situací, a **o negativní emoční stavy** spojené s vnímáním těchto dočasných následků, resp. též s vnímáním ublížení na zdraví jako takového. Konkrétně jsou v R 7/2019 **jako příklady běžných obtíží uvedeny tyto okolnosti** (pořadí upraveno):

- odloučení od rodiny a přátel; nemožnost vykonávat práci a věnovat se svým zálibám (což je podřaditelné pod dočasné následky ve formě ušlého prožívání běžného života);
- sdílení nemocničního pokoje s dalšími pacienty; nesamostatnost či závislost na péči třetích osob; vedlejší účinky léků (obsahově tedy dočasné následky ve formě prožívání nepříjemných či obtížných situací);
- obavy z dalšího vývoje zdravotního stavu; strach z léčebných zákroků (obsahově NES spojené s vnímáním ublížení na zdraví jako takového).

Tyto obtíže jsou dle druhé právní věty R 7/2019 „*zahrnutý již v ohodnocení bolesti*“, což je absurdní už z toho důvodu, že většina těchto obtíží nemá s bolestmi žádnou souvislost. Budíž zde znovu zdůrazněno, že **tyto okolnosti jsou – podobně jako bolest – samy jedním z důsledků samotného ublížení na zdraví, a zásadně tedy nejsou důsledkem bolesti**, neboť nastávají i v případě její absence. Jinými slovy tedy „*samostatně vznikají i zanikají*“ ve smyslu první právní věty R 7/2019. Druhá právní věta tohoto judikátu (její část o zahrnutí běžných obtíží do ohodnocení bolesti) je tak v logickém rozporu s větou první, která vnímá **samostatný vznik a zánik** jako charakteristiku jednotlivých kategorií nemajetkových újem na zdraví – bolesti, DNÚ a ZSU.

Nesystémové zahrnutí běžných obtíží spojených s ublížením na zdraví (tedy podstatné části DNÚ) do ohodnocení bolesti vyvolává též další absurdní situace. Pokud si přečteme samotnou druhou právní větu – a znovu připomeňme, že většina právníků se z časových či jiných důvodů dále než k četbě právních vět nedostane –, pak z ní vyplývá, že v rámci kompenzace bolesti jsou současně kompenzovány též veškeré běžné obtíže spojené s ublížením na zdraví, které bolest způsobilo.

Vzhledem k tomu, že bolestné je stanovováno položkově, tedy paušálem, tak to reálně znamená, že tyto obtíže nejsou fakticky kompenzovány vůbec, neboť sazba bolestného dle příslušné položky Metodiky je stejná, bez ohledu na existenci jiných obtíží, než je samotná bolest. Podobného „ne-kompenzačního“ efektu bychom dosáhli, kdybychom do „*ohodnocení bolesti*“ zařadili např. náhradu za ztrátu na výdělků – formálně by tato ztráta byla kompenzována v rámci paušálního bolestného, fakticky by však nebyla kompenzována nijak.

Neudržitelnost takového stavu si zřejmě uvědomil i Nejvyšší soud, proto v odůvodnění R 7/2019 (nikoliv však již v příslušné právní větě) uvedl, že „*miru takových obtíží*“ (myšleno miru běžných obtíží spojených s ublížením na zdraví) **je třeba zohlednit při stanovení výše bolestného, neboť bodové hodnocení lékaře (znalce) je pouze východiskem, na jehož základě soud určuje konečnou výši náhrady s přihlédnutím ke konkrétním okolnostem každého případu**“ (zvýraznění doplněno).

Pak se ale nabízejí logické otázky – proč do bolestného nesystémově zařazovat kompenzaci běžných obtíží spojených s ublížením na zdraví jenom proto, abychom pak bolestné navyšovali v rámci zohledňování míry těchto obtíží? Proč nezařadit tyto obtíže tam, kam kauzálně patří, tedy do kategorie dalších nemajetkových újem? **Z jakého důvodu je přehlížena novým občanským zákoníkem vytvořená kategorie DNÚ, když ideálně vyhovuje právě nebolestivým obtížím spojeným s ublížením na zdraví?**

Nelze než dospět k závěru, že **oním důvodem je neochota obtíže**, které jsou typicky spojeny s ublížením na zdraví a nejsou bolestmi, **jakkoliv odškodňovat.** O tom svědčí i odůvodnění R 7/2019, podle kterého „*nepřiměřené rozšíření zbytkové kategorie další nemajetkové újmy by vedlo k vynětí standardních situací z rámce odškodnění bolesti a ztížení společenského uplatnění*“ (zvýraznění doplněno). Podle Nejvyššího soudu by tím došlo „*k nesystémovému stírání rozdílů mezi jednotlivými druhy nemajetkových újem na zdraví*“ (zvýraznění doplněno).

V odůvodnění R 7/2019 bohužel chybí bližší vysvětlení logických principů „*systému*“, v rámci kterého je vhodné v rámci bolestného odškodňovat (resp. fakticky neodškodňovat) obtíže, které nejsou bolestmi nijak zapříčiněny, a naopak je nevhodné tyto obtíže kompenzovat v rámci kategorie DNÚ, která byla zjevně právě pro tyto okolnosti nově legislativně vytvořena.

Nelogicky zní též argument, že kompenzací běžných obtíží spojených s ublížením na zdraví v rámci DNÚ by došlo ke „*stírání rozdílů*“ mezi bolestmi, DNÚ a ZSU – pokud zahrneme podstatnou část DNÚ pod kategorii bolesti, tak je tomu přeci právě naopak! A nejde jenom o stírání rozdílů mezi třemi samostatnými druhy nemajetkových újem na zdraví, ale primárně o faktickou **judikatorní evisceraci** pojmu další nemajetkové újmy jako takového.

Připomeňme v této souvislosti, že pojem DNÚ byl do českého právního řádu zaveden novým občanským zákoníkem, který dle svých základních zásad na jedno z nejvyšších míst staví **právo člověka prožívat svůj život podle svého**, v kruhu jeho rodiny či jiných blízkých lidí, při zachování jeho důstojnosti a soukromí. Pokud je do těchto hodnot ublížením na zdraví zasaženo, je jistě namístě adekvátní kompenzace. Podle R 7/2019 však jde o „*standardní situace*“ spojené s ublížením na zdraví, které není vhodné vyjmát z rámce odškodnění bolesti či ZSU, tedy kategorii zavedených předchozím občanským zákoníkem z roku 1964.²²

Položme si též v této souvislosti otázku, zda jsou pro výklad § 2958 o. z. o dalších nemajetkových újmách důležitější základní zásady nového občanského zákoníku, nebo jím výslovně zrušené podzákoné předpisy. Veškerá výkladová pravidla přirozeně stanoví preferenci základních zásad nového soukromoprávního kodexu. V R 7/2019 však **Nejvyšší soud tyto zásady zcela pominul a své úvahy** o obsahu pojmu „*bolest v širším smyslu*“ na úkor DNÚ **fakticky opřel o zrušenou náhradovou vyhlášku**, podle jejíhož § 2 odst. 1 se za bolest považovalo „*každé tělesné a duševní strádání způsobené škodou na zdraví*“.

22 Viz § 444 zák. č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění ke dni 1. 4. 1964. V tu dobu však byla ustanovení občanského zákoníku vykládána na základě zásad, podle kterých bylo základem občanskoprávních vztahů „*socialistické společenské zřízení*“ (čl. I zásad občanskoprávních vztahů) a zdrojem uspokojování osobních potřeb občanů byla „*neustálé se rozvíjející společenská výroba*“ (čl. II zásad občanskoprávních vztahů).

Nejvyšší soud totiž ve prospěch svých závěrů argumentuje v tom smyslu, že „za účinnosti původní úpravy zákonem č. 40/1964 Sb. a vyhláškou č. 440/2001 Sb., jež pojem další nemajetkové újmy neznačily ... byly duševní útrapy odškodňovány v rámci bolestného“. Jestliže však nová právní úprava pojem další nemajetkové újmy zavedla, plyne z toho snad, že je třeba i nadále odškodňovat duševní útrapy, resp. duševní strádání, v rámci bolestného? Neplyne z toho spíše opak? A skutečně je „duševní strádání“ ve smyslu náhradové vyhlášky synonymem pro „běžné obtíže spojené s ublížením na zdraví určitého typu“, o kterých hovoří druhá právní věta R 7/2019?

Jsem přesvědčen, že zjednodušující úvahy typu „*takhle to bylo za původní právní úpravy, tak to tak bude i teď*“ nemohou při výkladu nových rekonfiguračních pojmů obstát, a už vůbec ne v konkurenci odlišného (doplňného) znění normativního textu a jednoznačně formulovaných základních zásad. Jinými slovy, jestliže nebolestivé dočasné následky ublížení na zdraví a s nimi spojené NES nebyly za předchozí právní úpravy fakticky (v důsledku zahrnutí pod bolestné) či vůbec odškodňovány, neznamená to, že v této praxi budeme i přes novou právní úpravu setrvačně pokračovat jenom proto, že se to tak dělalo či vykládalo dříve. A to tím spíše ne, pokud by primární motivací pro tento výklad měla být neochota v rámci nemajetkových újem reálně odškodňovat cokoliv jiného, než jsou samotné bolesti či ztížení společenského uplatnění.

Tyto motivy nechci Nejvyššímu soudu podsouvat, nicméně na základě četby odůvodnění R 7/2019 se myšlenky na ně vkrádají. Jak již bylo shora zmíněno, v **předmětném odůvodnění Nejvyšší soud uvádí, že míru běžných obtíží spojených s ublížením na zdraví** (které jsou dle jeho výkladu již zahrnuté v ohodnocení bolesti) **je třeba zohlednit při stanovení konečné výše bolestného**, neboť bodové hodnocení je pouze jakýmsi východiskem nepřihlízejícím ke konkrétním okolnostem každého případu. Ohledně těchto „*konkrétních okolností*“ však uvádí, že jejich „*demonstrativní (příkladový) výčet je obsažen v § 2957 o. z.*“

V ust. § 2957 o. z. však nejsou uvedeny žádné okolnosti, které by se typově týkaly *běžných* obtíží, nýbrž „*okolností zvláštního zřetele hodné*“, které již vzniklou újmu (běžné obtíže či jakoukoliv jinou újmu) **dále zintenzivňují**, jako je úmyslné způsobení újmy či obava poškozeného ze ztráty života nebo vážného poškození zdraví. Pokud tím Nejvyšší soud míní, že nad rámec paušálního bolestného mají být odškodňovány jen takové „*běžné*“ obtíže, jež jsou spojeny s okolnostmi zvláštního zřetele hodnými, pak tím jenom potvrzuje, že **běžné obtíže spojené s ublížením na zdraví ve skutečnosti odškodňovat nechce vůbec**, neboť takto stanovené podmínky si v ničem nezadají s požadavkem na kvadraturu kruhu.

Limitující přístup Nejvyššího soudu je tak v rozporu nejen s požadavkem § 2958 o. z. na odčinění DNŮ **vedle** kompenzace bolestného a ZSU a s výše zmiňovanými základními zásadami o. z., ale též s vlastním zněním § 2957 o. z., podle něhož „*způsob a výše přiměřeného zadostiučinění musí být určeny tak, aby byly odčiněny i okolností zvláštního zřetele hodné*“ (zvýraznění doplněno). Spojka „i“ v dané větě (synonymní se slovy „též, také“) indikuje, že kromě okolností zvláštního zřetele hodných je jako samozřejmé předpokládáno rovněž **odčinění „základní“ újmy na přirozených právech člověka**, jak to ostatně vyplývá z bezprostředně předcházejícího ust. § 2956 o. z.

Limitující odkaz na § 2957 o. z. je nepřipadný též v tom, že jeho „základový“ § 2956 o. z. upravuje **obecnou úpravu kompenzace** při jakémkoliv újmě na přirozených právech člověka a jeho hlavním smyslem je stanovit, že v takových případech se nahrazuje nejenom škoda (tj. majetková újma), ale i újma nemajetková, neboť povinnost hradit nemajetkovou újmu musí zákon u každého typu újmy zvlášť stanovit (viz § 2894 odst. 2 o. z.).

Účelem ust. § 2956 o. z. je tedy **naopak náhradu nemajetkové újmy umožnit, nikoliv ji omezovat**, což platí i pro navazující § 2957 o. z., který specifikuje, co všechno musí být kromě základní újmy podle § 2956 o. z. při stanovení výše odškodnění **navíc** zohledněno (vedle shora již zmíněných okolností též např. zneužití závislosti poškozeného na škůdci, násobení účinků zásahu jeho uváděním ve veřejnou známost či diskriminace poškozeného z různých příčin).

Ust. § 2958 o. z. je pak ustanovením vůči § 2956 o. z. speciálním, které pro případy újmy na přirozených právech člověka ve formě ublížení na zdraví specifikuje odškodňovanou nemajetkovou újmu tak, že stanoví tři její kategorie – bolesti, další nemajetkové újmy a ztížení společenského uplatnění. Částku kompenzace každé z těchto tří kategorií lze jistě navýšit při existenci „*přítěžujících*“ okolností ve smyslu § 2957 o. z., **je však absurdní požadovat, aby přítěžující okolnosti byly podmínkou vzniku samotného nároku na kompenzaci, ať již jde o bolesti, ZSU, či další nemajetkové újmy**.

Při jakémkoliv (i soudním) rozhodování lze postupovat v zásadě dvěma způsoby: buď na danou situaci uplatníme již existující konsenzuální pravidla a zásady a na základě jejich aplikace dospějeme k rozhodnutí, nebo nejdříve učiníme rozhodnutí dle vlastních úvah a preferencí a následně pro toto rozhodnutí hledáme odůvodnění. Je-li „*pocitové*“ dosažené rozhodnutí v souladu s existujícími pravidly a zásadami, je formulace odůvodnění relativně snadná; v opačném případě je třeba přistoupit ke „*kreativní*“ interpretaci existujících pravidel nebo jejich faktické modifikaci, případně některá pravidla či zásady úplně opomenout.

V ideálním světě by bylo „*pocitové*“ rozhodování lepší, neboť pokud by rozhodoval jakýsi „*superspravedlivý polobůh*“, jistě by vždy intuitivně dospěl ke spravedlivému řešení, které by bylo v souladu s uznávanými pravidly a zásadami. V reálném světě, kdy rozhodují lidé z masa a kostí, je však tento typ rozhodování zatížen rizikem libovůle, a to nikoliv nutně v důsledku špatných záměrů, ale např. též čistě z důvodu osobních názorových preferencí.

Proto v případě **soudního** rozhodování existuje princip vázanosti soudce zákonem (čl. 95 odst. 1 Ústavy), ze kterého mj. vyplývá, že soudce je při rozhodování povinen své osobní názory či preference upozadit, pokud by ve svém důsledku vedly k aplikaci pravidla, které není souladné se zákonem či v něm obsaženými zásadami. Při nedodržení tohoto principu pak soud logicky dospěje k rozhodnutí, které je nejen v rozporu se zněním zákona, ale často i vnitřně rozporné, kdy odůvodnění a výrok rozhodnutí nebo jednotlivé části rozhodnutí mezi sebou nerezonují, nebo se i vzájemně se vylučují. To má samozřejmě vliv i na přesvědčivost takového rozhodnutí.

Pokud byla výše v souvislosti R 7/2019 zmíněna neochota Nejvyššího soudu nebolestivé obtíže typicky spojené s ublíže-

ním na zdraví vůbec odškodňovat, je namístě se ptát, co je názorovým substrátem této neochoty, neboť pokud zjistíme *ratio* takového přístupu, lze s ním dále polemizovat.

V tomto ohledu je v uvedeném judikátu v zásadě pouze argumentace již zmíněným „*nesystémovým stíráním rozdílů mezi jednotlivými druhy nemajetkových újem na zdraví*“, což je však argument spíše kontraproduktivní, neboť ke stírání rozdílů dochází právě tím, že běžné obtíže spojené s ublížením na zdraví určitého typu (které stejně jako „*neběžné*“ obtíže obsahově patří pod DNÚ) jsou zařazovány do kauzálně nesouvisější kategorie bolestí. Musíme tedy pátrat dál.

Odpověď lze podle všeho nalézt v monografii Metodika odškodňování imateriálních újem na zdraví,²³ jejíž autorský kolektiv má personální průnik i se složením senátu, který rozhodnutí R 7/2019 vydal²⁴ a jehož členové jsou všichni též spoluautory Metodiky.²⁵ V uvedené publikaci je totiž ve vztahu k dalším nemajetkovým újmám uvedeno mj. následující:

„Máme za to, že existence tohoto nároku by měla být dovozena zcela výjimečně. Stalo-li by se totiž pravidlem, a nikoliv výjimkou, že vedle náhrady za bolest a ZSU bude přiznávána náhrada za tuto další nemajetkovou újmu, ztratila by Metodika svůj význam, neboť prostřednictvím tohoto nároku, určení jehož výše z povahy věci nelze metodicky upravit, by došlo k naprosté relativizaci přesného určování bolestného a satisfakce (náhrady) za ZSU.“²⁶ (Zvýraznění doplněno.)

Z výše uvedené citace tedy vyplývá, že **důvodem neochoty standardně odškodňovat běžné obtíže spojené s ublížením na zdraví v rámci DNÚ je obava z „relativizace přesného určování“ bolestného a ZSU.** Tato obava pak vyvěrá z předpokladu, že další nemajetkové újmy „*nelze metodicky upravit*“. Tyto úvahy však nejsou správné.

Ze systémového hlediska je neakceptovatelný již fakt, že by jakékoliv subjektivní obavy měly mít při výkladu zákona větší váhu než jeho znění, či dokonce než základní zásady největšího soukromoprávního kodexu. Nelogická je i samotná úvaha, že možnost přesněji určit některé kategorie újem (bolestné, ZSU, ale též např. náhradu za ztrátu na výděлку či věcnou škodu) by měla mít za důsledek pouze „*zcela výjimečnou*“ kompenzaci kategorií újem, které tak přesně určit nelze.

Ust. § 2958 o. z. je součástí ochrany osobnosti a ta nezahrnuje pouze ochranu zdraví, kde na výpočet bolestného a ZSU existuje Metodika, ale např. též ochranu vážnosti a cti člověka. Jestliže v této oblasti je nemajetková újma kompenzována standardně i přes absenci jakékoliv metodiky, proč kompenzaci DNÚ omezovat na „*zcela výjimečné*“ situace s odůvodněním, že výši nároku nelze metodicky upravit? Budiž v této souvislosti připomenuto, že se situacemi, kdy výši náhrady škody (újem) nelze přesně určit, zákon výslovně počítá v § 2955 o. z. a pro takové případy stanoví, že soud výši škody stanoví „*podle spravedlivého uvážení jednotlivých okolností*“. Tedy nikoliv „*pouze za zcela výjimečných okolností*“ nebo obdobně restriktivně – **kritériem je spravedlivé řešení, nikoliv absence metodického rámce.**

Správný ovšem není ani samotný výchozí předpoklad, že určování výše kompenzace DNÚ nelze metodicky upravit. Tedy předpoklad, na kterém je založena celá obava z toho, že další nemajetkové újmy budou svojí (domnělou) neuchopitelností relativizovat přesnost stanovení celkové výše náhrady nemajetkové újmy na zdraví. Právě proto, že DNÚ zahrnují (mají

zahrnovat) převážně *běžné* obtíže spojené s ublížením na zdraví, lze dopředu odhadnout, v jaké struktuře se tyto obtíže budou ve standardních případech vyskytovat; odtud je již pak jenom krok k metodickému zpracování kompenzace za tyto DNÚ. To ostatně bude (i s návrhem příslušných finančních rozpětí) předmětem mého příštího článku v BA č. 9/2019.

Závěr

Další nemajetkové újmy podle § 2958 o. z. jsou jedním z institutů, jež mají naplnit základní zásady nového občanského zákoníku, mezi které patří ochrana práva člověka prožívat svůj život podle svého, v kruhu své rodiny či jiných blízkých lidí. Pokud v důsledku ublížení na zdraví dojde k zásahu do tohoto práva, je třeba tento zásah poškozenému adekvátně kompenzovat, nikoliv hledat cesty, jak prostřednictvím interpretace nové normy fakticky držet při životě právní normu již zrušenou.

Každý nový kodex s sebou přináší změnu hodnotového paradigmatu, což je třeba při výkladu jednotlivých ustanovení důsledně respektovat, jinak dojde k popření smyslu nové právní úpravy. Dle důvodové zprávy k novému občanskému zákoníku představuje osu celé úpravy **člověk a jeho zájmy**, zatímco předchozí občanský zákoník z roku 1964 vycházel ze zcela jiného hodnotového rámce, kdy prvotní byly zájmy socialistického společenského zřízení. Ani porevoluční novelizace nemohly tento původní étos předchozího kodexu korigovat zcela důsledně, což bylo ostatně jedním z hlavních důvodů pro přijetí zcela nové právní úpravy.

Změnu hodnotového paradigmatu je třeba plně reflektovat též při výkladu nových právních norem a oprostit se od setrvačné interpretace nové úpravy podle východisek, na kterých byla založena právní úprava předchozí. Z lidského hlediska je tato setrvačnost pochopitelná, z právního hlediska je však neakceptovatelná, zejména pokud vede k řešení, které je ve zjevném rozporu s jednoznačně deklarovanými hodnotami nového kodexu.

Pokud i přes zavedení nového právního institutu dalších nemajetkových újem při ublížení na zdraví budou škůdci i nadále fakticky nepostizitelní za to, že poškozeným na několik dnů, týdnů, nebo dokonce měsíců výrazně zasáhli do běžného či plánovaného prožívání života a způsobili jim vedle bolesti též různé jiné obtíže a omezení, půjde v tomto ohledu nejenom o popření základních zásad nového občanskoprávního kodexu, ale i o promarněnou šanci na to, aby Česká republika měla i v praxi skutečně moderní úpravu odškodňování újem na zdraví. Věřím však, že i díky Ústavnímu soudu půjde nakonec pouze o dočasnou epizodu, na kterou budeme zpětně nahlížet jako na součást porodních bolestí při uvádění jednotlivých ustanovení nového občanského zákoníku v život. ❀

23 R. Žďárek, J. Těšínová, M. Škárová, R. Waltr, F. Půry a kol.: Metodika odškodňování imateriálních újem na zdraví, 1. vydání, C. H. Beck, Praha 2015.

24 Jak vyplývá z úvodní části R 7/2019. Nejvyšší soud předmětnou věc rozhodl v senátu složeném z předsedy JUDr. Roberta Waltra a soudců JUDr. Marty Škárové a JUDr. Petra Vojtky; první dva jmenovaní jsou též spoluautory monografie cit. sub 2.

25 Část XI. (Závěr) preambule Metodiky, kde je mj. popsáno složení hlavní pracovní skupiny, která prováděla odborné práce na Metodice.

26 R. Žďárek in op. cit. sub 23, str. 51. Autorem citované pasáže je tedy JUDr. Žďárek, z užití plurálu („*máme za to, že ...*“) však lze dovodit, že jde o názor celého autorského kolektivu.

Vzdání se zákonného předkupního práva spoluvlastníků k nemovité věci a jiné způsoby, jak se s ním vypořádat

Znovuzavedení zákonného předkupního práva u podílového spoluvlastnictví nemovitých věcí s sebou přináší mnohé aplikační nejasnosti. Smyslem tohoto článku je uvést některé alternativy, jak se s předkupním právem při prodeji vypořádat, poskytnout konkrétní a praktické rady a upozornit na některá rizika spojená s výkonem zákonného předkupního práva spoluvlastníků nemovitých věcí.

Mgr. Eliška Klimentová
působí na Právnické fakultě UK
v Praze.

Historický exkurz

Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník (dále „obč. zák. č. 40/1964 Sb.“) upravoval zákonné předkupní právo u podílového spoluvlastnictví v § 140. Úprava poskytovala na jedné straně ochranu spoluvlastníkům, na straně druhé však převod věci ve spoluvlastnictví komplikovala. Zákonodárce institut zákonného předkupního práva spoluvlastníků do nového ob-

čanského zákoníku nepřevzal.¹ Od 1. 1. 2014 bylo však nadále možné si ho sjednat smluvně, a to buď jako věcné právo zapsované do katastru nemovitostí, nebo pouze v obligační rovině.

Právní úprava v této podobě však nevydržela dlouho a s novelou č. 460/2016 Sb. občanského zákoníku bylo s účinností od 1. 1. 2018 zákonné předkupní právo podílových spoluvlastníků do českého právního řádu zavedeno znovu, a to pouze u nemovitých věcí. Důvodová zpráva² k tomu uvádí, že cílem navrhované úpravy bylo „zjednodušení fungování spoluvlastnictví a podpory tradičních hodnot s tím, že je žádoucí podporovat seelování vlastnictví v poměrech tradičních společenských hodnot a vazeb, nikoli jeho rozdrobování, mnohdy vedené pouze spekulativními zájmy“. Lze si klást otázku, zdali skutečně za tak krátkou dobu bylo vůbec možné vyhodnotit dopady absence zákonného předkupního práva, v každém případě zde zákonné předkupní právo je znovu a spoluvlastníci se s ním v praxi musejí vypořádat.

Současná právní úprava

Novelizovaný občanský zákoník upravuje předkupní právo spoluvlastníků k nemovité věci v § 1124. Jedná se o **právo věcné**,³ které se však nezapisuje do katastru nemovitostí. Právní úprava je poměrně stručná, zakládá výjimku pro osoby blízké a možnost vzdát se předkupního práva pro právní nástupce, o které bude pojednáno níže. Další práva a povinnosti se však řídí úpravou smluvního předkupního práva obsaženou v § 2140 a násl. o. z.⁴ Zákonem předpokládaný postup spoluvlastníka, který zamýšlí prodat spoluvlastnický podíl k nemovité věci, spočívá v tom, že nejprve vyhledá osobu, která má o koupi věci zájem (tzv. koupěchtivý). Následně dohodne s koupěchtivým podmínky prodeje a uzavře s ním kupní smlouvu.

Pro prodávajícího (dlužníka z předkupního práva) je důležité, aby si existenci zákonného předkupního práva uvědomil již při přípravě kupní smlouvy. Jednak se tím vyvaruje nepravdivého prohlášení o tom, že věc není zatížena právem třetí osoby, a také si zmínkou o existenci předkupního práva v kupní smlouvě pojistí, že koupěchtivý o předkupním prá-

1 Původní úprava v zákoně č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (dále „o. z.“ nebo „občanský zákoník“), nicméně zakotvila zákonné předkupní právo v některých specifických případech – např. předkupní právo členů rodiny zúčastněných na provozu závodu (§ 704), dále omezeně v případech, bylo-li spoluvlastnictví založeno pořízením pro případ smrti nebo jinou právní skutečností tak, že spoluvlastníci nemohli svá práva a povinnosti od počátku ovlivnit (§ 1124), dále v § 1125 (předkupní právo spoluvlastníků zemědělského závodu), v § 1187 (předkupní právo nájemce), v § 1254 (předkupní právo stavebníka a vlastníka pozemku u práva stavby) nebo v § 3056 (předkupní právo v souvislosti se zavedením zásady *superficies solo cedit*, u staveb, které se nestaly součástí pozemku).

2 Znovuzavedení předkupního práva (ve stejné dikci, jako byla přijata novelou č. 460/2016) předložila Poslanecké sněmovně skupina poslanců dne 22. 9. 2016. Návrh zákona byl rozeslán poslancům jako tisk 920/0 dne 23. 9. 2016. Jedná se o informace z důvodové zprávy k tomuto návrhu. Jeho projednávání bylo ukončeno s koncem volebního období. Znovuzavedení předkupního práva bylo již obsaženo v novele č. 460/2016 Sb.

3 K tomu srov. L. Tichý: § 2144 [bod 4], in: J. Švestka, J. Dvořák a kol.: Občanský zákoník: komentář, Wolters Kluwer ČR, Praha 2014. „Z povahy věci se mezi věcná předkupní práva řadí i zákonná předkupní práva.“

4 K tomu viz např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 8. 2003, sp. zn. 33 Odo 178/2003: „Právní úprava předkupního práva, tj. § 602 a násl. obč. zák., se použije tedy nejen v případech smluvního předkupního práva, nýbrž podřídně i všude tam, kde zákonem stanovené předkupní právo neobsahuje zvláštní (specifickou) úpravu, tj. i pro případy zákonného předkupního práva podílových spoluvlastníků podle § 140 obč. zák.“ Přestože toto rozhodnutí se vztahuje k tehdejší právní úpravě, lze jeho závěry přiměřeně aplikovat i na úpravu současnou.

vu bude prokazatelně vědět. **V současné době totiž není úplně jasné, jestli u zákonného předkupního práva dle § 1124 o. z. lze bez dalšího předpokládat, že o něm musí každý vědět.** Odpověď na tuto otázku má s ohledem na znění § 2145 o. z. zásadní dopad na postavení prodávajícího.

Autorka se přiklání k názoru, že koupěchtivý musí vždy s ohledem na zásadu „neznalost zákona neomlouvá“ vědět o existenci zákonného předkupního práva. Proto bude dle jejího názoru kupní smlouva vždy uzavřena dle § 2145 o. z. s rozvazovací podmínkou vázanou na uplatnění předkupního práva. Dokud však nebude tato otázka postavena najisto, nezbývá než doporučit prodávajícímu, aby vždy koupěchtivého o existenci zákonného předkupního práva raději prokazatelně informoval. Vyhne se tím riziku, že bude zavázán ke stejnému plnění více osobám a bude muset koupěchtivému uhradit vzniklou škodu.

Podpisem kupní smlouvy s koupěchtivým administrativně spojená s předkupním právem teprve začíná. **Prodávající musí učinit všem ostatním spoluvlastníkům (předkupníkům) v souladu s § 2147 o. z. písemnou nabídku, ve které jim písemně ohlásí všechny podmínky koupě, včetně obsahu smlouvy uzavřené s koupěchtivým.** Nejjednodušší bude, když prodávající k nabídce připojí opis uzavřené kupní smlouvy. Povinnost bude zajisté splněna také sdělením podstatných náležitostí smlouvy. Otázkou je, do jaké míry lze údaje ve smlouvě anonymizovat a jaké náležitosti lze z tohoto hlediska považovat za nepostradatelné. Nepochybně k nim bude patřit údaj o kupní ceně a její splatnosti. Prodávající bude pravděpodobně povinen sdělit i jméno kupujícího.⁵ Důvodem je ochrana spoluvlastníka před smyšlenými smlouvami a možnost ověřit si podmínky smlouvy a skutečný záměr věc prodat.⁶

Od doručení nabídky posledního ze spoluvlastníků potom začíná běžet tříměsíční lhůta, během které musejí spoluvlastníci, kteří mají o výkon předkupního práva zájem, uhradit kupní cenu prodávajícímu.⁷ Z praktického hlediska je uvedená úprava komplikovaná. **Koupěchtivý je po celou dobu (zpravidla po dobu tří měsíců, avšak s ohledem na doručení nabídek všem spoluvlastníkům to může trvat i mnohem déle) v nejistém postavení.** Nebývá výjimkou, že po uzavření kupní smlouvy zaplatil za služby úschovy a složil alespoň část kupní ceny na vázaný účet, či dokonce kupní cenu uhradil kupujícímu. Pokud k financování kupní ceny použil např. hypoteční úvěr, banka se bude již několik měsíců po čerpání peněz chtít zpravidla přesvědčit o tom, že kupující vlastnické právo skutečně nabyt. Koupěchtivý však vlastníkem zatím není. Pokud některý ze spoluvlastníků své předkupní právo k nemovitosti uplatní, ani se jím nestane.

Ani pro spoluvlastníky oprávněné z předkupního práva však není současná úprava bez problémů. Ust. § 2141 o. z. totiž zakotvuje pravidlo, že více osob může uplatnit předkupní právo pouze v celku. Pokud by některý ze spoluvlastníků předkupní právo neuplatnil, pak se tím hypotetické podíly ostatních spoluvlastníků uplatňujících předkupní právo zvětší. To v praxi znamená, že pokud je spoluvlastníků více, musejí se ve tříměsíční lhůtě dohodnout, jak budou při výkonu předkupního práva postupovat, a společně to oznámit prodávajícímu. Pokud by zde dohoda nebyla, musí jednostranně každý z nich oznámit prodávajícímu, že má zájem uplatnit předkupní prá-

vo, a výslovně zmínit konkrétní eventuality, za kterých jeho zájem trvá (např. uvést, že má zájem uplatnit předkupní právo pouze sám k celému podílu, nebo naopak uvést, že má zájem předkupní právo uplatnit, pouze pokud ho uplatní také všichni ostatní spoluvlastníci, atp.). Svoboda zde dovozuje, že „[p]okud jeden z oprávněných projeví vůli právo vykonat pouze pro sebe, nelze z toho vyvozovat, že chce využít právo s ostatními v celku. Takové případy pak budou posouzeny jako nevyužití práva z jeho strany.“⁸

Od toho, kolik předkupníků své právo uplatní, se bude také odvíjet konečná kupní cena, kterou bude muset každý z nich za zvětšení svého podílu uhradit. Problém je, že z pouhé pasivity ostatních spoluvlastníků nelze dovozovat, že předkupní právo v dané lhůtě nakonec neuplatní. Pokud tedy má některý ze spoluvlastníků zájem na tom, aby svůj stávající spoluvlastnický podíl co nejvíce zvětšil, je z jeho strany nejjistější oznámit prodávajícímu, že předkupní právo uplatňuje, je ochoten podíl koupit celý sám, ale i s jakýmkoli počtem dalších spoluvlastníků, kteří s ním mohou hypoteticky vystupovat na straně kupujících. To nicméně znamená, že musí také uhradit prodávajícímu v tříměsíční lhůtě celou kupní cenu za podíl. Může se tak stát, že když tento postup zvolí více spoluvlastníků, prodávajícímu se na bankovním účtu může sejít kupní cena za celý podíl několikrát a bude muset každému ze spoluvlastníků část vrátit.

Vzdání se předkupního práva

Ideálním řešením, jak se vyhnout problémům spojeným s existencí předkupního práva, je přivodit jeho zánik. Jednou z možností je **vzdání se předkupního práva.** Ust. § 1125 o. z. počítá s právem spoluvlastníka vzdát se předkupního práva i pro jeho právní nástupce. Tato skutečnost se zapisuje **poznámkou do katastru nemovitostí.**⁹

Vzdání se předkupního práva lze řešit buď ještě **před vznikem spoluvlastnictví, nebo až následně po tom, co spoluvlastnictví existuje.**¹⁰

V případech, kdy má podílové spoluvlastnictví teprve vzniknout, lze zabránit vzniku předkupního práva prohlášením o vzdání se předkupního práva nabyvatele spoluvlastnického

5 K tomu srov. např. rozhodnutí Nejvyššího soudu Československé republiky ze dne 17. 5. 1922, sp. zn. Rv I 67/22, uveřejněné ve Sbírce rozhodnutí nejvyšších stolic soudních Čs. republiky, kterou uspořádal Dr. F. Vážný, pod č. 1679.

6 Srov. L. Svoboda: § 2147 [Nabídka předkupního práva], in: M. Hulmák, V. Bednář, P. Bezouška a kol.: Občanský zákoník VI, Závazkové právo, Zvláštní část (§ 2055–3014), 1. vydání, C. H. Beck, Praha 2014, str. 128.

7 K otázce, zda lhůta běží každému spoluvlastníkovi zvlášť, nebo až ode dne doručení posledního ze spoluvlastníků, srov. L. Tichý: § 2141 [bod 3], op. cit. sub 3. Dále srov. L. Svoboda: § 2141 [Pluralita předkupníků], op. cit. sub 6, str. 115. Judikatura v minulosti došla k závěru, že prodávající nemá možnost jednostranně zákonnou lhůtu zkrátit. Dle názoru autorky jsou tyto závěry použitelné i za účinnosti současné úpravy – k tomu srov. např. náleze Ústavního soudu ze dne 10. 5. 2006, sp. zn. I. ÚS 156/05.

8 L. Svoboda, op. cit. sub 6, str. 115.

9 Vzdání se předkupního práva se do katastru zapisuje poznámkou dle ust. § 23 odst. 1 písm. zb) zák. č. 256/2013 Sb., o katastru nemovitostí (katastrální zákon). Poznámka o vzdání se předkupního práva k nemovitosti bude zapsána v části D na příslušném listu vlastnictví.

10 Srov. D. Šustrová, J. Holý: Co nového přinesl rok 2018 katastru nemovitostí, datum publikování 23. 2. 2018. [cit. 22. 2. 2019]. Dostupné z: <http://www.bulletin-advokacie.cz/co-noveho-prinesl-rok-2018-katastru-nemovitosti?browser=mobi>.

podílu učiněným již v převodní smlouvě (např. developer vloží ustanovení o vzdání se předkupního práva do všech kupních smluv s prvními nabyvateli spoluvlastnických podílů ke garáži). U existujícího spoluvlastnictví se návrh na zápis vzdání se předkupního práva dle § 1125 o. z. dokládá jednostranným prohlášením o vzdání se předkupního práva nebo dohodou všech spoluvlastníků o tom, že se vůči sobě navzájem vzdávají svého předkupního práva.

Stručnost § 1125 o. z. však vyvolává celou řadu dalších otázek. Za nejdůležitější z nich autorka považuje otázku, **zda účinky vzdání se předkupního práva nastávají již účinností právního jednání, nebo až zápisem do katastru nemovitostí.** V této věci je nutné vycházet ze základní zásady: „[z]ápis do katastru má konstitutivní účinky v případech, kdy zákon stanoví, že ohledně nemovitostí podléhajících evidenci ve veřejném seznamu právo k těmto nemovitostem vzniká, mění se nebo zaniká zápisem do tohoto seznamu, tedy je jedním z účinků zápisů práv vznik, změna nebo zánik zapisovaného práva“.¹¹ Příkladem je úprava § 2128 odst. 2 o. z., která stanoví, že předkupní právo (smluvní) k nemovité věci ujednané jako právo věcné vznikne až zápisem do katastru nemovitostí.

Znění § 1125 o. z. však neuvádí nic o tom, kdy by měly nastat účinky vzdání se předkupního práva. Obsahuje jen prostou informaci o tom, že vzdání se předkupního práva se do veřejného seznamu запиše. Vkladu se na základě této díkce („zapíše se“) připisují pravidelně **deklaratorní účinky**.¹² Tak je tomu např. u práva nájmu a pachtu. Tato práva vkladem nevznikají, nýbrž jde pouze o možnost nechat tato práva zapsat do veřejného seznamu na žádost vlastníka pronajaté či propachtované věci. Stejně tak má pouze deklaratorní charakter zápis služebnosti vzniklé na základě jiné právní skutečnosti (nikoli právního jednání) dle § 1262 odst. 1 věty druhé o. z. S ohledem na závěry tohoto systematického a gramatického výkladu dotčených ustanovení a úpravy věcných práv lze dospět k názoru, že **poznámka o vzdání se předkupního práva má pouze deklaratorní povahu.**

Vzdání se předkupního práva dle § 1125 o. z. má však v praxi **několik nevýhod.**

První z nich je nutnost vzdát se práva vždy s účinky i pro právní nástupce spoluvlastníka. To nemusí být pokaždé záměrem. Jedná se spíše o systémové řešení, které má smysl, pokud se předkupního práva vzdají tímto způsobem všichni spoluvlastníci. Podpis spoluvlastníka na listině určené pro zápis

vzdání se předkupního práva do katastru nemovitostí bude muset být navíc úředně ověřen. To může být podstatně omezení např. u prodeje spoluvlastněné garáže, kde je několik desítek těžko dostižitelných spoluvlastníků žijících trvale v zahraničí.

Nabízí se proto otázka, **zda má prodávající vedle postupu dle § 1125 o. z. možnost se s předkupním právem nějak vypořádat ještě před uzavřením kupní smlouvy s koupěchtivým.** Takový postup se z pohledu prodávajícího jeví jako mnohem jednodušší než složitý nabídkový proces dle § 2140 a násl. o. z. popsany výše. Bez existence předkupního práva by pochopitelně shánění potenciálního zájemce o koupi bylo mnohem snazší a jeho postavení by ve srovnání s nejistotou koupěchtivého bylo nesrovnatelně lepší.

Tento postup byl v zásadě možný do 31. 12. 2013 u zákonného předkupního práva upraveného v § 140 obč. zák. č. 40/1964 Sb. Judikatura potvrdila, že spoluvlastníci mohli uzavřít předem tzv. dohodu o neuplatnění předkupního práva.¹³ Nejvyšší soud dokonce konstatoval, že „[p]ředkupní právo zaniká dokonce i v případě, že spoluvlastník o zamýšleném prodeji druhým spoluvlastníkem třetí osobě ví, dá však nepochybně najevo, že o věc nemá zájem a že s prodejem souhlasí. V tomto případě jde o ústně nebo konkludentně uzavřenou dohodu o tom, že předkupní právo nebude uplatněno.“¹⁴

Tento postup dle účinné úpravy občanského zákoníku není nadále zřejmě možné využít. Svoboda uvádí, že „[b]ez existence kupní smlouvy a třetí osoby by se v případě nabídky předkupního práva nejednalo o skutečnou nabídku předkupního práva, ale o nabídku na uzavření kupní smlouvy ze strany dlužníka vůči předkupníkovi. Její odmítnutí by v takovém případě nemělo účinek odmítnutí předkupního práva nebo nevyužití předkupního práva a předkupní právo by trvalo dál“.¹⁵ Zároveň je ovšem nutné dodat, že taková dohoda by sice nezpůsobila zánik zákonného předkupního práva, bude však znamenat porušení smluvního závazku neuplatnit předkupní právo, tedy povede alespoň k povinnosti uhradit škodu a případně k dalším sjednaným sankcím.

Dle názoru autorky tu však je **ještě jiný právní nástroj,** který spoluvlastníkům umožní docílit požadovaných následků – **vzdání se předkupního práva pouze pro konkrétní převod.** Zde se nebude jednat o výše popsané vzdání se předkupního práva spoluvlastníků pro právní nástupce dle § 1125 o. z. Půjde o vzdání se práva předem. Na první pohled se může zdát, že mezi tímto vzdáním se a dohodou spoluvlastníků o neuplatnění předkupního práva není v podstatě žádný rozdíl. Je však třeba dodat, že když Nejvyšší soud ve výše citovaném rozsudku sp. zn. 22 Cdo 1599/2003 učinil závěry ohledně přípustnosti dohody spoluvlastníků o neuplatnění předkupního práva, jasně se vymezil vůči tomu, že se nejedná o jakékoli vzdání se práva předem, které bylo dle § 574 odst. 2 obč. zák. č. 40/1964 Sb. nepřípustné. **Dle účinného občanského zákoníku je až na výjimky¹⁶ možné se vzdát i práv, která mají vzniknout teprve v budoucnu.** Z tohoto důvodu považuje autorka za přípustné se předem vzdát předkupního práva spoluvlastníků ještě předtím, než ve smyslu § 2143 o. z. dospěje právo spoluvlastníka odpovídající povinnosti prodávajícího nabídnout mu věc ke kou-

11 P. Baudyš: § 10 [Právní účinky zápisů], in: P. Baudyš: Katastrální zákon, 1. vydání, C. H. Beck, Praha 2014, str. 38.

12 E. Barešová in E. Barešová, I. Bláhová a kol.: Katastrální zákon: komentář, 1. vydání, Wolters Kluwer, Praha 2015, Rekodifikace, Komentář k § 11.

13 Srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 11. 2. 2004, sp. zn. 22 Cdo 1599/2003, a dále srov. M. Králík: § 140 [Převod spoluvlastnického podílu], in: J. Švestka, J. Spáčil a kol.: Občanský zákoník I, II., 2. vydání, C. H. Beck, Praha 2009, str. 876. Viz také rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 13. 5. 2003, sp. zn. 22 Cdo 446/2002: „Dohodnou-li se spoluvlastníci o určitém způsobu prodeje věci třetí osobě, je třeba tuto dohodu považovat za vzdání se předkupního práva pod podmínkou, že prodej bude realizován za podmínek uvedených v této dohodě.“

14 Viz rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 11. 2. 2004, sp. zn. 22 Cdo 1599/2003.

15 Srov. L. Svoboda: § 2143 [Vznik povinnosti], op. cit. sub 6, str. 128. Srov. L. Tichý: § 2140 [bod 20], op. cit. sub 3.

16 Viz např. § 2898 o. z.

pi (tedy ještě předtím, než dojde k uzavření smlouvy s koupěchtivým).¹⁷ Navíc se autorka domnívá, že platnosti tohoto vzdání se nebude na újmu, pokud spoluvlastníci nebudou znát podmínky budoucího prodeje. **Bude tedy možné se předkupního práva vzdát dokonce pro převod z konkrétního prodávajícího na jakoukoli třetí osobu za jakoukoli kupní cenu.**

Autorka samozřejmě připouští, že výše uvedený závěr je možné napadnout hned několika odůvodněnými argumenty.

První z nich je **zákaz obcházení zákona** – pokud bylo smyslem zákonodárce chránit spoluvlastníky do té míry, že smlouva s koupěchtivým musí existovat před zánikem jejich předkupního práva, pak na vzdání se tohoto práva předem by bylo možné nahlížet jako na obcházení zákona.

Dále je možné argumentovat tím, že mají-li spoluvlastníci zájem na vzdání se předkupního práva, pak mohou využít postup dle § 1125 o. z., který je sice formalizovaný a nákladnější, ale s ohledem na materiální publicitu veřejného seznamu přináší pro všechny zúčastněné mnohem vyšší **stupeň právní jistoty**. Vzdání se zákonného předkupního práva nikoli pro právní nástupce spoluvlastníků a bez zápisu do katastru nemovitostí by taktéž mohlo být ve smyslu § 978 o. z. považováno za odchýlení se od kogentní úpravy věcných práv, které nebude mít účinky vůči třetím osobám.

Charakter občanského zákoníku však svědčí ve prospěch smluvní volnosti, svobody a rozsáhlých možností upravit si svá práva dle svých potřeb. Návrat zákonného předkupního práva spoluvlastníků nemovitostí naopak představuje omezení vlastnického práva a je značným zásahem do autonomie vůle. **V souladu s tím se jeví jako rozumné, aby bylo umožněno uplatňovat vzdání se předkupního práva také pouze pro konkrétní převod.** Prodávající by sice stejně musel zajistit součinnost ostatních spoluvlastníků, nepotřeboval by však jejich úředně ověřené podpisy, nemusel by jim nutně sdělovat, za jakou kupní cenu bude podíl prodávat, atd. Hlavně by však v případě uplatnění předkupního práva nepřišel vniveč čas strávený hledáním kupujícího z řad třetích osob a mnohdy náročné vyjednání textu kupní smlouvy s ním. Naopak by došlo k úspoře těchto zbytečně vynaložených transakčních nákladů. V každém případě lze minimálně vzdání se předkupního práva pro konkrétní případ inkorporovat do dvoustranného právního jednání mezi prodávajícím a spoluvlastníkem, ve kterém bude navíc v obligační rovině závazek spoluvlastníka (jako předkupníka) neuplatnit své předkupní právo na daný převod.

Převod všech spoluvlastnických podílů

Další možností, jak se vypořádat s předkupním právem, je **odkoupení podílů od všech spoluvlastníků naráz**. Jedná se o případy, kdy **třetí osoba mající zájem o koupi (případně jeden ze spoluvlastníků) uzavře kupní smlouvu se všemi spoluvlastníky a snaží se tímto postupem získat výlučné vlastnické právo k věci**. Zde je nutné si položit otázku, zda ze samotného projevu vůle každého spoluvlastníka, kterým prodává svůj podíl, je možné také dovodit vzdání se předkupního práva k jeho spoluvlastnickému podílu. Autorka se domnívá, že tento závěr platí, pouze pokud jsou spoluvlastníci stranami jedné smlouvy nebo spoluvlastníci alespoň vědí o ostatních převodech.

V případě, že by kupující s každým spoluvlastníkem uzavřel na koupi jeho podílu separátní převodní smlouvu, nelze tento závěr dovodit. Spoluvlastníky totiž mohou k prodeji podílu vést různé důvody. Mimo jiné to může být právě roztržštěnost vlastnictví a ztráta naděje, že by se podíl spoluvlastníka na věci mohl v budoucnu zvětšit. Pokud by tedy kupující o svém záměru koupit podíly i od ostatních spoluvlastníků všechny strany řádně neinformoval (nejlépe zahrnutím všech spoluvlastníků do jedné převodní smlouvy), pak dle názoru autorky nastane paradoxní situace, kdy každý spoluvlastník zcizí svůj podíl, ale bude mít předkupní právo ke všem ostatním podílům. Spíše pro pobavení si pak lze představit administrativu spojenou s doručováním nabídek dle § 2147 o. z. V praxi by to u prodeje nemovité věci, která má 30 spoluvlastníků, znamenalo, že každý spoluvlastník bude muset odeslat 29 nabídek a 29 nabídek mu také od ostatních spoluvlastníků bude doručeno.

Závěr

Současná právní úprava předkupního práva přináší četná negativa pro všechny osoby, kterých se dotýká. Možnost vzdát se předkupního práva pro právní nástupce zakotvená v § 1125 o. z. přináší díky evidenci v katastru nemovitostí právní jistotu, je však velmi formalizovaná a má smysl ji využít spíše jako systémové řešení u všech spoluvlastníků. Autorka je přesvědčena, že **je možné se předem vzdát předkupního práva pro konkrétní převod, aniž by musel prodávající nejprve uzavřít kupní smlouvu s koupěchtivým a vyčkávat tři měsíce, jestli ostatní spoluvlastníci předkupní právo uplatní**. Obdobně v případě, kdy se všichni spoluvlastníci rozhodnou převést své podíly jednomu kupujícímu a všichni budou vystupovat jako účastníci jedné smlouvy, považuje autorka takové právní jednání za konkludentní vzdání se předkupního práva všech spoluvlastníků.

Dokud nebude v této věci existovat ustálená judikatura, spoluvlastníkům nezbyvá než snažet při převodu svého podílu zvýšenou administrativu zákonných ustanovení, nebo na sebe vzít riziko dosud nevyzkoušených řešení. ❀

¹⁷ Srov. L. Tichý: § 2140 [bod 23], op. cit. sub 3. Tichý zde dovozuje, že „[p]ředkupního práva se může oprávněný jednostranným projevem vůle vzdát. Tohoto práva se může vzdát ještě před uzavřením smlouvy mezi dlužníkem a koupěchtivým“. Přestože komentář vznikl před novelizací § 1125 o. z., nic nebrání tomu, aby byly závěry použitelné i pro současnou úpravu.

C. H. BECK NOVINKA

Kunštátová/Solomonová/
Dickelt/Balada

Živnostenský zákon Komentář

2019, vázané v plátně, 456 stran
cena 990 Kč, obj. číslo EKZ184

Objednávejte na www.beck.cz

inzerce

Soumrak (nejen) investiční arbitráže? – Rozhodnutí SD EU C-284/16 a jeho důsledky

Rozhodnutí Soudního dvora Evropské unie ve věci C-284/16 (dále také jen „rozhodnutí“), Slovenská republika v. Achmea BV z března 2018 způsobilo poprask na poli investiční arbitráže. Soudní dvůr EU v něm stanovil, že rozhodčí doložka v dohodě o podpoře a ochraně investic mezi Slovenskem a Nizozemskem není kompatibilní s právem EU. Tento závěr může mít významné důsledky na fungování investiční arbitráže mezi členskými státy EU a na úroveň ochrany investorů, ale i na jiné aspekty mezinárodního rozhodčího řízení. Níže nastiňuji několik vybraných otázek z této problematiky.

Mgr. Daniel Hřčka

působí na Columbia Law School, New York.

Mezinárodní dohody o ochraně investic zajišťují ochranu zájmů zahraničních investorů i samotných hostitelských států. Jelikož tato ochrana není kodifikována komplexně v mnohostranné mezinárodní smlouvě, jednotlivé státy za tím účelem uzavírají dvoustranné dohody o podpoře a ochraně investic („BIT“), které obsahují vymezení pojmu investice, standardy ochrany poskytované investorům i způsoby řešení sporů. BIT tak poskytuje investorům vyšší míru ochrany než domácí právo hostitelského státu (mj. širokou ochranou před vyvlastněním, diskriminací či jinými opatřeními v rozporu s legitimními očekáváními investorů) a zároveň jim zajišťuje možnost případné spory ohledně investic předložit nezávislému mezinárodnímu tribunálu namísto vnitrostátních soudů hostitelského státu. Jednotlivé BIT jsou si přitom v určitých případech vzhledem k obecné formulaci poskytovaných standardů ochrany obsahově často velmi podobné. **Vlivem toho jsou rozhodčí nálezy ohledně různých BIT často použitelné pro interpretaci práv investorů i u jiných BIT a tribunály svými rozhodnutími fakticky vytvářejí konkrétní obsah mezinárodního investičního práva.**

Po pádu železné opony došlo mezi „starými“ členskými státy EU k uzavření mnoha BIT se státy bývalého sovětské-

ho bloku. Mnohé z těchto postkomunistických zemí následně v novém tisíciletí získaly členství v EU, čímž nabyla debata o kompatibilitě těchto BIT v rámci práva EU na intenzitě. Zatímco původní členské státy obhajují platnost intraunijních BIT, mnohé nové členské státy i Komise považují tyto dohody za inkompatibilní s právem EU a neaplikovatelné v intraunijních investičních sporech. K názoru Komise se nyní přiklonil i Soudní dvůr Evropské unie (dále také jen „SD EU“).

Předmět sporu

V roce 2012 prohrála Slovenská republika investiční arbitráž s pojišťovnou Achmea BV, vedenou podle dohody o ochraně investic mezi Slovenskem a Nizozemskem. Příznavý nárok se zakládal na tom, že Slovensko v roce 2004 otevřelo trh se zdravotním pojištěním zahraničním investorům, avšak následně v roce 2006 tuto liberalizaci trhu opět omezilo tím, že mj. omezilo možnost rozdělení zisků z této činnosti. Vzhledem k tomu, že místem arbitráže byl Frankfurt nad Mohanem, Slovenská republika podala návrh na zrušení rozhodčího nálezu k vrchnímu zemskému soudu ve Frankfurtu nad Mohanem mj. s argumentem, že rozhodčí doložka obsažená v BIT mezi Slovenskem a Nizozemskem odporuje čl. 18 (zákaz diskriminace na základě státní příslušnosti), 267 (povinnost předložit předběžnou otázku) a 344¹ Smlouvy o fungování Evropské unie („SFEU“).

Po neúspěchu Slovenska v prvním stupni rozhodoval o věci jako odvolací instance německý Spolkový soudní dvůr (Bundesgerichtshof). Ačkoli soud nesdílel názor Slovenska, vzhledem k absenci judikatury a k účasti Komise EU v řízení na podporu Slovenska, se rozhodl předložit předběžnou otázku SD EU.²

Otázky položil Spolkový soudní dvůr celkem tři:

„1. Brání čl. 344 SFEU použití ustanovení dvoustranné dohody o ochraně investic mezi členskými státy Unie, podle kterého může investor smluvního státu v případě sporu týkajícího se investic v jiném smluvním státě zahájit vůči posledně uvedenému státu rozhodčí řízení, pokud byla uvedena dohoda uzavřená před přistoupením jednoho ze smluvních států k Unii, avšak rozhodčí řízení má být zahájeno až poté?

¹ „Členské státy se zavazují, že spory o výklad nebo provádění Smluv nebudou řešit jinak, než jak stanoví Smlouvy.“

² Bundesgerichtshof, Beschluss I ZB 2/15 z 3. 3. 2016, dostupný na: <http://juris.bundesgerichtshof.de/cgi-bin/rechtsprechung/document.py?Gericht=bgh&Art=pm&Datum=2016&Sort=3&nr=74612&linked=bes&Blank=1&file=dokument.pdf>.

2. Brání případně čl. 267 SFEU použití takového ustanovení?**3. Brání případně čl. 18 první pododstavec SFEU v kontextu popsaném v první otázce použití takového ustanovení?“**

Je třeba uvést, že soud přitom názor Slovenska nesdílel a v odůvodnění k předběžné otázce uvedl, že čl. 344 SFEU není použitelný na rozhodčí spory mezi jednotlivcem (soukromým investorem) a členským státem. SD EU nemá pravomoc vykládat unijní právo v každém sporu, kde se může objevit, neboť unijní právo nepředpokládá, že by soukromá osoba jako investor mohla žalovat členský stát před SD EU.³ Čl. 344 SFEU tak k zajištění pravomoci SD EU nemůže zakazovat každé řízení, jehož se účastní některý členský stát, ve kterém přichází v úvahu výklad či aplikace unijního práva.

Německý soud též připustil, že rozhodčí tribunál dle BIT nemá možnost předložit SD EU žádost o rozhodnutí o předběžné otázce, protože se nejedná o „soud“ dle čl. 267 SFEU.⁴ Jednotný výklad unijního práva je přesto zaručen, protože před výkonem rozhodčího nálezu může být požádán soud, aby přezkoumal slučitelnost rozhodčího nálezu s unijním právem. Podle § 1059 odst. 2 bodu 2 písm. b) německého občanského soudního řádu rozpor uznání nebo výkonu rozhodčího nálezu s veřejným pořádkem povede k jeho zrušení. V případě pochybností o výkladu unijních předpisů pak může tento soud položit SD EU předběžnou otázku. Mezinárodní dohoda počítající s vytvořením zvláštního soudu mimo rámec unijního práva, pověřeného výkladem a uplatňováním ustanovení této dohody, je navíc s unijním právem slučitelná, jestliže neohrožuje autonomii unijního právního řádu. Rozhodčí tribunál dle BIT přitom dle německého soudu nerozhoduje o aplikaci a výkladu unijního práva, nýbrž o porušení BIT (byť s ohledem na zásadu volného pohybu kapitálu). Omezení přezkumné kompetence národních soudů ohledně porušení základních ustanovení unijního práva je navíc dle SD EU u rozhodčího řízení přípustné.⁵

SD EU však přes opačná stanoviska předkládajícího soudu i generálního advokáta shledal rozhodčí doložky v bilaterálních smlouvách o ochraně a podpoře investic neslučitelnými s právem Evropské unie. Své stanovisko odůvodnil poměrně lakonicky. Uvedl, že tribunál ustanovený na základě čl. 8 předmětné BIT mezi Slovenskem a Nizozemskem rozhoduje nejen o výkladu této BIT, ale i o vnitrostátním právu, a tím i o právu unijním (které je součástí vnitrostátního práva každého členského státu). Takový tribunál však nelze považovat za soud, který by byl nadán pravomocí položit předběžnou otázku SD EU dle čl. 267 SFEU. V takovém případě pak nelze zaručit, že v daném rozhodčím řízení bude zajištěna uniformní aplikace práva Evropské unie, jak to vyžadují čl. 267 a 344 SFEU. To je v rozporu se zásadou loajální spolupráce členských států dle čl. 4 odst. 3 Smlouvy o Evropské unii. Uzavřením BIT tak členské státy, které jsou jejími smluvními stranami, založily zvláštní mechanismus řešení sporů mezi investorem a členským státem, který může vyloučit, „že tyto spory, přestože by se mohly týkat výkladu nebo uplatňování unijního práva, budou řešeny způsobem zaručujícím plnou efektivitu tohoto práva“.⁶ Možností přezkumu rozhodčího nálezu obecnými soudy (které předběžné otázky vznášet mohou, resp. musí) v němec-

kém občanském soudním řádu shledal SD EU jako příliš omezené, neboť se týkají pouze platnosti rozhodčí dohody či veřejného pořádku.⁷

Konflikt BIT s evropskou právní úpravou?

Rozhodnutí SD EU vzhledem k názorům Komise a některých členských států EU nelze považovat za zcela překvapivé. Autonomii práva EU a možnost přezkumu výkladů unijního práva skrze řízení o předběžné otázce SD EU potvrdil např. v souvislosti s přistoupením EU k evropské Úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod.⁸

Klíčovým závěrem SD EU je fakt, že rozhodčí tribunál podle čl. 8 BIT nemůže být považován za soud členského státu oprávněný (případně povinný) položit předběžnou otázku dle čl. 267 SFEU.⁹ Toto stanovisko je přitom v rozporu s názorem generálního advokáta Melchiora Watheleta, podle něhož rozhodčí tribunály dle BIT naplňují podmínku zákonného původu, stálosti, obligatornosti jurisdikce i nezávislosti – jedná se tak o soudy způsobilé předložit předběžnou otázku.¹⁰ Podle stanoviska generálního advokáta lze zákonný původ tribunálu dovodit ze zákonů příslušných zemí o schválení předmětné BIT. Stálost rozhodčího tribunálu dle BIT pro něj vyplývá z faktu, že se kritérium stálosti netýká složení rozhodčího soudu, nýbrž institucionalizace rozhodčího řízení jako postupu pro řešení sporů (tento závěr je velmi diskutabilní, neboť nepotvrzuje stálost tribunálu samotného jako instituce oprávněné, resp. povinné předložit předběžnou otázku). Zároveň fakt, že investor si dle BIT může zvolit k projednání investičního sporu soudy hostitelského státu nebo rozhodčí soud, nemá na základě dřívější judikatury SD EU vliv na obligatorní jurisdikci rozhodčího soudu.¹¹

Při názoru generálního advokáta, že investiční arbitráž není v rozporu s unijním právem, by bylo nutné přijmout tezi, že rozhodčí tribunály dle BIT mohou pokládat předběžné otázky SD EU. Rozhodnutí tribunálu podle BIT však nelze napadnout opravnými prostředky podle vnitrostátního práva, tyto tribunály by proto musely pokládat předběžné otázky obligatorně a následně se jimi řídit. **Generální advokát tak ve svém stanovisku obhajuje souladnost unijního práva a investiční ar-**

3 Bundesgerichtshof, Beschluss I ZB 2/15 z 3. 3. 2016, str. 17 a 18.

4 Tamtéž, str. 21.

5 Tamtéž, str. 26. Viz rozhodnutí SD EU ve věci C-126/97 ze dne 1. 6. 1999, para 35, nebo C-168/05 ze dne 26. 10. 2006, para 34.

6 Tamtéž, čl. 56.

7 Rozhodnutí, čl. 53.

8 Posudek 2/13 Soudního dvora (pléna) ze dne 18. 12. 2014, para 174-176: „In order to ensure that the specific characteristics and the autonomy of that legal order are preserved, the Treaties have established a judicial system intended to ensure consistency and uniformity in the interpretation of EU law. [...] In that context, it is for the national courts and tribunals and for the Court of Justice to ensure the full application of EU law in all Member States and to ensure judicial protection of an individual's rights under that law.“

9 Tamtéž, čl. 45, 46.

10 Stanovisko generálního advokáta Melchiora Watheleta ze dne 19. 9. 2017 ve věci C-284/16, para 84-131.

11 K tomuto názoru a problematickému ohodnocení rozhodčího tribunálu dle BIT jako soudu dle čl. 267 SFEU blíže viz A. de Luca: The Intra EU-BITs in the Opinion of AG Wathelet between Light and Shadow, Kluwer Arbitration Blog, 4. 2. 2018.

bitráže, avšak pouze pokud rozhodčí tribunály uznají přednost unijního práva nad BIT a interpretační primát SD EU.¹²

Rozhodnutí také stojí v rozporu s názory tribunálů ve sporech z mezinárodních investic, které naopak opakovaně popřely rozpornost příslušných BIT s unijním právem. Odůvodnily to nenaplněním požadavků dle čl. 59 Vídeňské úmluvy o smluvním právu, protože BIT a příslušná unijní úprava údajně neupravují stejný předmět – rozdíl je spatřován v tvorbě vnitřního trhu (ECT) a ve vytváření rámce ochrany investic.¹³ K tomu se přiklonil ve svém stanovisku i generální advokát, podle něhož rozhodčí tribunál dle BIT nemá „*prokázat, zda svým jednáním zpochybněným investorem členský stát porušil své povinnosti vyplývající ze Smluv o EU nebo FEU nebo obecněji unijního práva. Naopak jeho posláním je zjistit porušení uvedené BIT hostitelským státem investice, přičemž unijní právo je jedním z relevantních prvků, ke kterým je třeba přihlédnout za účelem posouzení jednání státu ve vztahu k uvedené BIT.*“¹⁴

SD EU v rozhodnutí však konstatoval, že jakékoli zvážení unijního práva (byť za účelem zjištění porušení příslušné BIT) je zároveň výkladem či uplatňováním unijního práva.

A co ochrana investorů?

V potaz je třeba vzít odlišnou působnost BIT a unijních smluv. **Zatímco unijní právo se věnuje především fungování ekonomického společenství, jednotlivé BIT poskytují specifickou ochranu konkrétním investorům.** Unijní právo a obvykle ani vnitrostátní právo neposkytuje potenciálním investorům

stejný standard ochrany jako příslušné BIT. Výše uvedené lze dovodit především u nejčastěji žalovaného standardu ochrany spravedlivého a rovného zacházení (FET). Unijní právo ani vnitrostátní právní řády (alespoň s ohledem na ČR) tento standard ochrany nepokrývají v plné míře (vyjma obecných zákazů diskriminace, které však nejsou tak precizně formulovány).¹⁵ Unijní právo ani vnitrostátní právní řády dále nereflektují rozhodovací praxi tribunálů, kterou se obsah standardu FET navíc výrazně specifikoval.¹⁶ Obdobně BIT poskytuje investorům oproti unijnímu právu širší ochranu před vyvlastněním¹⁷ či před fyzickým poškozením jejich investic (*full protection and security*). Už to samo o sobě je postačující k závěru, že **zrušením příslušných BIT bude investorům z členských států odeprána dříve dostupná míra ochrany.** Jiné standardy ochrany unijní právo neupravuje vůbec (*umbrella clause*, doložka nejvyšších výhod, *sunset clause* zajišťující ochranu investic po určité období i po zrušení BIT). **V praxi tak může dojít k faktické diskriminaci investorů z členských států, kterým nebude poskytována taková míra ochrany jako těm z třetích zemí, neboť rozhodnutí se nevztahuje na BIT uzavřené s nečlenskými státy.** Již to samo o sobě poněkud odporuje smyslu evropské právní úpravy.

Dalším problematickým aspektem rozhodnutí je významné omezení procesní ochrany investora. Nebýt existence BIT, nemá navíc investor z členského státu EU možnost žalovat hostitelský stát, který je členským státem EU, mimo soudy onoho hostitelského státu. To je výrazným nedostatkem nejen vzhledem k potenciální podjatosti domácích soudů ve prospěch hostitelského státu, ale zejména z hlediska nedostatku odbornosti a zkušeností těchto soudů s řešením investičních sporů. Investoři by tak zrušením BIT byli zbaveni jedné z nejvýznamnějších záruk ochrany jejich investic, kterou evropské právo neposkytuje.¹⁸ I kdyby tedy po zrušení intraunijních BIT zůstala hypoteticky zachována stejná míra ochrany investorů, zůstává otázkou, jak efektivně by se investor mohl v praxi této ochrany domoci.

Vliv na obchodní arbitráž

SD EU zároveň zkoumaný případ odlišil od obchodní arbitráže (založené na dohodě stran sporu o způsobu jeho řešení). Ta je podle něj i nadále v souladu s právem EU. Dle rozhodnutí je přezkum rozhodčích nálezů v komerční arbitráži soudy členských států z principu rozhodčího řízení úmyslně omezen k zachování funkce rozhodčího řízení, a nemožnost dovolat se ochrany u SD EU tak není zásadní. I obchodní arbitráž však umožňuje alespoň přezkum otázek základních ustanovení práva EU, stejně jako možnost položit předběžnou otázku v rámci soudního přezkumu.¹⁹

Přezkum základních ustanovení unijního práva je však možný i v rámci přezkumu nálezů z investiční arbitráže. **Je proto paradoxní, že SD EU shledal soudní přezkum dle německého práva nálezů vydaného na základě BIT mezi Slovenskem a Nizozemskem nedostatečným.** Ust. § 1059 německého občanského soudního řádu totiž obsahuje podobné důvody pro zrušení rozhodčího nálezů jako český zákon o rozhodčím řízení nebo srovnatelné zahraniční úpravy.²⁰ Jak uvedl ve svém stanovisku správně generální advokát, „... *rysý roz-*

12 Viz stanovisko generálního advokáta Melchiora Watheleta ze dne 19. 9. 2017 ve věci C-284/16, para 134: „*V tomto případě jsou totiž rozhodčí soudy povinny pod sankcí neplatnosti pro rozpor s veřejným pořádkem respektovat zásady stanovené Soudním dvorem [...] zejména přednost unijního práva před právy členských států a před jakýmkoli mezinárodním závazkem přijatým mezi členskými státy [...].*“

13 *European American Investment Bank AG (EURAM) v. Slovak Republic, UNCITRAL, Award on Jurisdiction of 22 October 2012, para 178: „The Tribunal, after thorough analysis, has come to the conclusion that the two treaties do not have the same overall subject matter. When asking “with what issues do the rules of the two treaties deal?” it is evident that the treaties do not deal with the same issues. The ECT deals with the creation of an internal market, the BIT with the fostering of international flows of investment by protecting the rights of the investors.“*

14 Stanovisko generálního advokáta Melchiora Watheleta ze dne 19. 9. 2017 ve věci C-284/16, para 175.

15 *Achmea B. V. v. The Slovak Republic, UNCITRAL, PCA Case No. 2008-13 (formerly Eureko B. V. v. The Slovak Republic), Award on Jurisdiction, Arbitrability and Suspension, 26 October 2010, para 245: „Moreover, the BIT establishes extensive legal rights and duties that are neither duplicated in EU law nor incompatible with EU law. The protections afforded to investors by the BIT are, at least potentially, broader than those available under EU law (or, indeed, under the laws of any EU Member State). Those rights and duties are central to the purpose of the BIT. This, too, indicates that no intention that EU law should entirely displace the BIT can be inferred.“*

16 Rozhodčí tribunály např. výrazně specifikovaly ochranu legitimních očekávání investora, bránících hostitelskému státu přijímat náhlé změny svého právního řádu ke škodě investora.

17 Především ve vztahu k ochraně před nepřímým vyvlastněním a výši poskytnuté náhrady (v rámci BIT obvykle tržní hodnota vyvlastněné investice), viz stanovisko generálního advokáta Melchiora Watheleta ze dne 19. 9. 2017 ve věci C-284/16, para 175.

18 Viz *Eastern Sugar B. V. (Netherlands) v. The Czech Republic, Partial Award, 2 March 2007, para 165, 166.*

19 Rozhodnutí, para. 54. Také rozhodnutí SD EU *Eco Swiss China Time Ltd v. Benetton International NV, C-126/97.*

20 Mj. neplatnost rozhodčí smlouvy, neposkytnutí straně možnost věc projednat, odsouzení k plnění, které nebylo žádáno, nebo rozpor s veřejným pořádkem.

hodčích soudů zřízených v souladu s čl. 8 uvedené BIT a zejména rozhodčího soudu dotčeného v projednávané věci, jsou takové, že umožňují běžným soudům členských států zajistit dodržování těchto zásad tak, jak to činí v rámci mezinárodního obchodního rozhodčího řízení“. Zůstává tak otázkou, jaká míra přezkumu rozhodčích nálezů obecnými soudy je tak pro SD EU již „dostatečná“, aby nedošlo k ohrožení jejich vymahatelnosti v budoucnu. Fungování přezkumu rozhodčích nálezů obecnými soudy funguje stejně pro obchodní i investiční arbitráž a rozhodčí nálezy vydané tribunály dle BIT mohou být také též předmětem přezkumu. SD EU tak může kdykoli říci, že přezkum jako takový není dostatečný pro zachování jednotného výkladu unijního práva.

Hlavním rozdílem oproti investiční arbitráži je tedy ve skutečnosti pouze odlišná koncepce souhlasu smluvních stran s rozhodčí doložkou. U komerční arbitráže s rozhodčí doložkou souhlasí přímo strany sporu na základě svobodné vůle stran. Investiční arbitráž má naproti tomu původ v dohodě dvou členských států (příslušné BIT), na základě které tyto členské státy souhlasily s vynětím sporů, jež by se mohly týkat uplatňování nebo výkladu unijního práva, z pravomoci svých vlastních soudů.²¹ Tím porušily členské státy svou povinnost vyplývající ze smluv.²²

Z hlediska rizik pro komerční arbitráž a vynutitelnost nálezů tak lze uzavřít, že **vnitrostátní soud, kterému je předložena žaloba na neplatnost rozhodčího nálezu, musí mít možnost posoudit neplatnost rozhodčí smlouvy a případně zrušit tento nále v důsledku rozporu s právem EU.** Jelikož rozhodčí tribunály nenaplnují potřebná kritéria dle čl. 267 SFEU, jsou to právě národní soudy, které mají za úkol zajistit jednotný výklad a aplikaci unijního práva v řízení o uznání, resp. zrušení předmětného rozhodčího nálezu.²³ V opačném případě hrozí, že by nedostatečná možnost přezkumu nálezů narušovala autonomii unijního práva. SD EU již dříve konstatoval, že „vnitrostátní soud musí podle svých vnitrostátních procesních pravidel vyhovět návrhu na zrušení rozhodčího nálezu založeného na nedodržení vnitrostátních kogentních pravidel“, a tudíž zároveň „musí rovněž vyhovět takovému návrhu založenému na nedodržení pravidel Společenství tohoto druhu“.²⁴ Verdikt SD EU v rozhodnutí jasně nasvědčuje, že EU považuje čl. 267 a 244 SFEU právě za kogentní pravidla EU.

Další vývoj

V návaznosti na rozhodnutí nizozemská vláda sdělila záměr ukončit veškeré své intraunijní BIT.²⁵ Toto rozhodnutí může mít významný dopad na investory po celém světě, neboť mnozí strukturují své investice skrze nizozemské společnosti díky benevolentní místní právní úpravě. Zároveň nejsou zcela jasně účinky tohoto ukončení kvůli existenci *sunset clauses* v některých těchto BIT, které zaručují ochranu investorům i po určitou dobu po ukončení BIT. Jednotlivé státy tak budou teoreticky nuceny nejprve upravit příslušné BIT a *sunset clauses* z nich vyjmout a teprve posléze je ukončit.

V červenci 2018 posléze Evropská komise vydala sdělení, v němž konstatovala, že evropské právo poskytuje investorům dostatečnou ochranu a investoři z členských států nemohou využívat intraunijní BIT a v nich obsažené rozhodčí doložky.²⁶

Dne 31. října 2018 pak německý Spolkový soudní dvůr dle očekávání rozhodnutí potvrdil a konstatoval, že na základě přednosti evropského práva nelze aplikovat rozhodčí doložku z BIT a investoři z členských států nemohou spoléhat na povinnosti členských států plynoucí z mezinárodního práva, jež jsou v rozporu s evropským právem.²⁷

Rozhodnutí se taktéž již stalo předmětem zkoumání několika tribunálů v mezinárodních sporech. Ve sporu *Masdar v. Spain* podle Dohody o Energetické chartě tribunál uvedl, že rozhodnutí se netýkalo Dohody o Energetické chartě a nemůže být aplikováno na mnohostranné mezinárodní smlouvy, jichž je EU sama signatářem.²⁸ Svou jurisdikci bez ohledu na rozhodnutí potvrdil i tribunál ve sportu *Vattenfall v. Germany*, opět podle Dohody o Energetické chartě. Podle tohoto tribunálu Dohoda o Energetické chartě nerozlišuje mezi členskými a nečlenskými státy EU²⁹ a při jejím výkladu je třeba dát přednost právu mezinárodnímu před evropským.³⁰ V říjnu 2018 pak tribunál ve věci *UP and C. D Holding v. Hungary* odmítl aplikovat rozhodnutí na rozhodčí řízení ICSID. Rozhodnutí neobsahuje žádnou zmínku o tomto typu rozhodčího řízení. Zároveň je Maďarsko na základě čl. 53 a 54 Washingtonské úmluvy o řešení sporů z investic mezi státy a občany druhých států rozhodčím nálezem vázáno a nemůže se proti němu odvolat mimo systém ICSID.³¹

21 Rozhodnutí, para 55: „Takové rozhodčí řízení, jako je to, které je zakotveno v čl. 8 BIT, se nicméně liší od obchodní arbitráže. Zatímco obchodní arbitráž má původ ve svobodné vůli dotčených smluvních stran, rozhodčí řízení má původ v dohodě, na základě níž členské státy souhlasily s vynětím sporů, které by se mohly týkat uplatňování nebo výkladu unijního práva, z pravomoci svých vlastních soudů, a tedy ze systému soudních opravných prostředků, které jim v oblastech pokrytých unijním právem ukládá stanovit čl. 19 odst. 1 druhý pododstavec SEU (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 27. 2. 2018, Associação Sindical dos Juizes Portugueses, C-64/16, EU:C:2018:117, bod 34). Za těchto okolností není možné úvahy týkající se obchodní arbitráže uvedené v předchozím bodě přenést na takové rozhodčí řízení, jako je to, které je zakotveno v čl. 8 BIT.“

22 Čl. 19 odst. 1 Smlouvy o EU: „Členské státy stanoví prostředky nezbytné k zajištění účinné právní ochrany v oblastech pokrytých právem Unie.“

23 *Eco Swiss China Time Ltd v. Benetton International NV*, C-126/97, para 40.

24 *Elisa María Mostaza Claro v. Centro Móvil Milenium SL*., C-168/06, para 35.

25 Viz M. Davoise, M. Burgstaller: Another One BIT the Dust: Is the Netherlands' Termination of Intra-EU Treaties the Latest Symptom of a Backlash Against Investor-State Arbitration? Dostupné na: <http://arbitrationblog.kluwerarbitration.com/2018/08/11/another-one-bit-dust-netherlands-termination-intra-eu-treaties-latest-symptom-backlash-investor-state-arbitration/>.

26 Communication from the Commission to the European Parliament and the Council. Protection of intra-EU investment. COM (2018) 547/2, str. 26: „EU investors cannot invoke intra-EU BITs, which are incompatible with Union law and no longer necessary in the single market. They cannot have recourse to arbitration tribunals established by such intra-EU BITs or, for intra-EU litigation, to arbitration tribunals established under the Energy Charter Treaty. However, the EU legal system offers adequate and effective protection for cross-border investors in the single market, while ensuring that other legitimate interests are duly and lawfully taken into account.“

27 Bundegerichtshof, Beschluss I ZB 2/15 z 31. 10. 2018. Viz S. Schwalb, S. Arzner: The German Federal Court of Justice rules in Achmea – entry into the EU renders Slovakia's offer for Intra-EU arbitration inapplicable. Dostupné na: <https://www.lexology.com/library/detail.aspx?g=a7e2bce4-8334-4fcb-a397-61709c3b095d>.

28 *Masdar Solar & Wind Cooperatief U. A. v. Kingdom of Spain*, ICSID Case No. ARB/14/1, Award, 16 May 2018, para 679.

29 *Vattenfall AB and others v. Federal Republic of Germany*, ICSID Case No. ARB/12/12, Decision on the Achmea Issue, 31 August 2018, para 207.

30 Tamtéž, para 166-167.

31 *UP (formerly Le Ch que Déjeuner) and C. D Holding Internationale v. Hungary*, ICSID Case No. ARB/13/35, Award, 9 October 2018, para 257.

V současnosti SD EU posuzuje kompatibilitu rozhodnutí s Komplexní hospodářskou a obchodní dohodou mezi Kanadou a EU. Podle ní bude tribunál v případném sporu aplikovat vnitrostátní právo jako fakt. Není však jisté, zda SD EU toto řešení shledá dostačujícím.

Následný vývoj a protiarbitrážní přístup potvrdily lednové **Deklarace členských států k právním dopadům rozhodnutí Soudního dvora EU ve věci Achmea na investiční ochranu**. Česká republika se spolu s dalšími 21 členskými státy podepsala pod Deklaraci z 15. 1. 2019. **V této deklaraci předmětné členské státy potvrdily rozpornost rozhodčích doložek v intraunijních BIT s evropským právem, žádný účinek zároveň nemají mít sunset clauses po zrušení předmětných BIT. Členské státy se zároveň zavázaly do 6. 12. 2019 ukončit veškeré intraunijní BIT, informovat příslušné rozhodčí tribunály o důsledcích rozhodnutí a požadovat po národních soudech zrušit nálezy spočívající na intraunijních BIT.** Jednotná aplikace rozhodnutí se má též týkat rozhodčích řízení dle Dohody o Energetické chartě. Deklarace zároveň obsahuje závazek nerozporovat narovnání a rozhodčí nálezy, podle nichž již bylo plněno nebo které již nemohou být zrušeny.³² **Dalších pět členských států vydalo obdobnou deklaraci³³ se stejnými závěry, avšak ve vztahu ke sporům dle Dohody o Energetické chartě odmítá kategorické stanovisko, neboť rozhodnutí se k této Dohodě explicitně nevyjadřuje.** Deklarace Maďarska³⁴ explicitně uvádí, že rozhodnutí se vztahuje výhradně na intraunijní BIT a nemá vliv na rozhodčí řízení dle Dohody o Energetické chartě. Zároveň na rozdíl od předchozích dvou deklarací nezmiňuje závazek stáhnout nároky státem kontrolovaných osob proti jiným členským státům v dosud probíhajících rozhodčích řízeních. **Tyto deklarace tak znamenají konec nadějí, že by se rozhodnutí mohlo vztahovat pouze na předmětnou BIT mezi Nizozemskem a Slovenskem** (ve svém odůvodnění se zabývá konkrétními for-

mulacemi rozhodčí doložky z této mezinárodní smlouvy, a nikoli rozhodčími doložkami obecně).

Závěr

Unijní právo ani příslušné BIT neobsahují žádné ustanovení svědčící přímo o jejich nekompatibilitě. Zůstává otázkou, zda o této nekompatibilitě svědčí pouhá aplikace (nikoli výklad) evropského práva tribunálem, jak argumentuje SD EU. V současnosti BIT poskytují investorům vyšší míru ochrany, nebo dokonce upravují záležitosti zcela opomíjené unijním právem. **Rozhodnutí tedy přichází za situace, kdy evropské právo neposkytuje adekvátní mechanismy, které by dokázaly nahradit ochranu poskytovanou investorům jednotlivými BIT. Samotné BIT zbavené svého rámce řešení sporů v nezávislém rozhodčím řízení jsou bez praktického významu.** Pochybnosti vzbuzuje i samotné odůvodnění rozhodnutí, kdy SD EU u obchodní arbitráže shledal přezkum rozhodčích nálezů mj. z hlediska souladu s veřejným pořádkem za dostatečný, aby ho následně odmítl u arbitráže investiční. Argumentace tak v některých ohledech působí účelově, pouze aby se došlo k předem požadovanému závěru – zneplatnění veškerých rozhodčích doložek v BIT uzavřených mezi členskými státy EU.

Pro úplnost je třeba dodat, že **závěry rozhodnutí by se měly vztahovat i na investiční arbitráž vedenou u Mezinárodního střediska pro řešení sporů z investic ICSID.** Ačkoli Washingtonská úmluva³⁵ v čl. 54 odst. 1³⁶ nenechává vymáhajícímu soudu žádný prostor k manévrování, nelze vyloučit, že pokud tento soud bude zároveň soudem členského státu EU, položí předběžnou otázku ohledně souladu tohoto článku Washingtonské úmluvy s některým fundamentálním ustanovením unijního práva (jako je čl. 267 a 344 SFEU).³⁷ SD EU příležitost jistě využije k tomu, aby potvrdil svůj přístup nastolený v rozhodnutí. Výše uvedená rozhodnutí tribunálů v investičních sporech dle očekávání existenci konfliktu popřela. Se základní námitkou, tudíž nemožností pokládat předběžné otázky, a tím i nejednotným výkladem unijního práva, se ale nevypořádala.

Pro investory tak v případech realizace výše uvedených důsledků rozhodnutí zůstává jako nejschůdnější varianta restrukturalizace investic v podobě jejich převedení mimo členské státy EU (např. do Švýcarska), aby dosáhli na ochranu některé z BIT mezi členským a nečlenským státem EU. Tento *forum shopping* je povolený do okamžiku, než dojde k okolnostem vedoucím k započetí investičního sporu.³⁸ Do budoucna bude zajímavé sledovat reakce investorů ze zemí, v nichž jsou tradičně inkorporováni žalující investoři (např. Nizozemsko, Německo, Francie), kteří budou zrušením BIT zbaveni významné části ochrany a garancí. Lze se jen dohadovat, jaké následky bude mít předmětné rozhodnutí na léta trvající a složitě budované obchodní vztahy za situace, kdy v členských státech EU bude výrazně omezena ochrana investora.³⁹ ❀

32 Declaration of the Representatives of the Governments of the Member States of 15 January 2019 on the Legal Consequences of the Achmea Judgment and on Investment Protection in the European Union.

33 Jedná se o Finsko, Švédsko, Maltu, Lucembursko a Slovinsko. Declaration of the Representatives of the Governments of the Member States of 16 January 2019 on the Legal Consequences of the Achmea Judgment and on Investment Protection in the European Union.

34 Declaration of the Representative of the Governments of Hungary of 16 January 2019 on the Legal Consequences of the Achmea Judgment and on Investment Protection in the European Union.

35 Úmluva o řešení sporů z investic mezi státy a občany druhých států, sdělení Federálního ministerstva zahraničních věcí č. 420/1992 Sb.

36 „Každý smluvní stát uzná rozhodčí nález vydaný podle této Úmluvy jako závazný a bude na svém území vymáhat plnění peněžních závazků uložených v rozhodčím nálezu, jako by to bylo konečné rozhodnutí soudu v tomto státě.“

37 Viz rozhodnutí SD EU *Eco Swiss China Time Ltd v. Benetton International NV*, C-126/97, para 36, ve vztahu k soutežněprávním ustanovením SFEU: „[...] a fundamental provision which is essential for the accomplishment of the tasks entrusted to the Community and, in particular, for the functioning of the internal market“.

38 Viz C. Schreuer: *Nationality Planning*, Fordham Conference, London, 27 April 2012, Revised 12 October 2012, str. 18. Dostupné na: <https://www.scribd.com/document/125904669/Schreuer-C-Nationality-Planning-2012>.

39 Autor děkuje za zpětnou vazbu a výpomoc Mgr. Petru Vošahlíkovi, advokátovi, BBH, advokátní kancelář, s. r. o.

Akcionářské dohody o výkonu hlasovacího práva a limity jejich sjednávání

Jednou z oblastí, ve kterých se klienti obracejí na advokáty se žádostí o poskytnutí odborného poradenství, je i sepisování zakladatelských dokumentů obchodních korporací. Některé otázky týkající se uspořádání vnitřních poměrů společníků je však vhodnější upravit prostřednictvím akcionářských dohod.¹ Pomoc advokátů, jako osob vázaných zákonnou povinností mlčenlivosti, má vzhledem k častému požadavku diskretnosti obsahu těchto dohod zvláštní význam. Řádně koncipovaná akcionářská dohoda by přitom měla odpovídat jak individuálním potřebám klientů, tak omezením plynoucím ze soukromoprávních i veřejnoprávních norem. Problematika limitů smluvní svobody při sjednávání akcionářských dohod ilustrovaná na příkladu dohod o výkonu hlasovacího práva je předmětem tohoto příspěvku, jehož cílem je upozornit na běžně se vyskytující problematiku ujednání a související otázky řešení sporů o platnost a vynutitelnost smluvních závazků.

Mgr. Michala Špačková, Ph.D.,
je advokátkou v Brně.

Limity při formulování akcionářských dohod

Na prvním místě je nutné zmínit **obecné limity smluvní svobody dopadající na všechna závazková právní jednání bez rozdílu**. I při formulaci akcionářských dohod je tak nutné vzít v potaz např. veřejný pořádek, zásadu ochrany menšiny či dobré mravy.²

Vedle limitů týkajících se obecně jakékoliv smlouvy lze dále hovořit o **omezeních korporálně-právního charakteru**. Z běžně aplikovaných korektivů vyskytujících se nejen v českém právu lze vyzdvihnout **povinnost loajality mezi akcionáři** (*loyalty; Treupflicht*), zahrnující na vertikální úrovni povinné zohledňování zájmu společnosti a účelu, pro který byla zřízena, na úrovni horizontální pak nezbytnou ohleduplnost k zájmům ostatních společníků. Korporační loajalita přitom nevystupuje pouze jako obecný korektiv ve vztahu k akcionářské dohodě, resp. konkrétnímu výkonu práva učiněnému na jejím základě, ale může mít i **derogační účinky**³ a sloužit jako protiargument žalovaného akcionáře ve sporu o plnění dohody. Vymahatelnost ujednání je, jinými slovy, limitována právě zákonnou povinností loajality, jež bude mít před smluvním závazkem přednost.

Z dalších pro praxi významných korektivů je nutné zmínit zákaz nedůvodného zvýhodnění (*equal treatment, Gleichbehandlungsgrundsatz*). Riziko odlišného zacházení hrozí i v případě, že smlouva nebude uzavřena se všemi akcionáři, aniž by pro takový selektivní přístup existoval raci-

onální důvod (spočívající např. v tom, že někteří akcionáři uzavření dohody dobrovolně odmítnou). Povinnost rovného zacházení je současně omezena pouze na vertikální dohody mezi akcionáři a společností. V případě horizontálních dohod mezi akcionáři navzájem nelze aplikovat požadavek rovného zacházení, uplatnit se však mohou dle okolností jiné korektivy (zákaz zneužití většiny, povinnost poctivosti při právním jednání apod.).

Při formulaci akcionářských dohod je nutné vzít rovněž v potaz princip **nezasahování do obchodního vedení společnosti** (*principle of directors' independence; Unabhängigkeit de Leitungsgorgans*). Osoby řídící společnost musejí mít dostatečné diskretní oprávnění pro rozhodování, aniž by byly pod neustálým rizikem korektivní akce ze strany akcionářů.⁴ Otázka zákonné působnosti orgánů akciové společnosti je statusovou věcí, tedy ji nelze měnit smluvně ani prostřednictvím stanov.⁵ Řešení otázek standardně zahrnovaných do akcionářských dohod o správě a řízení korporace musí současně respektovat i další kogentní normy.⁶

1 Akcionářská dohoda (*shareholders agreement, Aktionärsvereinbarung, le pacte d'actionnaires*) je jakákoliv dohoda uzavíraná akcionáři inter se, upravující jejich vzájemné vztahy vyplývající z účasti na obchodní korporaci nad rámec povinných ujednání obsažených v zakladatelských dokumentech, resp. nad rámec zákonem daných práv a povinností. Jedná se o institut vyvinutý cestou praxe, proto nepřekvapí absence zákonné definice ani nejednotná terminologie („akcionářské smlouvy“, „akcionářské dohody“, „vedlejší dohody“, „extrastatutární dohody“ apod.).

2 Příkladem porušení principu poctivosti a dobrých mravů může být dohoda opravňující k výkonu hlasovacího práva akcionáře, který hlasovací práva ke svým vlastním akciím nemůže vykonávat z důvodu sístace. Uzavření takového ujednání lze interpretovat i jako obcházení zákona, konkrétně norem regulujících případy, s nimiž je spojen zákaz výkonu hlasovacího práva.

3 Ty lze demonstrovat ve shodě s německou judikaturou na příkladu nominační dohody, kterou nebude akcionář vázán, pokud by měl na jejím základě hlasovat pro jmenování osoby, která dle jeho přesvědčení nespĺňuje potřebnou kvalifikaci pro výkon funkce. Viz K. J. Hopt, M. K. Roth in K. J. Hopt, M. Kort, M. K. Roth: Aktiengesetz, Großkommentar, §§ 95-117, 4. vyd., Walter de Gruyter, Berlín 2005, str. 257.

4 Výjimku představuje § 81 odst. 1 z. o. k. umožňující řídící osobě udělovat pokyny týkající se obchodního vedení.

5 Viz stanovisko občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 13. 1. 2016, sp. zn. Cpjn 204/2015.

Vedle obecných soukromoprávních omezení vyplývajících z aplikace právních zásad či povinností formulovaných za účelem zvýšení korektnosti vztahů mezi společníky je nutné dále zmínit limity a omezení pramenící ze **zvláštní soukromoprávní⁷ či veřejnoprávní úpravy⁸**.

Dalším případným zdrojem omezení smluvní volnosti mohou být konečně i **stanovy**. Ve srovnání s klasickými smlouvami jsou stanovy z povahy věci limitované kogentními normami předepisujícími jak jejich minimální povinný obsah, tak zakazující určitá ujednání. **Separátní akcionářské dohody mohou pomoci překonat právě tato omezení, a to díky větší smluvní volnosti umožňující flexibilní uspořádání poměrů reflektující partikulární zájmy jednotlivých účastníků smlouvy.** Paralelní úprava v akcionářských dohodách může zahrnovat i ujednání, jejichž zakotvení do stanov by mohlo být posouzeno jako neplatné, např. z důvodu porušení zásady rovného zacházení se všemi akcionáři. Ve prospěch akcionářských

dohod hovoří rovněž jednodušší smluvní mechanismus, jenž není limitován kolektivním způsobem rozhodování. Snazší je i procedura změn. Jednou z výhod je i důvěrnost obsahu, která se však na druhou stranu může v některých situacích projevit negativně, a to fakticky **obtížnější prokazatelností uzavření a vlastního obsahu akcionářské dohody⁹**.

Limity při sjednávání dohody o výkonu hlasovacího práva

Hlasovací práva nepatří mezi práva samostatně převoditelná, proto jakékoliv dohody o jejich převodu jsou *ex lege* neplatné (§ 281 odst. 4 z. o. k.). Postoupit lze však jejich výkon. Existenci dohod o výkonu hlasovacího práva (syndikátové dohody; v zahraničí jako *voting agreement*, *pooling agreement*, *Stimmbindungsvereinbarung* či *la convention de vote*) kogentní úprava v současnosti neomezuje, naopak s jejich existencí počítá.¹⁰ Obecné závěry o jejich přípustnosti je však nutné konfrontovat s některými **díličními limity**, neboť ani v případě dohod o výkonu hlasovacího práva není obsah smluvní svobody bezbřehý.

Vzhledem k obsahové různorodosti ujednání o výkonu hlasovacího práva nelze předložit kompletní výčet norem omezujících kreativitu smluvních stran. Z hlediska zkoumání omezení smluvní svobody se jako relevantní jeví zejména **odlišování dohod dle postavení a míry rozhodovací nezávislosti oprávněné a zavázané osoby. Za potenciálně rizikové lze označit např. dohody, jejichž smluvní stranou jsou členové orgánů společnosti, resp. společnost jako taková¹¹**. Přes absenci výslovného zákazu lze zejména **pochybovat o platnosti ujednání, kterými by se akcionář zavazoval dodržovat při hlasování pokyny společnosti nebo některého z jejích orgánů o tom, jak má hlasovat¹²**. Podobně u dohod zavazujících akcionáře hlasovat pro návrhy předkládané orgány společnosti lze uvažovat o neplatnosti z důvodu rozporu s veřejným pořádkem (§ 1 odst. 2 o. z.) spočívajícím v omezení rozhodovací autonomie společníků, resp. v autoregulaci volených orgánů či společnosti.¹³ **Zvýšená obezřetnost je namístě rovněž v případě dohody opravňující třetí osobu, aby vykonávala hlasovací právo na základě vlastního uvážení, zvláště pak, jedná-li se o dohodu spojenou s úplatou ve prospěch vlastníka akcií. Uzavření takové dohody může narážet zejména na zásadu dobrých mravů, povinnost loajality člena korporace či pravidla omezení převoditelnosti akcií zakotvená ve stanovách společnosti¹⁴**.

Pro ilustraci jsou dále **podrobněji rozebrány konkrétní příklady problematických ujednání řešené v praxi jak tuzemskou, tak zahraniční judikaturou¹⁵** a to stínový převod akcií, nepřiměřená smluvní omezení a zákaz „kupčení“ s hlasovacím právem. Jedná se přitom o konkrétní případy aplikace známých limitů smluvní svobody, jako je princip poctivosti při právním jednání či zákaz jednání v rozporu s dobrými mravy.

Stínový převod akcií

Stínový převod akcií se týká akcionářských dohod, jež směřují k obcházení zákona, resp. stanov společnosti. Zatímco v případě obcházení zákona se bude jednat typicky o **porušení zákazu převádění hlasovacího práva bez současného převodu akcií**

- 6 Problematická by mohla být platnost akcionářských dohod s pracovněprávním přesahem známá např. v USA (odměňování akcionářů v souvislosti s jejich výkonem práce pro společnost, ukončení pracovního poměru v důsledku terminace akcionářského postavení atd.). Ujednání určující výši mzdy jiným způsobem, než normuje § 109 a násl. zák. práce, či ujednání rozšiřující okruh výpovědních důvodů uvedených v § 52 zák. práce by přitom bylo pravděpodobně shledáno neplatným pro rozpor s uvedenými kogentními normami.
- 7 Uzavření akcionářské dohody může vést k naplnění domněnky ovládnání či domněnky osob jednajících ve shodě a následně k zákazu výkonu hlasovacích práv [§ 426 písm. c) a § 427 z. o. k.], či solidárnímu plnění dluhů vzniklých v důsledku vlivu osob jednajících ve shodě (§ 78 odst. 1 věta druhá z. o. k.).
- 8 Příkladem je riziko kolize s pravidly hospodářské soutěže, zejména jsou-li akcionářské dohody zakládající ovládnání akciové společnosti kvalifikovány jako spojení soutěžitelů ve smyslu § 12 odst. 2 ve spojení s § 12 odst. 4 písm. b) ZOHs podléhající povolení ÚOHS. Protisoutěžním deliktem se může stát i uzavření konkurenční doložky soutěžiteli s dominantním vlivem. V případě společností s akciemi přijatými k obchodování na regulovaném trhu je nutné počítat s dalšími omezeními, limitujícími zejména možnost utajení obsahu akcionářské dohody [srov. např. § 122 odst. 2 písm. a) a g); § 118 odst. 5 písm. f) zákona o podnikání na kapitálovém trhu].
- 9 Srov. J. Koziak: Několik poznámek k úpravě hlasování valné hromady v návrhu obchodního zákona, Dny práva 2008, Masarykova univerzita, Brno 2008, str. 6.
- 10 Srov. § 78 odst. 2 písm. i) či § 491 z. o. k. O přípustnosti dohod o výkonu hlasovacího práva i hlasování učiněného na jejich základě bylo v minulosti diskutováno s ohledem na zákaz uzavírání vybraných dohod o výkonu hlasovacích práv obsažený v § 186d obch. zák., který však nebyl do nové právní úpravy přejet.
- 11 Postavení zavázaných osob je dělicím kritériem pro odlišení horizontálních dohod uzavíraných výlučně mezi akcionáři, vertikálních dohod, jejichž jednou stranou je společnost, a externích dohod mezi stávajícím akcionářem a třetí osobou. Blíže viz S. Schneider: Der Stimmbindungsvertrag: Eine prinzipiengeleitete Untersuchung im System der Aktiengesellschaft, Mohr Siebeck, Tübingen 2017, str. 7.
- 12 Jak upozorňuje J. Dědič, dohody, na jejichž základě pověřuje akcionář výkonem hlasovacích práv jinou osobu, která pak hlasuje ve svém zájmu, se svým obsahem blíží převodu hlasovacího práva. Viz J. Dědič: Individuální výkon hlasovacích práv v akciové společnosti, Obchodní právo č. 4/1997, str. 13 a násl.
- 13 K. Csach, B. Havel: Akcionářské dohody, Wolters Kluwer, Praha 2017, str. 51-52.
- 14 Riziko porušení loajality hrozí u externích akcionářských dohod, přenechá-li akcionář výkon hlasovacího práva třetí osobě, která hlasuje na základě svého uvážení. Příkladem promítnutí negativních důsledků jednání třetí osoby je případ *Girmes* (rozsudek Spolkového soudního dvora ze dne 20. 3. 1995, sp. zn. II ZR 205/94), ve kterém německý Spolkový soudní dvůr dovodil, že jednání zmocněnec úmyslně v rozporu se zásadou loajality, pak z takového jednání odpovídají zastoupení akcionáři dle § 278 BGB, jenž stanoví, že za škodu způsobenou použitou osobou při splnění závazku odpovídá osoba pověřující ve stejném rozsahu, jako by škodu zavinila sama.
- 15 Smluvními stranami mohou být i zahraniční investoři, považují proto za přínosné upozornit i na skutkové podstaty nepřipustných ujednání o výkonu hlasovacího práva, o nichž se diskutuje mimo ČR.

(§ 281 odst. 4 z. o. k.), v případě stanov hrozí zejména **porušení pravidel pro převod akcií na jméno s omezenou převoditelností** (§ 270 z. o. k.).¹⁶

Mezi okolnosti indikující trvalý přenos akcionářských práv bez současného převodu vlastnického práva zařadil např. Vrchní soud v Olomouci **neomezené oprávnění příkazníka vykonávat akcionářská práva dle svého uvážení, právo postoupit tato práva na třetí osobu, faktickou nevypověditelnost dohody, resp. povinnost vlastníka akcií uhradit při ukončení smlouvy vysokou smluvní pokutu (ve výši 100 % budoucí kupní ceny akcií), či skutečnost, že vlastník akcií obdržel od třetí osoby zálohu 80 % budoucí kupní ceny.**¹⁷

K problematice stínového převodu akcií je nutné doplnit, že **aktuální tuzemská judikatura k otázce platnosti dohod o výkonu hlasovacího práva (resp. plných moci) a následně k otázce platnosti usnesení valné hromady (přijatých silou hlasů zmocněnců coby skrytých vlastníků), bohužel zatím nevykristalizovala do podoby sjednocujícího stanoviska Nejvyššího soudu.** Ten ve svých rozhodnutích (opakovaně rušených Ústavním soudem z důvodů, jejichž společným jmenovatelem je *denegatio iustitiae*)¹⁸ obvykle pouze konstatuje, že v dané věci nedošlo k obcházení zákona, ačkoliv skutkové okolnosti posuzovaných případů poměrně přesvědčivě hovoří o tom, že došlo k převodu hlasovacích práv, aniž by byly převedeny akcie samotné a aniž by byl dán souhlas valné hromady.¹⁹

Ze širšího úhlu pohledu je rovněž nutné upozornit, že otázka akcií fakticky zbavených hlasovacího práva traktovaná v zahraničí též v kontextu teorie *empty voting and hidden ownership* (narušení proporčního vztahu mezi vlastnictvím a kontrolou s pomocí hlasování, které není spojeno s ekonomickými zájmy hlasujícího)²⁰ zaujímá čelní místo při uvádění jednotlivých skutkových podstat nedovolených akcionářských dohod.²¹ Domnívám se, že i v českém právním prostředí by se proto mohl (a měl) prosadit kritický pohled na ujednání, jejichž skutečným smyslem je obcházení zákona ke škodě společnosti i ostatních společníků.²²

Nepřiměřená smluvní omezení rozhodovací autonomie zavázaného akcionáře

Konkretizací zákazu jednání v rozporu s dobrými mravy je tzv. **nadměrné zavázání společníka** (*übermäßige Bindung eines Gesellschafters*) známé např. ve švýcarském, rakouském či německém právu. Na rozdíl od zákazu obcházení pravidel o vinkulaci akcií, jehož smyslem je ochrana společnosti a ostatních akcionářů před koncentrací moci stávajících společníků i před získáním účasti ze strany nežádoucích třetích osob, je smyslem zákazu dohod omezujících rozhodovací autonomii povinné osoby ochrana právě toho společníka, který je nadměrně zavázán, proti příliš dalekosáhlým a svazujícím důsledkům smluvního slibu.²³ V popředí podezřelých formulací signalizujících nepřiměřené omezení je zejména **časová neomezenost dohod.**²⁴ Jako potenciálně problematická lze dále označit **ujednání omezující postavení akcionáře natolik, že ačkoliv formálně nedošlo k převodu hlasovacího práva, fakticky je vlastník akcií hlasovacího práva zbaven.** K tomu přispívají např. doložky umožňující oprávněné osobě hlasovat dle svého uvážení kombinované se zákazem výkonu hlasova-

cího práva ze strany vlastníka akcií, spojení porušení uvedené dohody s vysokou smluvní pokutou a uzavření dohody na dobu neurčitou, resp. její nevypověditelnost. Vždy je přitom nutné zkoumat dohodu jako celek, neboť některá zdánlivě nevýhodná ujednání mohou být kompenzována výhodou realizovanou až s určitým časovým odstupem.

Společník, na jehož ochranu zákazů míří, má přitom zpravidla i jiné možnosti, jak se proti nepřiměřenému závazku bránit.²⁵ Je-li však jeho záměrem vyvázat se z dohody a současně se i vyhnout sankcím, je právě prohlášení akcionářské dohody za neplatnou s účinky *ex tunc* nejúčinnějším řešením.

16 Přestože se v praxi zpravidla bude jednat o souběh obou skutkových podstat (obcházení zákazu štěpení práv z akcií a současně pravidel vinkulace), nelze vyloučit ani samostatné porušení práva pouze ve vztahu k zákazu štěpení práv z (volně převoditelných) akcií, a to s ohledem na odlišný účel a předmět ochrany obou norem. Srov. s německým právem, kde je obsahově obdobná úprava v § 8 odst. 5 AktG, resp. § 717 BGB a § 405 odst. 3 AktG. Blíže viz rozsudek německého Spolkového soudního dvora ze dne 17. 11. 1986, sp. zn. II ZR 96. Motivací pro sjednání dohody o postoupení výkonu hlasovacího práva může být splnění podmínek pro získání dotace (kdy současně připadá v úvahu obcházení veřejnoprávních norem), případně snaha o utajení skutečného vlastníka.

17 Viz usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 22. 11. 2016, sp. zn. 5 Cmo 202/2014. V posuzovaném případě bylo cílem účastníků ovládnout vodárenské společnosti za účelem prosazení provozního modelu řízení. Akcionářům participujícím na dohodě (městům a obcím) zůstalo po podpisu smlouvy pouze „holé“ vlastnictví akcií na jméno, které jim současně sloužilo k získání plnění z dotačního programu EU.

18 Viz např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 17. 12. 2015, sp. zn. 29 Cdo 4397/2014 (zrušeno nálezem Ústavního soudu ze dne 28. 3. 2016, sp. zn. IV. ÚS 997/16), či ze dne 22. 9. 2015, sp. zn. 29 Cdo 2133/2013 (zrušeno nálezem Ústavního soudu ze dne 21. 12. 2015, sp. zn. III. ÚS 3733/15).

19 Zmínit lze neomezený úplatný výkon práv spojených s akciemi, kdy v rozporu s obvyklou praxí platil příkazník akcionářům jako příkazcům, v kombinaci s tzv. vytyštěným zmocněním znemožňujícím příkazcům vykonávat jejich akcionářská práva, či obsahovou a časovou souvztažnost právních úkonů, konkrétně vázání platnosti příkazní smlouvy a plné moci na dobu trvání smlouvy o budoucí smlouvě o koupi akcií.

20 Blíže viz např. H. T. C. Hu, B. Black: The New Vote Buying: Empty Voting and Hidden (Morphable) Ownership, *Southern California Law Review* č. 4/2006, str. 811-908.

21 Ch. H. Seibt: *Verbandsouveränität und Abspaltungsverbot im Aktien- und Kapitalmarktrecht*, *Zeitschrift für Unternehmens- und Gesellschaftsrecht* č. 5/2010, str. 795-835.

22 Srov. V. Janošek: *Seznam akcionářů – Část I., Rekodifikace & praxe* č. 5/2016, str. 10-11.

23 Ch. Weber: *Privatautonomie und Außen Einfluss im Gesellschaftsrecht*, Mohr Siebeck, Tübingen 2000, str. 94.

24 W. König: *Der Satzergänzende Nebenvertrag. Eine rechtsvergleichende Untersuchung zum außerstatutarischen Gesellschaftsorganisationsrecht nach deutschem, französischem und schweizerischem Recht*, Nomos Verlagsgesellschaft, Baden-Baden 1996, str. 124. Dle švýcarské judikatury je obecně za přípustné považováno uzavření akcionářské dohody na dobu 25, max. 30 let, s ohledem na případné nežádoucí omezení osobní rozhodovací autonomie (*persönliche Gestaltungsfreiheit*) nejen zavázaného společníka, ale i jeho právních nástupců. Rovněž německá judikatura spojuje dlouhodobost závazku s nadměrným omezením svobody vůle účastníků akcionářské dohody. Např. dle rozsudku Spolkového soudního dvora ze dne 18. 9. 2006, sp. zn. II ZR 137/04, má ujednání o nevypověditelnosti dohody po dobu třiceti let prakticky tytéž účinky jako sjednání nevypověditelnosti dohody uzavřené na dobu neurčitou, a je tudíž neplatné. Také francouzská nauka a judikatura uvádí požadavek časového omezení dohody, aniž však současně stanoví nejdelší přípustnou délku, která závisí na posouzení konkrétních okolností. Časově neomezené dohody, rozpor se zájmem korporace (*contraire à l'intérêt social*) a obcházení kogentních norem (*fraude à la loi*) jsou francouzskou naukou považovány za tři základní okruhy limitů smluvní svobody při sjednávání akcionářských dohod. Viz N. Winkler: *Das Stimmrecht der Aktionäre in der Europäischen Union: rechtsvergleichende Analysen unter besonderer Berücksichtigung grenzüberschreitender Beteiligungen und der grossen Mitgliedstaaten*, Walter de Gruyter, Berlín 2006, str. 53.

25 Ze všeobecných ustanovení o závazcích obsažených v tuzemském občanském zákoníku se nabízí např. využití pravidel o změně podstatných okolností (*hardship*) dle § 1765 a 1766 o. z., výpověď smlouvy uzavřené na dobu neurčitou bez uvedení důvodu dle § 1999 odst. 1 o. z., resp. zrušení závazku soudem dle § 2000 o. z.

Zákaz „kupčení“ s hlasovacím právem

V souladu s principy autonomie vůle zásadně platí, že dohoda o výkonu hlasovacího práva může být sjednána jako úplatná. Je však nutné odlišovat od sebe jednotlivé situace a kontext poskytování úplaty. **Za nezávadné lze zásadně považovat sjednání úplaty poskytované vlastníkem akcií ve prospěch osoby zavázané vykonat hlasovací právo** (např. při obhospodařování portfolia účastnických cenných papírů či při zastupování akcionáře na valné hromadě a vykonávání hlasovacího práva dle jeho instrukcí).

Složitější situace naopak nastává tehdy, umožní-li akcionář jiné osobě vykonávat hlasovací právo výměnou za protiplnění. Ujednání o získání úplaty totiž může být vyhodnoceno jako stínový převod akcií. Ten přitom může být problematický jak z pohledu obcházení pravidel vinkulace, tak z hlediska porušení daňových předpisů, jež může spočívat např. v obcházení povinnosti platit daň z převodu podílů, není-li splněn časový test držení akcií.²⁶ Domnívám se, že **za zcela nepřijatelné je nutné považovat tzv. „kupčení s hlasovacím právem“, tedy poskytování úplaty akcionáři za to, že vykonává hlasovací právo určitým způsobem.**²⁷ Zvláštním případem nepřijatelného ujednání je pak odměňování loajality akcionáře při hlasování ze strany členů orgánů společnosti. Kromě rozporu s dobrými mravy, porušení zásady rovnosti akcionářů, resp. zákazu zvýhodnění některého z akcionářů, **lze v některých případech uvažovat rovněž o možnosti uplatnění trestněprávní sankce**, budou-li naplněny znaky skutkové podstaty trestného činu podplacení zahrnující i přijetí úplatku v souvislosti s podnikáním pachatele či v souvislosti s podnikáním jiné osoby. Uplácejícím přitom nemusí být pouze společnost, ale i jiný akcionář či třetí osoba.

Právní následky neplatnosti akcionářské dohody

Povědomí o existenci limitů smluvní svobody je významné nejen pro předcházení sporů o platnost akcionářské dohody, resp. právního jednání učiněného na jejím základě. I v případě sporů o vynutitelnost dohody porušované některou smluvní stranou je totiž základním předpokladem úspěšného uplatnění nároku její platnost.

26 Viz § 4 odst. 1 písm. s) zák. č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů.

27 Ust. § 186d písm. c) obch. zák. spojovalo s neplatností rovněž dohody, kterými se jiný akcionář zavazoval, že jako protiplnění za výhody poskytnuté společností uplatní hlasovací právo určitým způsobem nebo že nebude hlasovat. Zákaz kupčení s hlasovacím právem (*Das Verbot des Stimmenkauf*) je upraven rovněž v německém právu. Dle § 405 odst. 3, bodů 6 a 7 AktG je protiprávní jak nabízení, tak přijímání protiplnění za nehlasování či hlasování určitým způsobem. Jedná se o konkretizaci požadavku souladu právního jednání s dobrými mravy (§ 138 BGB) vycházející z teze, že osoba, jež přijala protiplnění, bude jednat výhradně v souladu s partikulárními zájmy poskytovatele této výhody, který bude zpravidla v rozporu se zájmem korporace, což je ostatně i důvodem nabízení výhody, kterou by jinak nebylo nutné přislíbit. Sankcí za porušení normy je vedle rizika neúčinnosti právního jednání rovněž udělení pokuty až do výše 25 000 eur. Podobně je zákaz formulován i ve francouzském obchodním zákoníku. Čl. L242-9 bod 3 *Code de commerce* uvádí jako sankci nejen peněžitou pokutu až do výše 9 000 eur, ale i trest odnětí svobody až na dva roky.

28 S. Mock in K. Csach, S. Mock, B. Havel: *International Handbook on Shareholders' Agreements: Regulation, Practice and Comparative Analysis*, Walter de Gruyter, Berlín 2018, str. 302.

29 Shodně V. Janošek: *Vrchní soud v Olomouci: Zákaz převodu hlasovacího práva bez převodu akcie*, *Obchodněprávní revue* č. 9/2017, str. 263.

Typickým důsledkem překročení limitů smluvní svobody je neplatnost dohody jako celku, resp. neplatnost konkrétního ujednání. Otázka platnosti dohody o výkonu hlasovacího práva může být řešena samostatně, na základě žaloby na určení její neplatnosti, či jako obranná námitka dohodu porušující strany v řízení u nárocích z porušení dohody, případně jako předběžná otázka při posuzování návrhu na prohlášení usnesení valné hromady za neplatné.

Pokud jde o posledně jmenovaný typ řízení, **klíčovou otázkou je vliv deklarované neplatnosti akcionářské dohody na účinné hlasování a konsekventně i na přijaté usnesení valné hromady, bylo-li přijato silou hlasů osoby vykonávající hlasovací právo z neplatné dohody.** Vzhledem k zásadně pouze obligačněprávní povaze ujednání v akcionářské dohodě by obecně mělo platit, že **otázka platnosti dohody bude zásadně bez významu při posuzování platnosti přijatého usnesení.** Neplatnost dohody zavazující pouze některé akcionáře by neměla ovlivnit právní postavení osob, jež nejsou jejichmi kontrahenty. Uvažovat lze i tak, že je-li dohoda neplatná, může akcionář vykonávat své hlasovací právo libovolně na základě vlastního úsudku bez jakýchkoliv omezení. Přitom není vyloučeno, aby se akcionář rozhodl hlasovat právě tím způsobem, který předjímala neplatná akcionářská dohoda. Zda hlasující akcionář o důvodu neplatnosti věděl, či nikoliv, přitom není podstatné. Následně totiž nelze vyloučit, že akcionář hlasoval z titulu svého přesvědčení, a nikoliv pouze z důvodu existence závazku obsaženého v neplatné dohodě. Jinými slovy, nelze předložit důkaz o tom, že kdyby akcionář věděl o neplatnosti dohody, hlasoval by jinak.²⁸ **Výkon hlasovacího práva i přijímané usnesení bude proto nutné zásadně označit za platné bez ohledu na skutečnost, zda akcionář hlasoval v souladu či v rozporu s dohodou.**

Výjimku by nicméně mohly představovat případy obcházení zákona či stanov společnosti. Inspirací při řešení otázky následků akcionářské dohody obcházející zákon by mohlo být např. usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 22. 11. 2016, sp. zn. 5 Cmo 202/2014.²⁹ Vrchní soud konkrétně dospěl k závěru, že: *„I když zákon výslovně nestanoví sankci za takovéto jednání, je nutné dovodit, že touto sankcí musí být opak toho, čeho uvedené subjekty chtěly svým nedovoleným jednáním dosáhnout, tj. účastnit se (i skrytě) valných hromad. Takovou sankcí je podle názoru odvolacího soudu zákaz (sistace) výkonu hlasovacích práv na valné hromadě (valných hromadách).“* V posuzovaném případě přitom v důsledku sistace hlasů akcionáře zavázaného ujednáním o výkonu hlasovacího práva došlo k přehodnocení výsledku hlasování. Odvoláním napadená usnesení tak nebyla schválena požadovanou většinou hlasů. Vzhledem k okolnostem případu je přitom evidentní, že jiná sankce než nepřihlížení k hlasům akcionáře vázaného z akcionářské dohody by nebyla dostatečně efektivní a neodrazovala by účastníky dohody od realizace jejich protiprávního záměru (stínového převodu akcií).

Právní následky porušení platné akcionářské dohody

Vedle řízení, v nichž je řešena otázka platnosti smluvními stranami dodržované dohody o výkonu hlasovacích práv, je dále nutné zmínit spory, jejichž smyslem je **uplatnění nároku z porušení závazku hlasovat způsobem sjednaným v platné akcionářské dohodě.** Terminaci dohody výpovědí z důvo-

du porušení závazku, vymáhání nároků na náhradu škody či smluvní pokuty lze označit za standardně používané prostředky. Neřeší se jimi však meritum věci, tedy **vynucení přímého splnění povinnosti**, k níž se porušitel v dohodě zavázal.

Možnost aplikace jiných prostředků nápravy teoreticky přicházejících v úvahu je však limitovaná. **Problematická je zejména otázka možného uplatnění návrhu na prohlášení neplatnosti usnesení valné hromady přijatého vahou hlasů akcionáře porušujícího dohodu.** V odborné literatuře je k předmětné problematice odkazováno zejména na rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24. 9. 2003, sp. zn. 29 Odo 102/2003, dle jehož závěrů může být důvodem neplatnosti usnesení valné hromady i výkon hlasovacího práva v rozporu s dobrými mravy, přičemž rozpor s dobrými mravy může být dán výkonem hlasovacího práva v rozporu s uzavřenou smlouvou.³⁰ Otázka, zda porušení vedlejšího obligačního ujednání může být důvodem pro vyslovení neplatnosti usnesení valné hromady, by mohla být tedy zodpovězena kladně, tím spíše, že dle současné právní úpravy se hlasování na valné hromadě považuje za právní jednání, a lze jej tedy poměřovat prostřednictvím právní regulace vztahující se k problematice právních úkonů.³¹

Argumentovat lze i opačně. Porušení dohody je v principu (primárně) porušením smluvní povinnosti, ačkoliv z určitého úhlu pohledu lze toto porušení nazírat (sekundárně) i jako rozpor se zákonem, resp. s dobrými mravy. Na takové úvaze však nelze postavit argument o automatickém naplnění důvodů neplatnosti usnesení předvidaných v § 428 z. o. k. V úvahu je nutné brát i smysl řízení o prohlášení neplatnosti usnesení valné hromady, které je „*především zákonem předvidaným nástrojem obecné ochrany zákonnosti ve vnitřních poměrech společnosti, resp. souladu těchto vnitřních poměrů s autonomní úpravou provedenou v zakladatelských dokumentech či stanovách, a to s ohledem na širší kontext ochrany společnosti, resp. všech osob oprávněných takový návrh podat, jakož i dalších osob, jež mohou být těmito vnitřními poměry dotčeny.*“³² V jiných případech rozhodovací praxe na závěry Nejvyššího soudu ve věci sp. zn. 29 Odo 102/2003 bohužel nenavázala. Nelze tedy učinit spolehlivý závěr o obecné uplatnitelnosti návrhu na prohlášení neplatnosti usnesení z důvodu porušení dohody o výkonu hlasovacího práva. Rovněž v tuzemské literatuře lze narazit na odlišná stanoviska.³³

V zahraničních pramenech se lze setkat se **zdůrazňováním čistě obligačních účinků akcionářských dohod.** Např. z čl. 1165 francouzského *Code civil* nauka dovozuje, že vzhledem k relativní povaze ujednání (*principe de l'effet relatif des conventions*) zavazují akcionářské dohody pouze smluvní strany a jejich právní nástupce. Porušení zásady *pacta sunt servanda* se proto zásadně projeví pouze vznikem povinnosti odpovědné strany k náhradě škody dle obecných civilněprávních principů (čl. 1142 *Code civil*), případně může vést ke zrušení dohody soudem.³⁴

Výslovně se omezení účinků akcionářské dohody projevuje v § 66c odst. 2 slovenského obchodního zákoníku (zákon č. 513/1991 Zb., obchodný zákoník), dle kterého „*Rozpor rozhodnutia orgánu spoločnosti s dohodou medzi spoločníkmi nespôsobuje jeho neplatnosť.*“

Podobně v německém právu existuje základní shoda v tom, že dohoda o výkonu hlasovacího práva je závazná *inter partes*, a její porušení proto zásadně nebude mít vliv na přijaté

usnesení. Přípuštěny jsou však i výjimky, jejichž aplikace závisí na posouzení konkrétních okolností. Jak dovodil německý Spolkový soudní dvůr, v případě, že jsou dohodou vázáni všichni společníci, lze zpochybnit platnost přijatého usnesení ze strany přehlasovaných společníků. Navzdory skutečnosti, že se formálně vzato nejedná o společenskou smlouvu, lze dohodu všech společníků považovat za dohodu společnosti.³⁵

Z praktického hlediska je však současně nutné doplnit, že **v řadě případů by ani vyhovění návrhu na prohlášení usnesení valné hromady přijatého v rozporu s dohodou za neplatné nebylo adekvátním prostředkem nápravy. Za efektivnější nástroj lze naopak označit nahrazení projevu vůle účastníka porušujícího dohodu soudním rozhodnutím korespondujícím se závazkem stran vyplývajícím z dohody.** V rámci českého práva nelze v současnosti pro ingerenci soudu do vnitřních záležitostí společnosti z důvodu porušení obligačního ujednání z akcionářské smlouvy nalézt oporu. Odlišná situace panuje v německém právu. S určitým zjednodušením lze přímé nároky na plnění dohody diferencovat dle jejího předmětu. Je-li předmětem dohody závazek nehlasovat určitým způsobem nebo nehlasovat vůbec, lze povinnost druhé smluvní strany uplatňovat **žalobou na zdržení se určitého jednání.** Nárok je vymahatelný dle § 890 civilního procesního řádu (*Zivilprozessordnung*, dále jen „ZPO“), který nesplnění závazku spojuje s možností uložení pořádkové pokuty až do výše 250 000 eur, při jejímž stanovení se přihlíží i ke sjednané výši smluvní pokuty, případně s pořádkovým trestem odnětí svobody až na dva roky (*Ordnungshaft*). V souladu s principem smluvní svobody lze postup při vymáhání závazku dle § 890 ZPO v dohodě předem vyloučit.

Žaloby na plnění z dohod, jejichž předmětem je závazek hlasovat pro přijetí usnesení dle pokynů druhé smluvní strany, jsou

30 Nejvyšší soud se v rozhodnutí sp. zn. 29 Odo 102/2003 ztotožnil se závěry Vrhčího soudu v Praze (usnesení ze dne 15. 10. 2002, sp. zn. 8 Cmo 235/2002) jako odvolací instance konstatující ohledně neplatnosti usnesení, že „*Důvodem neplatnosti napadaného usnesení by mohl být výkon hlasovacího práva v rozporu s dobrými mravy (§ 3 obč. zák.). Pokud by totiž soud shledal výkon hlasovacích práv druhého žalovaného při přijímání napadaného usnesení v rozporu s dobrými mravy, nebylo by k jeho hlasování možné přihlížet a pro přijetí usnesení by nebyla dosažena potřebná většina hlasů společníků.*“

31 Srov. P. Čech: Právní povaha úkonů spojených s valnou hromadou, dostupné online na: <https://pravnickadce.inhned.cz/c1-20014320-pravni-povaha-ukonu-spojnych-s-valnou-hromadou> (19. 12. 2006).

32 Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 5. 2008, sp. zn. 29 Odo 1400/2006.

33 Např. Janošek dospívá k závěru, dle něž „*Pokud bude akcionář (třetí osoba) hlasovat v rozporu s tím, co bylo v dohodě o výkonu hlasovacích práv ujednáno, na platnost usnesení valné hromady to nebude mít žádný vliv, ledaže se tato dohoda stane součástí stanov.*“ Viz J. Janošek: Dohody o výkonu hlasovacích práv, akcie bez hlasovacích práv, sistance hlasovacích práv akcionáře (nejen) na základě ujednání stanov, *Obchodněprávní revue* č. 4/2016, str. 109-118. Naopak Novotná uvádí, že „*pokud akcionář poruší při hlasování svůj smluvní závazek, a tím též zákon a dobré mravy, nemůže být usnesení přijaté na valné hromadě silou jeho hlasů považováno za usnesení, které je v souladu se zákonem a dobrými mravy.*“ Viz M. Novotná: Rozhodování o neplatnosti usnesení orgánu obchodní korporace v intencích základních zásad soukromého práva, *Bulletin advokacie* č. 3/2017, str. 43.

34 Ch. Hirschmann: *Neue Gestaltungsfreiheit im französischen Gesellschaftsrecht*, Duncker und Humblot, Berlín 2001, str. 135-136.

35 Viz rozsudky Spolkového soudního dvora ze dne 20. 1. 1983, sp. zn. II ZR 243/81, a ze dne 27. 10. 1986, sp. zn. II ZR 240/85. Zobecnění učiněných závěrů je však diskutabilní s ohledem na chybějící distinkci mezi odlišnou povahou a závazností společenské smlouvy na straně jedné a dohody společníků na straně druhé. Aplikovatelnost judikatury z 80. let i na případy akcionářských dohod lze zpochybnit i s ohledem na skutečnost, že v obou posuzovaných případech se jednalo o společnosti spol. s r. o., mezi kterými existovaly úzké rodinné vazby. Blíže viz A. Göhmann in G. Henn: *Handbuch des Aktienrechts*, C. F. Müller, Heidelberg 2009, str. 540.

vynutitelné dle § 894 ZPO. Obecně platí, že **nahrazován je vždy pouze hlasovací projev žalovaného akcionáře, nikoliv usnesení jako takové**. Splnění povinnosti (odevzdání hlasů určitým způsobem) uvedené ve výroku rozhodnutí je na základě právní fikce časově spjata s právní mocí rozsudku, který je následně zpřístupněn na valné hromadě prostřednictvím předsedajícího. Výhodou tohoto řešení je efektivní umožnění realizace akcionářské dohody nezávisle na postoji žalované strany. Přípustnost žaloby na plnění přitom není omezena na případy, kdy žalovaný akcionář již hlasoval v rozporu s dohodou či prohlásil, že dohodu poruší. Žalobce tedy nemusí čekat na svolání valné hromady, na které očekává porušení smluvního závazku protistrany.³⁶

Možnost žádat nahrazení projevu vůle nicméně neplatí vždy. Ve výroku soudního rozhodnutí musí být specifikováno, jakým způsobem má žalovaný hlasovat (*Abstimmungs-surteil*). **Základním předpokladem úspěšného vynucení povinnosti je tak konkretizace smluvního závazku** (*Bestimmtheitserfordernis*). I v případě určitě formulovaného závazku lze však narazit na případy odmítnutí žádosti o nahrazení projevu vůle z důvodu obavy soudu z ingerence do vnitřní rozhodovací autonomie jak žalovaného společníka, jehož vůle by měla být nahrazována, tak i samotné společnosti.³⁷ Při celkovém hodnocení všech okolností a vyvažování zájmů zainteresovaných stran (*Interessenabwägung*) tak mohou převážet důvody pro odmítnutí návrhu.

Závěr

Princip smluvní svobody (nikoliv však ryzí voluntarismus) je obecně platným východiskem při formulaci akcionářských dohod, jejichž uzavírání se otevřely nové možnosti. Omezená praktická využitelnost standardizovaných „instantních“ řešení při formulaci jednotlivých klauzulí bývá současně důvodem vyhledání odborné právní pomoci. Profesionální poradenství může podstatně eliminovat obavy akcionářů z obtížné vymahatelnosti ujednání, stejně tak redukovat nejistotu ohledně jejich platnosti.

Za zvláště rizikové lze označit dohody opravňující třetí osobu k výkonu hlasovacího práva na základě vlastního uvážení na dobu neurčitou spojené s protiplněním ve prospěch vlastníka akcií, jež nebude po dobu platnosti dohody své právo vykonávat. Uzavření takové dohody může být kvalifikováno jako neplatné z důvodu obcházení zákona či stanov, porušení korporální loajality či nepřiměřených podmínek. Zmíněná konstelace ujednání může být současně negativně hodnocena z pohledu veřejnoprávního. **Vyloučit nelze aplikaci norem práva hospodářské soutěže, v krajním případě uložení sankcí v trestním či daňovém řízení.**

Smysl právního poradenství nespočívá pouze v eliminaci rizika sepsání neplatné akcionářské dohody. **Primárním cílem by mělo být nalezení řešení korespondujícího s individuálními potřebami investorů zahrnující současně garance proti rizikům porušení dohody.** V dané souvislosti je nutné upozornit, že množství ujednání sloužících jako „pojistky“ vymahatelnosti mohou za určitých okolností (kombinace jednostranně výhodných klauzulí) ve výsledku způsobit neplatnost akcionářské dohody z důvodu příliš svazujících podmínek. Nevyváženost garancí přitom může vést nejen k nežádoucím soukromoprávním následkům, ale i konsekvencím v oblasti veřejnoprávní (např. v podobě protisoutěžního deliktu).

Pokud jde o otázku vynutitelnosti platné akcionářské dohody, přes badatelskou atraktivitu otázky možného nahrazení projevu vůle strany porušující dohodu soudním rozhodnutím je nutné upozornit na skutečnost, že **dle převládající praxe (tuzemské i zahraniční) jsou při porušení dohody některou smluvní stranou uplatňovány primárně relutární nároky na náhradu škody a/nebo zaplacení smluvní pokuty.** Vzhledem k praktickým obtížím spojeným s vymáháním nároku na přímé splnění dohody a časovým nárokům litigace lze očekávat, že tento trend přetrvá i v budoucnu. Žaloba na plnění by se nicméně mohla prosadit alespoň v některých případech, např. v situaci maření prodeje akcií prostřednictvím hlasování na valné hromadě rozhodující o udělení souhlasu s převodem. ♣

36 Viz rozsudek Spolkového soudního dvora ze dne 29. 5. 1967, sp. zn. II ZR 105/66. V souzeném případě žalovaný hlasoval proti přijetí usnesení o schválení převodu podílu na žalobkyni, čímž převod znemožnil, ačkoliv předtím převodní smlouvu podepsal jako prodávající. Navzdory absenci výslovného ujednání o hlasování pro převod byla dovozena konkludentní povinnost žalovaného akcionáře-převodce hlasovat pro přijetí usnesení o převodu podílu jako tzv. *Nebenpflicht* vyplývající ze smluvního závazku převést vlastnické právo k podílu.

37 S. Schneider: Der Stimmbindungsvertrag: Eine prinzipiengeleitete Untersuchung im System der Aktiengesellschaft, Mohr Siebeck, Tübingen 2017, str. 317. Podobně v Rakousku N. Vavrovský: Stimmbindungsverträge im Gesellschaftsrecht, Manzsche Verlags- und Universitätsbuchhandlung, Wien 2000, str. 139.

inzerce

ofigo

VIRTUÁLNÍ SÍDLLO

Víme co a proč děláme. Virtuální sídlo na jedné z našich reprezentativních adres vám zařídíme během pár hodin.

www.ofigo.cz

Ověřeno zákazníky – přes 801 pozitivních hodnocení na sociálních sítích.

facebook

5.0 ★★★★★

209 hodnocení

SEZUAM.CZ

5.0 ★★★★★

240 hodnocení

Praha a Brno

Google

5.0 ★★★★★

388 hodnocení

Praha a Brno

Podmíněné zastavení trestního stíhání a narovnání v novém trestním řádu – recentní úvahy zákonodárce a návrhy *de lege ferenda*, 1. část

V tomto příspěvku představím recentní úvahy zákonodárce o právní úpravě dvou základních forem odklonu v trestním řízení, tj. podmíněného zastavení trestního stíhání a narovnání. Následně nabídnu nebo zpochybním buď svá vlastní, anebo jiná, občasně navrhovaná řešení, jak modifikovat jejich současnou právní úpravu tak, aby se v jejich případě, resp. především v případě narovnání, jednalo o instituty, jejichž význam v trestním řízení nebude marginální, nýbrž se stanou běžnou součástí moderního trestního procesu.¹ Tento příspěvek si přitom neklade za cíl představit názory kategorické povahy, ba naopak; jeho cílem je vyvolat seriózní diskusi k tématu.

JUDr. Alena Tibitanzlová,
Ph.D.,

působí na Katedře trestního práva
Policejní akademie České republiky
v Praze.

Komise pro nový trestní řád do dnešního dne mnoho informací ohledně budoucího místa podmíněného zastavení trestního stíhání a narovnání v novém trestním řádu a jejich právní úpravy nezveřejnila. Tato skutečnost je však s přihlédnutím k postupu rekodifikačních prací, jež se již několik let zaměřují zejména na základní koncepční otázky nového trestního řádu a závažnější otázky nového trestního procesu, do jisté míry pochopitelná. Některé úvahy ohledně odklonů v trestním řízení v budoucí úpravě trestního řádu byly však veřejnosti představeny již ve Východiscích a principech nového trestního řádu z roku 2014,² resp. ve věcném záměru nového trestního řádu z roku 2008,³ z něhož zmíněná Východiska a principy nového trestního řádu podstatnou měrou vycházejí.

Východiska a principy nového trestního řádu uvádějí, že „úprava podmíněného odložení podání návrhu na potrestání a podmíněného zastavení trestního stíhání je vyhovující, o čemž svědčí poměrně vysoké počty využití těchto odklonů, a to zejména v přípravném řízení, byť v posledních letech došlo k určitému snížení“.⁴

Nově by měl být institut podmíněného zastavení trestního stíhání doplněn o podmíněné zastavení trestního řízení⁵ s dohledem probačního úředníka. Tento zvláštní druh odklonu vznikne spojením podmíněného zastavení trestního stíhání

a dohledu probačního úředníka, a to s tím, že maximální možná délka zkušební doby bude činit tři roky.

Pokud jde o právní úpravu narovnání, pak tu shledávají Východiska a principy nového trestního řádu „z hlediska praxe nevyhovující, neboť základní podmínky (řízení o přečinu, uhrazení škody, nemajetkové újmy či vydání bezdůvodného obohacení) jsou stejné jako u podmíněného zastavení trestního stíhání“.⁶ V právní úpravě narovnání tak bude prvně nově uveden výčet trestných činů, které mají povahu konfliktu mezi obviněným a poškozeným, přičemž do tohoto výčtu budou zařazeny i některé méně závažné zločiny. Narovnání pak nebude možné schválit, pokud bude poškozeným stát či územně samosprávný celek. Výrok, kterým se schvaluje narovnání, bude oddělen od výroku, kterým se zastavuje trestní stíhání, tedy schválené narovnání bude mít účinky pouhého přerušení trestního stíhání s tím, že k definitivnímu zastavení trestního stíhání dojde až po splnění podmínek, ke kterým se obviněný zavázal. V této souvislosti bude pak rozšířena škála opatření, která bude moci obviněný použít k odčinění újmy poškozeného a k zajištění obecně prospěšných účelů, tj. nadále nepůjde již

1 K praktické aplikaci podmíněného zastavení trestního stíhání a narovnání srov. např. A. Tibitanzlová: Odklony v trestním řízení v aplikační praxi, in: T. Grivna, H. Šimánová: Trestní právo a právní stát: sborník příspěvků z konferencí pořádaných Uníí obhájců v letech 2017-2018, Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, Plzeň 2019, v tisku.

2 Východiska a principy nového trestního řádu, 2014 [cit. 14. 1. 2019], dostupné z [www: <http://portal.justice.cz/Justice2/MS/ms.aspx?o=23&o=23&k=4980&d=281460>](http://portal.justice.cz/Justice2/MS/ms.aspx?o=23&o=23&k=4980&d=281460).

3 Věcný záměr zákona o trestním řízení soudním (trestní řád), 2008 [cit. 14. 1. 2019], dostupný z [www: <http://portal.justice.cz/Justice2/ms/ms.aspx?o=23&j=33&k=4980&d=281460>](http://portal.justice.cz/Justice2/ms/ms.aspx?o=23&j=33&k=4980&d=281460).

4 Východiska a principy nového trestního řádu, str. 33.

5 Protože na tomto místě Východiska a principy nového trestního řádu nepřinášejí žádné bližší vysvětlení, pouze těžko dovozovat, zda jde o záměrný terminologický posun, anebo pouhou jazykovou nepřesnost.

6 Východiska a principy nového trestního řádu, 2008, str. 34 [cit. 14. 1. 2019], dostupný z [www: <http://portal.justice.cz/Justice2/ms/ms.aspx?o=23&j=33&k=4980&d=281460>](http://portal.justice.cz/Justice2/ms/ms.aspx?o=23&j=33&k=4980&d=281460).

pouze o složení peněžité částky určené státu na peněžitou pomoc obětem trestné činnosti, nýbrž též např. o závazek obviněného vykonat v určitém počtu hodin práce ve prospěch obcí, státních nebo jiných obecně prospěšných institucí, závazek obviněného zdržet se řízení motorových vozidel spojený s odevzdáním řídičského oprávnění na určitou dobu, zdržování se po určitou dobu ve svém obydlí apod.

Po vzoru zahraničních právních úprav, zejména pak právní úpravy rakouské,⁷ bude v rámci odklonů možné ukládat obviněnému širší škálu přiměřených omezení a povinností než podle platné právní úpravy, a to např. absolvovat probační program, nenavštěvovat určité akce nebo zařízení, nepřečehovávat předměty, které by mohly sloužit ke spáchání trestné činnosti, opustit obydlí, kde došlo ke spáchání trestného činu, neměnit bez předchozího oznámení bezdůvodně své zaměstnání, neměnit bez předchozího oznámení své bydliště apod.⁸

Konečně Východiska a principy nového trestního řádu uvádějí, že v souvislosti s častějším využíváním odklonů po rekodifikaci „je třeba přijmout taková opatření, aby došlo k personálnímu a materiálnímu posílení Probační a mediační služby“.⁹

V dalším textu se budu věnovat námětům na změnu současné právní úpravy podmíněného zastavení trestního stíhání a narovnání, neboť v ní lze nalézt mnoho, ať už větších či menších nedostatků, které brání využívání jejich skutečného potenciálu.

I. Podmíněné zastavení trestního stíhání

Nejednotné nároky na deklaraci odpovědnosti pachatele

V případě jednotlivých forem odklonu v trestním řízení si lze na prvním místě povšimnout **nejednotných nároků na deklaraci odpovědnosti pachatele**. Konkrétně vzbuzuje v případě institutu podmíněného zastavení trestního stíhání jistou pochybnost podmínka spočívající v doznání obviněného a dalším nakládání s tímto doznáním v trestním řízení, kdy není vyloučeno použití doznání i v případě, že o podmíněném zastavení trestního stíhání bude rozhodnuto negativně.¹⁰ Doznáním se přitom rozumí plné doznání viny, tj. toto se nevzta-

huje pouze k otázce spáchání skutku, ale k naplnění všech znaků skutkové podstaty trestného činu; doznání se tak musí vztahovat rovněž např. k absenci okolností vylučujících protiprávnost anebo okolností vylučujících potřebnou subjektivní stránku. Naopak, v případě narovnání se vyžaduje pouhé prohlášení obviněného, že spáchal skutek, pro který je stíhán, přičemž § 314 tr. řádu výslovně zakazuje použití tohoto prohlášení jako důkazu pro případ, kdy by narovnání nebylo schváleno. K tomu, že je v případě těchto dvou institutů nastavena deklarace odpovědnosti pachatele odlišně, došlo přitom zřejmě důsledkem postupného přijímání odklonů v rámci několika novelizací.¹¹ Někteří autoři zasazující se za zachování podmínky doznání pak argumentují tím, že by „neexistence doznání obviněného znamenala s vysokou pravděpodobností neúspěch případné následně podané obžaloby, kdyby se obviněný v zkušební době neosvědčil, neboť síla ostatních důkazních prostředků se časem oslabuje“.¹² Podle mého názoru však není nijak důvodné předjímat, že se obviněný neosvědčí, neboť takových případů je pouhé minimum, ani pak snad že případné pokračování trestního stíhání skončí kvůli absenci doznání neúspěšnou žalobou.¹³

V komparaci s právní úpravou sousedních zemí je taková úprava doznání výjimečná. Již před dvaceti lety přitom Vantuch navrhol, „aby byl vydán judikát, který stanoví, že k doznání obviněného dle § 307 odst. 1 písm. a) tr. řádu nelze přihlížet v případě, že k podmíněnému zastavení trestního stíhání nedojde, nebo se v podmíněném zastaveném trestním stíhání pokračuje a obviněný prohlásí, že se doznal pouze pod příslibem možnosti podmíněného zastavení trestního stíhání, neboť lze mít pochybnosti o dobrovolnosti a spontánnosti tohoto doznání“.¹⁴

Podle mého názoru je v první řadě **poněkud nelogické, aby u mírnější formy odklonu (z hlediska podmínek pro její aplikaci), tj. u podmíněného zastavení trestního stíhání, byla stanovena přísnější forma deklarace odpovědnosti obviněného, než je tomu u narovnání**. Dále pak, tato podmínka je nevyhovující zejména z důvodu, že, jak bylo již dříve uvedeno, v případném dalším řízení lze k výpovědi obviněného obsahující doznání přihlížet jakožto k důkazu. Dlouhá řada obviněných se však v obavě, aby při případném pokračování v trestním stíhání nebylo jejich doznání hodnoceno jako důkaz o vině, nedozná, a tedy nelze k aplikaci podmíněného zastavení trestního stíhání přistoupit. I za situace, že obviněný nevyhoví ve zkušební době podmínkám, je pak zapotřebí plně respektovat zásadu presumpce neviny, neboť trestní stíhání může dospět i ke zprošťujícímu rozsudku; v krajním případě přitom může představovat takové doznání obviněného jediný uvěřitelný důkaz.

Nahrazením doznání prohlášením obviněného by se pak zřejmě vyřešily i otázky sporného charakteru, např. co vše má takové doznání obsahovat, problém nepravdivých doznání pod příslibem možnosti podmíněného zastavení trestního stíhání,¹⁵ kdy podmínku doznání lze v této souvislosti považovat snad až za narušení zásady *nemo tenetur se ipsum accusare*, když vidina možnosti řešení trestní věci cestou podmíněného zastavení trestního stíhání může vyvíjet na obviněného, byť ne na první pohled zcela zjevný, tlak k učinění doznání,¹⁶ dále problém částečného doznání, anebo problémy s užitím podmíněného zastavení trestního stí-

7 Strafprozessordnung (StPO), BGBl. Nr. 631/1975, ve znění pozdějších předpisů.

8 Věcný záměr zákona o trestním řízení soudním (trestní řád), 2008, str. 108 [cit. 14. 1. 2019], dostupný z [www: <http://portal.justice.cz/Justice2/ms/ms.aspx?o=23&j=33&k=4980&d=281460>](http://portal.justice.cz/Justice2/ms/ms.aspx?o=23&j=33&k=4980&d=281460).

9 Východiska a principy nového trestního řádu, 2015, str. 34 [cit. 14. 1. 2019], dostupný z [www: <http://portal.justice.cz/Justice2/MS/ms.aspx?j=33&o=23&k=4980&d=281460>](http://portal.justice.cz/Justice2/MS/ms.aspx?j=33&o=23&k=4980&d=281460).

10 K tomuto srov. J. Jelínek: Trestní právo procesní, 4. vydání, Leges, Praha 2016, str. 733 a *contrario*.

11 J. Provazník: Odklony v českém trestním řízení – úvahy před možnou rekodifikací, Trestněprávní revue č. 4/2016, str. 82.

12 Srov. např. S. Byzovová: Poškozený a odklony v trestním řízení (2. část), Juristic, 2002 [cit. 14. 1. 2019], dostupný z [www: <http://trestni.juristic.cz/169908/clanek/trest3.html>](http://trestni.juristic.cz/169908/clanek/trest3.html).

13 Shodně též např. P. Coufal: Nad dalším zrychlením a zefektivněním trestního řízení, Státní zastupitelství č. 10/2009, str. 24.

14 P. Vantuch: Obhajoba obviněného, 1. vydání, C. H. Beck, Praha 1998, str. 281.

15 F. Ščerba: Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě, 2. vydání, Leges, Praha 2014, str. 64-65.

16 J. Fenyk, D. Čísařová, T. Gřivna a kol.: Trestní právo procesní, 6. vydání, Wolters Kluwer, Praha 2015, str. 786.

hání v případech, kdy má obviněný na čin amnézii a není shledán nepřičetným.¹⁷

Praxe sice na výše uvedené problémy reagovala tím, že uznává, že by měla pojímat doznání obdobně jako prohlášení obviněného, že spáchal skutek, pro který je stíhán, a to i s tím důsledkem, že se k doznání v dalším řízení nepřihlíží jako k důkazu. I kdyby tomu tak však ve skutečnosti bylo, lze si pouze stěží představit, že orgány činné v trestním řízení jsou schopny plně odhlédnout od takového doznání *de facto*.

De lege ferenda proto navrhuji, aby podmínkou podmíněného zastavení trestního stíhání uvedenou *sub* § 307 odst. 1 písm. a) bylo, že obviněný před orgánem činným v trestním řízení prohlásí, že spáchal skutek, pro který je stíhán, a to s tím, že v případném dalším řízení k tomuto prohlášení nelze přihlížet jako k důkazu o jeho vině.¹⁸

Náhrada nemajetkové újmy

Další problém do oblasti podmíněného zastavení trestního stíhání přineslo přijetí nového občanského zákoníku, jenž modifikoval kategorizaci újmy (škoda – materiální újma, nemajetková újma – imateriální újma) a přesunul bolestné a náhradu za ztížení společenského uplatnění z původní kategorie škody na zdraví ve smyslu § 444 obč. zák. č. 40/1964 Sb. nově do kategorie nemajetkové újmy podle § 2958 a násl. o. z. Tato podstatná změna občanskoprávních předpisů se měla promítnout též do právní úpravy podmíněného zastavení trestního stíhání, avšak nestalo se tak a nemajetková újma, resp. její náhrada ve smyslu dříve uvedeného, tak není *de lege lata* zahrnuta jako obligatorní podmínka aplikace podmíněného zastavení trestního stíhání, když obligatorně je zapotřebí nahradit vždy pouze škodu jakožto majetkovou újmu, anebo vydat bezdůvodné obohacení. I v této souvislosti se domnívám, že *de lege ferenda* by bylo záhodno zahrnout do podmínek aplikace podmíněného zastavení trestního stíhání také výslovně náhradu nemajetkové újmy.¹⁹

Podle důvodové zprávy k návrhu zák. č. 181/2011 Sb., kterým byla do trestního řádu zakotvena podmínka vydání bezdůvodného obohacení ve smyslu § 307 odst. 1 písm. c) tr. řádu, je důvodem absence povinnosti obviněného k náhradě též nemajetkové újmy zejména obtížnost jejího vyčíslení, která by mohla vést k nepřiměřenému prodlužování trestního řízení, čímž by podmíněné zastavení trestního stíhání ztratilo jednu ze svých hlavních předností, tj. rychlé, úsporné a relativně snadné vyřízení trestní věci.²⁰ Nad uvedeným se pak zamýšlí Ščerba, který uvádí, že náhrada nemajetkové újmy je vedle nároku na náhradu škody a bezdůvodného obohacení třetí formou adhezního nároku, který trestní řád poškozenému přiznává (§ 43 odst. 3 tr. řádu). Výše uvedenou argumentaci důvodové zprávy přitom akceptuje pouze částečně, když v této souvislosti zmiňuje, že „je pravda, že spojovat podmíněné zastavení trestního stíhání specificky s nahrazením nemajetkové újmy v penězích by nebylo vhodné, zejména s ohledem na to, že peněžní vyčíslení takové nemajetkové újmy bude často složité, takže využití odklonu by tím mohlo být značně zdržováno, čímž se vytratí jedna z hlavních výhod odklonu, tj. rychlé a relativně snadnější vyřízení věci. Na druhou stranu však lze vyslovit názor, že zákonodárce v souvislosti s podmíněným zastavením

trestního stíhání nemusel na požadavek reparace nemajetkové újmy rezignovat úplně a do ust. § 307 odst. 1 tr. řádu mohl začlenit stejný prvek, který uvádí v souvislosti s institutem narovnání v ust. § 309 odst. 1 tr. řádu, tj. aby obviněný jinak odčinil újmu vzniklou trestným činem. Jde sice o dva odlišné instituty charakterizované různými cíli, takže podmínky pro jejich aplikaci by pochopitelně neměly být totožné, avšak odlišení obou těchto odklonů i v tomto směru není nezbytné. Zakotvením podmínky v podobě povinnosti obviněného odčinil nemajetkovou újmu vzniklou trestným činem v případech, kdy tento čin neměl za následek způsobení materiální škody ani zisk bezdůvodného obohacení, by byl obviněný nucen vyvinout alespoň určitou aktivitu k napravení např. morální újmy, kterou by svým činem poškozenému způsobil. Tím by také příslušný orgán činný v trestním řízení měl k dispozici další podklad pro závěr, že toto je dostatečným způsobem vyřízení dané trestní věci, a zároveň by taková úprava vycházela vstříc zájmům poškozeného.“²¹ S tímto lze, a to i za přihlídnutí k samotné podstatě a účelu odklonů v trestním řízení, vyslovit jednoznačný souhlas.²²

Pouze na okraj pak, z důvodu nutnosti zasazovat se o skutečnou realizaci principu právní jistoty, na tomto místě nesouhlasím s Draštíkem, který uvádí, že „(...) povahu škody v tomto smyslu nemají nemajetkové újmy, avšak některé z nich – zejména pak některé složky újmy na zdraví, specificky bolestné a ztížení společenského uplatnění – byly tradičně odškodňovány v rámci náhrady škody a není důvod na tom cokoli měnit“.²³

Otázka souhlasu poškozeného s podmíněným zastavením trestního stíhání

Někteří autoři pak dále uvádějí, že u podmíněného zastavení trestního stíhání je určitým nedostatkem možnost rozhodnout o něm bez souhlasu poškozeného, a to z důvodu restorativního požadavku dobrovolnosti a zrychlení řízení, kdy v takovém případě lze předpokládat, že by proti usnesení o podmíněném zastavení trestního stíhání následně poškozený nepodal stížnost.²⁴ S tímto názorem však nesouhlasím, neboť nejenže by taková právní úprava ještě více přiblížila právní úpravu tohoto institutu právní úpravě institutu narovnání (k tomuto blíže srov. později v části textu věnované narovnání), avšak

17 T. Palovský: Odklony v trestním řízení a reforma trestního procesu, in P. Kandalec, L. Kyncl, M. Radvan, D. Sehnálek, K. Svobodová, D. Šrámková, J. Valdhans, E. Zatecká: Dny práva 2007, Sborník příspěvků, Masarykova univerzita, Brno 2007, str. 817 [cit. 14. 1. 2019], dostupný z www: <https://www.law.muni.cz/sborniky/Days-of-public-law/files/pdf/Souhrn_Final.pdf>.

18 Shodně též F. Ščerba, op. cit. sub 15, str. 65; J. Fenyk, D. Císařová, T. Gřivna a kol., op. cit. sub 16, str. 786.

19 J. Jelínek, op. cit. sub 10, str. 731; P. Šámal, T. Gřivna: Trestní řád: komentář, 7. vydání, C. H. Beck, Praha 2013, str. 3483 a 3518.

20 Důvodová zpráva k návrhu zák. č. 181/2011 Sb., beck online [cit. 14. 1. 2019], dostupná z www: <<https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=oz5f6mrqgeyv6mijgfpwi6q>>.

21 F. Ščerba, op. cit. sub 15, str. 71.

22 Shodně též J. Jelínek, op. cit. sub 10, str. 731.

23 A. Drašík: Trestní řád: komentář, II. díl, 1. vydání, Wolters Kluwer, Praha 2017, str. 682-683.

24 Srov. např. J. Kursová: Odklony z pohledu oběti a poškozeného, in: J. Kuchta, M. Hrušáková, J. Valdhans: Dny práva 2013, Sborník příspěvků, Masarykova univerzita, Brno 2014, str. 85 [cit. 14. 1. 2019], dostupný z www: <https://www.law.muni.cz/sborniky/dny_prava_2013/03_Postaveni_poskozeneho_a_obeti_v_trestnim_rizeni.pdf>.

pokud jde o smysl podmíněného zastavení trestního stíhání, pak ten je poněkud jinde, když nejde o „dohodu“ mezi obviněným a poškozeným ohledně vyřízení trestní věci, jako je tomu v případě narovnání, u něhož představuje souhlas poškozeného obligatorní předpoklad jeho schválení. Nadto pak, lze se domnívat, že autorka uváděného názoru poněkud opomněla, že poškozený může v případě narovnání vzít ostatně svůj souhlas zpět. Právo na spravedlivý proces a na dosažení standardního průběhu trestního řízení je poškozenému zachováno díky stížnosti, kterou může proti následnému usnesení o podmíněném zastavení trestního stíhání podat.²⁵

Celou problematiku lze shrnout tak, že pokud státní zástupce nebo soud uzná podmínky pro podmíněné zastavení trestního stíhání, a to, nutno uvést, včetně náhrady škody, resp. dohody o ní, za splnění, je poněkud nadbytečné, ne-li přímo zbytečné, vázat podmíněné zastavení trestního stíhání na souhlas poškozeného. Odhlédneme-li od autoritativního postavení soudu v trestním řízení, státní zástupce v přípravném řízení sehrává roli pána přípravného řízení, a chce-li uplatnit tento druh odklonu, pak musí brát zcela přirozeně zřetel též na zájmy poškozeného. Důraz je zde pak třeba klást též na urychlené vyřízení věci.

Omezení okruhu poškozených

V této souvislosti někteří navrhuji **omezit okruh poškozených**, vůči kterým musí být v rámci rozhodování o podmíněném zastavení trestního stíhání splněn předpoklad náhrady škody a kteří mají právo podat stížnost proti usnesení podle § 307 odst. 5 nebo § 308 odst. 4 tr. řádu, **pouze na ty, kterým byla trestným činem způsobena škoda bezprostředně**, a ostatním subjektům, na něž přešel nárok na náhradu škody (typicky půjde na tomto místě o pojišťovny), by pak byla ponechána možnost jej uplatnit v adhezním řízení. Široké pojmání poškozeného v řízení o podmíněném zastavení trestního stíhání podle autorů tohoto názoru nejenže zpomaluje samotné řízení, nýbrž je též v rozporu s účely, které jsou uplatňováním odklonů v trestním řízení sledovány, když v první řadě je takovým cílem urovnání konfliktního vztahu mezi obviněným a poškozeným.

Pokud však hovoříme o podmíněném zastavení trestního stíhání, tedy nikoli o narovnání, **na tomto místě se domnívám, že není příliš efektivní tímto krokem právní úpravu podmíněného zastavení trestního stíhání modifikovat**, neboť by nejenže nemálo zkomplikovala trestní řízení, avšak autoři tohoto názoru opomíjejí též nutnost výchovného působení podmíněného zastavení trestního stíhání na osobu obviněného, kdy se lze pouze stěží domnívat, že pokud alespoň neuzavře např. s takovou pojišťovnou dohodu o náhradě škody, má skutečný zájem na takovém řešení věci, a jen stěží lze dojít k závěru, že bude nadále vést řádný život.

Lhůta pro rozhodnutí o osvědčení obviněného ve zkušební době

Problémy pak v praxi působí podle některých též současná právní úprava regulující postup orgánů činných v trestním řízení, pokud jde o rozhodování o tom, zda se obviněný ve zkušební lhůtě osvědčil, jelikož **zákonem není jednoznačně stanoveno, zda je příslušný orgán povinen rozhodnout bezodkladně, jakmile to je možné**. Absence takové lhůty může ve spojení s fikcí rozhodnutí vzbuzovat dojem, že je ponecháno zcela na volné úvaze státního zástupce či soudu, kdy usnesení podle § 308 tr. řádu vydá, zda tak vůbec učiní, a ve spojení s dobou, než nastoupí fikce pozitivního rozhodnutí, zasahuje do subjektivních práv obviněného, nadto pak, pokud jde např. o nejistotu obviněného ohledně možnosti řídit motorové vozidlo. V budoucnu by tak měla být podle některých lhůta pro rozhodnutí státního zástupce nebo soudu o osvědčení obviněného vymezena v délce proporcionální k tomu, že orgány činné v trestním řízení disponují prostředky, které jim umožňují bez obtíží získat v této souvislosti relevantní informace (zda není proti obviněnému vedeno trestní řízení, záznamy o sankcích za přestupky, jaká je pověst obviněného v místě jeho bydliště apod.); nově stanovená lhůta pro rozhodnutí by neměla být delší než jeden měsíc od uplynutí zkušební doby s tím, že poté, co by uplynula takto zákonem stanovená doba pro vydání rozhodnutí, nastal by v případě nečinnosti orgánu činného v trestním řízení určitý důsledek *ex lege*.²⁶

Výše uvedené myšlenky jsou jistě šlechetné, avšak nedomnívám se, že pro praxi reálné. Nejenže není úplnou tradicí svazovat činnost orgánů činných v trestním řízení lhůtami, avšak po praktické stránce především hrozí, že určité údaje mohou být do zmíněných evidencí zaneseny až následně, tedy po jaksi předčasném vydání pozitivního rozhodnutí o osvědčení se obviněného. Nelze přitom s ohledem na podmínky obnovy řízení, resp. rozhodnutí, jež mohou být předmětem obnovy řízení (srov. § 278 tr. řádu), souhlasit s názorem Zůbka, že „soudu by však nic nebránilo v tom, aby v rámci obnovy řízení pozitivní rozhodnutí zrušil a rozhodl o pokračování v trestním stíhání“.²⁷ Nadto pak nejsou vyloučeny ani samotné, ač neformální, podněty obviněného, kterými může státního zástupce anebo soud urgovat k vydání rozhodnutí. Pokud již, tak by tato problematika měla být upravena nanejvýše předpisy interní povahy.

Ukládání nových přiměřených omezení nebo přiměřených povinností

V případě ponechání podmíněného zastavení trestního stíhání v platnosti **za současného prodloužení zkušební doby trvá povinnost nahradit způsobenou škodu, vydat bezdůvodné obohacení a jiná povinnost, k jejímuž splnění se obviněný zavázal, i další uložená omezení též nadále po takto prolongovanou zkušební dobu. Nová přiměřená omezení nebo přiměřené povinnosti však již v této fázi není možné ukládat**, a to např. na rozdíl od případu podmíněného odsouzení [srov. § 83 odst. 1 písm. c) tr. zákoníku]. Domnívám se však, že **v některých případech by byl takový postup jistě racionální** a mohl by

25 Usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 29. 3. 2002, sp. zn. 4 To 184/2002. Shodně též A. Drašík, op. cit. sub 23, str. 744.

26 J. Zůbek: Činnost orgánů činných v trestním řízení v průběhu a po skončení zkušební doby, Trestněprávní revue č. 4/2014, str. 82 a násl.

27 Tamtéž.

jako takový přispět k usměrnění života obviněného.²⁸ *De lege ferenda* bych tedy navrhovala, aby byla stávající právní úprava ve smyslu dříve uvedeného modifikována.

Prolongovaná délka zkušební doby ve smyslu § 307 odst. 2 tr. řádu

Problémem pak může být v případě podmíněného zastavení trestního stíhání též **velmi důrazná délka zkušební doby, po kterou se obviněný zavazuje zdržet se určité činnosti**, tj. šest měsíců až pět let. V této souvislosti je zapotřebí si uvědomit, že skupinou osob, na něž je tato právní úprava cílena především, jsou řidiči. V době, kdy se tito obvinění budou rozhodovat, zda je pro ně podmíněné zastavení trestního stíhání výhodné, či nikoli, nebudou znát s jistotou délku zkušební doby v daném případě, přičemž pět let pro ně může představovat dobu přímo odstrašující. Ani judikatura přitom nepřipouští, aby byl závazek obviněného zdržet se určité činnosti kratší než sama zkušební doba.²⁹ *De lege ferenda by tak bylo záhodno, aby měl státní zástupce či soud možnost určit délku zdržení se předmětné činnosti ze strany obviněného nezávisle na stanovené délce zkušební doby*, tedy aby bylo možné závazek zdržet se vymezené činnosti stanovit na dobu kratší, než je celková délka zkušební doby.

V případě prolongované délky zkušební doby ve smyslu § 307 odst. 2 tr. řádu si lze povšimnout, že na tomto místě **není stanovena spodní hranice délky zkušební doby**. Z tohoto důvodu se někteří domnívají, že je možné stanovit obviněnému i velmi krátkou zkušební dobu, jako např. pouze jeden měsíc anebo měsíce dva. To ale podle mého názoru není možné, neboť poté je především závazek obviněného spíše jen formálního charakteru; nadto pak jde o přísnější variantu podmíněného zastavení trestního stíhání a u její mírnější varianty podle § 307 odst. 1 tr. řádu činí, jak bylo uvedeno, spodní hranice šest měsíců. Kromě uvedeného je pak nutné dále registrovat též to, že uvedené asperační alternativy podmíněného zastavení trestního stíhání v trestních věcech mladistvých mají podle § 69 odst. 2 zákona o soudnictví ve věcech mládeže spodní hranici stanovenou výslovně na šest měsíců, horní hranici pak na tři léta; i s ohledem na systematický výklad předmětného ust. § 307 odst. 3 tr. řádu ve vazbě na § 69 odst. 2 zákona o soudnictví ve věcech mládeže je tak možné dojít k závěru, že spodní hranice též u dospělého obviněného může být nejméně šestiměsíční, když není ani jakkoli možné, aby zákon ukládal citelnější omezení mladistvým obviněným než obviněným dospělým. Domnívám se, že uvedenou nejasnost by bylo vhodné *de lege ferenda* vyřešit výslovným zpřesněním právní úpravy na tomto místě.

Možnost upuštění od závazku obviněného zdržet se po zkušební dobu určité činnosti

Pokud jde dále o formu podmíněného zastavení trestního stíhání uvedenou v § 307 odst. 2 písm. a) tr. řádu spočívající v závazku obviněného zdržet se po zkušební dobu určité činnosti, v souvislosti s níž se dopustil přečinu, pak mám za to, že **pro obviněného by mohlo být velmi motivující zakotvení ustanovení, jež by umožnilo upustit od takového závazku obvině-**

ného, když nejméně již v případě, kdy odsuzujícím rozsudkem je pachateli trestného činu uložen trest zákazu činnosti ve formě zákazu řízení motorových vozidel, má běžně možnost v souladu s § 90 tr. zákoníku po výkonu poloviny trestu požádat soud o podmíněné upuštění od výkonu zbytku trestu zákazu činnosti.

Obviněný by tak již poněkud kontraproduktivně nemusel kalkulovat, zda je pro něj příznivější varianta, kdy trestní řízení dospěje k odsuzujícímu rozsudku a uložení trestu, o jehož prominutí má po výkonu jeho poloviny právo žádat, anebo varianta, v případě které dojde k aplikaci odklonu, tedy nebude pravomocně odsouzen a bude mít nadále „čistý“ výpis z evidence Rejstříku trestů, ale zákon mu dříve uvedené právo zkrátit svůj závazek nepřiznává, což je ve své podstatě nežádoucí. Nadto představují odklony v trestním řízení, a zejména pak jejich asperační varianty, sankční opatření, procesní protějšky trestů. Možnost upuštění od závazku obviněného po uplynutí poloviny zkušební doby by přitom bylo vhodné užívat zejména u těch obviněných, kteří by řádně plnili veškeré uložené podmínky a povinnosti a vedli by příkladný řádný život.

Problematika započtení

Další určitá nedomyšlenost spočívá v tom, že **obviněnému se nezapočítává doba, po kterou mu bylo před právní mocí usnesení podle § 307 odst. 2 písm. a) tr. řádu oprávnění k činnosti, která je předmětem zákazu, v souvislosti s trestným činem odňato podle jiného právního předpisu nebo na základě opatření orgánu veřejné moci nesměl již tuto činnost vykonávat** (např. zadržení řídičského průkazu podle § 118b zákona o provozu na pozemních komunikacích).

Obviněný totiž předně v době, kdy svůj závazek vyslovuje, ať jde o přípravné řízení, anebo dobu po jeho skončení, tak činí na základě okolností, které jsou mu v dané době známy, tj. např. pro obviněného je akceptovatelné v okamžiku, kdy svůj závazek specifikuje, že činnost nebude vykonávat kupř. po dobu šesti měsíců; obviněný však nemůže nijak předvídat chování orgánů činných v trestním řízení. Nijak tak např. neovlivní, kdy bude přípravné řízení skončeno nebo kdy se státní zástupce či soud začnou případem zabývat; to může ovšem nastat např. právě až po uplynutí šestiměsíční doby od okamžiku, kdy obviněný svůj závazek v přípravném řízení vyslovil. Obdobně pak, pokud vysloví svůj závazek obviněný v průběhu hlavního líčení; zde bude soudem sice rozhodnuto o podmíněném zastavení trestního stíhání, a to včetně výroku o závazku obviněného ve shodě s jeho návrhem, avšak právní moc tohoto usnesení může nastat z řady důvodů až o mnoho měsíců později. Domnívám se přitom, že neexistu-

28 Shodně též např. F. Ščerba, op. cit. sub 15, str. 83.

29 Srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 14. 4. 2015, sp. zn. 4 Tdo 6/2015. Dále k tomuto srov. Nejvyšší soud ČR, tisková zpráva: Nejvyšší soud k délce trvání závazku obviněného zdržet se určité činnosti (např. řízení motorových vozidel) v závislosti na délce zkušební doby obviněného, Nejvyšší soud, 2016 [cit. 14. 1. 2019]. Dostupná z www: <http://www.nsoud.cz/judikaturans_new/ns_web.nsf/f069f297c242_2c1bc12576ac0045940/f/4264f734d4242433c1257fbf0027b232?OpenDocument>.

je žádný racionální důvod, aby byl v tomto směru opětovně zvýhodněn ten, komu byl uložen trest zákazu činnosti ve standardním trestním řízení.³⁰

K této problematice se již v minulosti vyjádřil Nejvyšší soud, který uvedl, že „není namístě analogie s postupem při zápočtu do doby výkonu trestu zákazu činnosti mj.³¹ proto, že jednostranný závazek obviněného ve smyslu § 307 odst. 2 písm. a) tr. řádu nemá povahu trestu, nýbrž dobrovolného prohlášení (slibu)“.³² Na tomto místě však lze ve shodě s dříve uvedeným přisvědčit názoru Zúbka, který k tomuto rozhodnutí Nejvyššího soudu uvedl, že „s tímto názorem nelze souhlasit, neboť i tyto „dobrovolné“ závazky zpravidla musí obviněný považovat jako újmu, jejich dodržování koresponduje s negativními dopady, které by mu jinak působil uložený trest“.^{33, 34}

Peněžitá částka určená státu na peněžitou pomoc obětem trestné činnosti

Pokud jde o asperační variantu podmíněného zastavení trestního stíhání podle § 307 odst. 2 písm. b) tr. řádu, **trestní řád se na tomto místě nezmiňuje o nutnosti přihlídnout v souvislosti s uvažováním výše peněžitě částky určené státu na peněžitou pomoc obětem trestné činnosti k majetkovým poměrům obviněného.** Tuto vadu by bylo *de lege ferenda* záhodno odstranit a uvedené do trestního řádu výslovně zakotvit. Blíže k této problematice srov. později v části textu věnované narovnání.

Podmíněné zastavení trestního stíhání s dohledem probačního úředníka

Nově by mělo být do trestního řádu zakotveno podmíněné zastavení trestního řízení³⁵ s dohledem probačního úředníka. Na tomto místě je v obecné rovině třeba uvítat úvahy týkající se dalšího rozšiřování současného spektra odklonů, když jedním z hlavních cílů rekonstrukce by mělo být mj. vytvoření komplexního systému odklonů v trestním řízení, jenž by poskytoval co možná nejdiferencovanější přístup k řešení trestní věci, přinesl možnost dalšího urychlení trestního řízení a ulehčení činnosti orgánům činným v trestním řízení; na druhou stranu mi však v této souvislosti nedá neupozornit na to, že

jediným řešením na tomto místě není pouze naděje v zavádění nových institutů, nýbrž též, a především, odstranění vad stávající právní úpravy odklonů v trestním řízení.

Tak nebo tak, ačkoli tedy nepovažují zavedení podmíněného zastavení trestního řízení s dohledem probačního úředníka za prioritní, tuto vizi zákonodárce vítám, neboť nutno uznat, že v praxi v případě dospělých obviněných chybí ta varianta podmíněného zastavení trestního stíhání, kdy nepostačuje pouze prosté stanovení zkušební doby, ale zapotřebí je též kontrola obviněného, resp. jeho chování, plnění uložených povinností a popř. jeho motivace k vedení řádného života.

Podmíněné zastavení trestního stíhání a obecně prospěšné práce

Dále by bylo vhodné rozšířit využití podmíněného zastavení trestního stíhání i po vzoru rakouské právní úpravy,³⁶ tedy konkrétně zavedením **možnosti navázat podmíněné zastavení trestního stíhání na vykonání obecně prospěšných prací,³⁷** a to doplněním stávajícího ust. § 307 odst. 2 tr. řádu o další závazek obviněného, spočívající v tom, že během zkušební doby vykoná osobně, bezplatně a ve svém volném čase ve stanoveném rozsahu, jenž by obdobně jako v alternativních případech nesměl být zřejmě nepřiměřený závažnosti přečinu, obecně prospěšné práce. Mohlo by se přitom jednat o činnosti jako např. po stanovenou dobu hlídat přechody pro chodce u základních škol či školek, osoby s určitou kvalifikací by mohly vykonávat práci v rámci své kvalifikace, tj. např. kuchaři by mohli vypomáhat s přípravou jídel pro osoby bez domova apod.

Podle mého názoru nelze v této souvislosti nijak brát v úvahu námitky, že pokud jde o obecně prospěšné práce, jedná se fakticky o hmotněprávní sankci, a jejich ukládání je tak nutně navázáno na vyslovení viny, k němuž ovšem v případě vyřízení věci podmíněným zastavením trestního stíhání nikdy nedochází. Obecně prospěšné práce je potřeba v tomto případě chápat spíše než jako sankci jako zcela dobrovolně převzatý závazek.

Ačkoli by výše uvedený návrh mohl znamenat další zatížení pro Probační a mediační službu, resp. též pro orgány činné v trestním řízení ohledně spolupráce s ní, hlavní smysl takového nového závazku obviněného spatřuji v tom, že by mohl vést k dalšímu rozšíření možnosti uplatnění podmíněného zastavení trestního stíhání zejména v těch případech, kdy obviněný nedisponuje dostatkem finančních prostředků pro to, aby mohl složit ve smyslu § 307 odst. 2 písm. b) tr. řádu peněžitou částku určenou státu na peněžitou pomoc obětem trestné činnosti. Dále se pak domnívám, že navrhovaný závazek může mít na obviněného v některých případech též o mnoho větší výchovný účinek nežli „pouhé“ složení oné peněžitě částky.

Pro zajímavost, inspiraci a hlubší zamyšlení nad touto problematikou uvedu v této souvislosti příklad ze zahraničí. Mladý muž v Kanadě řídil pod vlivem alkoholu a svým jednáním způsobil těžké ublížení na zdraví svým dvěma přátelům. Jak strana obviněná, tak strana poškozená nesouhlasily s uložením běžného trestu v obdobných případech, tedy aby byl pachatel odsouzen k trestu odnětí svobody. Naopak se shodly

30 Shodně též J. Zúbek: Kvalifikované (zprůsvětlené) podmínky u podmíněného zastavení trestního stíhání, Bulletin advokacie č. 5/2016, str. 17.

31 Dále např. pro důvod, kdy by musela být výlučná pravomoc soudu (např. započíst zadržení řídicího průkazu do doby trestu) přenesena na státního zástupce.

32 Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 14. 4. 2015, sp. zn. 4 Tdo 6/2015.

33 J. Zúbek, op. cit. sub 30.

34 Dále k tomu přiměřeně srov. usnesení Nejvyššího správního soudu ze dne 30. 9. 2015, sp. zn. 6 As 114/2014, ve kterém NSS uzavřel, že „(ne)trestní povahu bodového systému nelze hodnotit izolovaně jen podle toho, jak je pojmenována zákonodárcem, např. opatření, ale podle faktických dopadů do sféry obviněného. Pravidla pro ukládání trestů musejí být uplatňována i tam, kde se trest neukládá, a kde sankce, resp. opatření sankční povahy, vyplývá přímo ze zákona a je přímým důsledkem spáchání přestupku.“

35 Protože na tomto místě Východiska a principy nového trestního řádu nepřinášejí žádné bližší vysvětlení, pouze těžko dovozovat, zda jde o záměrný terminologický posun, nebo pouhou jazykovou nepřesnost.

36 Strafprozessordnung (StPO), BGBI. Nr. 631/1975, ve znění pozdějších předpisů.

37 F. Ščerba, op. cit. sub 15, str. 447.

na tom, aby byl obviněný zapojen do výchovného programu na středních školách, kde bude jeho úkolem seznámit studenty s tím, jak je alkohol nebezpečný a co měl za následek konkrétně v jeho případě. Soud se nakonec ztotožnil s jejich názorem a dal přednost seznámení studentů s problémem alkoholu za volantem před uvězněním pachatele. Výsledkem pak bylo, že tento počín měl v dané lokalitě během následujících měsíců za následek strmý pokles řízení mladistvých pod vlivem alkoholu.³⁸

Podmíněné zastavení trestního stíhání spolupracujícího obviněného

Dalším institutem, kterým by se podle některých mohla inspirovat česká právní úprava, je tentokrát ve slovenském trestním řádu³⁹ upravené **podmíněné zastavení trestního stíhání spolupracujícího obviněného**.

Smyslem odklonů v trestním řízení není zájem státu na odhalování, resp. objasnění organizované kriminality, který v případě podmíněného zastavení trestního stíhání spolupracujícího obviněného převáží nad zájmem na jeho dalším trestním stíhání. V případě podmíněného zastavení trestního stíhání spolupracujícího obviněného stát v případě stíhání závažných trestných činů zcela rezignuje na vyslovení viny pachatele, a to pouze proto, že ten přispěl k objasnění organizované trestné činnosti či jiné závažné formy kriminality.

Důvodům podmíněného zastavení trestního stíhání spolupracujícího obviněného rozumím, když s tímto spojený typ trestné činnosti představuje velmi závažný společenský problém a někdy je zapotřebí upřednostnit akcent na odhalování takové trestné činnosti před zájmem státu na potrestání pachatele, který je v organizované skupině pouze „malou rybou“. Osobně však považuji současnou českou právní úpravu dotýkající se spolupracujícího obviněného za zcela dostačující-

ci v oblasti trestního práva hmotného s tím, že pouze na okraj uvádím, že ne ve všech ohledech s ní souhlasím (např. pokud jde o možnost prostého upuštění od potrestání spolupracujícího obviněného).⁴⁰

Pokud by se však již český zákonodárce rozhodl tento institut zavést, podle mého názoru by nebylo zřejmě vhodné přebírat slovenskou právní úpravu v její současné podobě, když ta klade důraz spíše než na závažnost trestného činu, osobu pachatele a výchovné působení na něj, na spolupráci obviněného s orgány činnými v trestním řízení, a to nehledě na nepříliš přísné předpoklady pro aplikaci tohoto institutu a přílišnou šíři případů, ve kterých jej lze uplatnit.⁴¹ ❀

Pokračování v příštím čísle.

38 F. McElrea: Restorative Justice as a Procedural Revolution: Some lessons from the Adversary System, in: D. Cornwell: Civilising Criminal Justice: An International Restorative Agenda for Penal Reform, Waterside Press, Sheffield-on-Loddon 2013, str. 105.

39 Zákon č. 301/2005 Z. z., trestný poriadok, ve znění pozdějších předpisů.

40 K této problematice blíže srov. např. J. Klátik: Zrýchlenie a zhospodárnenie trestného konania, Univerzita Mateja Bela v Banskej Bystrici, Právnická fakulta, Banská Bystrica 2010, str. 189-190; L. Stupková: Může být institut spolupracujícího obviněného tak, jak je zakotven ve slovenské právní úpravě, inspirací pro českého zákonodárce? in: A. Macková, J. Jelínek, L. Bohuslav, J. Tryzna a kol.: Aktuální otázky civilního a trestního řízení se zaměřením na rekodifikaci občanského soudního řádu a trestního řádu ve světle principů demokratického a právního státu, Spolek českých právníků Všeherd, Praha 2016, str. 175 a násl.

41 Tento příspěvek je výstupem vědeckovýzkumného úkolu Možnosti využití nových technologií s důrazem na zefektivnění a urychlení činnosti orgánů činných v trestním řízení a dalších subjektů, řešeného na Policejní akademii České republiky v Praze.

inzerce

- ✓ Pohodlí jako v hotelu a přitom ve vlastním
- ✓ Privátní wellness a recepce s lobby barem
- ✓ Garáže a sklepní kóje

Výhodná investice –
předpokládaný
výnos až 11 %

zelinkova@acreal.cz
+420 775 117 111

www.vrchlabi-apartmany.cz

All Inclusive
DEVELOPMENT

Povinnost zaměstnavatele dát zaměstnanci při zdravotní nezpůsobilosti k výkonu práce výpověď a právní následky jejího porušení

Zákoník práce umožňuje zaměstnavateli rozvázat v případě, že zaměstnanec nesmí dále konat dosavadní práci pro pracovní úraz nebo nemoc z povolání, pracovní poměr výpovědí. Podle názoru Nejvyššího soudu je na tuto možnost třeba za určitých okolností pohlížet jako na povinnost. Nejvyšší soud dokonce dovodil při nesplnění uvedené povinnosti ze strany zaměstnavatele právo zaměstnance na odstupné.

JUDr. Jana Komendová, Ph.D.,

působí na Katedře pracovního práva a sociálního zabezpečení Právnické fakulty Masarykovy univerzity v Brně.

Rozhodnutí NS

Mezi odbornou veřejností vzbudilo nemalou pozornost rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 30. 1. 2018, sp. zn. **21 Cdo 5825/2016**, v němž se jednalo o posouzení práva zaměstnance na náhradu škody odpovídající nevyplacenému odstupnému ve výši dvanáctinásobku průměrného měsíčního výdělku zaměstnance, který utrpěl pracovní úraz, v důsledku něhož pozbyl podle lékařského posudku způsobilost konat dosavadní práci a následně byl uznán invalidním ve třetím stupni. V projednávané věci zaměstnavatel nepřivedl zaměstnance na jinou práci ani nepřistoupil k rozvázání pracovního poměru výpovědí podle ust. § 52 písm. d) zákona č. 262/2006 Sb., zákoník práce (dále „zák. práce“ nebo „zákoník práce“). Soudy nižšího stupně právo zaměstnance na náhradu škody ve výši zákonem stanoveného minimálního odstupného, tedy ve výši dvanáctinásobku průměrného měsíčního výdělku zaměstnance, uznaly. Nejvyšší soud nicméně rozhodnutí odvolacího soudu zrušil a vrátil věc k dalšímu projednání. Ve svém rozsudku vyslovil několik právních názorů týkajících se možnosti, či dokonce povinnosti zaměstnavatele rozvázat pracovní poměr výpovědí, převedení na jinou práci, závaznosti lékařského posudku o zdravotní způsobilos-

ti zaměstnance k výkonu práce, závaznosti posudku o invaliditě, práva na odstupné a naplnění podmínek vzniku povinnosti zaměstnavatele k náhradě škody podle zákoníku práce, které jsou hodny zvláštní pozornosti. Skutkovému stavu a argumentům účastníků řízení ve výše uvedené věci již byla v odborné literatuře věnována dostatečná pozornost.¹ Tento článek se zamýšlí nad výkladovými přístupy, které Nejvyšší soud zaujal k rozvázání pracovního poměru z důvodu ztráty zdravotní způsobilosti zaměstnance k výkonu dosavadní práce v důsledku pracovního úrazu nebo nemoci z povolání, včetně práva zaměstnance na odstupné, a k právu zaměstnance na náhradu škody od zaměstnavatele v případě nečinnosti zaměstnavatele, pokud jde o převedení na jinou práci a právní jednání vedoucí ke skončení základního pracovněprávního vztahu.

Výpověď z pracovního poměru z důvodu pozbytí zdravotní způsobilosti k výkonu dosavadní práce pro pracovní úraz nebo nemoc z povolání a její důsledky

Ust. § 52 písm. d) zák. práce umožňuje zaměstnavateli dát zaměstnanci výpověď, jestliže zaměstnanec nesmí podle lékařského posudku vydaného poskytovatelem pracovnělékařských služeb nebo rozhodnutí příslušného správního orgánu, který lékařský posudek přezkoumává, dále konat dosavadní práci pro pracovní úraz, onemocnění nemocí z povolání nebo pro ohrožení touto nemocí, anebo dosáhl-li na pracovišti určeném rozhodnutím příslušného orgánu ochrany veřejného zdraví nejvyšší přípustné expozice. Uvedený výpovědní důvod je třeba odlišovat od výpovědního důvodu podle ust. § 52 písm. e) zák. práce, který se rovněž týká pozbytí zdravotní způsobilosti zaměstnance k výkonu dosavadní práce. V případě výpovědního důvodu podle ust. § 52 písm. e) však není příčinou ztráty zdravotní způsobilosti zaměstnance k výkonu dosavadní práce pracovní úraz nebo nemoc z povolání (popř. ohrožení nemocí z povolání nebo dosažení nejvyšší přípustné expozice), nýbrž obecný zdravotní stav zaměstnance. Odlišnost obou výpovědních důvodů má zásadní význam z hlediska vzniku práva zaměstnance na odstupné upraveného v ust. § 67 odst. 2 zák. práce, neboť v případě naplnění výpověd-

¹ Srov. např. P. Bukovjan: Dlouhodobé pozbytí zdravotní způsobilosti a právo na odstupné, Práce a mzda č. 6/2018, str. 38 a násl., nebo R. W. Fetter: Může mít zaměstnanec nárok na odstupné, když dá sám výpověď z pracovního poměru? Zdroj: <https://www.epravo.cz/top/clanky/muze-mit-zamestnanec-narok-na-odstupne-kdyz-da-sam-vypoved-z-pracovniho-pomeru-107633.html>, cit. 31. 8. 2018.

ního důvodu podle ust. § 52 písm. d) přísluší zaměstnanci, u něhož dochází k rozvázání pracovního poměru výpovědí danou zaměstnavatelem z důvodů uvedených v tomto ustanovení nebo dohodou z týchž důvodů, od zaměstnavatele **odstupné ve výši nejméně dvanáctinásobku průměrného výdělku.**

Tuto úpravu lze považovat za projev zásady zvláštní zákoné ochrany postavení zaměstnance jakožto slabší strany pracovního poměru, pro něhož může zánik základního pracovního vztahu znamenat závažné sociální důsledky. Zákoník práce zde bere v potaz skutečnost, že vznik důvodu skončení pracovního poměru spočívajícího v zániku zdravotní způsobilosti k výkonu dosavadní práce je důsledkem škodlivých pracovních podmínek panujících u zaměstnavatele nebo úrazového děje, k němuž došlo při plnění pracovních úkolů nebo v přímé souvislosti s nimi, a zaměstnavatel by tudíž měl ztrátu zaměstnání zaměstnanci do jisté míry kompenzovat.² Účel práva zaměstnance na odstupné ostatně vyložil ve své rozhodovací praxi Nejvyšší soud, podle jehož názoru: „*tím, že se odstupné poskytuje jako (nejméně) dvanáctinásobek průměrného výdělku, zákon sleduje, aby se zaměstnanci dostaly takové peněžní prostředky, jaké by jinak obdržel (jako odměnu za vykonanou práci), kdyby pracovní poměr ještě po dobu alespoň dvanácti měsíců pokračoval*“.³

Je třeba připomenout, že **právní úprava stanoví pouze minimální výši odstupného** (dvanáctinásobek průměrného měsíčního výdělku zaměstnance), přičemž zaměstnanci **může být poskytnuto odstupné vyšší** (např. čtrnáctinásobek nebo šestnáctinásobek průměrného měsíčního výdělku). Poměrně vysoké odstupné v případě naplnění výpovědního důvodu podle ust. § 52 písm. d) zák. práce se proto často stává předmětem sporů ohledně důvodu rozvázání pracovního poměru. Zaměstnavatelé se pochopitelně snaží zákonem stanovené povinnosti vyplatit zaměstnanci při skončení pracovního poměru odstupné vyhnout tím, že se snaží dát výpověď z jiného důvodu, nejčastěji tvrzením, že ztráta zdravotní způsobilosti zaměstnance k výkonu dosavadní práce nebyla způsobena pracovním úrazem ani nemocí z povolání, nýbrž spočívá v obecných zdravotních podmínkách na straně zaměstnance, tedy využitím výpovědního důvodu upraveného v ust. § 52 písm. e) zák. práce, při jehož naplnění zákon právo zaměstnance na odstupné nezakládá. V jiných případech zase zpochybňují závěry vyplývající z lékařských posudků ohledně ztráty zdravotní způsobilosti k výkonu dosavadní práce nebo samotný způsob posouzení zdravotního stavu zaměstnance.⁴

Právo, nebo povinnost zaměstnavatele přistoupit k rozvázání pracovního poměru?

V projednávaném případě se jednalo o situaci, kdy zaměstnavatel svého práva rozvázat pracovní poměr výpovědí z důvodu ztráty zdravotní způsobilosti zaměstnance k výkonu dosavadní práce pro pracovní úraz nevyužil. Ať už byla důvodem jeho nečinnosti zaměstnancem tvrzená snaha vyhnout se povinnosti vyplatit odstupné ve výši dvanáctinásobku průměrného měsíčního výdělku, nebo zaměstnavatelem uváděná možnost přidělovat zaměstnanci práci odpovídající jeho zdravotnímu stavu (ovšem bez toho, aniž by došlo k dohodě o změně pracovní smlouvy nebo převedení zaměstnance

na jinou práci), vyvstala otázka, jakým způsobem řešit nastalou situaci. Nejvyšší soud ve svém rozhodnutí dospěl k závěru, že: „*nepřevd-li zaměstnavatel zaměstnance, který nemůže konat dosavadní práci pro pracovní úraz, nemoc z povolání nebo ohrožení nemocí z povolání, na jinou vhodnou práci (popřípadě převedl-li zaměstnance na jinou vhodnou práci bez jeho souhlasu a nebylo-li jeho pracovní zařazení u zaměstnavatele vyřešeno dohodou ani dodatečně), je povinen rozvázat s ním pracovní poměr výpovědí z důvodů uvedených v ust. § 52 písm. d) zák. práce nebo dohodou z týchž důvodů*“.⁵

Z uvedeného je zřejmé, že **Nejvyšší soud dovozuje při splnění určitých podmínek, kterými jsou ztráta zdravotní způsobilosti k výkonu dosavadní práce v důsledku pracovního úrazu, absence převedení zaměstnance na jinou práci ze strany zaměstnavatele nebo v případě převedení absence následné dohody o změně pracovní smlouvy, povinnost zaměstnavatele rozvázat pracovní poměr výpovědí nebo dohodou z uvedeného důvodu.** Za pozornost stojí, že povinnost zaměstnavatele přistoupit k rozvázání pracovního poměru výpovědí nebo dohodou v případě ztráty zdravotní způsobilosti k výkonu dosavadní práce dovedl Nejvyšší soud již dříve v době účinnosti zák. č. 65/1965 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů (tzv. starý zákoník práce). V daném případě se jednalo o ztrátu zdravotní způsobilosti k výkonu dosavadní práce v důsledku nemoci z povolání.⁶

Ačkoli by takovýto postup v praxi bezesporu chránil zájmy zaměstnance, konkrétně jeho právo na odstupné ve výši dvanáctinásobku průměrného měsíčního výdělku, lze ve výkladovém přístupu Nejvyššího soudu spatřovat jistá **úskalia**:

- **Prvním z nich je samotné znění ust. § 52 zák. práce,** které výslovně hovoří o **možnosti** zaměstnavatele dát při existenci některého z taxativně uvedených důvodů zaměstnanci výpověď. Zda k jednostrannému právnímu jednání vedoucímu k rozvázání pracovního poměru uplynutím výpovědní doby zaměstnavatel přistoupí, či nikoli, ponechává zákonodárce zcela na vůli zaměstnavatele. Nic ze znění uvedeného ustanovení nenásvědčuje úmyslu zákonodárce uložit při existenci některého z výpovědních důvodů, výpovědní důvod dle písm. d) nevyjímaje, zaměstnavateli povinnost učinit právní jednání ve formě výpovědi.

- **Druhé úskalia lze spatřovat v Nejvyšším soudem dovozované povinnosti rozvázat pracovní poměr v případě splnění uvedených podmínek dohodou.** Lze závěru Nejvyššího soudu rozumět tak, že je zaměstnavatel povinen dát zaměstnanci návrh na uzavření dohody o rozvázání pracovního poměru ve smyslu ust. § 49 zák. práce, v němž bude jako důvod rozvázání pracovního poměru uveden některý z důvodů stanovený ust. § 52 písm. d) zák. práce, a v případě nepřijetí tohoto návrhu

2 Tím ovšem není dotčeno právo zaměstnance na náhradu škody a nemajetkové újmy za pracovní úraz nebo nemoc z povolání.

3 Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 3. 11. 2016, sp. zn. 21 Cdo 1276/2016.

4 K otázce závaznosti lékařských posudků vydaných mj. pro účely rozvázání pracovního poměru srov. např. J. Stránský, V. Kadlubiec: Závaznost posudků o zdravotní způsobilosti zaměstnance k výkonu práce, Právní rozhledy č. 8/2017, str. 283 a násl.

5 Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 1. 2018, sp. zn. 21 Cdo 5825/2016.

6 Srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20. 3. 2003, sp. zn. 21 Cdo 1199/2002.

ze strany zaměstnance přistoupit k jednostrannému právnímu jednání, tedy k výpovědi, nebo rovněž tak, že je zaměstnavatel povinen přijmout návrh na uzavření dohody o rozvázání pracovního poměru ze strany zaměstnance z uvedených důvodů, tedy dovodit kontraktační povinnost zaměstnavatele?

Vztah výpovědi z pracovního poměru ze strany zaměstnavatele k převedení na jinou práci

Ztráta zdravotní způsobilosti zaměstnance k výkonu dosavadní práce, ať už zapříčiněná pracovním úrazem nebo nemocí z povolání, či nikoli, má úzkou vazbu na **institut převedení zaměstnance na jinou práci**. Zákoník práce ve stanovených případech ukládá zaměstnavateli za účelem zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví při práci a za účelem zajištění ochrany zdraví, bezpečnosti a oprávněných zájmů třetích osob povinnost převést zaměstnance na jinou práci, a to i tehdy, neodpovídá-li takováto práce druhu práce sjednanému v pracovní smlouvě. V teorii pracovního práva je převedení na jiný druh práce považováno za „jednostranné právní jednání zaměstnavatele, v jehož důsledku se mění obsah pracovního poměru, tj. povinnost zaměstnance konat práci podle pracovní smlouvy se mění v povinnost konat práci druhu určeného tímto právním jednáním“.⁷ Při převedení na jinou práci je zaměstnavatel povinen přihlížet k tomu, aby tato práce byla pro zaměstnance vhodná vzhledem k jeho zdravotnímu stavu a schopnostem a pokud možno, i k jeho kvalifikaci. Kromě toho ukládá zákoník práce zaměstnavateli povinnost důvod převedení na jinou práci a dobu, po kterou má převedení trvat, se zaměstnancem předem projednat. Pokud převedením na jinou práci dochází ke změně pracovní smlouvy, má zaměstnavatel povinnost vydat zaměstnanci o uvedených skutečnostech písemné potvrzení.

Zákoník práce upřednostňuje převedení na jinou práci v rámci druhu práce sjednaného v pracovní smlouvě; pokud však není možné dosáhnout účelu převedení na jinou práci tímto způsobem, může zaměstnavatel zaměstnance převést i na práci jiného druhu, než který byl sjednán v pracovní smlouvě, a to i když s tím zaměstnanec nesouhlasí.⁸ V případě, že zaměstnanec s převedením na jinou práci vyslovil souhlas a jedná se o práci jiného druhu, než jaký byl sjednán v pracovní smlouvě, dochází podle názoru Nejvyššího soudu „k dohodě o změně ob-

sahu pracovního poměru v druhu práce (§ 40 odst. 1 věta první zák. práce); práva a povinnosti z pracovního poměru smluvních stran základních pracovněprávních vztahů (zaměstnanec a zaměstnavatele) se budou nadále řídit rovněž s přihlédnutím k této dohodě“.⁹ V případě, že zaměstnanec s převedením na jinou práci nesouhlasí, ukládá zákoník práce zaměstnavateli povinnost, pokud má převedení na jiný druh práce, než byl sjednán v pracovní smlouvě, trvat déle než 21 pracovních dní, toto opatření projednat s odborovou organizací.

Jedním z důvodů, při jejichž existenci je zaměstnavateli uložena povinnost převést zaměstnance na jinou práci, je situace, kdy zaměstnanec nesmí podle lékařského posudku vydaného poskytovatelem pracovnělékařských služeb nebo rozhodnutí příslušného správního úřadu, který lékařský posudek přezkoumává, dále konat dosavadní práci pro pracovní úraz, onemocnění nemocí z povolání nebo pro ohrožení touto nemocí, anebo dosáhl-li na pracovišti určeném rozhodnutím příslušného orgánu ochrany veřejného zdraví nejvyšší přípustné expozice.¹⁰ Je evidentní, že **podmínky naplnění důvodu zakládajícího povinnost zaměstnavatele převést zaměstnance na jinou práci uvedené v ust. § 41 odst. 1 písm. b) korespondují s podmínkami existence výpovědního důvodu podle ust. § 52 písm. d) zák. práce.**¹¹

V této souvislosti si lze položit otázku, **jaký je vztah převedení zaměstnance na jinou práci a výpovědi z pracovního poměru**. Nejvyšší soud již dříve dospěl k závěru, že: „převedení zaměstnance na jinou práci podle § 41 odst. 1 písm. b) zák. práce provedené bez jeho souhlasu nepředstavuje a ani nemůže představovat definitivní (konečné) řešení otázky, jakou práci zaměstnanec bude nadále konat, ale úpravu jen provizorní (a dočasnou) platící do doby, než dojde k dohodě smluvních stran pracovního poměru o jeho dalším pracovním uplatnění u zaměstnavatele, po případě než dojde k rozvázání pracovního poměru“.¹²

Je zřejmé, že **převedení na jinou práci z uvedeného důvodu považuje Nejvyšší soud za dočasné opatření ze strany zaměstnavatele**, které má řešit situaci, kdy zaměstnanec nesmí konat dosavadní práci, do doby, než se smluvní strany dohodnou na změně pracovní smlouvy, pokud jde o druh vykonávané práce, nebo do doby, než dojde ke skončení pracovního poměru na základě projevu vůle jedné nebo obou smluvních stran. Dočasnou povahu opatření v podobě povinnosti zaměstnavatele převést zaměstnance na jinou práci lze ostatně dovodit ze samotné právní úpravy.¹³ Je nicméně třeba podotknout, že **k převedení na jinou práci je třeba přistoupit i v situaci, kdy dal zaměstnavatel zaměstnanci výpověď** z některého z důvodů uvedených v ust. § 52 písm. d) zák. práce, neboť na základě výpovědi končí pracovní poměr až uplynutím výpovědní doby. **V takovémto případě trvá převedení na jinou práci po celou výpovědní dobu**. Obdobně je třeba postupovat, pokud by dal výpověď zaměstnanec. V případě, že se strany dohodnou na rozvázání pracovního poměru dohodou, mělo by převedení na jinou práci trvat do skončení pracovního poměru, tedy ke sjednanému dni.

Právo zaměstnance na náhradu škody

Jak již bylo zmíněno v úvodu tohoto článku, v projednávané věci se zaměstnanec domáhal na svém zaměstna-

7 M. Galvas a kol.: Pracovní právo, 2. doplněné a přepracované vydání, Masarykova univerzita, Brno 2015, str. 312.

8 Srov. ust. § 41 odst. 3 zák. práce.

9 Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 3. 11. 2016, op. cit. sub 4.

10 Za zmínku stojí, že zákoník práce upravuje obligatorní převedení na jinou práci rovněž v případě tzv. obecné ztráty zdravotní způsobilosti k výkonu práce [ust. § 41 odst. 1 písm. a)]. Musí se ovšem jednat o dlouhodobé pozbytí zdravotní způsobilosti k výkonu dosavadní práce. Tento důvod převedení na jinou práci koresponduje s výpovědním důvodem upraveným v ust. § 52 písm. e) zák. práce.

11 Povinnost zaměstnavatele převést zaměstnance na jinou práci, popř. právo přistoupit k rozvázání pracovního poměru v obou případech navazuje na povinnost, kterou mu ukládá ust. § 103 odst. 1 písm. a) zák. práce, tj. povinnost nepřipustit, aby zaměstnanec vykonával zakázané práce a práce, jejichž náročnost by neodpovídala jeho schopnostem a zdravotní způsobilosti. Uvedené ustanovení lze chápat jako zákaz zaměstnavatele přidělovat zaměstnanci práce neodpovídající jeho schopnostem a zdravotní způsobilosti ani mu výkon takovýchto prací, byť se souhlasem, umožňovat.

12 Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 3. 11. 2016, op. cit. sub 4.

13 Srov. ust. § 41 odst. 7 nebo ust. § 44 zák. práce.

vateli náhrady škody odpovídající odstupnému ve výši dvanáctinásobku průměrného měsíčního výdělku. Právo na náhradu škody dovozoval z ust. § 265 odst. 2 zák. práce ukládajícího zaměstnavateli povinnost nahradit zaměstnanci škodu, kterou mu způsobili porušením právních povinností v rámci plnění pracovních úkolů zaměstnavatele zaměstnanci jednajícím jeho jménem. Ze znění uvedeného ustanovení je zřejmé, že **podmínkami vzniku povinnosti zaměstnavatele škodu nahradit, které musejí být splněny kumulativně, jsou:**

- vznik škody na straně zaměstnance,
- porušení právních povinností (nebo úmyslné jednání proti dobrým mravům) v rámci plnění pracovních úkolů zaměstnavatele ze strany zaměstnanců, kteří jednají jménem zaměstnavatele, a
- příčinná souvislost mezi protiprávním jednáním zaměstnanců jednajících jménem zaměstnavatele a vznikem škody na straně zaměstnance.

Skutečnost, zda docházelo k plnění pracovních úkolů nebo k některé z činností, které jsou v přímé souvislosti s plněním pracovních úkolů, ze strany poškozeného zaměstnance, je v tomto případě irelevantní.

V projednávaném případě dospěly soudy nižšího stupně k závěru, že: „*tím, že s žalobcem nerozvázel pracovní poměr z důvodu podle ust. § 52 písm. d) zák. práce, žalovaný porušil právní povinnost; pokud by se o porušení právní povinnosti nejednalo, šlo by nepochybně o úmyslné jednání proti dobrým mravům, které je postaveno na roveň porušení právní povinnosti. Kdyby žalovaný právní povinnost neporušil (úmyslně nejednal v rozporu s dobrými mravy), vznikl by žalobci nárok na odstupné podle ust. § 67 odst. 2 zák. práce. V příčinné souvislosti s uvedeným porušením právní povinnosti (úmyslným jednáním v rozporu s dobrými mravy) vznikla žalobci škoda ve výši odpovídající dvanáctinásobku průměrného měsíčního výdělku, za kterou žalovaný odpovídá podle ust. § 265 odst. 2 zák. práce.*“¹⁴ Soudy nižšího stupně tedy shledaly vznik škody na straně zaměstnance a existenci přímé příčinné souvislosti mezi nejednáním zaměstnavatele v podobě nerozvázení pracovního poměru výpovědí ani dohodou na návrh zaměstnance z důvodů uvedených v ust. § 52 písm. d) zák. práce a vznikem majetkové újmy na straně zaměstnance v podobě nevyplacení odstupného upraveného ust. § 67 odst. 2 zák. práce.

S tímto právním názorem se nicméně Nejvyšší soud neztotožnil, neboť neshledal existenci všech podmínek vzniku povinnosti zaměstnavatele k náhradě škody. **Nejvyšší soud konkrétně neshledal vznik škody jakožto majetkové újmy na straně zaměstnance a existenci příčinné souvislosti mezi porušením povinnosti zaměstnavatele přistoupit k rozvázání pracovního poměru a vznikem škody na straně zaměstnance v podobě ztráty práva na odstupné**, o kterém je pojednáno níže v tomto článku. Ve svém rozsudku mj. konstatoval, že: „*škoda vzniklá zaměstnanci v příčinné souvislosti s porušením právních povinností v rámci plnění pracovních úkolů zaměstnavatele zaměstnanci jednajícím jeho jménem (jako jeden z předpokladů odpovědnosti zaměstnavatele za škodu podle ust. § 265 odst. 2 zák. práce) může spočívat též v majetkové újmě rovnající se hodnotě plnění, které by zaměstnanec obdržel na uspokojení nároku, který mu*

v důsledku uvedeného porušení právních povinností nevznikl a jehož vznik je z tohoto důvodu i do budoucna (jednou provždy) vyloučen“.¹⁵ **Podle názoru Nejvyššího soudu k zániku práva zaměstnance na odstupné nedošlo a existence tohoto práva není ani jednou provždy vyloučena.**

Vzniká právo na odstupné rovněž v případě rozvázání pracovního poměru výpovědí ze strany zaměstnance?

Jak již bylo několikrát zmíněno, ust. § 67 odst. 2 zák. práce spojuje výpověď ze strany zaměstnavatele z některého z důvodů uvedených v ust. § 52 písm. d) zák. práce nebo uzavření dohody o rozvázání pracovního poměru z některého z týchž důvodů s právem zaměstnance na odstupné ve výši nejméně dvanáctinásobku průměrného měsíčního výdělku. Právním titulem vzniku práva zaměstnance na odstupné je podle uvedeného ustanovení výpověď z pracovního poměru ze strany zaměstnavatele z důvodů uvedených v ust. § 52 písm. d) zák. práce jakožto jednostranný projev vůle zaměstnavatele vedoucí ke skončení pracovního poměru uplynutím výpovědní doby nebo dohoda o rozvázání pracovního poměru jakožto souhlasný projev vůle obou stran pracovního poměru vedoucí k jeho skončení ke sjednanému dni uzavření z týchž důvodů.

Soudní praxe se již vypořádala s otázkou práva zaměstnance na odstupné v případě uzavření dohody o rozvázání pracovního poměru, ve které byl uveden jiný důvod, ačkoli skutečným důvodem rozvázání pracovního poměru byla zdravotní nezpůsobilost k výkonu dosavadní práce v důsledku pracovního úrazu.¹⁶

V projednávaném případě se Nejvyšší soud v souvislosti s právem zaměstnance na náhradu škody, o kterém bylo pojednáno výše, zabýval otázkou vzniku práva na odstupné ve výši nejméně dvanáctinásobku průměrného měsíčního výdělku v případě rozvázání pracovního poměru z důvodů uvedených v ust. § 52 písm. d) zák. práce ze strany zaměstnance.

Nejvyšší soud poněkud překvapivě dovedl právo zaměstnance na odstupné rovněž v případě, kdy by k rozvázání pracovního poměru výpovědí z důvodu, že zaměstnanec nesmí dále konat dosavadní práci pro pracovní úraz, přistoupil sám zaměstnanec. Ve svém rozhodnutí konstatoval, že: „*za situace, kdy zaměstnavatel svoji povinnost rozvázet se zaměstnancem pracovní poměr výpovědí z důvodů uvedených v ust. § 52 písm. d) zák. práce nebo dohodou z týchž důvodů nesplní, je proto opodstatněné, aby pracovní poměr z těchto důvodů (místo zaměstnavatele) rozvázel jednostranně (výpovědí podle § 50 odst. 3 zák. práce) zaměstnanec, aniž by to bylo na újmu jeho práva na odstupné*“.¹⁷

¹⁴ Srov. rozsudek Krajského soudu v Ostravě ze dne 4. 5. 2016, č. j. 16 Co 50/2016-146.

¹⁵ Srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 1. 2018, op. cit. sub 6.

¹⁶ Srov. např. rozsudky Nejvyššího soudu ze dne 21. 1. 2014, sp. zn. 21 Cdo 983/2013, nebo ze dne 2. 2. 2016, sp. zn. 21 Cdo 4885/2014.

¹⁷ Srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 1. 2018, op. cit. sub 6.

Z uvedeného výkladového přístupu je zřejmé, že **podmínkami vzniku práva zaměstnance na odstupné ve výši dvanáctinásobku průměrného výdělku jsou:**

- ztráta zdravotní způsobilosti zaměstnance k výkonu dosavadní práce pro pracovní úraz doložená lékařským posudkem poskytovatele pracovnělékařských služeb,
- absence převedení na jinou práci nebo
- absence dohody o změně pracovního poměru v případě, že k převedení na jinou práci došlo,
- porušení povinnosti zaměstnavatele rozvázat pracovní poměr výpovědí nebo dohodou z uvedeného důvodu, a
- výpověď z pracovního poměru ze strany zaměstnance z téhož důvodu.

Lze usoudit, že obdobným způsobem by Nejvyšší soud přistoupil k situaci, kdy by zaměstnanec nesměl podle lékařského posudku vydaného poskytovatelem pracovnělékařských služeb dále konat dosavadní práci pro nemoc z povolání nebo ohrožení nemocí z povolání, či k situaci, kdy by zaměstnanec dosáhl na pracovišti určeném příslušným orgánem ochrany veřejného zdraví nejvyšší přípustné expozice, a zaměstnavatel by odmítl nebo opomenul učinit příslušná právní jednání vedoucí ke změně, popř. skončení pracovního poměru.

Za pozornost stojí, že **uvedený rozsudek Nejvyššího soudu byl napaden ústavní stížností**, ve které se stěžovatel (zaměstnanec) neztotožnil se závěrem Nejvyššího soudu, podle něhož jeho právo na náhradu škody odpovídající odstupnému ve výši dvanáctinásobku průměrného měsíčního výdělku nevzniklo, a s názorem, že „by měl sám iniciovat skončení pracovního poměru, a tak se i domoci odstupného ve výši dvanáctinásobku průměrné měsíční mzdy“.¹⁸ Podle názoru stěžovatele takovýto postup nevyplývá z žádného právního předpisu a jde o dotváření práva v neprospěch zaměstnance. Ústavní soud nicméně shledal ústavní stížnost nepřijatelnou, neboť z důvodu vrácení věci dovolacím

18 Srov. usnesení Ústavního soudu ze dne 9. 5. 2018, sp. zn. IV. ÚS 1369/18.

soudem zpět soudu odvolacímu nebylo řízení ve věci samé dosud pravomocně ukončeno.

Závěrem

Nejvyšší soud dovozuje za splnění určitých podmínek nikoli pouze právo, nýbrž dokonce povinnost zaměstnavatele rozvázat pracovní poměr výpovědí z důvodů uvedených v ust. § 52 písm. d) zák. práce. Právním následkem porušení této povinnosti není podle názoru Nejvyššího soudu právo zaměstnance na náhradu škody odpovídající výši odstupného, které by obdržel, kdyby zaměstnavatel svou povinnost splnil, nýbrž možnost sám rozvázat pracovní poměr výpovědí z důvodů uvedených v ust. § 52 d) zák. práce se zachováním práva na odstupné. Lze konstatovat, že interpretace Nejvyššího soudu ve své podstatě rozšiřuje okruh právních jednání zakládajících právo zaměstnance na odstupné ve výši nejméně dvanáctinásobku průměrného měsíčního výdělku.

Výkladový přístup Nejvyššího soudu neodvozuje právo zaměstnance na odstupné podle ust. § 67 odst. 2 zák. práce od samotného právního jednání – výpovědi ze strany zaměstnavatele nebo dohody mezi zaměstnancem a zaměstnavatelem, nýbrž od důvodu vedoucího k rozvázání pracovního poměru, který spočívá ve ztrátě zdravotní způsobilosti k výkonu dosavadní práce zapříčiněné pracovním úrazem nebo nemocí z povolání. **Zaměstnavatelům lze v praxi doporučit řešit případy ztráty zdravotní způsobilosti zaměstnance k výkonu dosavadní práce pro pracovní úraz nebo nemoc z povolání převedením na jinou práci, případně rozvázáním pracovního poměru, ať už výpovědí, nebo dohodou, v opačném případě je nutné počítat s možností zaměstnance rozvázat pracovní poměr výpovědí sám z těchto důvodů se zachováním práva na odstupné v minimální výši dvanáctinásobku průměrného měsíčního výdělku. ❖**

PRACOVNĚPRÁVNÍ PŘEDPISY, ZAMĚSTNANOST

- kompletní soubor předpisů k zákoníku práce
- zaměstnanost, odbory, inspekce práce
- všechny změny tučně

více informací na www.pra.sagit.cz

Christian Bibelriether

Advokát · Rechtsanwalt

Právní služby v Německu

(již od roku 1998)

česky hovořící německý advokát nabízí právní poradenství a pomoc v oblasti německého a mezinárodního práva soukromého včetně zastoupení před německými soudy.

Luragogasse 5
94032 Passau/SRN

tel.: 0049 851 33403
00420 910 259 869
fax: 0049 851 34327

www.advokanc.de

advokat@advokanc.de

inzerce

Nejvyšší soud:

Občanskoprávní povaha manipulační plochy

Manipulační plocha, je-li stavbou, může být samostatnou věcí a předmětem občanskoprávních vztahů; nejde-li o stavbu, a tudíž o samostatný předmět občanskoprávních vztahů (věc), může jít podle okolností buď o součást pozemku, anebo může být tvořena samostatnými věcmi movitými (panely volně položenými na pozemku).

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 17. 4. 2019, sp. zn. 22 Cdo 818/2019

K věci:

Soud prvního stupně rozsudkem uložil žalované povinnost zaplatit žalobci částku 1 524 656,20 Kč s příslušenstvím a žalobu co do částky 703 697,80 Kč s příslušenstvím zamítl. Soud prvního stupně přikázal žalované zaplatit tyto částky z titulu bezdůvodného obohacení, jehož měla dosáhnout užíváním pozemků žalobkyně parc. č. 1840/4, 1840/5, 1840/7, 1840/8, 1840/9, 1840/10 a zpevněné části pozemku parc. č. 1840/2 (dále jen „předmětný pozemek“) v k. ú. V., obci P.

K odvolání žalované odvolací soud potvrdil rozsudek soudu prvního stupně v napadeném vyhovujícím výroku ohledně částky 1 385 634,30 Kč s příslušenstvím; ohledně částky 149 021,90 Kč s příslušenstvím rozsudek změnil tak, že v tomto rozsahu žalobu zamítl.

Ve vztahu ke zpevněné části předmětného pozemku odvolací soud nespatořoval jako důvodnou námitku žalované, že užívá stavbu manipulační plochy, a nikoliv pozemek, a že tento pozemek užívá bezesmluvně jiný subjekt, totiž vlastník oné zpevněné plochy – vedlejší účastnice. V napadeném rozhodnutí odkázal na rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 22 Cdo 260/2012 a 22 Cdo 737/2002 a uzavřel, že zpevněná manipulační plocha představuje pouze určité ztvárnění či zpracování (zejména stavební činnosti) povrchu pozemku, je jeho součástí, a nemůže tak být ani součástí jiné věci – stavby, ale ani samostatnou věcí v právním smyslu. Na tom nic nemění ani skutečnost, že taková zpevněná manipulační plocha podléhala stavebnímu a kolaudačnímu řízení podle správních předpisů.

Proti rozsudku odvolacího soudu podala žalovaná dovolání, které spatřuje přípustným podle § 237 o. s. ř., neboť napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného práva, která „*má být dovolacím soudem řešena a posouzena jinak s tím, že by dovolací soud měl svoji dosavadní judikaturu sjednotit*“. Soudy posoudily nesprávně otázku charakteru zpevněné manipulační plochy postavené na části předmětného pozemku. Odvolací soud bez náležitého zhodnocení provedených důkazů považoval manipulační plochu za součást pozemku, a nikoliv za stavbu jako samostatnou nemovitost. Žalovaná je přesvědčena, že zpevněná manipulační plocha je místní účelovou komunikací ve smyslu § 7 zák. o pozem-

ních komunikacích. Odvolací soud vyšel z rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 22 Cdo 737/2002, opomenul však zohlednit závěr velkého senátu obsažený v rozsudku sp. zn. 31 Cdo 691/2005, podle nějž mohou být místní komunikace za určitých okolností samostatnou věcí.

Zpevněná manipulační plocha má spojovací a dopravní funkci, slouží k přístupu k nemovitostem a k manipulaci s nákladními vozidly. Jde o těžkou asfaltovou vozovku spojenou se zemí pevným základem, u níž lze vymezit, kde začíná stavba a končí pozemek, ve skladbě: šterkopísek, hrubé kamenivo, drčené kamenivo, kamenivo obalované asfaltem a asfaltový koberec; a o tloušťce 50 cm. Plocha navíc byla samostatným předmětem práv a povinností. Vzhledem k tomu, že odvolací soud neprovedl navržené důkazy k prokázání toho, že je předmětná plocha samostatnou věcí, nemohl dospět ke správnému právnímu posouzení. Není důvod neaplikovat závěry obsažené v rozsudku Nejvyššího soudu sp. zn. 31 Cdo 691/2005 i na účelové komunikace a zpevněné manipulační plochy. Navrhuje, aby Nejvyšší soud napadený rozsudek v části výroku I., v němž byl potvrzen rozsudek soudu prvního stupně, a ve výroku II. zrušil a věc vrátil odvolacímu soudu k dalšímu řízení.

Žalobce spatřuje dovolání jako nepřípustné. **Dosavadní judikatura je ustálená a zcela jednoznačná.** Žalovaná nepředložila žádný relevantní důkaz, kterým by prokázala, že je předmětná plocha natolik specifická, aby ji bylo možné považovat za samostatnou nemovitost. Podotýká, že žalovaná s argumentací ohledně nedostatku své pasivní legitimace přišla až v odvolacím řízení. Nadto nelze z dovolání jasně seznat, zda žalovaná považuje předmětnou plochu za místní, či účelovou komunikaci.

Z odůvodnění:

Žalovaná v dovolání vymezuje otázku právní povahy zpevněné manipulační plochy.

Pro řešení této otázky je **dovolání přípustné i důvodné**, neboť na ní právní posouzení věci odvolacím soudem spočívá, dovolatelka závěry odvolacího soudu v daném ohledu napadá a **rozhodnutí odvolacího soudu je v rozporu s judikaturou soudu dovolacího.**

Odvolací soud svůj závěr o tom, že zpevněná manipulační plocha nemůže být samostatnou věcí v právním smyslu (stavbou), ale pouze součástí pozemku jako jeho určité ztvárnění nebo zpracování, učinil bez dalšího s odkazem na zá-

věry podávající se z rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 22 Cdo 260/2012 a 22 Cdo 737/2002.

V rozsudku ze dne 24. 4. 2013, sp. zn. 22 Cdo 260/2012, dostupném na www.nsoud.cz, Nejvyšší soud uvedl – s odkazem na rozhodnutí sp. zn. 22 Cdo 727/2002 –, že zpevněná plocha představuje určité ztvárnění či zpracování povrchu pozemku a jeho součástí. Současně však zdůraznil, že v dané věci byl žalobce poučen o tom, že podle judikatury dovolacího soudu je zpevněná plocha pouze druhem pozemku, přičemž žalobce netvrdil, že by šlo o něco jiného než o upravený pozemek.

Odkaz na toto rozhodnutí není zcela přiléhavý. Je skutečností, že v něm vyjádřil Nejvyšší soud obecný náhled na to, že zpevněná plocha je obvykle ztvárněním či zpracováním pozemku; z odkazu dovolacího soudu na to, že žalobce netvrdil, že by šlo o něco jiného než o upravený pozemek, však vyplývá možnost i jiného právního náhledu právě v situaci, kdy by v případě zpevněné plochy šlo o něco jiného než o upravený pozemek. V právě souzené věci však nešlo o zpevněnou plochu, ale o plochu manipulační, kde žalovaná výslovně tvrdila technické parametry této plochy, z nichž dovozovala její povahu jako stavby, a tudíž samostatné věci v právním smyslu.

V rozsudku ze dne 13. 5. 2003, sp. zn. 22 Cdo 737/2002, dostupném na www.nsoud.cz, se Nejvyšší soud zabýval povahou silážního žlabu a manipulační plochy, kde zdůraznil, že rozhodnutí v této věci záviselo na tom, zda silážní žlab a zpevněná plocha byly samostatnou stavbou, nebo jen určitým způsobem upraveným pozemkem. Odkázal na závěry formulované v rozsudku ze dne 28. 1. 1998, sp. zn. 3 Cdon 1305/96, kde uvedl, že v některých případech nelze stanovit jednoznačné hledisko pro určení, kdy půjde o samostatnou věc a kdy o součást pozemku s tím, že je nutné vždy zvažovat, zda stavba může být samostatným předmětem práv a povinností, a to s přihlédnutím ke všem okolnostem věci. Výslovně ve vztahu ke zpevněné ploše pak ve věci sp. zn. 22 Cdo 737/2002 dovolací soud odkázal na rozsudek ze dne 26. 10. 1999, sp. zn. 2 Cdon 1414/97. Ve věci sp. zn. 22 Cdo 737/2002 se Nejvyšší soud nezabýval povahou manipulační plochy, byť rozsudek sp. zn. 2 Cdon 1414/97 obsahuje odkaz i na manipulační plochy, ale také na dráhy, dálnice, silnice, ostatní komunikace, k nimž řadil mj. místní a účelové komunikace.

Na tyto závěry však je třeba nahlížet z hlediska dalšího vývoje judikatury.

V rozsudku velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia ze dne 11. 10. 2006, sp. zn. 31 Cdo 691/2005, uveřejněného ve Sbirce soudních rozhodnutí a stanovisek, ročník 2007, pod č. 76/2007 – dále jen „Rc 76/2007“, Nejvyšší soud dospěl k závěru, že pozemní komunikace (v posuzovaném případě komunikace místní) může být samostatnou stavbou ve smyslu § 119 odst. 2 zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, s tím, že právní vztahy k ní nemusejí být totožné se vztahy k pozemku. Tento rozsudek byl vydán po postoupení dané věci senátem 22 Cdo, jenž se hodlal odchýlit od právního názoru vysloveného v předchozím rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 31. 1. 2002, sp. zn. 22 Cdo 52/2002, podle něhož platilo, že „místní komunika-

ce jsou druhem pozemku a představují určité ztvárnění či zpracování jeho povrchu. Nemohou být současně pozemkem a současně stavbou ve smyslu občanskoprávním jako dvě rozdílné věci, které by mohly mít rozdílný právní režim.“

V obecné rovině se povahou staveb, resp. výsledků stavební činnosti, ve vztahu k závěrům, zda se jedná o samostatné věci, či součásti pozemku, které mohou být v právní praxi problematické, sporné či hraniční, Nejvyšší soud zabýval v rozsudku ze dne 30. 10. 2018, sp. zn. 22 Cdo 3259/2018, dostupném na www.nsoud.cz. V této věci se zabýval právní povahou parkoviště, přičemž rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 26. 10. 1997, sp. zn. 2 Cdon 1414/97, na které odkazovalo rozhodnutí sp. zn. 22 Cdo 737/2002, považovalo parkoviště za součást pozemku zejména s argumentem, že představuje ztvárnění či zpracování povrchu pozemku.

V rozsudku sp. zn. 22 Cdo 3259/2018 pak Nejvyšší soud výslovně vyšel z toho, že na samotném vymezení pojmu „stavba“ jako předmětu občanskoprávních vztahů nic nezměnila ani novela § 9 odst. 1 zák. o pozemních komunikacích provedená zákonem č. 268/2015 Sb., ani zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, který pojem „stavba“, pokud je i nadále samostatnou věcí, nijak nevynezuje; proto lze i nadále přiměřeně vycházet z dosavadní judikatury k pojmu „stavba“ v občanském zákoníku č. 40/1964 Sb.

K otázce, kdy je určitým způsobem stavebně zpracovaný povrch pozemku samostatnou stavbou, se vyslovil Ústavní soud v nálezu ze dne 23. 3. 2015, sp. zn. I. ÚS 3143/13, ve kterém uvedl, že **klíčovou roli sehrávají vždy konkrétní okolnosti případu**, jež jsou relevantním ukazatelem pro přijetí odůvodněného závěru o tom, zda konkrétní výsledek stavební činnosti je nebo není samostatným předmětem občanskoprávních vztahů (stavbou ve smyslu občanského práva). V některých případech není umělá úprava povrchu pozemku takového stavebního rázu, aby ji bylo možné pokládat za samostatnou věc z hlediska soukromého práva. Nezbytností je však posuzovat každou právní věc individuálně. Mohou nastat hraniční případy, které bude nutné řešit podle jednotlivých okolností vždy řádně zdůvodněnou úvahou soudu o charakteru sporné věci, resp. stavební úpravy – tedy zda půjde již o stavbu jako samostatný předmět občanskoprávních vztahů, nebo jen o určitým způsobem zpracovaný pozemek.

K tomu dovolací soud ve věci sp. zn. 22 Cdo 3259/2018 dodal, že v některých případech nelze stanovit jednoznačné hledisko pro určení, kdy půjde o samostatnou věc a kdy o součást pozemku. Je vždy třeba zvažovat, zda stavba může být samostatným předmětem práv a povinností, a to s přihlédnutím ke všem okolnostem věci. Soud musí zvážit, zda s přihlédnutím ke zvyklostem, zachovávaným v právním styku, jakož i k obecné účelnosti existence různých právních vztahů k pozemku a k objektu na něm se nacházejícím, prohlásí určitý výsledek stavební činnosti za samostatnou věc, a tedy za stavbu podle občanského práva.

Stavbou v občanskoprávním smyslu se rozumí výsledek stavební činnosti, pokud výsledkem této činnosti je věc v právním slova smyslu, tedy způsobilý předmět občanskoprávních vztahů, nikoliv součást věci jiné (k tomu srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 1. 2002, sp. zn. 22 Cdo 52/2002).

Stavba, která není věcí podle § 119 obč. zák. č. 40/1964 Sb., resp. nyní podle výjimek ze superficiální zásady (zejména § 506 odst. 1, § 509, § 3054 a násl. o. z.), je součástí pozemku (k tomu srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 1. 1998, sp. zn. 3 Cdo 1305/96).

Nejvyšší soud dále v dané věci poukázal na to, že **otázku, zda určitá stavba je součástí pozemku, nebo samostatnou věcí, však nelze řešit pro všechny myslitelné případy stejně, její posouzení je v hraničních případech na úvaze soudu** (srov. např. rozsudky Nejvyššího soudu ze dne 26. 8. 2003, sp. zn. 22 Cdo 1221/2002, a ze dne 6. 1. 2004, sp. zn. 22 Cdo 1964/2003, dále např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 4. 2011, sp. zn. 22 Cdo 2569/2009, a ze dne 27. 11. 2008, sp. zn. 22 Cdo 3510/2007), a proto **Nejvyšší soud přezkoumá možné hraniční případy toliko tehdy, pokud by úvahy nalézacích soudů byly zjevně nepřiměřené**. Tato okolnost také zpravidla ztěžuje vyslovení obecných, vždy uplatnitelných závěrů, proto je nutné při formulaci závěrů týkajících se samostatnosti určité věci či naopak závěru o součásti věci jiné vždy důsledně vycházet z okolností konkrétního případu. Z výše formulovaných obecných východisek se pak podává základ pro rozhodování konkrétních sporů (usnesení Nejvyššího soudu ze dne 24. 11. 2015, sp. zn. 22 Cdo 1143/2014).

Dovolací soud též nemohl přehlédnout nález Ústavního soudu ze dne 23. 3. 2015, sp. zn. I. ÚS 3143/13, který připustil eventualitu, aby vzletová a přistávací dráha byla s ohledem na způsob jejího stavebního provedení považována za samostatnou věc. Nejvyšší soud se pak možností povahy určitého výsledku stavební činnosti ve své rozhodovací činnosti zabýval např. i ve vztahu k účelovým komunikacím (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24. 4. 2013, sp. zn. 28 Cdo 2155/2012 – proti tomuto rozhodnutí byla podána ústavní stížnost, kterou Ústavní soud odmítl usnesením ze dne 20. 5. 2014, sp. zn. III. ÚS 2128/13, dostupným na nalus.usoud.cz, či usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 1. 2017, sp. zn. 28 Cdo 27/2015), již zmiňovanému parkovišti (rozsudek ze dne 30. 10. 2018, sp. zn. 22 Cdo 3259/2018) či chodníku (usnesení ze dne 27. 3. 2018, sp. zn. 22 Cdo 4330/2017-II.).

Jestliže odvolací soud v řešené věci bez dalšího opřel názor, že zpevněná manipulační plocha nemůže být věcí (stavbou), ale je jen součástí pozemku, o právní názor, který zaujal Nejvyšší soud v rozhodnutích sp. zn. 22 Cdo 260/2012 a 22 Cdo 737/2002, je takový postup v rozporu s následnou rozhodovací praxí Nejvyššího soudu.

Dovolatelka tvrdí, že odvolací soud se při řešení otázky, zda manipulační plocha je stavbou podle občanského práva, odchýlil od judikatury dovolacího soudu. Je zjevné, že manipulační plocha může být samostatným předmětem právních vztahů, jen je-li stavbou; nejde-li o stavbu, a tudíž o samostatný předmět občanskoprávních vztahů (věc), může jít podle okolností věci buď o součást pozemku (§ 506 odst. 1 o. z.), anebo může být tvořena samostatnými věcmi movitými (např. panely volně položené na pozemku).

Závěr odvolacího soudu, že manipulační plocha je součástí pozemku, je předčasné a dovolací důvod nesprávného právního posouzení byl uplatněn právem.

Odvolací soud totiž věc nezkoumal z hledisek uvedených v rozsudku Vrchního soudu v Praze ze dne 28. 2. 1994, sp. zn. 3 Cdo 40/93, na který opakovaně odkázal i Nejvyšší soud (např. v usnesení ze dne 25. 1. 2017, sp. zn. 28 Cdo 27/2015, či rozsudku ze dne 30. 10. 2018, sp. zn. 22 Cdo 3259/2018). **Hlediska rozhodná pro úvahu a posouzení, kdy mohou být výsledky stavební činnosti samostatnou věcí v právním smyslu či pouze součástí pozemku, pak Nejvyšší soud – vedle již výše uvedeného – v aktuální judikatuře souhrnně shrnul např. v usnesení ze dne 27. 3. 2018, sp. zn. 22 Cdo 4330/2017. Odvolací soud tedy věc znovu zváží z tam uvedených hledisek a bude se zabývat stavebním provedením manipulační plochy;** v posledně uvedené věci pak také dovolací soud naznačil, kdy je pro posouzení věci potřeba provést znalecké dokazování a kdy se lze bez znaleckého posudku pro rozhodnutí věci obejít.

Odvolací soud tedy následně zváží, zda zpevněná manipulační plocha tvoří pouze určité ztvárnění, zpevnění pozemku pro účely průjezdu a parkování vozidel apod., a nejde tudíž o stavbu jako samostatný předmět občanskoprávních vztahů, nebo zda je tomu naopak. Bez bližšího posouzení konkrétní věci nelze takový závěr vyslovit. Vzhledem k tomu, že se odvolací soud blíže nezabýval stavebním provedením manipulační plochy a z tohoto hlediska neposoudil, zda jde o samostatnou věc – stavbu ve smyslu občanského práva, je jeho rozhodnutí předčasné, a tudíž nesprávné.

Jelikož rozsudek odvolacího soudu ve smyslu § 241a odst. 1 o. s. ř. spočívá na nesprávném právním posouzení věci, dovolací soud podle § 243e odst. 1 o. s. ř. napadený rozsudek v části výroku I., již byl potvrzen rozsudek soudu prvního stupně, a ve výroku II. zrušil a věc mu v tomto rozsahu vrátil podle § 243e odst. 2 věty první o. s. ř. k dalšímu řízení.

Komentář:

Problematika právního charakteru staveb (či přírodních či umělých útvarů) vždy patřila v právní praxi obecně, a rozhodovací praxi Nejvyššího soudu také, k velmi složitým otázkám, které se vždy vzpíraly jednotnému pojetí a jednoznačnému a obecnému přístupu. Ten, kdo vývoj rozhodovací praxe sledoval či sleduje, ví, jak často se rozhodovací praxe Nejvyššího soudu těmto otázkám věnovala a v jakém širokém rozsahu (jeskyně, lom, studna, rybník, venkovní úpravy, meliorační zařízení, tenisový kurt, parkoviště, pozemní komunikace, vodní díla, letecké stavby apod.). Aktuální komentářová literatura se celou škálou staveb tohoto typu zabývá i s přihlédnutím k návratu k superficiální zásadě a do značné míry naznačuje použitelnost dosavadní judikatury. Zdůrazňuje, že „za účinnosti OZ 1964 platilo, že stavba není součástí pozemku, a to i když je spojena se zemí pevným základem (§ 119 odst. 2, § 120 odst. 2). Stavba (ve smyslu soukromoprávním) tedy byla chápána jako samostatná nemovitá věc (samozřejmě mohla být i stavba movitá). Omezení principu *superficies solo cedit* ve vztahu ke stavbám s sebou přinášelo celou řadu problémů. Primární – a vlastně rozhodující – otázkou bylo, kdy je určitá entita stavbou ve smyslu občanskoprávním, a kdy tedy není součástí pozemku (např. budova), resp. kdy

taková entita povahu stavby již nenaplnuje, a tudíž se jedná nikoliv o nemovitou věc, nýbrž o pouhou součást pozemku (např. určité ztvárnění povrchu pozemku). Zejména judikatura „vlastnického senátu“ NS v mnoha rozhodnutích postupně formulovala typické znaky pojmu stavba. Tato kazuistika je v naprosté většině použitelná i v poměrech OZ, byť řada dříve řešených problémů v důsledku nové zákonné konstrukce odpadá.

Nový přístup zákonodárce, podle něhož jsou stavby a jiná zařízení součástí pozemku (§ 506), tyto problémy odstraňuje. Zásadně tak odpadá nutnost zjišťování, zda je něco stavbou, neboť součástí pozemku budou jak stavby, tak i takové entity, které povahu soukromoprávní stavby nemají (nebude-li se jednat o movité věci). I tak ovšem stavba – byť nebude v mnoha případech samostatnou věcí, nýbrž právě součástí pozemku – zůstává pro právo relevantní a je třeba se zabývat jejím vymezením. OZ totiž i nadále počítá s případy, kdy stavba nebude součástí pozemku, nýbrž samostatnou věcí.¹

Tatáž literatura při vědomí absence zákonné definice stavby v občanském zákoníku nabízí „typické znaky pojmu stavba ve smyslu občanskoprávním“ s tím, že obecně lze typické znaky pojmu stavba ve smyslu občanskoprávním vymezit takto: jedná se o

1. výsledek stavební činnosti člověka, který
2. má materiální povahu,
3. je vymežitelný vůči okolnímu pozemku,
4. má samostatnou hospodářskou funkci (účel) a
5. vyznačuje se kompaktností materiálu.²

Publikované rozhodnutí naznačuje určitý vývoj, kterým za posledních cca 25 let judikatura procházela a který v praxi směřoval k tomu, že určité typy činností byly považovány spíše za pouhé ztvárnění povrchu pozemků než za samostatné nemovité věci (tenisové kurty, parkoviště, chodníky, manipulační plochy). V posledním období se však rozhodovací praxe Nejvyššího soudu v poměrech posuzování právní povahy parkoviště vrátila k východiskům a zdůraznila, že ani parkoviště nelze upřít povahu samostatné věci, jde-li o stavbu.³ Praxe v dřívějším období považovala parkoviště za součást pozemku typicky v případech, kdy se jednalo pouze o upravenou plochu, která sloužila k parkování vozidel. Nikdo by však zřejmě nepochyboval o povaze parkoviště jako samostatné věci tam, kde by bylo konstruováno jako několikapatrový objekt taktéž sloužící k parkování vozidel. Proto judikatura posledního období klade důraz při posuzování samostatnosti či nesamostatnosti objektů právě na jejich povahu jakožto stavby. Z těchto východisek vychází i právě publikované rozhodnutí. Jak ovšem zdůrazňuje, posuzování

některých případů je i při stanovení východisek pořád hraniční a závisí na individuálních okolnostech jednotlivého případu. To se projevilo např. i ve věci, kde Nejvyšší soud posuzoval právní povahu tzv. záporového pažení.⁴

Je zřejmé, že s přechodem na superficiální zásadu některé z dosavadních problémů odpadnou – jak naznačila komentářová literatura uvedená výše –, některé nové a složitější zase přibudou. **K těm nejvíce komplikovaným patří vymezení tzv. dočasné stavby jakožto výjimky ze superficiální zásady.** Přestože se odborná literatura snaží nabídnout řešení při vymezení dočasné stavby,⁵ současně připouští, že se jedná o institut značně problematický,⁶ kde ani po více než pěti letech od nabytí účinnosti občanského zákoníku „není jasná představa o obsahu tohoto pojmu“.⁷ Spornost této otázky naznačuje, že praxe dosud neví, která stavba jako dočasná je samostatnou nemovitou věcí a která stavba jako trvalá je součástí pozemku. To samo o sobě je pro praxi zásadní problém. Přihlédneme-li k tomu, že i v katastru nemovitostí může být nesprávný zápis stavby, která je samostatnou věcí, ač je součástí pozemku (a naopak), pak ve spojení s nabytím od neoprávněného a tzv. materiální publicitou tento stav vytváří pro praxi časovanou bombu, která bude tiktat do doby, než bude dočasná stavba jednoznačně v praxi vymezena. Toho si povšimla již také vysokoškolská učebnice věcných práv, která na daný problém poukazuje s konstatováním, že lze očekávat vyřešení této otázky až judikaturou Nejvyššího, resp. Ústavního soudu.⁸

K tomu nutno doplnit, že institut dočasných staveb nepoživá přílišné právní jistoty ani v rakouské rozhodovací praxi, ačkoliv jde o institut rakouského původu. Podle § 435 rakouského ABGB jsou dočasné stavby takové stavby, které jsou postaveny na cizím pozemku s úmyslem zde nesetrvat. Absence úmyslu mít stavbu na cizím pozemku natrvalo se dovozuje buď ze stavebního provedení stavby, nebo z časově omezeného právního titulu k pozemku (srov. H. Koziol, R. Welsler: Grundriss des bürgerlichen Rechts, Band II., Manz, Wien 1996, str. 8). Dočasné stavby jsou podle rakouského práva vždy movitými věcmi a jako s movitými věcmi se s nimi i nakládá (srov. B. Eccher in H. Koziol, P. Bydlinski, R. Bollenberger: Kurzkomentar zum ABGB, Springer, Wien 2010, str. 421).

✿ Rozhodnutí zpracovali JUDr. EVA DOBROVOLNÁ, Ph.D., LL.M., odborná asistentka na Katedře občanského práva Právnické fakulty Masarykovy univerzity v Brně, a Mgr. MICHAL KRÁLÍK, Ph.D., soudce Nejvyššího soudu.

1 F. Melzer, P. Tégl, a kol.: Občanský zákoník – velký komentář, svazek III., § 419-654, Leges, Praha 2014, str. 259.

2 Tamtéž, str. 260.

3 K tomu srov.: Nejvyšší soud České republiky: Občanskoprávní povaha parkoviště, Právní rozhledy č. 6/2019, str. 222-224.

4 K tomu srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 24. 11. 2015, sp. zn. 22 Cdo 1143/2014 (www.nsooud.cz).

5 Op. cit. sub 1, str. 320 a násl.

6 Tamtéž.

7 K tomu srov. P. Bezouška, B. Havel, M. Hulmák, F. Melzer, Z. Králíčková, V. Pihera, K. Ronovská, P. Tégl, I. Telec: Pět let poté: Nové soukromé právo v předškolním věku, Právní rozhledy č. 1/2019, str. 5.

8 K tomu srov.: J. Spáčil a kol.: Věcná práva. Věcná práva, katastr nemovitostí a správa cizího majetku, 1. vydání, C. H. Beck, Praha 2018, str. 148, marg. č. 336 a poznámka pod čarou č. 336.

Sledujte ČAK
na Twitteru!

Nejnovější krátké zprávy o dění
v české advokacii naleznete
na www.twitter.com/CAK_cz.

Ústavní soud:

K přiznání nároku na bezplatnou obhajobu

Pro přiznání bezplatné obhajoby nemohou soudy stanovit podmínky, které nemají oporu v zákoně či v judikatuře. Jde zejména o podmínky vztahující se k budoucnosti, které toliko mohou, ale také vůbec nemusí v budoucnu nastat (hypotetické možnosti). Soudy jsou naopak při rozhodování o tom, zda obviněný má dostatek prostředků, aby si hradil náklady obhajoby, povinny vycházet ze stavu v době rozhodování.

**Nález Ústavního soudu ze dne 23. 4. 2019,
sp. zn. I. US 3966/17**

Z odůvodnění:

Na Ústavní soud se obrátil stěžovatel, který se podanou ústavní stížností domáhal zrušení napadených usnesení městského soudu a obvodního soudu, neboť byl toho názoru, že jimi byla porušena jeho práva zakotvená v čl. 36 odst. 1 a čl. 40 odst. 3 Listiny základních práv a svobod (dále jen „Listina“).

Z napadených rozhodnutí, jakož i vyžádaného soudního spisu, vedeného u obvodního soudu, Ústavní soud zjistil, že stěžovatel se prostřednictvím městského státního zastupitelství obrátil na obvodní soud s žádostí o přiznání nároku na bezplatnou obhajobu v trestní věci vedené u krajského ředitelství policie, služby kriminální policie a vyšetřování, odboru hospodářské kriminality, v níž je stíhán pro zločin zkrácení daně, poplatku a podobné povinné platby podle § 240 odst. 1, odst. 2 písm. c) zák. č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů. Svoji žádost odůvodnil tím, že se v současné době nachází ve výkonu trestu odnětí svobody v trvání šesti a půl roku ve věznici, jemuž předcházela vazba, je v insolventci, v invalidním důchodu, stejně jako jeho manželka, má omezené možnosti ohledně získání zaměstnání, má vyživovací povinnosti, nemá žádný zpeněžitelný majetek, a přestože se snaží ve výkonu trestu pracovat, na pokrytí jeho potřeb, dluhů a výdajů to nestačí.

Napadeným usnesením obvodní soud žádosti stěžovatele nevyhověl a nárok na obhajobu bezplatnou ani za sníženou odměnu stěžovateli nepřiznal. Proti tomuto rozhodnutí podal stěžovatel stížnost, kterou městský soud napadeným usnesením jako nedůvodnou zamítl.

Stěžovatel v ústavní stížnosti namítl, že § 33 odst. 2 zák. č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, nehovoří o zavinění obviněného ani o dočasnosti nedostatku finančních prostředků, které obvodní soud uvedl jako důvody pro nepřiznání nároku. Navíc dle stěžovatele jdou i proti samotnému smyslu citovaného zákonného ustanovení, protože situaci obviněného v trestním řízení lze z povahy věci vždy posoudit tak, že si ji zavinil svojí trestnou činností, z níž je obviněn. Podle názoru stěžovatele lze vykonávaný trest stěží označit za přechodný či krátkodobý, naopak je zřejmé, že stěžovatel bude ve výkonu trestu odnětí svobody po celou dobu trvání daného trestního řízení. Stěžova-

tel rovněž podotkl, že mu již byla na základě stejné majetkové, příjmové, osobní, rodinné a sociální situace přiznána bezplatná obhajoba v řadě soudních rozhodnutí v jiných trestních věcech.

Ústavní soud zvážil argumentaci stěžovatele, obsah napadených soudních rozhodnutí, jakož i příslušný spisový materiál, a dospěl k závěru, že **ústavní stížnost je důvodná.**

Ústavní soud konstatoval, že **obecné soudy v napadených rozhodnutích pro přiznání bezplatné obhajoby stanovily podmínky, které nemají oporu ani v zákoně, ani v judikatuře. A to podmínky týkající se nikoli zjištěného současného stavu, ale podmínky týkající se budoucnosti, resp. její předpovědi.** Soudy nerozporovaly tvrzení stěžovatele ohledně jeho majetkové a sociální situace, přičemž stížnostní soud dokonce výslovně uznal, že stěžovatel se nachází v těžké životní situaci ze socioekonomického hlediska, která navíc nemá přechodnou povahu. Navzdory tomu soudy založily svá negativní rozhodnutí na vlastním, blíže nerozvedeném přesvědčení, že stěžovatel vzdor těmto překážkám bude mít v dlouhodobém horizontu schopnost dostat svým závazkům a uhradit náklady obhajoby. Městský soud se ztotožnil s obvodním soudem „že nárok na bezplatnou obhajobu je v právním řádu zakotven pouze pro ty případy, kdy obviněný nemůže z vážných důvodů, které nejsou přechodné povahy, náklady na obhajobu zaplatit. Stížnostní soud si uvědomuje, že odpykávání si trestu odnětí svobody spojené s prohlášením konkursu na majetek obviněného možnosti obviněného hradit náklady obhajoby značně komplikuje, nicméně v dlouhodobém horizontu to jeho schopnosti dostat svým závazkům a uhradit náklady obhajoby nezabraňuje.“ Insolventci či lépe úpadek pak obvodní soud označil za „pouhý dočasný nedostatek hotových finančních prostředků na hotovosti“.

Ústavní soud nepokládal taková odůvodnění rozhodnutí soudů za ústavně konformní. Soudy nevycházely ze stavu v době rozhodování a nezkoumaly, zda stěžovatel má „dostatek prostředků, aby si hradil náklady obhajoby“, jak stanoví zákon. Na základě vlastního přesvědčení se opřely o hypotetickou možnost, která však toliko může, ale také vůbec nemusí v budoucnu nastat. Bylo-li u stěžovatele skutečně rozhodnuto o úpadku (soudy to nezpochybnily), nelze takový stav bagatelizovat jako přechodný nedostatek hotovosti. Ústavní soud poukázal na nutnost vypořádat se s podmínkami pro takové rozhodnutí, jeho důsledky, a to včetně značného omezení dispozičních práv dlužníka. **Ústavní soud odmítl i postoj obvodního soudu, který sice uznal tíživost finanční situace stěžovatele, avšak přičítá ji k jeho tíži, tedy že si ji měl svým jednáním přivodit. Takový přístup by ale podle Ústavního soudu znamenal, že ob-**

viněným, kteří se ocitli v nepříznivé majetkové situaci právě pro svoji trestnou činnost, by právo na bezplatnou obhajobu či za sníženou odměnu nikdy nemohlo náležet, což nelze připustit, neboť jde o složku základního práva, které přísluší každému bez rozdílu, jen s přihlédnutím ke splnění (přiměřených) zákonných podmínek. To ostatně dovodil již Nejvyšší soud ve svém rozsudku ze dne 24. 10. 2011, sp. zn. 11 Tz 9/2011, publikovaném pod č. Rt 2/2013.

Bez povšimnutí podle Ústavního soudu nelze ponechat ani poukaz stěžovatele na rozhodnutí jiných soudů, jimiž byl stěžovateli přiznán nárok na bezplatnou obhajobu v jeho jiných trestních věcech a která stěžovatel soudům doložil. Těmito rozhodnutími sice nebyly soudy v nynější věci formálně vázány, nicméně jejich existence toliko umocňuje kontrast me-

zi rozhodováním jednotlivých soudů, a do popředí tím zároveň stává nedostatky napadených rozhodnutí.

Ústavní soud proto dospěl k závěru, že **napadenými rozhodnutími obecných soudů bylo porušeno právo stěžovatele na soudní ochranu podle čl. 36 odst. 1 a čl. 40 odst. 3 Listiny**. Proto dle § 82 odst. 3 písm. a) zák. č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů, napadená rozhodnutí zrušil. Ústavní soud dále dodal, že při novém projednání věci jsou soudy vázány právním názorem Ústavního soudu vysloveným v tomto nálezu (čl. 89 odst. 2 Ústavy České republiky).

✿ Rozhodnutí zpracovala JUDr. RENATA RÁZKOVÁ, Ph.D., asistentka soudce Ústavního soudu.

I. ÚS 3966/17

Věznice Kufim

Dobře jsem to napsal! Musí mi vyhovět!

Žádám o přiznání nároku na bezplatnou obhajobu... Jsem v insolvenční, v invalidním důchodu, stejně jako moje manželka, mám omezené možnosti získání zaměstnání, mám vyživovací povinnosti, nemám žádný zpeněžitelný majetek a již 6,5 roku jsem ve výkonu trestu.

Věznice Kufim

Žádosti se nevyhovuje?!? Pouhý dočasný nedostatek pohotových finančních prostředků na hotovost?!? Vzdor těmto překážkám bude mít v dlouhodobém horizontu schopnost dostát svým závazkům a uhradit náklady obhajoby?!?

ÚSTAVNÍ SOUD I. ÚS 3966/17

Pro přiznání bezplatné obhajoby nemohou soudy stanovit podmínky nemající oporu v zákoně či v judikatuře, zejména podmínky vztahující se k budoucnosti, které toliko mohou, ale také vůbec nemusí v budoucnu nastat. Soudy jsou při rozhodování o tom, zda obviněný má dostatek prostředků, aby si hradil náklady obhajoby, povinny vycházet ze stavu v době rozhodování.

Společnost právníků

Obhájené na ústavní a správní příjmy

inzerce

CODEXIS[®]

ADVOKACIE

EVROPSKÝ PRÁVNÍ INFORMAČNÍ SYSTÉM

Komplexní řešení pro potřeby všech advokátů.

LIBERIS

Unikátní systém poskytující komentáře renomovaných autorů k jednotlivým paragrafům.

stovky titulů **tisíce paragrafů** **desetitisíce komentářů**

Sjednejte si schůzku s naším specialistou, rád Vám vše podrobněji předvede a vysvětlí.

Tel.: +420 596 613 333 | Email: klientske.centrum@atlasgroup.cz

ATLAS consulting spol. s r.o. člen skupiny ATLAS GROUP | www.atlasgroup.cz

■ Nejvyšší správní soud:

Doložení oprávnění zastupovat zmocnitele při podání správní žaloby zmocněncem jménem zmocnitele

Byla-li správní žaloba podána zmocněncem jménem zmocnitele, je povinností zmocněnce doložit soudu oprávnění zmocnitele zastupovat. Pokud tuto zákonnou povinnost zmocněnec přes výzvu soudu nesplní, je soud oprávněn žalobu odmítnout pro nedostatek podmínek řízení dle § 46 odst. 1 písm. a) s. ř. s., aniž by byl povinen vyzývat ke splnění této povinnosti vedle zmocněnce i samotného zmocnitele.

Rozsudek rozšířeného senátu Nejvyššího správního soudu ze dne 6. 2. 2019, č. j. 6 As 405/2017-33

Věc:

Rozhodnutím ze dne 2. 8. 2017 zamítl žalovaný (Ministerstvo dopravy) odvolání žalobce proti záznamu 12 bodů v registru řidičů. Proti tomuto rozhodnutí byla elektronicky podána žaloba advokátem, kterou následující den doplnil o chybějící uznávaný elektronický podpis. Ke svému podání však nedoložil plnou moc pro zastupování žalobce před soudem. Městský soud v Praze jej proto vyzval přípisem ze dne 18. 10. 2017, aby do 15 dnů předložil originál plné moci, a poučil jej, že jinak žalobu odmítne pro nedostatek podmínky řízení podle § 46 odst. 1 písm. a) s. ř. s. Advokát plnou moc nedoplnil, proto městský soud v souladu s výše uvedeným ustanovením žalobu odmítl usnesením ze dne 27. 11. 2017, č. j. 10 A 179/2017-24. Rozhodnutí napadl žalobce (stěžovatel) kasační stížností, v níž namítal, že městský soud procesně pochybil, protože vyzval k předložení plné moci pouze jeho zástupce. Správně měl totiž k odstranění nedostatku podání spočívajícího v chybějícím dokladu o zastoupení vyzvat též stěžovatele samotného. Odkázal na praxi Ústavního soudu, který údajně vyzývá k doplnění plné moci jak účastníka řízení, tak jeho advokáta, přičemž městský soud by měl dodržovat ustálené standardy Ústavního soudu. Žalovaný se ke kasační stížnosti nevyjádřil.

Šestý senát dospěl při předběžné poradě k názoru, že v judikatuře Nejvyššího správního soudu existuje rozpor. Část rozhodnutí vychází z názoru, že správní soud (správní orgán) je povinen vyzvat k doplnění chybějící plné moci k podání návrhu jak zmocněnce, tak i zmocnitele, zatímco podle druhého směru postačí vyzvat (údajného) zmocněnce, a pokud ten na výzvu nereaguje, je možné návrh odmítnout, resp. řízení zastavit.

Otázce doložení plné moci k návrhu na zahájení řízení ve správním soudnictví se Nejvyšší správní soud věnoval v rozsudku ze dne 31. 5. 2006, č. j. 2 Afs 162/2005-66. Krajský soud zde v situaci chybějící plné moci vyzval k je-

jímu doložení nikoliv zmocněnce, nýbrž přímo žalobce, tedy zmocnitele. Když ten na výzvu k doložení plné moci nereagoval, soud žalobu odmítl. Nejvyšší správní soud usnesení krajského soudu zrušil. Argumentoval tím, že krajský soud se měl „vzhledem ke zcela jasným a zřetelným náznakům, že stěžovatel vskutku zastoupen je a chce být a že nedoložení plné moci je s vysokou pravděpodobností technickým či administrativním pochybením na straně zástupce stěžovatele – pokusit věc vyjasnit i přímo s JUDr. B. [tj. advokátem, jenž žalobu podal – pozn. NSS] a vyzvat i jeho, a nejen stěžovatele samotného, k doložení plné moci“. V jednom z navazujících rozhodnutí, kde zmocněnec doložil k podanému odporu proti příkazu pouze zmocnitelem nepodepsanou plnou moc a správní orgán vyzval k odstranění této vady zmocnitele (rozsudek ze dne 14. 1. 2016, č. j. 4 As 267/2015-24), Nejvyšší správní soud vysvětlil, že v první řadě musí správní orgán vždy oslovit údajného zmocněnce, neboť „v případě, že by účastník řízení s tvrzeným zmocněncem skutečně uzavřel smlouvu o zastoupení, avšak správní orgán by požadoval doplnění vadné plné moci výlučně od účastníka řízení, nebylo by splněno jeho očekávání, že s ním správní orgán bude komunikovat jen prostřednictvím zmocněnce“. Obdobné skutkové okolnosti hodnotil Nejvyšší správní soud se stejným závěrem i v rozsudku ze dne 22. 6. 2016, č. j. 1 As 34/2016-35.

Nejvyšší správní soud nicméně následně podstatu případu řešeného pod sp. zn. 2 Afs 162/2005 poněkud opomíjel a aplikoval citované závěry *vice versa* i na situace, v nichž krajský soud neúspěšně vyzýval k doložení chybějící plné moci údajného zmocněnce. Soud využíval pro odůvodnění svých rozhodnutí kritérium vysoké pravděpodobnosti existence zmocnění zmíněné ve výše citovaném rozsudku, avšak dovozoval z něj nutnost oslovit v případě nečinnosti (pravděpodobného) zmocněnce též zmocnitele. V následném rozsudku ze dne 29. 9. 2011, č. j. 4 As 27/2011-37, Nejvyšší správní soud konstatoval, že „již samotná skutečnost, že zástupce, který je advokátem (je tedy vázán svými zákonnými povinnostmi, vyplývajícími v dané souvislosti zejména z § 16 odst. 2 a § 17 zák. č. 85/1996 Sb., o advokacii, ve znění pozdějších předpisů, a na základě nich pravidly profesionální etiky advokátů, takže je vysoce nepravděpodobné, že by za-

lobu podal jménem někoho, kým by k tomu nebyl zmocněn), podá za určitou osobu žalobu, která obsahuje řadu informací i detailního charakteru (zejména obsah napadených správních rozhodnutí) a úkony, jež shora uvedený advokát v řízení činil (komunikace se soudem, např. zaplacení soudního poplatku na základě výzvy městského soudu), více než naznačuje, že zástupce skutečně jedná za zastoupeného stěžovatele na základě plné moci a že se u zástupce nejedná o třetí osobu, která s procesním vztahem stěžovatele a žalovaného nemá nic společného a se kterou tedy soud nemá proč vstupovat v kontakt. Městský soud se proto za této situace (kdy advokát stěžovatele na výzvu soudu k doložení plné moci nereagoval) mohl a měl obrátit přímo na stěžovatele, zjistit, zda skutečně vztah zastoupení mezi ním a stěžovatelem existuje, jak to obsah žaloby zcela zřetelně naznačuje, a pokud ano, pokusit se v součinnosti se stěžovatelem toto postavit zcela najisto opatřením plné moci k zastupování.“

Obdobně, ovšem bez podrobnějšího vysvětlení, vyznívá též rozsudek ze dne 17. 1. 2012, č. j. 2 As 115/2011-45, podle něž „odstranění takového odstranitelného nedostatku podmínky řízení [tj. nedoložení plné moci k žalobě] lze žádat jak od označených žalobců, tak i od označeného zástupce. Projevil-li zástupce v tomto směru nezodpovědnost, neznamená to, že soud mohl přímo přistoupit k odmítnutí žaloby, aniž vyžádal odstranění pochybností o zastoupení od žalobců, v jejichž možnostech toto odstranění rovněž bylo. Pokud tak neučinil, jedná se o vadu, která mohla mít (a také měla) vliv na rozhodnutí soudu ve smyslu § 103 odst. 1 písm. d) s. ř. s.“

Stejným směrem se vydala i část judikatury týkající se postupu správních orgánů podle správního řádu (viz např. rozsudky Nejvyššího správního soudu ze dne 19. 11. 2015, č. j. 1 As 100/2015-57, ze dne 17. 10. 2014, č. j. 4 As 171/2014-26, či ze dne 5. 11. 2015, č. j. 2 As 110/2015-42).

Naproti tomu **existuje i druhá linie rozsudků, podle nichž naopak postačuje vyzvat k předložení plné moci jen samotného zmocněnce.** Tyto rozsudky se od výše citovaných rozhodnutí pokoušejí odlišit. Např. v rozsudku ze dne 30. 9. 2015, č. j. 2 As 181/2015-34, Nejvyšší správní soud řešil situaci, v níž zmocněnec předložil pouze nepodepsanou plnou moc a na výzvu k doložení řádné plné moci nereagoval. Soud uvedl, že jedině v případě vysoké pravděpodobnosti tvrzeného zastoupení lze „přiznat právům účastníka přidanou ochranu v podobě doručování výzvy k prokázání zastoupení samotnému zmocniteli“. Musí jít ovšem o okolnosti výjimečné, nikoliv o „okolnosti, které jsou běžnou či požadovanou součástí podání ve věci – označení věci a účastníků i popis skutkových okolností nebo dosavadního procesního vývoje“. Stejně tak ve svém následném rozsudku ze dne 25. 11. 2015, č. j. 2 As 215/2015-72, v němž byla skutková situace obdobná (jen šlo o plnou moc k podání odporu proti příkazu), druhý senát uvedl, že závěry obsažené ve výše citovaných rozsudcích č. j. 2 As 110/2015-42 a č. j. 4 As 27/2011-37 platí jen „za situace, kdy se jevila existence vztahu zastoupení mezi žalobcem a jeho zmocněncem jako vysoce pravděpodobná“, zatímco v daném případě taková situace nenastala (obdobně viz rozsudky ze dne 14. 1. 2016, č. j. 7 As 275/2015-41, ze dne 27. 10. 2015, č. j. 6 As 117/2015-29).

S ohledem na kasační námitku dovolávající se praxe Ústavního soudu [vyřešení zkoumané právní otázky Ústavním soudem by bránilo předložení věci rozšířenému senátu (srov. usnesení rozšířeného senátu ze dne 2. 2. 2017, č. j. 5 As 140/2014-76, bod 20 a násl.)] zkoumal předkládající senát také judikaturu Ústavního soudu. Nenašel však žádné rozhodnutí, v němž by se Ústavní soud výslovně zabýval tím, komu adresovat výzvu k předložení chybějící plné moci. Nejvíce se řešenému tématu blíží nálezný ze dne 15. 1. 2015, sp. zn. II. ÚS 3144/14, v němž však Ústavní soud pouze konstatoval, že „každý, kdo v řízení vystupuje jako zástupce účastníka, má procesní povinnost své oprávnění doložit již (nejpozději) při prvním úkonu, který ve věci učinil (srov. § 32 odst. 1 o. s. ř.). Nesplní-li tuto povinnost a vystupuje-li tedy jako zmocněnec účastníka, aniž by předložil plnou moc, jde o nedostatek podmínky řízení, který lze odstranit. Vhodným opatřením soudu k odstranění uvedených nedostatků plné moci je zpravidla výzva adresovaná označenému zmocněnci účastníka (popř. účastníku samotnému), aby ve stanovené lhůtě (jde o lhůtu soudcovskou) předložil písemnou plnou moc nebo plnou moc s úředně ověřeným podpisem anebo aby k udělení plné moci došlo ústně do protokolu. Jestliže přes výzvu soudu nebudou odstraněny uvedené nedostatky plné moci (v prokázání oprávnění k zastupování účastníka), soud řízení zastaví (srov. § 104 odst. 2 o. s. ř. a komentář k § 104), bylo-li zahájeno podáním, které učinil za účastníka tento „zmocněnec“; v ostatních případech soud v řízení pokračuje a jedná přímo s účastníkem (stejně, jako kdyby označeného zmocněnce nikdy neměl).“

Nejvyšší soud zastává názor, že výzvu postačí doručit tvrzenému zástupci účastníka řízení (srov. zejména usnesení ze dne 29. 8. 2002, sp. zn. 29 Odo 733/2001, č. 30/2003 Sb. NS, dále např. ze dne 17. 4. 2012, sp. zn. 22 Cdo 847/2012, či ze dne 20. 5. 2016, sp. zn. 30 Cdo 4986/2015).

K oslovení zmocnítele má soud přistoupit v nestandardních případech, např. když si zmocnitel nepřípustně zvolí dva různé zástupce (usnesení ze dne 24. 10. 1996, sp. zn. 2 Cdon 1007/96) nebo když zmocněnec na výzvu soudu sdělí, že podání návrhu na zahájení řízení prováděl jako neodkladný úkon, ale že plnou mocí pro řízení samotné nedisponuje (usnesení ze dne 5. 12. 2012, sp. zn. 28 Cdo 2792/2012). Nutno však uznat, že občas Nejvyšší soud přejde mlčením i vstřícnější postup nižšího soudu, jenž se ve zcela běžném případě nedoložení plné moci obrátí s výzvou na její doložení kromě zmocněnce též na účastníka samotného (usnesení ze dne 1. 4. 2016, sp. zn. 28 Cdo 1426/2015; lze však poznamenat, že není žádný rozumný důvod, aby Nejvyšší soud procesně vstřícnější nadstandardní postup kritizoval).

Předkládající senát byl přesvědčen, že pro pěstování subtilních konceptů typu „míra pravděpodobnosti existence zmocnění“ není místo (o tom, jak málo stačí, aby Nejvyšší správní soud vyhodnotil zastoupení jako vysoce pravděpodobné, svědčí kromě některých výše citovaných rozhodnutí např. také rozsudky ze dne 7. 8. 2014, č. j. 10 As 151/2014-33, či ze dne 19. 8. 2015, č. j. 3 As 139/2014-32). Takováto těžko uchopitelná vodítka vnášejí do procesního postupu soudu značnou míru nejistoty, jež obecně není žádoucí a není

ani nutná. Jedná se o jednoduchý procesní krok, a nikoliv o posouzení složité hmotněprávní otázky, které by vyžadovalo individuální zohlednění okolností každé posuzované kauzy.

Podá-li určitá osoba ve správním soudnictví žalobu či jiný návrh na zahájení řízení za jiného, aniž by doložila řádnou plnou moc pro jeho zastupování, postačí, když krajský soud vyzve k odstranění tohoto nedostatku samotného zmocněnce (tj. toho, kdo jménem jiného návrh učinil). Neodstraní-li údajný zmocněnec na výzvu soudu vytykány nedostatek, krajský soud návrh odmítne pro nedostatek podmínek řízení [§ 46 odst. 1 písm. a) s. ř. s.]; ledaže je návrh podepsán též samotným účastníkem řízení. V takovém případě soud v řízení dále postupuje, jako by účastník zastoupen nebyl. Soud je povinen obrátit se s výzvou k doložení existence zmocnění vedle zmocněnce též na zmocnitele (tj. účastníka řízení) v případě, že zjevně není v silách zmocněnce, aby nedostatek plné moci sám odstranil. To může nastat např. tehdy, když účastník řízení zmocní ke svému zastupování osobu, která jej před soudem zastupovat nemůže (srov. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 26. 8. 2010, č. j. 1 Afs 62/2010-61, či výše citovaný náleží ÚS sp. zn. I. ÚS 151/94), zvolí si nepřipustně dva zmocněnce (srov. výše citované usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 2 Cdon 1007/96) nebo když soud vyhodnotí předloženou plnou moc ve vztahu k danému řízení jako příliš úzce formulovanou nebo neurčitou (srov. obdobně I. Sviráková: K problematice plných mocí, Daně a právo v praxi č. 10/2014, Příklad 9).

Existují v zásadě jen dvě možnosti. Buď navrhovatel skutečně zmocnil toho, kdo návrh podal, aby tak učinil. V tom případě činí soud správně, jestliže s ním jako se zmocněncem zastupujícím navrhovatele jedná, a to se všemi důsledky z toho plynoucími. Opomenutí reagovat na výzvu soudu a prokázat existenci zmocnění, které vedlo k odmítnutí návrhu, je otázkou smluvní odpovědnosti mezi navrhovatelem a jeho zmocněncem. Druhá možnost je, že zmocnění v době podání návrhu neexistovalo, takže zmocněnec jednal ve prospěch navrhovatele zcela o své vůli. V takovém případě by sice navrhovatel teoreticky mohl provedený úkon zhojit – ať již dodatečným udělením plné moci, nebo vyjádřením vůle, aby podání bylo považováno za jím učiněné –, ovšem jelikož sám neučinil nic pro to, aby byl návrh včas podán, nevzniká mu ani žádná legitimní očekávání ve vztahu k soudnímu řízení. Soud jej tudíž ani v tomto případě nikterak nezkrátí na procesních právech, pokud výzvu k odstranění nedostatku návrhu doručí pouze údajnému zmocněnci a ponechá na něm, aby nedostatek podaného návrhu ve spolupráci s (potenciálním) účastníkem řízení odstranil.

Stěžovatel ani žalovaný se k předložené otázce nevyjádřili.

Rozšířený senát Nejvyššího správního soudu **zamítl kasační stížnost.**

Z odůvodnění:

Soudní řád správní obsahuje právní úpravu zastoupení v § 35. Uvedené ustanovení mj. stanoví, že „... účastník, který nemá procesní způsobilost, musí být v řízení zastoupen

zákonným zástupcem“. Účastník může být zastoupen advokátem, popřípadě jinou osobou, která vykonává specializované právní poradenství podle zvláštních zákonů, týká-li se návrh oboru činnosti v nich uvedených. V určitých zvláštních případech může být zastoupen též právnickou osobou vzniklou na základě zvláštního zákona, k jejímž činnostem uvedeným ve stanovách patří ochrana před diskriminací nebo poskytování právní pomoci uprchlíkům nebo cizincům. Navrhovatel může být zastoupen též odborovou organizací, jejímž je členem. Účastník se může dát zastoupit také fyzickou osobou, která má způsobilost k právním úkonům v plném rozsahu. Soud takové zastoupení usnesením nepřipustí, není-li taková osoba zřejmě způsobilá k řádnému zastupování nebo zastupuje v různých věcech opětovně.

„V téže věci může mít účastník jen jednoho zástupce. Zástupce musí jednat osobně, nestanoví-li zvláštní zákon výslovně jinak“ (§ 35 odst. 8 s. ř. s.).

V řízení před Nejvyšším správním soudem musí být stěžovatel „zastoupen advokátem; to neplatí, má-li stěžovatel, jeho zaměstnanec nebo člen, který za něj jedná nebo jej zastupuje, vysokoškolské právnícké vzdělání, které je podle zvláštních zákonů vyžadováno pro výkon advokacie“ (§ 105 odst. 2 s. ř. s.).

Nedostatek zastoupení, resp. postup při jejich odstranění soudní řád správní neupravuje komplexně, a proto je na základě § 64 s. ř. s. nutné přiměřeně použít příslušná ustanovení občanského soudního řádu. Podle § 32 odst. 1 o. s. ř. „... každý, kdo v řízení vystupuje jako zástupce účastníka, popřípadě jako jeho další zástupce, musí své oprávnění doložit již [nejpozději] při prvním úkonu, který ve věci učinil“.

Nedoložením oprávnění zastupovat vzniká pochybnost, zda zástupce skutečně vykonává v řízení práva osoby, za jejíhož zástupce se označil, a chybí tak jedna z podmínek řízení. Závěr, že doložení plné moci zástupce je nutnou podmínkou řízení i pro oblast správního soudnictví, potvrdil rozšířený senát v usnesení ze dne 16. 12. 2008, č. j. 8 Aps 6/2007-247, č. 1773/2009 Sb. NSS, v němž uvedl, že „... ve správním soudnictví jsou podmínky řízení vnímány jako takové podmínky, za nichž soud může rozhodnout ve věci samé; jejich nedostatek tedy brání soudu vydat meritorní rozhodnutí (srov. § 103 o. s. ř. podpůrně za použití § 64 s. ř. s.). Jsou chápány jako podmínky přípustnosti procesu jakožto celku, přičemž se upínají k procesním úkonům stran či soudu. [...] Teorie procesního práva i soudní praxe řadí mezi podmínky řízení na straně soudu především pravomoc, příslušnost, na straně účastníků řízení způsobilost být účastníkem řízení, procesní způsobilost, popřípadě též plnou moc zmocněnce v případě zastoupení.“ V soudním řízení správním je totiž stejně jako v řízení civilním třeba zajistit, aby procesní úkony ve věci nečinil někdo, kdo k tomu není oprávněn.

Nesplnění povinnosti stanovené v § 32 odst. 1 o. s. ř. již při podání žaloby však představuje v souladu s judikaturou Nejvyššího soudu i Nejvyššího správního soudu nedostatek podmínek řízení, který lze odstranit (srov. např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 18. 11. 1997, sp. zn. 2 Cdon 992/97, č. 48/1998 Sb. NS, či ze dne 31. 7. 2000, sp. zn.

20 Cdo 1888/98, rozsudky Nejvyššího správního soudu ze dne 19. 12. 2003, č. j. 5 A 41/2001-28, č. 333/2004 Sb. NSS, ze dne 13. 1. 2005, č. j. 7 A 79/2002-66, či ze dne 7. 5. 2009, č. j. 6 As 22/2008-73).

Povinnost tento nedostatek podmínek řízení odstranit, tj. doložit „oprávnění účastníka zastupovat“, je nutné vyložit tak, že je to zástupce účastníka řízení, který musí soudu deklarovat oprávnění činit v řízení procesní úkony. Zpravidla se tak děje předložením plné moci jako průkazu předtím uzavřené dohody o zastupování mezi účastníkem řízení a jeho zástupcem. Byla-li tedy žaloba podána zmocněncem jménem zmocnitele (procesní úkon byl zjevně činěn za jiného), je zákonnou povinností zmocněnce doložit soudu své oprávnění zmocnitele zastupovat. Pokud tuto zákonnou povinnost zmocněnec přes výzvu soudu nesplní, pak je soud oprávněn žalobu odmítnout pro nedostatek podmínek řízení, aniž by byl povinen vyzývat ke splnění této povinnosti vedle zmocněnce i samotného zmocnitele.

Vyzve-li soud za této procesní situace k doložení plné moci též zmocnitele, poskytne mu zvýšený procesní standard, na který není právní nárok. To však neznamená, že by takový postup byl vadou, natož důvodem ke zrušení rozhodnutí soudu.

Povinnost soudu oslovit vedle zmocněnce též přímo zmocnitele je vyhrazena jen výjimečným případům. Tak tomu bude např. v případě, když si zmocnitel nepřipustně zvolí dva různé zástupce (viz usnesení NS ze dne 24. 10. 1996, sp. zn. 2 Cdon 1007/96, či rozsudek NSS ze dne 26. 8. 2010, č. j. 1 Afs 62/2010-61) nebo když zmocněnec na výzvu soudu sdělí, že podání návrhu na zahájení řízení prováděl jako neodkladný úkon, ale že plnou mocí pro řízení samotné nedisponuje (např. viz § 20 odst. 6 zák. č. 85/1996 Sb., o advokacii).

Pro úplnost rozšířený senát uvádí, že **bude-li žaloba podepsána jak zmocnitelem, tak zmocněncem a zmocněnec na výzvu soudu k předložení plné moci nereaguje, soud v řízení dále postupuje, jako by účastník zastoupen nebyl.** To v žalobním řízení mj. znamená, že soud bude jednat přímo s žalobcem. V kasačním řízení, ve kterém je zastoupení povinné, Nejvyšší správní soud po neúspěšné výzvě zmocněnci vyzve k předložení plné moci udělené advokátovi nebo k prokázání vysokoškolského právnického vzdělání, které je podle zvláštních zákonů vyžadováno pro výkon advokacie, též zmocnitele.

K prakticky jediné kasační námitce rozšířený senát uvádí, že stejně jako předkládající senát nenašel ani rozšířený senát žádné rozhodnutí, v němž by se Ústavní soud výslovně zabýval tím, komu adresovat výzvu k předložení chybějící plné moci (viz bod 10 tohoto rozsudku).

S ohledem na popsanou skutkovou situaci je zřejmé, že městský soud postupoval zcela v intencích shora uvedeného názoru rozšířeného senátu. V projednávané věci byla žaloba bez jakýchkoli pochybností podána zástupcem (zmocněncem) jménem zmocnitele (stěžovatele). Byla také následně zástupcem formou uznávaného elektronického podpisu podepsána. Zástupce je advokátem, tj. profesionálem, který je oprávněn ve správním soudnictví účastníky řízení zastupovat, tím spíše bylo jeho povinností na výzvu soudu reagovat a oprávnění stěžovatele zastupovat řádně doložit.

Svou nečinností zástupce rezignoval na splnění jedné ze základních a dlužno dodat rutinních povinností, jakou je předložení plné moci opravňující k zastupování účastníka v řízení. Důsledkem této jeho nečinnosti je odmítnutí žaloby pro nedostatek podmínek řízení, o čemž byl zástupce městským soudem řádně poučen.

V projednávané věci nebyl dán žádný racionální důvod, pro který by měl městský soud vedle zmocněnce vyzývat též samotného zmocnitele.

Byla-li žaloba podána zmocněncem jménem zmocnitele (procesní úkon byl zjevně činěn za jiného), je zákonnou povinností zmocněnce doložit soudu oprávnění zmocnitele zastupovat. Pokud tuto zákonnou povinnost zmocněnec přes výzvu soudu nesplní, je soud oprávněn žalobu odmítnout pro nedostatek podmínek řízení dle § 46 odst. 1 písm. a) s. ř. s., aniž by byl povinen vyzývat ke splnění této povinnosti vedle zmocněnce i samotného zmocnitele.

Komentář:

V komentované věci šlo o poměrně praktickou otázku, a to řešení situace, kdy byl žalobce zastoupen advokátem, přičemž tento advokát nedoložil správnímu soudu ani přes výzvu plnou moc k zastupování žalobce. Nato bylo řízení o správní žalobě zastaveno.

Plná moc zástupce patří ve správním řízení soudním k tzv. procesním podmínkám. Jedná se přitom o podmínku odstranitelnou. Její nedostatek odstraňuje soud tak, že vyzve účastníka k nápravě. Už v tomto okamžiku by měl soud vážít případný následek nevyhovění této výzvě. Výzva, s jejímž nevyhověním hodlá soud spojit odmítnutí žalobního návrhu, totiž musí obsahovat poučení o možnosti nastoupení takového důsledku (rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 8. 7. 2010, sp. zn. 6 Ads 187/2009). Výzva musí obsahovat přiměřenou lhůtu a konkrétní, srozumitelné a v závislosti na individuální charakteristice navrhovatele diferencované poučení (návod) o tom, jak má shledaný nedostatek odstranit (T. Blažek, J. Jirásek, P. Molek, P. Pospíšil, V. Sochorová P. Šebek: Soudní řád správní, 3. vydání, C. H. Beck, Praha 2016, komentář k § 46 s. ř. s.).

Podobně se k otázce podání učiněného zástupcem bez plné moci staví i literatura k občanskému soudnímu řízení. Připouští se zde, aby soud vyzval přímo zástupce, který tak neučinil spolu s podáním, k doložení plné moci (L. Drápal, J. Bureš: Občanský soudní řád I, 1. vydání, C. H. Beck, Praha 2009, str. 173).

✿ Rozhodnutí zpracovali JUDr. EVA DOBROVOLNÁ, Ph.D., LL.M., odborná asistentka na Katedře občanského práva Právnické fakulty Masarykovy univerzity v Brně, a Mgr. MICHAL KRÁLÍK, Ph.D., soudce Nejvyššího soudu.

Evropský soud pro lidská práva:

K nezávislosti a nestrannosti Rozhodčího soudu pro sport (*Court of Arbitration for Sport*)

Rozhodčí soud pro sport je „tribunálem založeným zákonem“ ve smyslu čl. 6 odst. 1 Úmluvy a způsob jmenování rozhodců tohoto soudu odpovídá požadavkům Úmluvy.

Rozsudek ESLP ve věci *Mutu a Pechstein v. Švýcarsko* ze dne 2. 10. 2018, stížnosti č. 40575/10 a 67474/10

Shrnutí fakt:

První stížnost podal profesionální fotbalista, Adrian Mutu, kterému byla uložena povinnost zaplatit vysokou částku jeho klubu za jednostranné porušení kontraktu. Druhou stížnost podala rychlobruslařka, Claudia Pechstein, která byla sankcionována za doping. Obě stížnosti vyvolaly otázky ohledně spravedlivosti řízení před Rozhodčím soudem pro sport (CAS).

V srpnu 2003 A. Mutu (stěžovatel) přešel z italského klubu AC Parma do Chelsea za částku 26 milionů eur. V říjnu 2004 Anglická fotbalová asociace prováděla dopingové testy, které odhalily stopy kokainu ve vzorku, který předložil stěžovatel. Fotbalový klub Chelsea proto se stěžovatelem ukončil smlouvu. V dubnu 2005 Odvolací výbor fotbalové asociace Premier League (FAPLAC), ke které se odvolali jak stěžovatel, tak fotbalový klub, rozhodl, že došlo k jednostrannému porušení smlouvy „bez rozumného důvodu“ ze strany stěžovatele. Stěžovatel se odvolal k CAS, který rozhodnutí potvrdil v prosinci 2005. V květnu 2006 fotbalový klub Chelsea podal žalobu na náhradu škody k Mezinárodní federaci fotbalových asociací (FIFA), která nařídila stěžovateli, aby klubu zaplatil více než 17 milionů eur. V červenci 2009 CAS zamítl odvolání stěžovatele. V září 2009 stěžovatel podal do rozhodnutí CAS odvolání ke švýcarskému federálnímu Nejvyššímu soudu, ve kterém namítal, že CAS není nezávislý ani nestranný. Stěžovatel se ve svém odvolání opíral jednak o anonymní e-mail, podle kterého jeden z rozhodců CAS byl partnerem advokátní kanceláře, která zastupovala zájmy vlastníka fotbalového klubu Chelsea, a dále o skutečnost, že jiný rozhodce byl předtím členem rozhodčího senátu, který potvrdil nedostatek „rozumného důvodu“ pro porušení smlouvy. V červnu 2010 švýcarský federální Nejvyšší soud rozhodl, že rozhodčí senát CAS lze považovat za „nezávislý a nestranný“ a odvolání zamítl.

C. Pechstein (stěžovatelka) byla v únoru 2009 podrobena dopingovým testům, stejně jako všichni sportovci se zaregistrovanou účastí na světovém šampionátu v rychlobruslení. Po analýze jejího vzorku krve disciplinární komise Mezinárodní bruslařské unie udělila stěžovatelce trest dvouletého zákazu činnosti. V červenci 2009 se stěžovatelka a německá rychlobruslařka

asociace odvolaly k CAS. Rozhodčí řízení před CAS bylo neveřejné, ačkoliv stěžovatelka žádala o veřejné jednání. V listopadu 2009 CAS potvrdil dvouletý zákaz činnosti. V prosinci 2009 se stěžovatelka obrátila ke švýcarskému federálnímu Nejvyššímu soudu a žádala, aby zrušil rozhodčí nález CAS. Argumentovala přitom tím, že CAS není „nezávislý a nestranný“ tribunál nejenom z důvodu způsobu, kterým jsou jmenováni rozhodci tohoto soudu, ale také vzhledem k přisnutí, se kterou se prezident tohoto soudu staví k dopingům, a k odmítnutí její žádosti, aby jednání bylo veřejné. V únoru 2010 švýcarský federální Nejvyšší soud její odvolání zamítl.

Předmět stížností před ESLP:

Oba stěžovatelé namítali, že CAS nelze považovat za nezávislý a nestranný tribunál ve smyslu čl. 6 odst. 1 Úmluvy. Předmětem první stížnosti byla dále výše finanční částky, kterou měl stěžovatel zaplatit fotbalovému klubu Chelsea. Stěžovatel namítal porušení čl. 4 odst. 1 (zákaz otroctví a nucené práce), čl. 8 Úmluvy (právo na respektování soukromého a rodinného života), a čl. 1 Protokolu č. 1 k Úmluvě (právo na pokojné užívání majetku). Předmětem druhé stížnosti bylo neuskutečnění veřejného řízení před disciplinární komisí Mezinárodní bruslařské unie, Rozhodčím soudem pro sport a švýcarským federálním Nejvyšším soudem, a to přes výslovné žádosti stěžovatelky.

ESLP nejprve posuzoval přijatelnost stížností a přitom konstatoval mj. následující. Stížnosti se v podstatě týkají složení CAS a řízení před ním. CAS však není ani státním soudem, ani jinou institucí založenou podle švýcarského veřejného práva, ale entitou založenou pod záštitou Mezinárodní rady sportovní arbitráže (ICAS), která je soukromoprávní nadací. Nálezy CAS jsou však v určitých případech, včetně otázky zákonnosti složení rozhodčího senátu, přezkoumatelné švýcarským federálním Nejvyšším soudem. V dotčených případech švýcarský federální Nejvyšší soud zamítl odvolání stěžovatelů, čímž přiznal dotčeným rozhodčím nálezům účinek *res iudicata* ve švýcarském právním řádu, a tudíž stěžovateli napařená jednání a opomenutí byla způsobilá založit odpovědnost státu podle Úmluvy. ESLP tak dospěl k závěru, že má pravomoc *ratione personae* přezkoumat stížnosti stěžovatelů týkající se jednání nebo opomenutí CAS, která byla „validována“ švýcarským federálním Nejvyšším soudem.

K namítanému porušení čl. 6 odst. 1 Úmluvy uvedl ESLP následující. Právo na přístup k soudu nebrání tomu, aby rozhodčí soudy rozhodovaly určité majetkové spory mezi soukromými osobami (viz *Suda v. Česká republika*, č. 1643/06, 28. 10. 2010, § 48). Rozhodčí doložky nejsou v rozporu s Úmluvou (viz *Tabbane v. Švýcarsko*, č. 41069/12, 1. 3. 2016, § 25). Je nutné rozlišovat mezi dobrovolnou arbitráží a arbitráží „povinnou“. U „povinné“ arbitráže strany sporu nemají jinou možnost než předložit spor rozhodčímu soudu, který potom musí poskytovat veškeré záruky, které ukládá čl. 6 odst. 1 Úmluvy (viz *Suda v. Česká republika*, § 49). Naopak u dobrovolné arbitráže nevzniká problém ohledně záruk čl. 6 Úmluvy. Strany sporu se rozhodčí doložkou dobrovolně vzdávají určitých práv garantovaných Úmluvou, za předpokladu, že takové vzdání práv je svobodné, přípustné a jednoznačné (*Suda v. Česká republika*, § 48; *Eiffage S. A. a další v. Švýcarsko*, č. 1742/05, 15. 9. 2009; *Transportes Fluviais do Sado S. A. v. Portugalsko*, č. 35943/02, 16. 12. 2003; *Tabbane v. Švýcarsko*, § 27).

Otázkou však je, zda stěžovatelé tím, že akceptovali jurisdikci CAS, se tak vzdali svobodně, zákonně a jednoznačně svých práv garantovaných v čl. 6 odst. 1 Úmluvy. Co se týká C. Pechstein, její akceptování jurisdikce CAS nebylo svobodné, jelikož její jedinou možností bylo buď přijmout rozhodčí doložku a vydělat si na živobytí sportem na profesionální úrovni, nebo odmítnout rozhodčí doložku a vzdát se profesionálních aktivit úplně. **Přijetí jurisdikce CAS** touto stěžovatelkou, které neukládá zákon, ale pravidla Mezinárodní bruslařské unie, **tak musí být považováno za „povinnou“ arbitráž, na kterou se vztahují záruky čl. 6 odst. 1 Úmluvy.**

Co se týče A. Mutu, ačkoliv nebyl nucen přijmout jurisdikci CAS, a nejednalo se tak o „povinnou“ arbitráž (na způsob řešení sporů se vztahovala smluvní svoboda klubů a hráčů), jednoznačně se nevzdal práva napadnout nezávislost a nestrannost CAS v řízení o sporu mezi ním a klubem Chelsea, když vyslovil nesouhlas s rozhodcem zvoleným fotbalovým klubem Chelsea a napadl jeho nestrannost a nezávislost. I v případě prvního stěžovatele tak rozhodčí řízení muselo splňovat podmínky čl. 6 odst. 1 Úmluvy.

Je tedy třeba zjistit, zda CAS byl „nezávislým a nestranným tribunálem založeným zákonem“ v době, kdy rozhodoval o případech stěžovatelů. CAS má plnou jurisdikci přezkoumávat, na základě právních předpisů a v rámci řízení vedeného předepsaným způsobem, jakoukoliv faktickou a právní otázku v kontextu jemu předloženého sporu. Jeho nálezy mají povahu soudních rozhodnutí a je možné proti nim, za určitých zákonem stanovených podmínek, podat odvolání ke švýcarskému federálnímu Nejvyššímu soudu, který nálezy CAS považuje za „skutečné rozsudky, které jsou srovnatelné s rozsudky státních soudů“. CAS rozhodoval případy stěžovatelů na základě švýcarského federálního zákona o mezinárodním právu soukromém a judikatury švýcarského federálního Nejvyššího soudu. **Lze jej tedy považovat za „tribunál založený zákonem“ ve smyslu čl. 6 odst. 1 Úmluvy.**

V případě C. Pechstein byl seznam rozhodců veden Mezinárodní radou sportovní arbitráže (ICAS) a byl složen následujícím způsobem: tři pětiny rozhodců byly jmenovány z jednotlivců navržených Mezinárodním olympijským výborem,

mezinárodními federacemi a národními olympijskými výbory; jedna pětina rozhodců byla jmenována ICAS „na základě konzultací za účelem ochrany zájmů sportovců“; a jednu pětinu rozhodců tvořily osoby nezávislé na shora uvedených sportovních organizacích. ICAS mohla jmenovat pouze jednu pětinu rozhodců z jednotlivců, kteří neměli žádný vztah ke sportovním organizacím, které by mohly být protistranou sportovců ve sporech před CAS. Jmenování rozhodců bylo v diskreční pravomoci ICAS, která sama však byla složena z jednotlivců, kteří vzešli ze sportovních organizací. To naznačovalo existenci určité vazby mezi ICAS a organizacemi, které byly způsobilé předkládat spory před CAS proti sportovcům, zejména spory disciplinární povahy. Rozhodci byli jmenováni na funkční období čtyř let, které bylo obnovitelné neomezeně, a ICAS měla pravomoc rozhodce za určitých podmínek vyškrtávat ze seznamu rozhodců. V případě C. Pechstein byl rozhodčí senát, který rozhodoval spor mezi ní a Mezinárodní bruslařskou unií, složen ze tří rozhodců zapsaných na seznamu vedeném ICAS. Možnost C. Pechstein zvolit si rozhodce byla tudíž omezena povinností vybrat si některého rozhodce z tohoto seznamu rozhodců. V rozhodné době tento seznam čítal téměř 300 jmen. C. Pechstein však nepředložila žádné faktické argumenty způsobilé obecně zpochybnit nezávislost a nestrannost jak rozhodců zapsaných na tomto seznamu, tak rozhodců, kteří rozhodovali její spor. Co se týče složení rozhodčího senátu, který její případ rozhodoval, nesouhlasila pouze s jedním rozhodcem (předsedou senátu), aniž by své námitky odůvodnila.

Ačkoliv lze připustit, že sportovní organizace, které se ve sporech proti sportovcům mohou obrátit na CAS, ovlivňují způsob jmenování rozhodců v relevantním čase, nelze vyslovit závěr, pouze na základě tohoto vlivu, že seznam rozhodců je složen z rozhodců, které nelze jednotlivě považovat za nezávislé a nestranné ve vztahu k těmto organizacím. Nebyly tak dány dostatečné důvody k odklonu od konzistentní judikatury federálního Nejvyššího soudu, podle které 1. systém založený na seznamu rozhodců odpovídá ústavním požadavkům nezávislosti a nestrannosti, které jsou aplikovatelné na arbitrážní soudy, a 2. CAS, když vystupuje jako externí odvolací orgán ve vztahu k mezinárodním federacím, lze považovat za soudní orgán, který je nezávislý na stranách sporu. Ohledně pravomoci generálního tajemníka CAS provádět formální změny rozhodčích nálezů a po skončení rozhodčího řízení upozorňovat rozhodčí senáty na principiální otázky, což je dle C. Pechstein názorným příkladem nedostatku nezávislosti a nestrannosti CAS ve vztahu ke sportovním organizacím, stěžovatelka neprokázala, že v jejím případě byl rozhodčí nálezh pozmeněn generálním tajemníkem CAS v její neprospěch. **Nedošlo tak k porušení práv stěžovatelky zaručených v čl. 6 odst. 1 Úmluvy z důvodu údajné absence nestrannosti a nezávislosti CAS.**

A. Mutu kritizoval skutečnost, že určitý rozhodce byl členem rozhodčího senátu, který vydal nálezh z prosince 2005, a poté byl také členem rozhodčího senátu, který vydal nálezh z července 2009. Avšak pro to, aby mohla existovat obava z jeho nestrannosti, by takový rozhodce musel přezkoumávat po sobě stejná fakta a řešit stejné právní otázky. I když se dotčené rozhodnutí týkalo stejných fakt,

právní otázky, které rozhodce posuzoval, byly velmi odlišné, a to vzhledem k tomu, že první řízení se týkalo smluvní odpovědnosti stěžovatele a druhé řízení se týkalo výše náhrady škody, která měla být vyplacena poškozené straně. A. Mutu také kritizoval jiného rozhodce pro jeho vazby na advokátní kancelář, která zastupovala zájmy vlastníka fotbalového klubu Chelsea. V obsáhlém odůvodnění rozsudku, který nenesl žádné znaky arbitrárnosti, federální Nejvyšší soud dospěl k závěru, že A. Mutu nepodepřel svá tvrzení důkazy. ESLP nevidí žádný důvod k tomu, aby v této otázce nahrazoval stanovisko federálního Nejvyššího soudu stanoviskem svým, a **neshledává porušení práv stěžovatele garantovaných v čl. 6 odst. 1 Úmluvy z důvodu nedostatku nezávislosti a nestrannosti CAS.**

Ohledně námitky C. Pechstein, že řízení před disciplinární komisí Mezinárodní bruslařské unie, CAS a švýcarským federálním Nejvyšším soudem nebyla veřejná, je nutné připomenout, že **zásady týkající se veřejnosti řízení v civilních věcech platí jak pro soudy, tak pro profesní disciplinární orgány** (*Gautrin a další v. Francie*, 20. 5. 1998, § 43). C. Pechstein výslovně žádala, aby jednání před CAS bylo veřejné, přičemž její žádost byla zamítnuta, aniž by k tomu byl dán důvod ve smyslu čl. 6 odst. 1 Úmluvy. ESLP se domní-

vá, že otázka podstaty sankce uložené C. Pechstein za doping, která byla před CAS projednávána, vyžadovala řízení za přítomnosti veřejnosti. **Došlo tedy k porušení čl. 6 odst. 1 Úmluvy z důvodu neveřejné povahy jednání před CAS.** Není nutné zabývat se stížností na neveřejnost řízení před disciplinární komisí Mezinárodní bruslařské unie, jelikož CAS je ve vztahu k Mezinárodní bruslařské unii odvolacím orgánem s plnou jurisdikcí. Řízení před švýcarským federálním Nejvyšším soudem se týkalo vysoce právně-technických otázek, ohledně kterých veřejnost řízení nebyla nezbytná. Tato část stížnosti je tedy zjevně neopodstatněná.

Ohledně stížnosti na porušení čl. 4 odst. 1 a 8 Úmluvy z něčeho nevyplývá, že by došlo k porušení práv a svobod zaručených těmito ustanoveními, a stížnosti jsou tedy nepřijatelné. Vzhledem k tomu, že Švýcarsko neratifikovalo Protokol č. 1 k Úmluvě, tato část stížnosti musí být rovněž odmítnuta.

ESLP uložil Švýcarsku, aby C Pechstein vyplatilo náhradu nemateriální újmy ve výši 8 000 eur.

✿ Rozhodnutí zpracovala Mgr. VLADIMÍRA PEJCHALOVÁ GRÜNVALDOVÁ, Ph.D., LL.M., Katedra mezinárodního práva Právnické fakulty Západočeské univerzity v Plzni.

Glosa:

K rozsudku NS ve věci odpovědnosti advokáta za nesprávný právní názor

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 1. 2019, sp. zn. 25 Cdo 2038/2018

I. Východisko a vymezení právní otázky

Odpovědnost advokáta je problematika, které se Bulletin advokacie z povahy věci věnuje velmi často. Je též nezbytné, aby upozorňoval na nová rozhodnutí z této oblasti. Takovým rozhodnutím je i rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 1. 2019, sp. zn. 25 Cdo 2038/2018. NS se zde zabýval posouzením jednání advokáta, které je založeno na jeho nesprávném právním názoru. V návaznosti na předchozí judikaturu **formuluje NS některá hlediska, ze kterých je třeba vycházet při posuzování odpovědnosti za škodu způsobenou advokátem klientovi postupem založeným na jeho nesprávném právním názoru. Toto posouzení souvisí s vel-**

mi důležitou, avšak neméně složitou otázkou, co vše musí advokát znát, s jakými dřívějšími judikáty či doktrinárními názory musí být obeznámen, aby jednal dostatečně informovaně v souladu s odbornou péčí. Jde o rozsah tzv. znalostní povinnosti advokáta.¹

Zjednodušeně řečeno, odpovědnost advokáta podle § 24 zák. o advokacii předpokládá: 1. výkon advokacie; 2. vznik škody; 3. příčinnou souvislost mezi výkonem advokacie a vznikem škody; 4. advokát se ve smyslu § 24 odst. 4 zák. o advokacii může zprostit odpovědnosti prokázáním negativního předpokladu, jímž je řádná péče.² Podstatný pro účely této glosy je předpoklad uvedený na posledním místě, tj. výkon řádné péče, či slovy zákona *vynaložení veškerého úsilí, které lze na advokátovi požadovat.*

II. Skutkový stav a rozhodnutí soudu prvního stupně a odvolacího soudu

V dané věci šlo o případ, kdy žalovaný jako advokát zastupoval žalobce v řízení, ve kterém se žalobce domáhal slevy z kupní ceny rodinného domu z důvodu jeho vad. Problém spočíval v tom, že dříve žalobce požadoval nikoli slevu z kupní ceny, nýbrž odstranění vady. Jelikož jed-

¹ Srov. L. Tichý a kol.: Odpovědnost advokáta za škodu, 1. vydání, C. H. Beck, Praha 2013, str. 125 a násl.; F. Melzer: Civilní odpovědnost za poradenství advokátem, Bulletin advokacie č. 11/2018, str. 15, 18.

² Pro podrobnosti tamtéž, str. 15 a násl.

nou provedenou volbu nároku z vadného plnění již nelze jednostranně měnit, soud žalobu zamítl. Toto rozhodnutí bylo následně v odvolacím řízení potvrzeno. Klientovi (žalobci v řízení o náhradu škody proti advokátovi) tím vznikla povinnost nahradit žalovanému v řízení o právu na slevu z kupní ceny náklady řízení v celkové výši 153 831 Kč. Tím měla žalobci vzniknout škoda, jejíž náhrady se následně domáhal vůči svému advokátovi.

Obvodní soud pro Prahu 2 žalobě vyhověl (uskutečněné započtení je zde irelevantní), když uvedl, že žalovaný jako osoba znalá práva měl vědět, že již jednou učiněnou volbou nároku z odpovědnosti za vady je oprávněný vázán a tuto volbu nemůže úspěšně v pozdějším soudním řízení změnit. Dospěl tedy k závěru o nikoli řádném výkonu advokacie, který byl příčinou vzniklé škody.

Naproti tomu Městský soud v Praze jako soud odvolací nároku na náhradu škody nevyhověl, neboť „*odpovědnost advokáta není odpovědností za výsledek řízení a pochybení žalovaného nedosáhlo takové intenzity, aby bylo možné uvažovat o zjevném pochybení právním či faktickým*“.

III. Rozhodnutí NS

Nejvyšší soud rozsudek odvolacího soudu zrušil a věc mu vrátil k dalšímu řízení. Nejprve se přihlásil ke své dřívější judikatuře, podle které je při posuzování nesprávného nebo nevhodně zvoleného způsobu uplatňování práv klienta v soudním řízení třeba odlišovat případy, kdy advokát zastává určitý relevantně vyargumentovaný právní názor (který je později soudy odmítnut) a kdy např. podá za svého klienta opravný prostředek opožděně, s formálními (technickými) nedostatky apod.

Daný případ je zajímavý tím, že zde nejde o zmeškání lhůty nebo podání učiněné s formálními nedostatky, nýbrž že jde o postup advokáta, který je založen na nesprávném právním názoru (na názoru, že ten, komu přísluší právo z vad, může jednou učiněnou volbu posléze jednostranně změnit).

Současně NS opět zdůrazňuje, že na advokáta nelze klást nepřiměřené požadavky, např. aby v situaci, kdy určitá právní otázka je v právní teorii i praxi sporná, předjímal budoucí vyřešení takové otázky judikaturou vyšších soudů.

Z uvedeného plyne, že **vůči advokátovi naopak nemusí být nepřiměřeným požadavkem, aby znal řešení právní otázky, které je v praxi i teorii nesporné.** Právě tuto nespornost řešení právní otázky v konkrétním případě v následujících částech odůvodnění NS zdůrazňuje. Poukazuje na jednotné závěry letité judikatury i na to, že na tyto judikatorní závěry odkazovala i relevantní komentářová literatura.

Konečně soud považoval za důležité zdůraznit, že žalovaný advokát v podané žalobě nijak nezdůvodnil, proč se za dovolatele domáhal slevy z kupní ceny rodinného domu, ačkoli předtím byl vůči prodávajícímu uplatněn nárok z odpovědnosti za vady v podobě odstranění vad.

Nejvyšší soud věc uzavřel takto: „*Žalovaný se za dovolatele domáhal nároku, který jim dle zákonných ustanovení a ustálené rozhodovací praxe nenáležel, přičemž v žalobě nepředložil žádný relevantně vyargumentovaný právní názor, kterým by zdůvodnil, proč by mělo být rozhodnuto v rozporu*

s konstantní judikaturou dovolacího soudu. Postup žalovaného nebyl jedním z možných, běžnými výkladovými metodami obhajitelných názorů, odporoval publikované judikatuře i komentářové literatuře, a lze proto na něm spravedlivě požadovat, že měl jako advokát předjímat výsledek řízení a za dovolatele se nároku na slevu z kupní ceny rodinného domu nedomáhat.“

IV. Kritické hodnocení

Přístup NS v dané věci je zcela správný. Kdy jindy lze od advokáta požadovat znalost řešení určité právní otázky, než když je toto řešení konstantně dovozováno soudní judikaturou a na tuto judikaturu se též poukazuje ve všech relevantních komentářích.

Pro úplnost lze uvést, že **skutečnost, že advokát v řízení svůj postup zvláště neodůvodní, ještě nemusí automaticky zakládat porušení povinnosti řádné péče.** Jeho povinnost směřuje vůči klientovi. Musí proto primárně o příslušném konstantním řešení informovat klienta, případně o jiných možnostech řešení a jejich důvodech. Není vyloučeno, že se advokát dohodne s klientem na základě řádně poskytnuté informace, že bude zvolen určitý postup, aniž by byl v řízení zvláště odůvodněn. Pak takový postup nezakládá nikoli řádný výkon advokacie. O takovou situaci se však v daném případě zjevně nejednalo.

Na druhou stranu, i když advokát zastává obhajitelnou argumentaci řešení, které se odchyluje od ustáleného a v literatuře známého řešení, **musí svého klienta o existenci ustáleného řešení informovat.** Neučiní-li tak, postupuje *non lege artis*, byť jeho podání obhajitelnou argumentací obsahuje.

Můžeme tedy shrnout, že **postup lege artis ze strany advokáta vyžaduje přinejmenším znalost té ustálené judikatury, na kterou odkazuje relevantní odborná literatura, zejména komentářová. Pokud se však advokát přihlašuje k vyšší odbornosti jako specialista na určitou oblast, pak lze po něm vyžadovat i znalosti judikatury, na kterou odborná literatura neodkazuje. Rozhoduje stupeň odbornosti, ke kterému se příslušný advokát přihlásil.**

❖ Rozhodnutí okomentovali doc. JUDr. PETR TÉGL, Ph.D., a doc. JUDr. FILIP MELZER, Ph.D., LL.M. Oba jsou advokáty a současně působí na Katedře soukromého práva a civilního procesu Právnické fakulty UP v Olomouci.

Sledujte ČAK
na Twitteru!

Nejnovější krátké zprávy o dění
v české advokacii naleznete
na www.twitter.com/CAK_cz.

Jaromír Jirsa a kolektiv:

Občanské soudní řízení. Soudcovský komentář. Kniha I. a II.

Wolters Kluwer ČR, Praha 2019,
3. vydání, 536 + 648 stran,
1 150 + 1 200 Kč.

Soudcovský komentář občanského soudního řízení vychází již ve 3., aktualizovaném a doplněném vydání a ve své podstatě navazuje na úspěšně předchozí edice z let 2014 a 2016. Komentář je zpracován širokým autorským kolektivem pod vedením soudce Ústavního soudu JUDr. Jaromíra Jirsy, který je tvořen především soudci všech stupňů soudní soustavy, jejichž výklady jsou obohaceny pohledy advokátů k dané problematice (na knize I. se podílelo celkem devět autorů, na knize II. ještě o jednoho více).

Kniha I. obsahuje výklad § 1 až 78g občanského soudního řádu, tedy komentář části první zákona (obecná ustanovení; § 1 až 58) a také části druhé zákona (činnost soudu před zahájením řízení; § 67 až 78g). Na úvodních stránkách publikace nalezneme čtenář nejenom samotný obsah, ale také celkem tři pomocné orientační rejstříky, díky kterým se může v dalším textu velmi dobře orientovat. Z jednotlivých přehledů je třeba vyzdvihnout především souhrn použitých grafů, tabulek a vzorových dokumentů (na str. 9 až 10), které přispívají k přehlednosti navazujících výkladů. Některé z nich jsou přitom jednoduššího provedení (viz např. graf č. 2, graf č. 6, graf č. 22, graf č. 33, vzorový dokument č. 7, tabulka č. 2 aj.), jiné jsou naopak důsledně rozvětveny ve složitější celek (viz např. graf č. 5, graf č. 23, graf č. 32, tabulka č. 9 atp.). Bez zkušeností ze soudcovské praxe by zřejmě nebylo možné komentář vzorovými dokumenty takto doplnit (např. vzory plných mocí, usnesení, protokolů, žádostí či obálek různých typů pro soudy).

Komentář je rozdělen do šesti částí, které odpovídají strukturování občanského soudního řádu na hlavy části první a části druhé zákonného textu. Ještě pro umocnění přehlednosti publikace autoři zvolili další členění v rámci jednotlivých částí, vždy uvozující celek komentovaného ustanovení zákona, např. pravomoc sou-

du na str. 43 a násl. nebo příslušnost soudu na str. 77 a násl.

Úvodní část knihy se věnuje základním ustanovením části první zákona, přičemž je v komentáři k § 1 správně uvedeno, že by procesní předpis měl s odkazem na závěry Ústavního soudu sloužit především jako účelný nástroj k nalezení hmotného práva, nikoliv k tomu, aby se z něj samotného stal smysl celého řízení. Tedy preferuje se jednoznačně materiální (přírozenoprávní) přístup k procesu před jeho formalistickým pojetím, v němž má účastník pocit, že soud vede řízení sám pro sebe, a nikoliv pro něj (shodně C. Wagner: § 139 Materielle Prozessleitung in: W. Kruger, T. Rauscher und Bearbeiter: Münchener Kommentar zur Zivilprozessordnung mit Gerichtsverfassungsgesetz und Nebengesetzen, Band 1, §§ 1–354, C. H. Beck, München 2013). V občanském soudním řádu můžeme tyto instrumenty materiálního vedení řízení nalézt v § 43 a 118a.

V dalších částech první knihy se autoři svým výkladem zaměřují postupně na soudy (část první hlava druhá), účast na řízení (část první hlava třetí), úkony soudu a účastníků (část první hlava čtvrtá), poněkud skromně na předběžná řízení na str. 443 až 448 (část druhá hlava první), konečně na předběžná opatření a zajištění důkazu (část druhá hlava druhá).

Osobitým pojetím se kniha vymyká obvyklému zpracování komentovaného znění zákona. Jedná se o originálně zpracované dílo, které si především díky praktickému výkladu, opřenému o dlouholetou každodenní aplikaci občanského soudního řádu a již v textu doplněnému o stovky soudních rozhodnutí nejenom tuzemských, ale také cizozemských, už získalo svoji oblibu.

Kniha II. plynule navazuje na předchozí díl, když pozornost soustřeďuje na výklad § 79 až 180 občanského soudního řádu, tj. na řízení v prvním stupni (část třetí zákona). Tento úsek procesu je přitom páteří civilního soudního řízení. Toho si autoři byli co do rozsahu a hloubky zpracování výkladu dobře vědomi, když knihu rozdělili do pěti celků, v nichž pozornost soustředili nejprve na vlastní průběh řízení (část třetí hlava první), dále dokazování (část třetí hlava druhá), náklady řízení (část třetí hlava třetí), rozhodnutí (část třetí hlava čtvrtá) a nakonec zvláštní ustanovení věnovaná řízení o žalobě z rušené držby (část třetí hlava pátá).

Co do stylu zpracování autoři zachovali nastavenou tvůrčí linii, komentovaná ustanovení zákona obsahují vlastní pohledy na problematiku doplněné relevantní judikaturou a velmi vhodně dílčími grafy, tabulkami nebo vzorovými dokumenty. Občanský soudní řád nejen prošel od svého přijetí více než stovkou novelizací (viz přehled na str. 11 a násl.), ale nové legislativní úpravy a záměry ukázaly buďto na potřebu procesně navázat na nová ustanovení hmotného práva, konkrétně např. nová pasáž procesní úpravy o žalobě z rušené družby (§ 176 až 180), která je vyjádřením tzv. posesorní ochrany (srov. V. Hora: Československé civilní právo procesní, II. díl, reprint, Wolters Kluwer ČR, Praha 2010, str. 439 a násl.), nebo na tendenci směřující k relativnímu oddělení některých pasáží do samostatných předpisů, které si ovšem udržují zvláštní vztah k procesnímu kodexu (nejvýrazněji tzv. nesporná řízení, viz zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních).

I zde vychází rozsáhlý komentář především z bohatých praktických soudcovských zkušeností převážně části členů autorského kolektivu. Stejně jako v předchozím díle nechybí věcný rejstřík (str. 613 a násl.) ani seznamy použité literatury a vybraných zkratk právních předpisů (str. 646 a 647). Publikace je zpracována jako obsáhlá praktická výkladová pomůcka nejen pro soudce, advokáty a další představitele právnických profesí, ale také pro účastníky řízení.

Obsahově zdařilé dílo knihy I. a II. této nové komentářové generace zahrnuje právní stav předpisu k 1. 3. 2019.

✿ JUDr. MIROSLAV SEDLÁČEK, Ph.D.,
LL.M., odborný asistent na Katedře
občanského práva Právnické fakulty
Univerzity Karlovy

Jan Šafránek, Lola Laštovičková, Tomáš Podšubka, Lukáš Pěsna, Jiří Hlaváč:

Zákon o přeměnách obchodních společností a družstev. Praktický komentář

Wolters Kluwer ČR, Praha 2019, 624 stran, 1 299 Kč.

V edici *Praktické komentáře* vydává nakladatelství Wolters Kluwer komentář k zákonu o přeměnách obchodních společností a družstev. Jeho autory jsou zkušení odborníci, kteří se přeměnami dlouhou dobu zabývají a dovedou velmi přesně odhadnout potřeby aplikační praxe. Primárně si proto kladou za cíl pomáhat při řešení problémů, dávat prakticky použitelná řešení a doporučení a vyhýbat se pokud možno úvahám o problémech a nejasnostech. Tímto zaměřením rozšiřuje nová publikace nabídku edice o titul určitě velmi zajímavý a pro praxi nesporně užitečný.

Autoři soustředili svou pozornost na ta ustanovení zákona, která mají pro realizaci jakékoli přeměny zásadní význam, nevyhýbají se ovšem problémům, na něž mohou společníci a členové orgánů korporací zúčastněných na přeměně narazit. Velmi cenná je z tohoto hlediska přílohavá část, v níž čtenáři naleznou vzory projektů přeměn, oznámení pro *Obchodní věstník*, formulace návrhů na zápis přeměn do obchodního rejstříku i seznam listin, kterými je nutné návrh na zápis doložit. Autoři se též sna-

žili vysvětlit některé abstraktní konstrukce zákona o přeměnách na příkladech, které uvádějí v textu (str. 15, 197, 447). Lze jen litovat, že tyto snahy jsou sporadické, protože častější zařazení příkladů by mnohdy názorně ilustrovalo slovní výklad a poskytlo by čtenářům přesnější představu o tom, jak mají v dané situaci postupovat. V dalším vydání komentáře by autoři mohli uvážit např. zařazení příkladu výpočtu výměnného poměru – zásady pro kalkulaci výměnného poměru, které jsou uvedeny v komentáři k § 114 (str. 221), by se tím staly lépe pochopitelnými. Užitečné by mohly být i příklady, jak může být určen rozhodný den a jak se to promítá do postupu při přeměně i do časového plánu její realizace.

Při rozhodování o tom, zda přeměnu podstoupit, tvoří podstatnou část úvah analýzy ekonomické situace zúčastněných společností a důsledků, které lze po uskutečnění přeměny v hospodaření korporaci očekávat. I na tuto stránku přeměn publikace pamatuje a do textu jsou zařazeny **výklady týkající se účetních a znaleckých prvků přeměn.** Oproti tomu autoři sami v úvodním slovu upozorňují na to, že komentář nezohledňuje daňová hlediska přeměn, neboť podle názoru autorů je každá přeměna a každá korporace natolik unikátní, že by informace o daňových aspektech přeměn mohly poskytnout zkreslený pohled. I přes uvedené upozornění čtenář v textu daňové souvislosti nalezne, a může si tak učinit lepší představu, jaké poznatky konkrétně potřebuje a kam by se měl k jejich získání obrátit.

Orientace na praktické problémy rovněž neznamená, že se čtenáři nesetkají se základními informacemi o právní úpravě přeměn, jejich členění či ekonomických důvodech, které k rozhodnutí o přeměně vedly. V tomto ohledu nacházejí autoři publikace velmi vyvážený poměr informací obecně vysvětlujících (např. instruktivní komentář k § 10 až 13b nebo k obecné úpravě projektu přeměny) a zcela konkrétních, které se soustřeďují na realizaci jednotlivých postupových kroků přeměny (např. doporučení pro úpravu výměnného poměru u fúze společností s ručením omezeným nebo pro změny výše vkladů u těžce fúze).

Snaha neopakovat některé informace a soustředit je do logických celků se promítá i do systematiky komentáře, který

u některých ustanovení na vysvětlení rezignuje a odkazuje na souborný výklad koncentrovaný u jiného ustanovení. Tento postup, ačkoli je opodstatněný a logický, může v některých případech působit rušivě a pro čtenáře poněkud snižovat uživatelský komfort komentáře. Výhodou tohoto postupu však je, že text, který je takto koncentrován do jediné kapitoly, dovoluje učinit si komplexní představu o dané fázi přeměny, aniž by bylo nutné celkovou informaci skládat z dílčích úvah rozptýlených u jednotlivých ustanovení. Autoři tak úspěšně kombinují přednosti komentáře a výkladového textu, s nímž se běžně setkáváme např. u monografií (např. výklad o právu na dorovnání, právu na odkoupení podílu, o odpovědnosti za škodu či neplatnosti přeměny).

Zákon o přeměnách je věcně zaměřen jen na určitý výsek problematiky úpravy právnických osob – zánik právnické osoby bez likvidace s univerzálním právním nástupnictvím – a jeho osobní působnost se soustřeďuje na obchodní společnosti a družstva. I když by se mohlo zdát, že se v případě tohoto zákona setkáváme s komplexní právní úpravou, není tomu tak. Hned na začátku publikace, v komentáři k § 1, upozorňují autoři na nejdůležitější systematickou souvislost – úpravu přeměn právnických osob v občanském zákoníku, zmiňují dále zvláštní úpravy u speciálních podnikatelských činností (banky, pojišťovny, zajišťovny, subjekty kapitálového trhu) a informují též o zákonu o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob, neboť teprve zápisem do obchodního rejstříku mohou nastoupit účinky přeměny. I do dalších částí textu **autoři zařazují odkazy na návaznost zákona o přeměnách na další právní předpisy**, zejména zákon o obchodních korporacích, notářský řád, předpisy upravující účetnictví, audit nebo znaleckou činnost. Pokud by mohla vzniknout pochybnost o vztahu těchto zákonů k zákonu o přeměnách, poskytují i vysvětlení, která úprava se bude aplikovat a v čem se odlišuje postup při přeměnách od standardních postupů např. podle zákona o obchodních korporacích. I když omezený rozsah a účel komentáře nedovoluje postihnout všechna systematická spojení, nalezne čtenář odpovědi na nejčastější problémy, které ho při uskutečňování přeměny mohou v tomto směru potkat.

V úvodním slovu ke komentáři zmiňuje jeho autor, že nechce zatěžovat čtenáře popisem rozhodovací praxe soudů. Komentář skutečně neuvádí samostatné odkazy na judikaturu, její seznam nalezneme až v závěru komentáře. Autoři však zmiňují stanoviska judikatury průběžně v textu, zejména u těch otázek, u nichž existuje více názorů na aplikaci zákona, popř. tam, kde se soudní praxe opírá o problematická stanoviska (např. komentář k § 288a).

Soustředíme-li se na jednotlivé druhy přeměn, lze konstatovat, že **autoři věnují maximální pozornost nejčastějším druhům přeměn, a to fúzím a rozdělování obchodních korporací.** Právě v komentářích k části druhé a třetí zákona (nepomijím tím samozřejmě komentář k úvodním obecným ustanovením) leží těžiště publikace a čtenář zde může najít řadu praktických doporučení i odborných rad a stanovisek, s jejichž pomocí se lépe přeneseme přes právní i ekonomická úskalí příslušného druhu přeměny. Zejména pro tyto části platí úvodní slova o praktické použitelnosti a efektivitě. V těchto částech je nutné ocenit především návodné výklady o projektech přeměn, jejich schvalování, oceňování jmění společností s ručením omezeným a akciových společností, povinnostech znalců i speciálních otázkách, jako je např. změna výše základního kapitálu v souvislosti s přeměnou nebo výměna podílů.

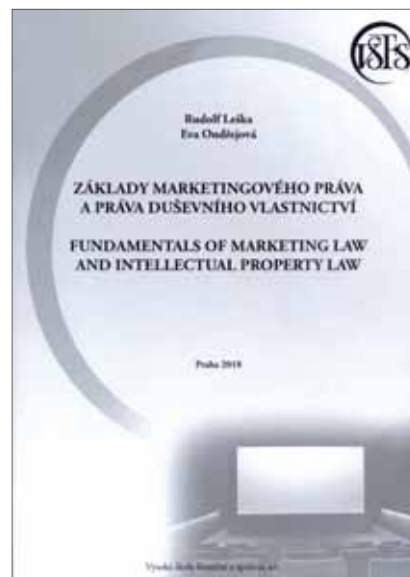
Zvídavý český čtenář může též hledat poučení o oblasti, s níž se běžně nesetkává, ale která se může jevit jako právně zajímavá, a to jsou **přeshraniční přeměny.** Autoři se jim v komentáři nevyhýbají, upozorňují ovšem na to, že jsou méně frekventované (statistická data o jejich počtu jsou uvedena na str. 123). Ve výkladu o této oblasti přeměn, která je sama o sobě velmi komplikovaná, protože se v ní propojují právní řády zahraničních a českých korporací, autoři v úvodním výkladu (str. 123-125) sice stručně, ale velmi přehledně podávají základní charakteristiku přeshraniční přeměny a upozorňují na její charakteristické rysy. Navazující výklady o jednotlivých druzích přeshraničních přeměn nejsou rozsáhlé a zvyrazňují odchylky od postupu při vnitrostátních přeměnách. Pokud však čtenář s ohledem na úpravu přemístění sídla obsaženou v občanském zákoníku (§ 138 až 143) hledá podrobnější informaci o přemístění sídla obchod-

ní korporace do České republiky nebo do zahraničí cestou přeshraniční změny právní formy, bude zklamán. Autoři se této problematice blíže nevěnují a poukazují na to, že jde o institut v praxi zcela nevyužívaný. Jeho zajímavá konstrukce, která může být chápána i jako reakce na judikaturu ESD (SD EU) ve věcech tzv. primárních přesídlení, zřejmě teprve čeká na svou budoucnost.

Přeshraniční fúze a zmínka o judikatuře ESD (SD EU) mohou vyvolat otázku, zda a jak je česká právní úprava přeměn jako taková ovlivněna prameny evropského práva. V textu publikace autoři tuto otázku neřeší, neboť je do značné míry teoretická a reakce na požadavky evropských směrnic se promítá do textu zákona legislativními zásahy. Autoři tedy vycházejí z dosaženého stupně harmonizace a evropskými směrnici se nezabývají. Jejich orientace na praktické otázky a postupy se promítá i do absence výkladu o zásadních rozhodnutích ESD (SD EU). V tomto směru čtenář poučení nenajde a bude muset hledat jiné zdroje. Dobrým vodítkem mu však může být závěrečný seznam literárních zdrojů.

V závěru každé recenze by čtenáři měli najít doporučení, komu především je recenzovaná publikace určena a v čem mu může být přínosem. **Publikaci lze doporučit všem, kteří hledají praktický pohled na svět přeměn obchodních korporací.** Na jejich předchozí profesionální průpravě příliš nezáleží, publikace je přístupná právníkům i odborníkům s ekonomickým vzděláním, podnikatelům, členům orgánů i společníkům obchodních korporací, kteří uvažují o možnosti přeměny nebo se v praktickém životě setkali s nutností ji realizovat. Lze ji doporučit i studentům právnických fakult, kteří svádějí obtížný zápas s textem zákona o přeměnách a chtěli by dospět k základním poznatkům a pochopení funkce této právní úpravy. Pro zkušené odborníky může publikace poskytnout především srovnávací pohled, popř. korekce vlastní praxe. Lze uzavřít, že publikace nesporně představuje další obohacení nepřilíš rozsáhlé komentářové literatury v dané oblasti a jako taková jistě přitáhne pozornost odborné veřejnosti.

✦ prof. JUDr. JARMILA POKORNÁ, CSc.,
Katedra obchodního práva Právnické
fakulty Masarykovy univerzity v Brně

Rudolf Leška, Eva Ondřejová:

Základy marketingového práva a práva duševního vlastnictví / Fundamentals of Marketing Law and Intellectual Property Law

Vysoká škola finanční a správní,
Praha 2018, 136 stran, 222 Kč.

Existují publikace, které se věnují marketingovému právu, i knížky orientované na duševní vlastnictví. Recenzované dílo prezentované nakladatelstvím Vysoké školy finanční a správní EDUCOpress se pak věnuje oběma těmito tématům. **Text je napsán česky a současně je publikován i v anglické verzi.** To považuji za velmi přínosné.

Autorský kolektiv tvoří JUDr. et Mgr. Rudolf Leška, Ph.D., LL.M., a JUDr. Eva Ondřejová, Ph.D., LL.M. Oba autoři působí jako advokáti a současně jako vysokoškolské učitelé. Z jejich aktivit alespoň ještě uvedme, že první z autorů vede českou pobočku společnosti *Association Littéraire et Artistique Internationale* a autorka uvedená posléze mj. získala zkušenosti při zastupování nejvýznamnějších vydavatelství domů a v britských médiích. Oba autoři průběžně časopisecky publikují.

Recenzovaná práce se postupně věnuje právu duševního vlastnictví, tj. právu autorskému a právům souvisejícím s právem

autorským, i průmyslovým právům. Dále se orientuje na mediální právo, tj. tiskové právo, regulaci televizního a rozhlasového vysílání, regulaci internetu, ochranu osobnosti a ochranu osobních údajů. Stranou pozornosti autorů nezůstala ani problematika nekalé soutěže a reklamní právo. Právo duševního vlastnictví a kapitoly nekalá soutěž a reklamní právo jsou z pera R. Lešky. Mediální právo je tvůrčím výstupem E. Ondřejové.

Metoda zpracování této tematiky je volena tak, aby bylo dílo vhodné i pro „neprávníky“ (studenty); lze ho však doporučit i pro právníky působící v advokátní praxi. Text neotevírá akademickou diskusi o sporných teoretických otázkách. Počítá ovšem s určitou znalostí teorie práva a občanského práva. Pedagogicky pracuje s tezí, že nejlépe je právo vykládat na konkrétních příkladech obchodní a právní praxe. Čtenáři jsou vedeni zejména k tomu, aby byli schopni identifikovat právní otázky a detekovat právní problémy v běžném obchodním styku při své práci, zejména v mediálních a reklamních agenturách a kreativním průmyslu, ale i v marketingových odděleních podniků či ve státní správě. Silně praktické zaměření a pedagogická východiska autorů též legitimizují absenci vědecké polemiky nad některými právními instituty – tam, kde teoretické problémy existují, autoři vhodně nabízejí řešení, která jsou v doktríně považována za nejpríjemnější.

Za nejprínosnější považují výklad tam, kde usiluje o propojení praktických a teoretických poznatků a o jejich aplikaci. Autoři vedou čtenáře ke kritickému čtení předkládaných faktů a ke schopnosti je aplikovat interdisciplinárně, tedy k tomu, aby mysleli „mimo krabici“ (*outside the box*) – viz kapitola ke strategickému obchodnímu plánování při využívání duševního vlastnictví, např. při vývoji nového produktu nebo služby od počátku až po uvedení na trh, a názorně poukázání na roli, jakou v tomto procesu hraje duševní vlastnictví (od autorského a designového práva přes patent až k ochranné známce a marketingu).

Část mediálně-právní, řečeno slovy autorů, zahrnuje právní regulaci všech základních „komunikačních kanálů“ od tisku, televize a rozhlasu, přes nová média a sociální sítě. Zejména se výklad zaměřuje na odpovědnost jednotlivých médií, ale i jednotlivých subjektů, které vystu-

pují v oblasti vytváření mediálního a reklamního obsahu.

V právu duševního vlastnictví je kladen důraz na právo autorské a na práva na označení. Jednotlivé instituty jsou podávány v plynulém výkladu doplňovaném praktickými příklady.

V nadepsané práci je právo duševního vlastnictví charakterizováno jako „podobor občanského práva“ upravující právní vztahy k některým nehmotným statkům (autoři vědomě upouštějí od akademické diskuse, zda lze právo duševního vlastnictví považovat za zvláštní právní odvětví, či ne). Kromě soukromoprávních otázek text zmiňuje též veřejnoprávní ochranu duševního vlastnictví právem trestním a správním.

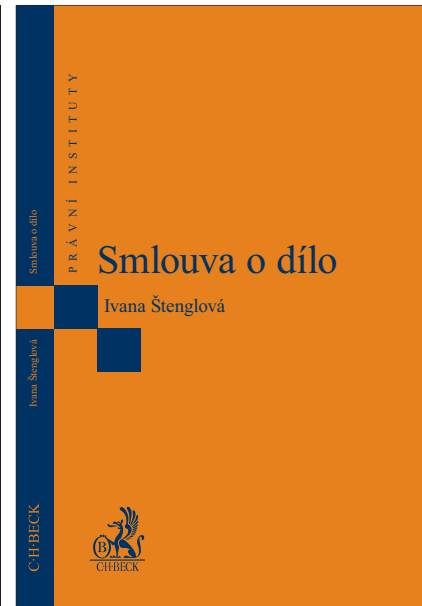
Právo duševního vlastnictví není přitom homogenní kategorií s jednotnými pravidly a principy, protože sem spadají předměty práv natolik různorodé, jako jsou např. autorské dílo, vynález, ochranná známka nebo obchodní tajemství. Jak autoři uvádějí: Všechny je spojuje prakticky jenom to, že jsou schopny existovat nezávisle na hmotné věci, jsou obvykle univerzálně reprodukovatelné a potenciálně všudypřítomné, tj. schopné současné nezávislé existence. Odtud také starší a tradiční výraz „práva k nehmotným statkům“.

Autoři pak připomínají, že práva duševního vlastnictví a práva k nehmotným statkům nejsou synonyma, protože pod práva k nehmotným statkům se obvykle také zařazují práva osobnostní, např. právo na vlastní podobiznu, jež nespádají pod práva duševního vlastnictví.

Ve svém výkladu navazují autoři na pedagogické dílo K. Knapa, J. Švestky i dalších autorů a jejich publikace (zaměřením především, ale nejenom, učebnice) se v tomto kontextu neztrácejí. Část podávaných textů byla již autory samostatně či v souboru s jinými texty publikována. Tyto literární prameny však autoři poctivě uvádějí a citují.

Závěrem mohu říci, že tuto publikaci lze oprávněně řadit mezi užitečná díla a že jistě doplní na trhu chybějící titul těchto oborů v anglickém i českém jazyce. I zde lze (tak jako u jiných zdařilých děl) oprávněně očekávat, že se tato práce dočká dalších a rozšířených vydání.

✦ prof. JUDr. KAREL MAREK, CSc., působí jako profesor na Vysoké škole finanční a správní v Praze

Ivana Štenglová:

Smlouva o dílo

C. H. Beck, Praha 2018, 296 stran, 590 Kč.

V listopadu loňského roku vydalo nakladatelství C. H. Beck publikaci s názvem *Smlouva o dílo*, jehož autorkou je Ivana Štenglová. Uzavírání smluv o dílo je v praxi velmi časté, proto lze jistě uvítat, že se autorka rozhodla tento institut ještě více přiblížit. Již v úvodu je vhodné poznamenat, že v průběhu celé publikace je zřejmé, že autorka čerpá ze své praxe, a často tak nepoukazuje pouze na úpravu uvedenou v zákoně č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (dále jen „o. z.“), ale hojně poukazuje také na úpravu smlouvy o dílo, která byla v obchodním zákoníku.

Celá publikace je fakticky rozdělena do tří celků. Část první je věnována historickému vývoji smlouvy o dílo, kde autorka přibližuje tento institut od doby římského práva až po 1. 1. 2014. Byť tato část publikace nebude pro praxi stěžejní, lze jistě shrnutí historického vývoje smlouvy o dílo uvítat. Pro správné porozumění určitému institutu se totiž dle mého názoru nelze vyhnout zkoumání jeho vývoje.

Druhá část publikace je nejrozsáhlejší a věnuje se účinné právní úpravě smlouvy o dílo. Kladně lze jistě hodnotit to, že je rozčleněna do sedmnácti kapitol, které jsou dále členěny ještě na podkapitoly.

ly, což činí tuto část velice přehlednou. Pokud by se čtenář chtěl k této publikaci v budoucnu vracet kvůli řešení nějakého konkrétního problému, domnívám se, že po nahlédnutí do obsahu bude schopen rychle určit kapitolu, resp. podkapitolu, kde by se mohla nacházet odpověď na otázku, kterou hledá.

Co se týče systematiky této části publikace, jednotlivé kapitoly na sebe, až na výjimky, logicky navazují. Touto výjimkou míním podkapitolu věnovanou právu stavby. Sama autorka tuto podkapitolu nazývá „Exkurz Právo stavby“ a řadí ji hned za podkapitolu o obecné úpravě nabytí vlastnického práva ke stavbě. Byť se jedná o pouhý exkurz do práva stavby, mám dojem, že pojednání o tomto institutu občanského práva je do textu zařazeno příliš násilně. Celá publikace je věnována pouze smlouvě o dílo, není proto důvod, proč by zde měla být uvedena i pasáž věnovaná právu stavby. Pokud je zde přesto zmíněno právo stavby, bylo by vhodnější zařadit toto pojednání spíše do kapitoly č. 16, která se věnuje stavbě jako předmětu díla. Domnívám se, že toto zařazení by bylo logičtější a lépe by zde mohlo být např. poukázáno na to, proč je v některých případech vhodnější rozhodnout se pro zřízení práva stavby a jindy zase vybudovat stavbu na základě smlouvy o dílo.

Poslední část publikace je věnovaná judikatuře. Autorka výjimečně k danému rozhodnutí Nejvyššího soudu („dále jen „NS““) uvádí malou poznámku, např. v případech, kdy se jedná o rozhodnutí NS vydané za účinnosti předešlé právní úpravy, upřesňuje, že za nové úpravy není situace shodná, např. že podle o. z. již není vyžadováno, aby předmětem díla byl hmotný výsledek. Veškerá judikatura je zde opět velmi přehledně uvedena. Část věnovaná judikatuře je rozdělena na 20 menších částí, aby čtenář opět mohl rychle nalézt tu oblast smlouvy o dílo, která jej zajímá, např. doba plnění, vady plnění atp., a mohl se seznámit s předmětnou judikaturou. Veškerá judikatura je zde prezentována tak, že je vždy nejprve zmíněna právní věta, poté označeno rozhodnutí a dále uvedena relevantní pasáž z odůvodnění, což lze vnímat pozitivně, neboť čtenář již po přečtení právní věty zjistí, zda je pro něj uvedené rozhodnutí NS relevantní, či nikoliv.

Kladně se lze vyjádřit také ke stylu, jakým je publikace napsána. Tím, že je celá práce rozdělena do kapitol a podkapitol, které jsou věnovány jednotlivým dílčím aspektům smlouvy, snaží se autorka vyjadřovat velice jasně, přesně a neutiká od problémů. Publikace je proto psána jednoduchým a čtivým stylem.

Byť historický vývoj smlouvy o dílo může být jistě přínosný, domnívám se, že v praxi čtenáři nejvíce ocení především část publikace věnovanou účinné právní úpravě smlouvy o dílo a dále část věnovanou judikatuře. Co lze v části věnované účinné právní úpravě hodnotit velice kladně, je to, že v každé kapitole této části, kde se na určitou otázku objevují odlišné názory, autorka uvádí oba tyto odlišné názory, příp. více odlišných názorů, a na závěr vždy sama sděluje, se kterým z těchto názorů souhlasí, a především také zdůvodňuje, proč se přiklání zrovna k němu. Vzhledem k tomu, že autorka zdůvodňuje, proč s tím kterým názorem souhlasí, má čtenář možnost zamyslet se nad důvody uváděnými autorkou a lépe se potom může rozhodovat, zda bude souhlasit s ní, nebo zda její argumenty bude považovat za liché a bude zastávat spíše opačný přístup k danému problému.

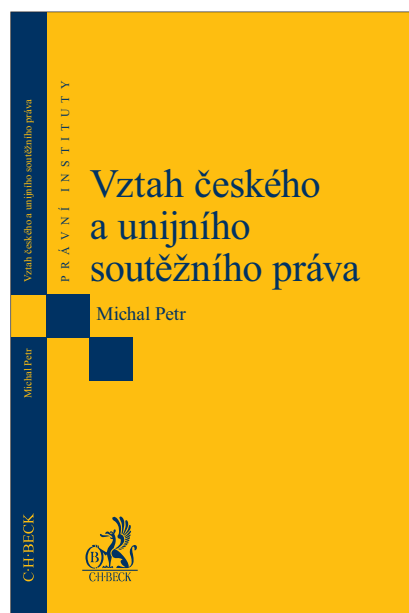
Poměrně pravidelně autorka také srovnává účinnou právní úpravu s právní úpravou obsaženou v obchodním zákoníku a v občanském zákoníku, které byly účinné do 31. 12. 2013. I tuto skutečnost vnímám velmi pozitivně, neboť v některých případech tím autorka poukazuje na to, že právní úprava smlouvy o dílo se v některých aspektech nezměnila, v jiných případech však odkazuje právě na odlišnosti předešlé a aktuální právní úpravy, a jindy lze z tohoto porovnání vyčíst genezi účinného ustanovení.

Pokud jde o obsahovou úroveň části věnované judikatuře, autorka vybírá ke každé dílčí otázce věnované smlouvě o dílo vždy určitý počet rozhodnutí NS, která jsou určitým způsobem zásadní. Čtenář jistě ocení, že jednotlivá rozhodnutí jsou zkrácena tak, že je zde vždy v úvodu vymezena právní věta a následuje odůvodnění rozhodnutí, které je však zkráceno na minimum, aby čtenář nebyl zbytečně zahlcen informacemi, které nebyly pro rozhodnutí nejdůležitější, ale zároveň aby vyplynulo, proč NS rozhodl tak, jak rozhodl.

Domnívám se, že publikace přináší velice zdařilé přiblížení smlouvy o dílo. Informace jsou čtenářům podávány přehledně, jasně a stručně, bez zbytečného uhýbání k obecným informacím. Velmi dobré jsou skutečně časté citace jednotlivých rozdílných názorů na dílčí problémy, přičemž autorka se vždy vyjadřuje k tomu, se kterým z uvedených názorů sympatizuje a proč. Z těchto důvodů a také z častého upozorňování na účinnou a předchozí právní úpravu je zřejmé, že autorka se tématu dlouhodobě věnuje a i řešení složitých otázek je schopna podat srozumitelně, díky čemuž je možné publikaci doporučit jak studentům právnických fakult, tak praktikujícím právníkům.

✿ Mgr. TEREZA MALIŠOVÁ,

interní doktorandka na Katedře soukromého práva a civilního procesu Právnické fakulty UP v Olomouci

Michal Petr:

Vztah českého a unijního soutěžního práva

C. H. Beck, Praha 2018, 253 stran, 390 Kč.

V nakladatelství C. H. Beck vyšla na konci loňského roku pozoruhodná publikace Michala Petra, jednoho z mála českých odborníků na soutěžní prá-

vo, nazvaná *Vztah českého a unijního soutěžního práva*. Předmětem díla jsou vnitrostátní a unijní právní předpisy soutěžního práva, které do jisté míry upravují tutéž problematiku a v mnoha případech dochází k jejich souběžné aplikaci.

Komu je publikace určena? Rozhodně ne novicům soutěžního práva. Pokud čtenář nebude mít o kartelových dohodách a zneužívání dominantního postavení vyšší než všeobecné povědomí, pak si z Petrovy publikace přiliš dobrého neodnese. Čte-li tuto recenzi praktik, který by si rád do svého repertoáru přidal i nesmírně zajímavé odvětví soutěžního práva, měl by zprvu sáhnout po některé ze základních učebnic¹ či komentářů k zákonu o ochraně hospodářské soutěže.² V tomto ohledu však vůbec nijak nekritizují, neboť publikace byla původně koncipována jako habilitační spis, tedy akademické dílo s těmi nejvyššími ambicemi, které se Petrovi, dle mého názoru, podařilo naplnit.

Publikace je členěna do dvou relativně samostatných částí. První z nich, čítající pět kapitol, obsahuje zdařilou komparativní analýzu institutů soutěžního práva, a to z pohledu vnitrostátního a unijního práva. Druhá část, dále členěná do dvou kapitol, je promyšlenou kritikou paralelní aplikace vnitrostátního a unijního soutěžního práva v rámci téhož správního řízení, což v praxi není jev nikterak neobvyklý, a vedení paralelních řízení o tomtéž protisoutěžním jednání.

Vzhledem k širokému záběru publikace považují za vhodné alespoň nastínit obsah jednotlivých kapitol. První kapitola je věnována formálním pramenům soutěžního práva, vč. jejich vývoje a rozsahu působnosti. Další dvě kapitoly se pak z komparativního pohledu zabývají základními pojmy a principy soutěžního práva, jmenovitě otázkou deliktů odpovědnosti, dlouhotrvajícími delikty, promlčením a též problematikou adresátů jeho no-

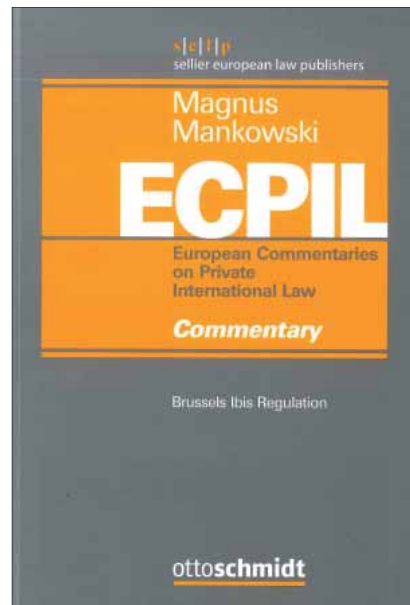
rem. Ve čtvrté a páté kapitole Petr zkoumal, zda z pohledu vnitrostátního a unijního soutěžního práva existují významnější rozdíly v chápání konceptu dohod narušujících soutěž a zneužívání dominantního postavení. Poslední dvě kapitoly recenzované publikace již nejsou koncipovány jako komparace dvou právních režimů, nýbrž jsou Petrovým příspěvkem do velmi aktuální diskuse k otázce paralelní aplikace vnitrostátního a unijního práva, resp. k méně diskutované problematice paralelně vedených řízení.

O každé z kapitol platí, a to oceňuji obzvláště, že vychází ze solidního zdrojového substrátu. Petr odkazuje na celou řadu rozhodnutí Úřadu pro ochranu hospodářské soutěže a Evropské komise, jakožto orgánů zodpovědných za veřejnoprávní vymáhání soutěžního práva na území České republiky, a též na množství související judikatury Soudního dvora Evropské unie a vnitrostátních soudů. Na publikaci se v tomto ohledu pozitivně projevila skutečnost, že Petr v minulosti dlouhá léta působil na Úřadu pro ochranu hospodářské soutěže, a měl tedy značný podíl na formování jeho rozhodovací činnosti.

Nabýváte-li snad ze shora provedeného popisu dojmu, že recenzovaná publikace je ryze akademickým titulem, který je pro advokátní praxi neužitečný, dovoluji si vás vyvést z omylu. Petrovo dílo není tím, po čem byste měli sáhnout v situaci, kdy se s problematikou soutěžního práva setkáte poprvé v životě. Může však být velmi užitečným pomocníkem při zastupování klientů, které Úřad pro ochranu hospodářské soutěže začne prošetřovat v souvislosti s možným porušením zákona o ochraně hospodářské soutěže a spolu s tím příslušných ustanovení Smlouvy o fungování Evropské unie. Troufám si tvrdit, že v žádné jiné české publikaci nebudete detailnější popis rozdílů mezi oběma souběžně aplikovatelnými právními režimy, které byste při případné obhajobě klienta měli zohlednit.

✿ Mgr. VLADISLAV BERNARD,

doktorand na Katedře ústavního práva a politikologie Právnické fakulty Masarykovy univerzity v Brně a advokátní koncipient v AK Havel & Partners

Ulrich Magnus, Peter Mankowski (eds.):

Brussels Ibis Regulation. Commentary

Otto Schmidt, Kolín nad Rýnem 2016, 1 200 stran, 279 eur.

Recenzovaná publikace představuje nejvýznamnější komentář nejdůležitějšího procesního unijního nařízení, tedy nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1215/2012 o soudní příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech, a to v přepracovaném znění. Úprava těchto vztahů má dlouhou tradici. Již v roce 1968 uzavřely členské státy EHS tzv. Bruselskou úmluvu o příslušnosti a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech, která posléze byla mezi členskými státy nahrazena nařízením č. 44/2001. Toto nařízení pak bylo nahrazeno nařízením č. 1215/2012 stejného označení, které bylo následně novelizováno nařízením č. 2015/281. Původní Bruselská úmluva byla tak vtělena nejprve do nařízení Brusel I, které se ve svém přepracovaném znění z roku 2015 označuje jako Brusel Ibis anebo v České republice a některých dalších členských státech také jako Brusel Ia.

Významu tohoto procesního aktu odpovídá i koncept recenzovaného kome-

1 Např., M. Petr: Zakázané dohody a zneužívání dominantního postavení v ČR, C. H. Beck, Praha 2010, 640 stran.

2 Např. J. Kindl, J. Munková: Zákon o ochraně hospodářské soutěže, Komentář, 3. vydání, C. H. Beck, Praha 2016, 864 stran; nebo D. Raus, A. Oršulová: Zákon o ochraně hospodářské soutěže, Komentář, Wolters Kluwer, Praha 2014, 680 stran.

táře. Zaslouženě, neboť komentované nařízení je postaveno na osvědčené, více než padesátileté koncepci. Obsahuje dokonce velmi obdobné znění jednotlivých pravidel, jako tomu bylo u jeho předchůdce z roku 1968. Právě díky dlouhodobé praxi jsou tato pravidla jakousi páteří evropského mezinárodního civilního procesu a současně i určitým předobrazem dalších, nejen velmi podstatných úprav, jako např. nařízení č. 1346/2000 o úpadkovém řízení, ale i dílčích, či dokonce jen technických (byť důležitých) procesních evropských nařízení a dalších opatření (viz např. rozhodnutí Rady o zřízení Evropské soudní sítě pro občanské a obchodní věci).

Komentář se řadí mezi takřikající velké komentáře, zejména svým rozsahem, uvážíme-li, že pouhým 81 článkům nařízení je věnováno přes 1 100 stran.

Komentovaná publikace má však i svého vlastního předchůdce, neboť je druhým vydáním stejně označeného komentáře vynikajících autorů a osvědčených organizátorů kolektivních děl: Ulricha Magnuse, emeritního profesora Hamburské univerzity, a Petera Mankowského, profesora Hamburské univerzity a jednoho z nejpilnějších autorů v oblasti mezinárodního procesu. Již pro první vydání z roku 2007 (tehdy Brusel I) se podařilo vydavatelům najít tým vynikajících expertů. Autorský kolektiv posuzovaného díla se v podstatě nezměnil. Tvoří jej 21 akademiků z 11 evropských univerzit se sídlem ve Spojeném království (P. Rogerson, R. Fentiman a L. Merrett z univerzity v Cambridge a I. Rueda z univerzity v Sheffieldu), ve Španělsku (A.-L. Calvo Caravaca, J. Carrascosa Gonzáles, C. Esplugues Mota a G. Palao Moreno z univerzit v Madridu, Valencii a Murcii), v Lucembursku (G. Cuniberti z univerzity v Lucemburku), v Belgii (S. Francq, P. Wautelet a M. Pertegás Sender z univerzit v Lovani, Lutychu a Antverpách), v Rakousku (T. Garber z univerzity ve Štýrském Hradci), v Portugalsku (L. de Lima Pinheiro z univerzity v Lisabonu), ve Švýcarsku (H. Heiss z univerzity v Curychu), v Nizozemsku (X. Kramer a P. Vlas z univerzit v Rotterdamu a Amsterdamu), v Itálii (I. Queirola z univerzity v Janově), v Dánsku (P. A. Nielsen z univerzity v Kodani) a ve Francii (H. Muir Watt z univerzity Sciences Po z Paříže).

Oproti prvnímu vydání byli tedy vystřídáni veteráni, jako byli prof. Kerameus, prof. Polson a prof. Vékás. Úžasný tým, zvážíme-li ještě, že jeden z autorů je soudcem Nejvyššího soudu, další autorka je bývalou sekretářkou Konference pro mezinárodní právo soukromé v Haagu a jiní dva autoři jsou bývalými soudci vyšších soudů ve svých domovských státech.

Komentář má klasickou „středoevropskou“ strukturu, **vlastnímu komentování předchází seznam základních děl a dalších pramenů, jakými jsou např. zprávy Evropské komise, návrhy jednotlivých změn nařízení, expertní posudky apod.** Následuje **velmi užitečný přehled všech relevantních rozhodnutí Soudního dvora Evropské unie a podrobný rejstřík.** Každá kapitola komentovaného nařízení je uvozena pasáží, jež má za úkol vysvětlit základní koncepci, hlavní pojmy a vývoj předpisu a jeho judikatury. Za každým textem následuje seznam knižních a článkových publikací vztahujících se k danému předpisu a podrobná struktura komentářového výkladu. Navíc je za preambuli umístěn podrobný úvod vysvětlující smysl nařízení, analyzující podrobně vývoj celého předpisu, vymezující ustanovení o působnosti a interpretaci nařízení.

Pozornost v této pasáži, jejímž autorem je Ulrich Magnus, zasluží zejména analýza interpretačních pravidel. Autor zde rozlišuje celkem pět základních interpretačních přístupů a konečně vytyčuje pravidla pro výklad v souladu s unijním právem a základními právy, a to i s ohledem na judikaturu Evropského soudu pro lidská práva. Lví podíl na kvalitě komentáře má i druhý vydavatel, Peter Mankowski. Je autorem nejrozsáhlejších partií výkladu, jež se vztahují především k páteřnímu ust. čl. 7, který sám obsahuje celkem 10 dílčích ustanovení, a proto také výklad k tomuto článku je obsažen na celkem neuvěřitelných 248 stranách. Jde snad o nejpodrobnější výklad jednotlivého procesního ustanovení. Vzdor délce jde o text velmi dobře srozumitelný; čtenář neztrácí souvislosti a nepřestává vnímat tok autorových myšlenek. Stejně tak pečlivě komentuje tento autor společně s P. A. Nielsenem další zásadní ustanovení obsažené v čl. 17-19 (celkem 117 stran).

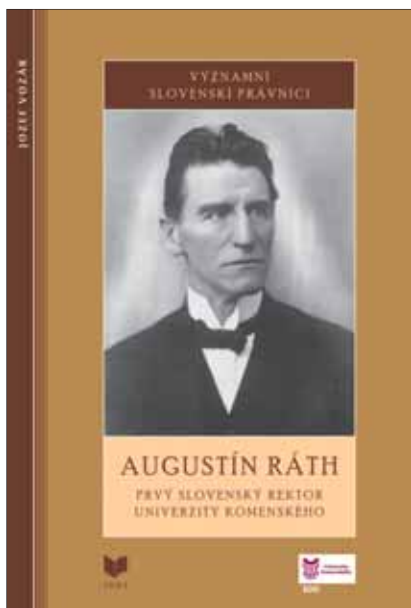
Pozornost si však zasluhují i komentá-

ře k dalším klíčovým ustanovením, jež se týkají litispence, jejichž autorem je cambridgeský profesor L. Fentiman. Tomu lze však vytknout, že novému ust. čl. 34 (viz novelizace z roku 2015) nevěnoval větší pozornost, např. tak, jak to činí S. Leible v komentáři vydaném T. Rauscherem (viz *Europäisches Zivilprozess- und Kollisionsrecht*, 4. vyd. 2016). Zásadní význam má i vysvětlující komentování z pera profesorky Francq o odepření uznání cizího rozhodnutí (čl. 45) a o odepření výkonu (čl. 46, 47). Pochvalu si zaslouží i profesori Calvo Caravaca a Carrascosa Gonzáles (za komentování čl. 26), profesor Vlas, který je autorem komentáře k čl. 4-6 a 62 a 63. Velmi důkladný je i komentář L. de Lima Pinheira (čl. 24). Tito autoři si zasluhují obdiv proto, že jsou schopni zohlednit prameny pocházející ze všech základních jazyků Evropské unie, a reflektovat tak nejen rozhodnutí národních soudů, ale i časopiseckou literaturu.

Tento rozměr nejsou bohužel schopni naplnit především britští autoři, kteří vycházejí jenom z pramenů v angličtině. Slabou stránkou publikace je výkon Helmuta Heisse a Patricka Wauteleta. První z nich jako odborník na pojišťovací právo komentuje procesní ustanovení vztahující se k této materii (čl. 10-16) na pouhých třiceti stránkách, které jsou navíc označeny pouze jako úvod. Zřejmě proto, že jejich text je tak „úsporný“. Ani komentář profesora Wauteleta k základním pojmům uznávání cizích rozhodnutí není dostatečně kvalitní, neboť mu chybí jakákoliv hlubší analýza. Proto také komentář ke třem základním ustanovením (čl. 36-38) čítá pouhých 45 stran, zatímco prof. Francq komentuje odepření uznání na devadesáti stránkách. Určitou nevýhodou je též okolnost, že jednotlivé komentáře nejsou dostatečně propojeny. Sotvakde čtenář najde poukaz na komentář obdobných ustanovení jiného autora.

I přes tyto nedostatky jde, jinak řečeno, o nejdůležitější a nejlepší dílo v anglickém jazyce, které zatím bylo k nařízení Brusel I vydáno.

✿ prof. JUDr. LUBOŠ TICHÝ, CSc.,
advokát a vedoucí Centra právní
komparatistiky PF UK v Praze

Jozef Vozár:

Augustín Ráth – první slovenský rektor Univerzity Komenského

VEDA, vydavateľstvo SAV,
Bratislava 2018, 240 stran,
14,32 eur.

Bylo-li v třetím čísle loňského Bulletinu advokacie v rámci recenze monografie slovenského komercialisty a právního historika Jozefa Vozára o Vladimíru Fajnorovi napsáno, že „vzhľadom k tomu, že autor v Ústavu štátu a práva SAV, jehož je rediteľom, založil edici Významní slovenskí právníci, lze se jen těšit na pokračování“, pak v první řadě lze vyzdvihnout, že čekání na další monografii z této řady nebylo dlouhé. Nelze přitom přehlédnout nezměrnou píli autora, při vědomí „viac ako trojročného archívneho výskumu na Slovensku, v Česku, Srbsku a excerpo-

vania stoviek dobových novín a časopisov“, jak sám poznamenává.

Tentokrát si recenzovaná monografie však i v dalších směrech zaslouží stejnou chválu, jaké se dostalo biografii Vladimíra Fajnora. Dva životní osudy slovenských právníků konce 19. a první poloviny 20. století zasazené do kontextu doby navíc již alespoň částečně umožňují čtenáři učinit si závěry o osobnostech slovenských advokátů těchto časů. V mnoha směrech jsou navíc jejich životy jako „přes kopírák“.

Právníků, kteří na Slovensku v uvedené době praktikovali jako advokáti převážně pro slovenskou klientelu, advokátů s národním cítěním nebylo v době Rakouska-Uherska mnoho. Ostatně justice a veřejná správa zůstaly pro slovenské právníky tou dobou uzavřené.

První Československá republika osudy těchto původních advokátů významně změnila. Většina z nich byla přímo vtažena do veřejného života, do úřadů a justice nového státu.

Dalším společným rysem v životě těchto osobností je pak působení na akademické půdě. V tomto směru vynikl právě Augustín Ráth (1873-1942) jako první slovenský rektor Univerzity Komenského v Bratislavě.

V neposlední řadě pak musíme zmínit nevděk a perzekuci ze strany komunistického režimu vůči potomkům těchto budovatelů společného státu.

Augustín Ráth byl rovněž všestranně zaměřeným a hluboce vzdělaným reprezentantem slovenské inteligence. Plastičnost jeho zájmů dokumentuje např. skutečnost, že při studiích na budapeštské univerzitě se věnoval i právním systémům orientálních kultur, turecké, perské a indické.

Před první světovou válkou byl Ráth advokátem, žurnalistou, vydavatelem no-

vin. Působil postupně v Martině, Myjavě, Ružomberoku, Námestově a Bratislavě, byl aktivní i v oblasti peněžnictví, započal rozvíjet slovenskou právní vědu a na poli politickém kandidoval do uherského sněmu. Lze doplnit, že v tomto období byl i příspěvatelem základní řady Ottova slovníku naučného.

Zajímavou životní etapou bylo Ráthovo působení v Srbsku po 1. světové válce. Působil tu na Ministerstvu spravedlnosti ve Vojvodině a v Bělehradu.

Po návratu do Československa se Augustín Ráth podílel na unifikačních pracích, byl však i předsedou Učené Šafaříkovy společnosti.

Na poli univerzitním se Augustín Ráth v roce 1920 habilitoval na Karlově univerzitě, v roce 1921 jej prezident Masaryk jmenoval univerzitním profesorem. Nelze přehlédnout, že habilitace se Ráthovi nabízela již v Budapešti, odmítl ji však z národnostních důvodů.

Monografie pak podrobně přibližuje Ráthovo působení na Univerzitě Komenského i jeho další související aktivity.

Bylo-li minule řečeno, že „recenzovanou monografií přitom Jozef Vozár nasadil, vysokou laťku“, lze dodat, že i tentokrát ji autor udržel. Zdálo se, že Vladimír Fajnor byl jeho obdivovaným oblíbencem, nicméně totéž se nyní dá říci i o Augustínu Ráthovi. Přiblížení obou osobností je vysoce objektivní a lze si jen přát, aby osudy těchto velikánů slovenského právnictví zůstaly příkladem i pro současné generace slovenských a českých právníků.

Poněkud zvědavou otázkou pak zůstává, zda dalším na řadě bude Emil Stodola či Adolf Zátarecký. Lze se jen těšit...

✿ JUDr. PhDr. STANISLAV BALÍK, Ph.D.,
emeritní ústavní soudce, právní historik
a advokát v Praze

Výživné má platit rodič, ne stát

Nic nerozčeří stojaté vody rodinného práva tolik jako debata o výživném. V horkých červených dnech se o něm opět začalo hovořit v souvislosti s legislativním návrhem, který do připomínkového řízení rozeslalo Ministerstvo práce a sociálních věcí. Nese název zákon o zálohovaném výživném.

Nápad, že by stát za neplatíče hradil výživné, se pravidelně objevuje v hlavách politiků a současná vláda jej má v programovém prohlášení. Politici, kteří věc podporují, se vždy ohánějí statistikami neziskových organizací a úda-
ji exekutorů o výši částek vymáhaného výživného. Realita však katastrofickým předpovědím neodpovídá. Časopis Rodinné listy v minulosti inicioval plošný výzkum zaměřený na ochotu povinných platit výživné. Z něj vyplynulo, že počet neplatců klesá a případů, v nichž se nepodaří přisouzené výživné vymoci ani exekučně, je výrazně méně (7 %).

Trocha historie

Nic nového pod sluncem – i jinde se bohaté a populistické vlády o podobný projekt pokusily. V letech 1948-1952 platil u nás zákon č. 57/1948 Sb., o zálohování výživného dětem, který vyžadoval pravomocný rozsudek, tříměsíční neplacení, výdělkovou nezpůsobilost povinné osoby či jiné potíže s vymáháním. Vyplacené částky navýšené o desetiprocentní penále vymáhal od neplatců stát. Podobnou praxi na pár měsíců zkusilo v roce 2002 i Slovensko, které však zákon brzy zrušilo pro – světe, div se – obtíže s financováním. Ani slovenský neplatčik na své nečinnosti nevydělal – státu musel odvést 125 %. Česko bylo nejbližší jeho zavedení v roce 2005, kdy sněmovní tisk č. 964 o náhradním výživném prošel parlamentní procedurou, těsně před koncem funkčního období sněmovny jej však odmítl podepsat prezident Klaus.

Argumentů ve prospěch návrhu stejně jako pohledů opačných se dá najít celá řada, jak už to my, lidé, umíme, chceme-li něco podpořit, nebo něčemu uškodit. Kritik utrousí, že jde o nápad nevyhovný, pro rodiče demotivující a jako stvořený ke zneužívání, před nímž není žádný systém zcela imunní. Op-

timista dodá, že neplatících rodičů je stejně celkem zanedbatelné množství. Možná by šlo vymyslet nástroje, jež by nízké číslo ještě snížily – vedle penále či úroků z prodlení se nabízí veřejný seznam neplatců; to by se ovšem musel Úřad pro ochranu osobních údajů moudře tvářit, že se ho to netýká. Co třeba zveřejňovat seznamy prokázaných neplatců, zavést záznam v centrálních registrech či omezení služeb, jež poskytuje stát jednotlivci (prodlužování řidičských a zbrojních průkazů, vydávání stavebních rozhodnutí)? A možná se všechna opatření stejně minou účinkem, plníme-li neplatci výživného věznic.

Racio bez argumentace, populismus vítězí

Přesto se přibližně co dva roky objeví na stole návrh, na první pohled představovaný jako bohubilý záměr, proti němuž protestuje jen naprostý asociál. Ten předposlední z roku 2016 koncipoval novou sociální dávku do výše 2 400 Kč, která se započítávala do všech příjmů rodiny a nepočítala se zpětným vymáháním. Nový návrh je ovšem koncipovaný už trochu jinak, mnohem rozsáhleji než jeho předchůdci.

Podmínkou pro výplatu výživného ze strany státu má být pravomocné soudní rozhodnutí nebo dohoda rodičů se souhlasem k přímé vykonatelnosti, dluh na výživném za dobu nejméně dva měsíce, neúčelná exekuce nebo výkon rozhodnutí (resp. minimálně zahájení některého z řízení) a nezaopatřené dítě, které řádně navštěvuje školní nebo předškolní zařízení. Právo na výplatu bude mít oprávněný rodič jen v případě, že příjem rodiny nebude vyšší než průměrná měsíční mzda (dnes činí její medián 29 247 Kč). Výplaty dávek budou mít na starosti krajské pobočky Úřadu práce a horní hranice dávek je omezena podílem průměrné měsíční mzdy v národním hospodářství v závislosti na věku dítěte (od 15 % u nejmenších dětí až do 25 % u dospělých dětí). Zálohované výživné se poskytne nejpozději do měsíce následujícího po podání žádosti. Návrh vzbuzuje nejen faktické, ale i právní pochybnosti. Případné přeplatky je příjemce povinen vrátit, navzdory obecné právní normě – občanskému zákoníku, podle něhož se spotřebované výživné nevrací.

Pokud stát vyplatí oprávněnému zálohované výživné (důvodová zpráva odhaduje počet žádostí na 24 000), přejde na něj právo vymáhat dluh od neplatíče, což budou mít na starosti noví zaměstnanci Úřadu práce spolu s povinností podat podnět policii k zahájení trestního stíhání, bude-li rodič po dobu delší než čtyři měsíce v prodlení s placením. Návratnost ná-

kladů do státního rozpočtu však bude minimální. Důvodová zpráva ji odhaduje maximálně na 10 %.

Unie rodinných advokátů dlouhodobě brojí proti tomuto nápadu. Považuje ho za nesystémové řešení, které zavádí jen zvláštní sociální dávku, odnímá osobní odpovědnost z povinných, naopak přenáší jejich výživovací povinnost na stát, resp. na daňové poplatníky, oslabuje osobní odpovědnost a svádí ke zneužívání a obcházení. Co když se rodiče fiktivně dohodnou na vysokém výživném jen proto, aby dosáhli na výplatu? Co když se rodič s dítětem přestěhuje a na novém místě znovu požádá? Jsou vůbec jednotlivé pobočky Úřadu práce provázané a dokáží si tak rychle předat informace? Unie se obává, že vymáhání dlužného výživného po neplátcích se posléze ukáže nejen neefektivní. Přijetí návrhu a jeho následná realizace zatíží stát, resp. daňové poplatníky, dalšími výdaji na personál, neúčelné exekuční řízení a náklady exekutora.

I když se nenaplní katastrofické prognózy a obavy ze zneužívání, jde o návrh fakticky zbytečný. Vyjímám totiž z důvodové zprávy k návrhu paragrafového znění následující pasáž: „I přesto, že v současnosti u nás není právně zakotven žádný nástroj obdobný institutu zálohovaného výživného, nezůstávají rodiny s dětmi, které se dostávají do nepříznivé finanční situace z důvodu nehrzení výživného druhým z rodičů, zcela bez pomoci státu. Tyto rodiny jsou, stejně jako všechny ostatní rodiny v ČR, kryty také dávkami státní sociální podpory, kdy mohou

pobírat rodičovský příspěvek, dále pak přídavek na dítě a příspěvek na bydlení. Rovněž pro účely dávek státní sociální podpory se jako příjem započítává pouze výživné, které bylo skutečně vyplaceno. Neplacení výživného se tedy tímto projeví v získání nároku a vyšší výši těchto dávek.“ Proč tedy přijímat nový zákon?

Horší než finanční výdaje a rezignace na osobní odpovědnost je signál, který občanům posílá stát. Je ze stejného zdroje jako zakázané potraviny, energetické štítky, reflexivní proužky na rukávech, zákaz tajemství mezi manžely a povinnost rodičů zeptat se dítěte na jeho názor. Kdysi bylo dění v rodině intimní záležitostí – ne nadarmo patřovalo do výsostných soukromoprávních vod. Kam až bude postupovat ingerence státu? Pod praporem ochrany – nejprve dítěte, pak matek a otců a posléze rodinného štěstí přebírá odpovědnost za jiné, a místo aby je učil samostatnosti a odpovědnosti (za výběr partnera, za počet dětí, za vlastní život a dobré vztahy s rodinnými příslušníky a lidmi vůbec), tvrdí, že máme jen práva, a žádné povinnosti. Copak my, lidé přizpůsobiví – my se v tom naučíme chodit. Kdo na to doplatí, bude společnost, stát a zejména rodina. Tváří v tvář civilizačnímu ohrožení, jež se k nám zvolna přibližuje, je přece třeba ji bránit, nikoliv rozrušovat.

Další články, stanoviska a informace o Unii rodinných advokátů a seznam členů najdete na www.uracr.cz.

✿ JUDr. DANIELA KOVÁŘOVÁ, prezidentka Unie rodinných advokátů

Z kárné praxe

Je kárným proviněním, jestliže advokát neinformuje klienta o výzvě k přihlášení pohledávky do insolvenčního řízení a sám jeho pohledávku nepřihlásí.

Kárný příkaz kárného senátu kárné komise ČAK ze dne 8. 3. 2019, sp. zn. K 76/2018

Kárně obviněný Mgr. Ing. P. B., advokát, se **dopustil kárného provinění**

tím, že

poté, co dne 26. 5. 2017 uzavřel s B. C. smlouvu o poskytování právních služeb, jejímž předmětem bylo zastupování B. C. v insolvenčním řízení proti E. D. vedeném u krajského soudu, pro B. C. se stal nedostupným, nekomunikoval s ním, nereagoval na jeho e-mail a nepřijímal jeho telefony, přičemž poté, co usnesením krajského soudu ze dne 31. 10. 2017, kterým mimo jiné byl ve výroku I. zjištěn úpadek dlužníka E. D. a ve výroku VI. byli věřitelé dlužníka vyzváni k přihlášení svých pohledávek ve lhůtě dvou měsíců ode dne zveřejnění tohoto usnesení v insolvenčním rejstříku, B. C. neinformoval o stavu jeho věci, přičemž jeho pohledávku za dlužníkem E. D. v soudem stanovené lhůtě do insolvenčního řízení nepřihlásil,

tedy

- nechránil a neprosazoval práva a oprávněné zájmy klienta a neřídil se jeho pokyny,

- při výkonu advokacie nejednal svědomitě a nevyužil důsledně všechny zákonné prostředky a v jejich rámci neuplatnil v zájmu klienta vše, co podle svého přesvědčení pokládal za prospěšné,
- při výkonu advokacie nepostupoval tak, aby nesnižoval důstojnost advokátního stavu, když nedodržel pravidla profesionální etiky ukládající mu – povinnost klienta řádně informovat, jak vyřizování jeho věci postupuje, poskytovat mu včas vysvětlení a podkladů potřebné pro uvážení dalších příkazů,

čímž porušil

- ust. § 16 odst. 1, 2 zák. č. 85/1996 Sb., o advokacii, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o advokacii“),
- ust. § 17 zákona o advokacii v spojení s čl. 4 odst. 1, 2 a čl. 9 odst. 1 usnesení představenstva České advokátní komory č. 1/1997 Věstníku, kterým se stanoví pravidla profesionální etiky a pravidla soutěže advokátů České republiky, ve znění pozdějších předpisů.

Za to se mu podle § 32 odst. 3 písm. c) s přihlédnutím k § 34a zákona o advokacii ukládá kárné opatření

pokuta ve výši 15 000 Kč.

Kárně obviněný je povinen uhradit České advokátní komoře částku **8 000 Kč** jako náhradu nákladů kárného řízení.

Pokuta a náhrada nákladů řízení jsou splatné do 15 dnů od právní moci tohoto rozhodnutí na účet České advokátní komory.

✿ Připravil JUDr. JAN SYKA, Oddělení pro věci kárné ČAK.

Stále zastoupení ČAK v Bruselu informuje

★ Z legislativy Evropské unie

Reforma autorského práva

Rada EU schválila dne 15. dubna návrh nové směrnice o autorském právu, který odpovídá potřebám digitálního věku. Účelem směrnice je vytvořit jasnější pravidla, jež poslouží materiálu chráněnému autorským právem, držitelům tohoto práva, vydavatelům, poskytovatelům i uživatelům.

Interoperabilita mezi informačními systémy

Rada dne 14. května přijala dvě nařízení, jimiž se zavádí rámec pro interoperabilitu mezi informačními systémy EU v oblasti spravedlnosti a vnitřních věcí. Snazší sdílení informací značně zvýší bezpečnost v EU a umožní účinnější kontroly na vnějších hranicích.

Boj proti podvodům v oblasti DPH

Evropská komise zveřejnila dne 15. května informaci o zavedení nového nástroje na boj proti podvodům v oblasti DPH, jenž se nazývá „analýza transakčních sítí“ a který umožní těsnější spolupráci odborníků celoevropské sítě pro boj proti podvodům (tzv. Eurofisc), jež urychlí a zefektivní zákroky proti podvodům.

Sankce za kybernetické útoky

Dne 17. května stanovila Rada rámec umožňující EU ukládat cílená omezující opatření pro odrazování od kybernetických útoků. Mezi omezující opatření patří zákaz cestování do EU a zmrazení majetku osob a subjektů.

Komise má mandáty dojednat mezinárodní dohody v trestních věcech

Rada dne 6. června přijala dva mandáty zmocňující Komisi k dojednání dohody s USA o usnadnění přístupu k elektronickým důkazům pro účely justiční spolupráce v trestních věcech jménem EU, dále pak k účasti na jednáních v Radě Evropy o druhém dodatkovém protokolu k Úmluvě o kyberkriminalitě.

Nová pravidla týkající se platební neschopnosti podniků

Rada dne 6. června formálně přijala směrnici o rámcích pro preventivní restrukturalizaci, druhé šanci a opatřeních ke zvýšení účinnosti postupů restrukturalizace, insolvence a oddlužení.

Revize nařízení Brusel IIa

Rada dne 25. června přijala revizi tzv. nařízení Brusel IIa, jež stanoví pravidla pro příslušnost, uznávání a výkon rozhodnutí ve věcech manželských a ve věcech rodičovské zodpovědnosti, jakož i v případě únosů dětí v rámci EU.

★ Z činnosti Rady Evropských advokátních komor (CCBE)

Doporučení CCBE ohledně ochrany lidských práv v kontextu národní bezpečnosti

CCBE v dubnu publikovala své doporučení ohledně ochrany lidských práv v kontextu národní bezpečnosti, ve kterém poukazuje zejména na neurčitý význam pojmu národní bezpečnost a jeho extenzivní užívání při omezování práv jednotlivců a při prolomování advokátní mlčenlivosti, a přichází s návrhy možného řešení.

★ Různé

Změna Statutu SD EU

Rada přijala dne 9. dubna nařízení zavádějící nový mechanismus filtrování kasačních opravných prostředků proti rozhodnutím některých subjektů EU, neboť z velké části se často jedná o zjevnou nepodstatnost či nepřípustnost těchto kasačních opravných prostředků.

Předsednictví Rady EU

Od 1. července přebralo předsednictví v Radě po Rumunsku Finsko. Jako priority si stanovilo prosazování principů právního státu, konkurenceschopnost, boj proti klimatickým změnám a zajištění bezpečnosti občanů.

★ Z judikatury evropských soudů

SD EU: K nezávislosti státních zastupitelství pro vydání evropského zatýkacího rozkazu

Soudní dvůr dne 27. května rozhodl ve spojených věcech C-508/18 OG, C-82/19 PPU PI a C-509/18 PF, že německá státní zastupitelství neposkytnou dostatečnou záruku nezávislosti, aby mohla vydat evropský zatýkací rozkaz, jelikož jsou vystavena riziku, že při přijímání rozhodnutí o jeho vydání budou přímo či nepřímo podléhat individuálním příkazům nebo pokynům ze strany výkonné moci. Naproti tomu nejvyšší státní zástupce Litvy takovou záruku nezávislosti poskytuje.

SD EU: Komise v. Polsko

Soudní dvůr EU ve svém rozhodnutí ve věci C-619/18 ze dne 24. června, *Komise v. Polsko*, následoval stanovisko generálního advokáta Tančeva a potvrdil, že ustanovení polských právních předpisů snižující věkovou hranici pro odchod soudců Nejvyššího soudu do důchodu, jsou v rozporu s unijním právem. Sporná opatření porušují zásady neodvolatelnosti soudců a soudcovské nezávislosti.

✿ Odbor mezinárodních vztahů ČAK

★ **Detailní informace jsou k dispozici v rubrice „Aktuality z Evropské unie“, kterou pravidelně zpracovává Odbor mezinárodních vztahů ČAK a která je k dispozici na stránkách www.cak.cz/ /Mezinárodní vztahy/ Zastoupení ČAK v Bruselu a EU a v Advokátním deníku na www.advokatnidenik.cz v kategorii Svět práva.**

informace a zajímavosti

Karlovarské

právnícké dny po dvacáté sedmé

Ve dnech 13. až 15. června 2019 se uskutečnilo v již osvědčeném Grandhotelu Ambassador – Národní dům dvacáté sedmé pokračování doufejme nekonečného, ale stále dramaturgicky i z hlediska „hereckého“ obsazení velmi kvalitního právníckého seriálu pod názvem Karlovarské právnícké dny. Letos mi opět připadla milá úloha, abych čtenáře potěšil několika slovy o letošní konferenci.

Konferenci ve čtvrtek 13. června krátce po deváté zahájil krátkým proslovem její viceprezident JUDr. Vladimír Zoufalý, který se ujal i moderace prvních dvou příspěvků prvního odborného bloku konference, nazvaného **občanské právo hmotné**.

Prof. Dr. JUDr. Karel Eliáš nám prozradil, která že je první zásada soukromého práva, a na něho pak navázal JUDr. Robert Pelikán, Ph.D., příspěvkem o mezích smluvní svobody, přenesených do oblasti všeobecných obchodních podmínek. Nejen tlumočníci, ale i posluchači měli na začátku trochu problém zorientovat se v pojmech jako adherent či adherující apod., ale nakonec díky výkladu přednášejícího vše pochopili.

Poté se k moderátorskému stolečku – vybavenému letos oproti loňsku ještě navíc semaforem pro přednášející (*červená znamená stát, žlutá zase pozor dát, na zelenou jeď, jen to nepolep!*) – usadil autor tohoto ohlednutí a civilní blok pokračoval přednáškou prestižního rakouského univerzitního profesora Dr. Georga E. Kodeka, LL.M., o smluvní svobodě a jejích mezích v rakouském právu (a to ve věcných právech, závazkovém právu, dědickém a rodinném právu atd.). Tento blok uzavřel rektor UK v Bratislavě prof. JUDr. Marek Števec, Ph.D., úvahou o vztahu mezi obchodním a občanským zákoníkem na Slovensku, když dospěl mj. k závěru, že nový občanský zákoník je na Slovensku potřeba „ako soli“, ovšem bohužel zatím chybí politická vůle. Posluchače tradičně filozofický profesor Števec zaujal i odkazem na teorii potápěče a letce z jeho oblíbené knihy.

Na tento blok navázali dva přednášející **příspěvky z oblasti dědického práva**, když německý advokát Dr. Stephan Heidenhain upozornil na poměrně značné problémy při aplikační praxi evropského dědického nařízení a evropského dědického osvědčení (dále jen „EDO“) ve vztahu k zápisům do katastru nemovitostí (bavorské soudy totiž odmítají uvádět do EDO přesné vymezení nemovitostí spadajících do pozůstalosti, což pak působí problém při zápisu vlastnického práva dědice k těmto nemovitostem do katastru nemovitostí např. v ČR či na Slovensku). Místopředseda Nejvyššího soudu ČR JUDr. Roman Fiala pak hovořil o aktuální judikatuře tohoto vrcholného soudu z oblasti dědického práva, bohužel však musel konstatovat, že k EDO zatím žádná judikatura tohoto soudu není. Naznačil však, že se snad blýská na lepší časy, neboť je v jednání úprava katastrální vyhlášky, která by problémy se zápisy podle EDO měla odstranit.

Další blok se pak věnoval **profesní odpovědnosti advokáta za poradenství** a vystoupila v něm nejprve Mag. Petra Černochová z RAK Vídeň s prakticky orientovaným příspěvkem o odpovědnosti rakouského advokáta za poradenství a následně místopředseda ČAK Mgr. Robert Němec, LL.M., s tématem o rozlišování mezi zájmem advokáta a oprávněným zájmem klienta, to vše ponořeno do oblasti hromadných žalob. *Jeho příspěvek naleznete na str. 13-18 tohoto čísla BA.*

Moderátorské veslo následně převzal advokát JUDr. Ondřej Trubač, Ph.D., LL.M., a zahájil blok **trestního práva**. Předseda trestněprávního kolegia Nejvyššího soudu JUDr. František

Púry, Ph.D., a zástupce náměstkyně ministryně spravedlnosti JUDr. Martin Richter vystoupili s příspěvkem „K nakládání s vlastním a svěřeným majetkem při totožnosti konečného vlastníka a k pojmu škody z hlediska trestněprávní odpovědnosti“. *Naleznete jej v písemné podobě v dalším, tedy zářijovém čísle BA.*

Následovala je advokátka Mgr. Jitka Logesová, která hovořila o možnostech vyvinění se právnícké osoby z trestní odpovědnosti podle aktualizované metodiky Nejvyššího státního zastupitelství ČR. Poslední čtvrteční blok pak patřil **správnímu právu**. JUDr. Jozef Milučký z Nejvyššího soudu SR přednesl vybrané otázky administrativního sankcionování ve slovenské praxi a JUDr. PhDr. Karel Šimka, Ph.D., LL.M., z Nejvyššího správního soudu ČR vystoupil s velmi aktuálním a závažným příspěvkem ohledně odpovědnosti soudce za rozhodnutí, kde jsme se mj. dozvěděli, že i soudce může být potrestán „za blbost“ a že přednášejícímu je mnohem sympatičtější, když soudce svoji chybu přizná a snaží se ji napravit, a nikoliv kamuflvat.

Po tradičních „houbičkách“ a jiných lázeňských laskomínách padla kosa na kámen. V pátek 14. června totiž přišel jako první na řadu tzv. **obstrukční blok**, který s ohledem na jeho ožehavost organizátoři konference považovali za jeden z letošních nejdůležitějších bloků. Pod mojí moderátorskou taktovkou jej zahájil předseda Nejvyššího soudu ČR prof. JUDr. Pavel Šámal, Ph.D., svým obsažným příspěvkem o průtazích a obstrukcích v českém trestním řízení a jejich příčinách. Navázal na něho německý advokát Dr. Andreas von Máriašsy pohledem našeho západního souseda na tutéž problematiku. Po vyslechnutí těchto dvou příspěvků si mohli posluchači myslet, že oba přednášející mluvili každý o naprosto jiném světě a jiných problémech v řízení, když prof. Šámal hovořil o např. osmaosmdesátkrát vznesené námitce podjatosti proti témuž soudci v jednom řízení, zatímco jeho německý spolupanelista vznesl za svoji mnohaletou advokátní praxi celkem dvě námitky podjatosti. Byl bohužel trochu cítit rozdíl v mentalitě a právní kultuře v obou zemích, a to i když v každé zemi se jistě najde černá a bílá. V obstrukčním bloku pak pokračoval soudce Nejvyššího soudu ČR JUDr. Zdeněk Krčmář pohledem na obstrukce v českém civilním řízení se zaměřením na řízení insolvenční. Jeho příspěvek byl jako prakticky vždy plný judikátů Nejvyššího soudu, takže mu moderátor odpustil i to, že část své přednášky „jel na červenou“. Rakous-

ký pohled na obstrukce v civilním procesu přidal soudce rakouského Nejvyššího soudu Mag. Dr. Jürgen Rassi, který velmi prakticky ukázal, jak v rakouském prostředí může soudce obstrukční snahy účastníků řízení a jejich advokátů zarazit, a dokonce upozornil na judikát svého soudu, podle kterého lze v extrémních případech obstrukcí dovést i povinnost strany zbytečně a bezdůvodně zdržující řízení k náhradě škody. Blok uzavřel advokát Mgr. Dušan Sedláček pohledem na toto téma v oblasti rozhodčího řízení, a to jak vnitrostátního, tak i mezinárodního.

Po obědě páteční část konference pokračovala **blokem evropského práva**, jehož moderace se zhostil prezident KJT prof. Dr. Friedrich Graf von Westphalen a Mgr. Kamil Blažek (který moderoval přednášku prezidenta KJT). V tomto bloku vystoupili oba čeští soudci z lucemburského Tribunálu, a to jak tradičně prof. JUDr. Irena Pelikánová, DrSc., s přednáškou o tom, proč před Tribunálem obstrukční prostředky používány nejsou, tak i poprvé JUDr. Jan M. Passer, Ph.D., LL.M., který srovnával některé aspekty přezkumu zákonnosti správních rozhodnutí českými a unijními soudy. Blok uzavřel a současně „hodil laso“ dalšímu bloku prezident KJT svým oblíbeným tématem **umělé inteligence a odpovědnosti při jejím používání**.

Moderátorské laso převzal advokát JUDr. Petr Bříza, Ph.D., LL.M., a u řečnického stolku se vystřídali tradiční dva ajťáci-právníci: doc. JUDr. Radim Polčák, Ph.D. (u jehož příspěvku o elektronické identifikaci pro spolehlivý procesněprávní důkaz právního jednání jsem si, nevím proč, stále měl chuť broukat písničku Matfyzák od interpreta Pokáče), a Mgr. František Korbek, Ph.D., který se stejné problematice věnoval z hlediska hmotného práva. Odbornou část druhého dne konference uzavřel staronový přednášející Mgr. Michal Bobek, Ph.D., generální advokát u Soudního dvora v Lucemburku, přednáškou o vztahu nových technologií a práva.

Páteční večer patřil slavnostní recepci, na které organizátoři v úvodu poblahopřáli k významnému životnímu jubileu profesorce Ireně Pelikánové a profesorce Olze Ovečkové (obě obdržely ostrozubaté rybky od akademického výtvarníka Jaromíra Rybáka) a následně byly předány tradiční ceny od stejného autora s následujícími výsledky.

Autorskou cenu za nejlepší právnícký titul vydaný v ČR získal velký komentář autorů Filip Melzer, Petr Tégl a kol.:

Občanský zákoník – velký komentář, svazek IX, § 2894 – 3081. Jejich nejnovější odborný článek naleznete na str. 19-29 tohoto čísla BA. Autorskou cenu za nejlepší právní titul vydaný v SR získali Eduard Burda, Marek Kordík, Lucia Kurilovská a Tomáš Strémy za publikaci „Zákon o trestnej zodpovednosti právnických osob“. **Nejlepším právníkem čísla BA** byl vyhlášen Bulletin advokacie. (Na snímku s cenou šéfredaktorka BA JUDr. Hana Rýdlová, vlevo s cenou za nejlepší právní titul v ČR doc. JUDr. Filip Melzer, Ph.D., LL.M., vpravo doc. JUDr. Petr Tégl, Ph.D.) Organizátoři se v letošním roce rozhodli neudělit cenu Pocta judikátu pro velkou vyrovnanost nominovaných judikátů a neshodu poroty na nejlepším z nich. Krásný společenský večer byl dotančen a dozpíván a některými i odborně dodiskutován v Becher's baru Grandhotelu Pupp.

Závěrečný den konference obsahoval dva bloky, a to nejprve **blok ochrany spotřebitele** a následně blok korporátní. Moderaci prvního bloku převzal doc. JUDr. Jozef Vozár, CSc., a Mgr. Michal Vávra a vystoupily v něm nejprve tři dámy, a to doc. JUDr. Monika Jurčová, Ph.D., z PF TU Trnava s tématem aktuálních otázek ochrany spotřebitele v SR, dále pak proděkanka PF UP v Olomouci doc. JUDr. Blanka Vítová, Ph.D., LL.M., s ožehavým tématem směrnice o nekalých obchodních praktikách a dvojí kvalitě potravin (v rámci její přednášky jsme se mj. dozvěděli, že sebelepší balení a reklama ještě nemusí znamenat kvalitní výrobek a že mnozí účastníci přeshraniční konference jsou i přeshraničními nákupci kvalitnější potravin u našich sousedů), a konečně bývalá děkanka PF MU v Brně doc. JUDr. Markéta Selucká, Ph.D., ohledně návrhu směrnice o některých aspektech

smluv o prodeji zboží v kontextu českého soukromého práva. Po dámách přišli ke slovu páni, a to doc. JUDr. Milan Hulmák, Ph.D., poměrně překvapivým průnikem spotřebitelského práva do rozkazního řízení (mj. do řízení o vydání evropského platebního rozkazu) a po něm docent Vozár příspěvkem o ochraně spotřebitele v právu nekalé soutěže, ve kterém zmínil mj. i legendárního prof. Petra Hajna.

Konferenci uzavřel v režii Mgr. Kamila Blažka **blok korporátního práva**, ve kterém vystoupila prorektorka UK v Bratislavě JUDr. Jana Duračinská, Ph.D., která přednesla příspěvek prof. JUDr. Márie Patakyové, Ph.D., o smlouvě o výkonu funkce statutára v obchodních společnostech, a po ní doc. JUDr. Ivana Štenglová na téma střetu zájmů člena statutárního orgánu ve vztahu k pravidlům corporate governance. *Tento příspěvek naleznete v písemné podobě v zářijovém čísle BA.*

Předposlední přednáška patřila soudci Nejvyššího soudu ČR JUDr. Petru Šukovi, který vystoupil s pojednáním o tom, zda judikatura a teorie považuje korporátní právo za kogentní či dispozitivní. Jako poslední za řečnickým stolem stanula JUDr. Kateřina Eichlerová, Ph.D., s nikoliv publikum likvidujícím příspěvkem z oblasti likvidace právnické osoby a omezení zástupčího oprávnění.

Závěrečnou číši pozvedl viceprezident KJT JUDr. Vladimír Zoufalý, poděkoval všem za účast, plodné příspěvky i dostatečně pichlavé dotazy podporující činnost mozkových závitů a současně vyzval k podnětům na dvacátou osmou konferenci, na kterou vás rádi zveme v roce 2020. Jak si autor tohoto ohlédnutí všiml při focení sličných hostesek pod logem 54. ročníku tradičního filmového festivalu v Karlových Varech, dosáhla naše konference letos právě poloviny filmářského eventů. Budiž oběma těmito akcím zachována dlouhověkost!

Redakce Bulletinu advokacie (na snímku) děkuje svým autorům za kvalitní příspěvky i všem čtenářům, kteří pro nás hlasovali. Velmi si toho vážíme.

- ✿ Mgr. MICHAL VÁVRA, advokát, evropský usazený advokát ve Vídni.
- ✿ Foto KJT a Bulletin advokacie

Přednášky a semináře pro advokáty a advokátní koncipienty ve Vzdělávacím a školicím středisku ČAK v Praze v paláci Dunaj

ve středu 4. září 2019

Nezletilé dítě aneb 30 let od Úmluvy o právech dítěte

Workshop pořádaný Českou advokátní komorou, Unii rodinných advokátů a Spolkem rodinněprávních a opatrovnických soudců.

Vystoupí: JUDr. Tomáš Lichovník, soudce Ústavního soudu,

JUDr. Ing. Zdeněk Kapitán, Ph.D., ředitel Úřadu pro mezinárodněprávní ochranu dětí,

JUDr. Daniela Kovářová, advokátka a prezidentka Unie rodinných advokátů, JUDr. Libuše Kantůrková, předsedkyně Spolku rodinněprávních a opatrovnických soudců a soudkyně Okresního soudu v Kolíně,

prof. JUDr. Milana Hrušáková, CSc., advokátka a emeritní děkanka Právnické fakulty v Olomouci, a další odborníci, kteří se věnují této problematice.

ve čtvrtek 5. září 2019

Právní jednání v novém občanském právu (prakticky k existenci, platnosti, účinnosti a výkladu)

Lektor: JUDr. Petr Čech, Ph.D., LL.M., odborný asistent na Katedře obchodního práva Právnické fakulty UK

od 9. září 2019 do 27. ledna 2020

Právní angličtina pro pokročilé

Pololetní kurz – 13 lekcí v délce 90 minut, vždy v pondělí od 14 do 15.30 hodin.

Lektorka: Mgr. Vladimíra Kvasničková, právnička a vysokoškolská pedagožka (PF UK v Praze)

ve čtvrtek 12. září 2019

Odpovědnost státu za újmu způsobenou při výkonu veřejné moci v nejnovější judikatuře Nejvyššího soudu (s výjimkou nepřiměřené délky/průtahů v soudních a správních řízeních)

Lektor: JUDr. Pavel Simon, předseda senátu Nejvyššího soudu

ve čtvrtek 19. září 2019

Advokát jako právní zástupce zaměstnavatele nebo zaměstnance (nejčastější pracovní spory řešené soudy a role advokáta v nich)

Lektor: JUDr. Martin Mikyska, advokát, soudní znalec pro obor ekonomika, odvětví mzdy, se zvláštní specializací na náhrady za ztrátu na výděлку při úrazech a nemocech z povolání

ve čtvrtek 26. září 2019

Žaloba a dispozice s předmětem řízení

Lektor: JUDr. Karel Svoboda, Ph.D., soudce Nejvyššího soudu

ve čtvrtek 3. října 2019

Průřez světem autorského práva

Lektorka: JUDr. Irena Holcová, advokátka se specializací zejména na autorské právo – i ve vztahu k oblasti IT, asistentka Ústavu autorského práva, práv průmyslových a práva soutěžního PF UK

ve čtvrtek 24. října 2019

Aktuální otázky věcných práv se zaměřením na rozhodovací praxi Nejvyššího soudu

Lektor: Mgr. Michal Králík, Ph.D., soudce Nejvyššího soudu

ve čtvrtek 7. listopadu 2019

Insolvenční právo 2019 (koncepční změny oddlužení spotřebitelů, aktuální otázky řešení úpadku podnikatelů)

Lektor: JUDr. Michal Žižlavský, advokát a insolvenční správce, člen představenstva ČAK, předseda Odborné sekce pro insolvenční právo, člen LRV

ve čtvrtek 14. listopadu 2019

Advokáti do škol

Lektoři: JUDr. Petr Toman, LL.M., JUDr. Michal Žižlavský, JUDr. Daniela Kovářová, JUDr. ICLic. Ronald Němec, Ph.D., a další.

ve čtvrtek 21. listopadu 2019

Svěřenské fondy – institut absolutních majetkových práv a důsledky

Lektoři: JUDr. Jaroslav Svejkovský, advokát, člen LRV, vedoucí autorského kolektivu publikace „Správa cizího majetku“, jejíž součástí je komentář k úpravě svěřenských fondů
Mgr. Ivan Kovář, daňový poradce

Bližší informace s podrobnějším programem naleznete na internetových stránkách ČAK na adrese www.cak.cz v levém menu nazvaném **Pro advokáty/Vzdělávání advokátů/Vzdělávací akce ČAK**. Telefonické informace na tel. č. 273 193 251 – pí Marie Knížová.

ve čtvrtek 28. listopadu 2019

Odčinění újmy na přirozených právech člověka a jiné nemateriální újmy z pohledu soudce Ústavního soudu

Lektor: JUDr. Jaromír Jirsa, soudce Ústavního soudu

ve čtvrtek 5. prosince 2019

Jak posílit psychickou odolnost a získat nadhled v práci i v životě advokáta

Lektor: PhDr. Miloslav Hrubý, psycholog, kouč, mediátor

Semináře pro advokáty pořádané pobočkou ČAK Brno v sále Veřejného ochránce práv

ve čtvrtek 5. září 2019

Aktuální otázky společného jmění manželů se zaměřením na právní a soudní praxi (včetně rozhodovací praxe Nejvyššího soudu)

Lektor: Mgr. Michal Králík, Ph.D., soudce Nejvyššího soudu

ve čtvrtek 12. září 2019

Odškodnění při újmě na zdraví ve srovnání podle zákoníku práce a občanského zákoníku

Lektor: JUDr. Martin Mikyska, advokát, soudní znalec pro obor ekonomika, odvětví mzdy, se zvláštní specializací náhrady za ztrátu na výdělku při úrazech a nemocech z povolání

ve čtvrtek 3. října 2019

Právní jednání v novém občanském právu (prakticky k existenci, platnosti, účinnosti a výkladu)

Lektor: JUDr. Petr Čech, Ph.D., LL.M., odborný asistent na Katedře obchodního práva Právnické fakulty UK

ve středu 9. října 2019

Smlouva o dílo

Lektor: doc. JUDr. Ing. Josef Šilhán, Ph.D., asistent soudce Nejvyššího soudu, docent Katedry obchodního práva Právnické fakulty MU v Brně

ve čtvrtek 17. října 2019

Zadávání veřejných zakázek

Lektor: JUDr. Michal Krenk, Ph.D., soudce Vrchního soudu v Praze, externí člen Katedry občanského práva Právnické fakulty UK v Praze

ve čtvrtek 14. listopadu 2019

Svěřenské fondy, příležitosti a rizika

Lektor: JUDr. Jaroslav Svejkovský, advokát, člen LRV, vedoucí autorského kolektivu publikace „Správa cizího majetku“, jejíž součástí je komentář k úpravě svěřenských fondů

ve čtvrtek 21. listopadu 2019

Vybrané (stále) problémové otázky závazkového práva podle (nového) občanského zákoníku

Lektorka: doc. JUDr. Dana Ondřejová, Ph.D., docentka na Katedře obchodního práva Právnické fakulty Masarykovy univerzity, advokátka a rozhodkyně Rozhodčího soudu při HK ČR a AK ČR a Mezinárodního rozhodčího soudu při Českomoravské komoditní burze

ve čtvrtek 12. prosince 2019

Výběr z obchodněprávní judikatury za rok 2019

Lektor: JUDr. Petr Čech, Ph.D., LL.M., odborný asistent na Katedře obchodního práva Právnické fakulty UK

Semináře pro advokáty pořádané v přednáškové místnosti pobočky ČAK Brno

od pondělí 9. září do 16. prosince 2019

Kurz právnické ruštiny

Pololetní kurz – 10 lekcí vždy v pondělí od 14 do 15.30 hodin.

Lektor: Mgr. Vladimír Srebnickij, lektor, jazykový poradce, překladatel a tlumočnick

od pondělí 9. září do 16. prosince 2019

Kurz právnické angličtiny

Pololetní kurz – 10 lekcí a intenzivní tříhodinový modul, vždy v pondělí od 16 do 17.30 hodin.

Lektorka: Denisa Petriláková, Lic. Dip. TEFLA, akreditovaná členka Cambridgeské rady školitelů a lektorů UCLES

v úterý 17. září 2019

Cochemská praxe: úvod do interdisciplinární spolupráce

Lektoři: Mgr. Ing. Martina Cirbusová, Ph.D., vedoucí Mediačního centra v Brně

Mgr. Robin Brzobohatý, vedoucí mediačního programu na Úřadu pro mezinárodněprávní ochranu dětí v Brně

Bližší informace s podrobnějším programem naleznete na internetových stránkách ČAK na adrese www.cak.cz v levém menu nazvaném **Pro advokáty/Vzdělávání advokátů/Vzdělávací akce**. Telefonické informace: 513 030 115 – Mgr. Lenka Danilišin.

POZVÁNKA NA ODBORNOU KONFERENCI SOUKROMÉ PRÁVO 2019 V OSTRAVĚ

Česká advokátní komora a mediální a vzdělávací skupina EPRAVO.CZ zvou advokáty a advokátní koncipienty na odbornou konferenci Soukromé právo 2019.

Soukromé právo 2019 – 9. 10. 2019

Hotel Imperial Ostrava

Tyršova 6, Ostrava

Registrační formulář naleznete na: <http://www.zakon.cz/>

Konference je připravena jako celodenní, včetně konferenčního oběda. Advokáti a advokátní koncipienti mají účast ZDARMA, avšak upozorňujeme, že kapacita sálu je omezena a bude platit pravidlo včasější registrace.

Vyšlo druhé číslo elektronického Věstníku

Dne 1. července 2019 vyšel Věstník České advokátní komory č. 2/2019. Jde o druhou částku Věstníku, která vyšla pouze v elektronické podobě; klasická tištěná podoba Věstníku již advokátům, advokátním koncipientům a dalším adresátům nebude rozesílána.

Změnu formy vydávání Věstníku přinesl zákon č. 111/2019 Sb., kterým se mění některé zákony v souvislosti s přijetím zákona o zpracování osobních údajů, jenž novelizoval rovněž zákon o advokacii. S účinností od 24. 4. 2019 je tedy Věstník České advokátní komory dostupný pouze v elektronické podobě, a to na webových stránkách ČAK na www.cak.cz v sekci Komora/Věstník.

Pozvání na semináře a přednášky Jednoty českých právníků ve II. pololetí 2019

Výbor Pražského sdružení JČP připravil v souladu se svým posláním a stanovami ve II. pololetí 2019 pro své členy a širší právnickou veřejnost tyto odborné semináře s aktuální právní problematikou, na které vás srdečně zve:

23. září 2019 / Řízení o pozůstalosti

Přednášející: JUDr. Ljubomír Drápal, předseda Krajského soudu v Praze

Místo konání: Právnická fakulta UK v Praze, nám. Curieových 901/7, Praha 1, č. dveří 300, 3. poschodí

14. října 2019 / Informační systém skutečných majitelů, důsledky pro praxi

Přednášející: JUDr. Petr Čech, Ph.D., LL.M., odborný asistent Právnické fakulty UK v Praze

Místo konání: Právnická fakulta UK v Praze, nám. Curieových 901/7, Praha 1, č. dveří 220, 2. poschodí

21. října 2019 / Bytové spoluvlastnictví a společenství vlastníků jednotek, judikatura NS ČR

Přednášející: JUDr. Pavlína Brzobohatá, předsedkyně senátu Nejvyššího soudu

Místo konání: Právnická fakulta UK v Praze, nám. Curieových 901/7, Praha 1, č. dveří 38, přízemí

5. prosince 2019 / Aktuální problémy v exekučním řízení

Přednášející: JUDr. Martina Kasíková, předsedkyně senátu Krajského soudu v Praze

Místo konání: Právnická fakulta UK v Praze, nám. Curieových 901/7, Praha 1, č. dveří 38, přízemí

10. prosince 2019 / Vybrané otázky správy společné věci a ukončení spoluvlastnictví z pohledu aktuální judikatury NS ČR

Přednášející: Mgr. Michal Králík, Ph.D., předseda senátu Nejvyššího soudu

Místo konání: Právnická fakulta UK v Praze, nám. Curieových 901/7, Praha 1, č. dveří 38, přízemí

Všechny uvedené semináře se konají od 9 do 14 hodin.

Účastnický poplatek činí za každý seminář 1 500 Kč, pro členy JČP, advokátní a notářské koncipienty 900 Kč.

Účast na seminářích je uznávána jako součást přípravy advokátních koncipientů k advokátním zkouškám.

Výbor Pražského sdružení JČP připravil v souladu se svým posláním a stanovami ve II. pololetí 2019 pro své členy a širší právnickou veřejnost také tyto odpolední přednášky, na které vás srdečně zve:

16. září 2019 / Novela zákona o obchodních korporacích

Přednášející: JUDr. Robert Pelikán, Ph.D., odborný asistent Právnické fakulty UK v Praze

30. září 2019 / Úskalí obchodních vztahů s mezinárodním prvkem

Přednášející: JUDr. Ing. Zdeněk Kapitán, Ph.D., odborný asistent Právnické fakulty MU v Brně, ředitel Úřadu pro mezinárodněprávní ochranu dětí v Brně

11. listopadu 2019 / Opatrovnictví právnických osob

Přednášející: JUDr. Josef Holejšovský, předseda senátu Vrchního soudu v Praze

25. listopadu 2019 / Změny závazků včetně postoupení práva

Přednášející: JUDr. Michal Krenk, předseda senátu Vrchního soudu v Praze

2. prosince 2019 / Dědictví napříč Evropou

Přednášející: doc. JUDr. Mgr. Magdalena Pfeifer, Ph.D., pedagožka Právnické fakulty UK v Praze

Všechny uvedené přednášky se konají od 16 do 18 hodin v místnosti č. 38, v přízemí Právnické fakulty UK v Praze, nám. Curieových 901/7, Praha 1. Účastnický poplatek činí za každou přednášku 400 Kč. Členové PS JČP, kteří mají zaplacený členský příspěvek, advokátní a notářští koncipienti platí 200 Kč. Přihlášky a další informace o těchto seminářích a přednáškách lze získat na internetových stránkách www.jednotaceskychpravniku.cz nebo u koordinátorů:

JUDr. PhDr. Alena Novotná, Ph.D., tel. 737 244 043, JUDr. Božena Burdychová, tel. 604 245 079, JUDr. Ilona Mouchová, tel. 732 256 311, Hana Kafková, tel. 720 406 536.

Přihlášky na semináře a přednášky lze podat na adresu: jcp Praha@jednotaceskychpravniku.cz

Pozvánka na Prague EU Law Days/Pražské dny evropského práva

Kdy: 19. a 20. září 2019
Kde: Ministerstvo zahraničních věcí,
Loretánské nám. 5, Praha 1

Výroční konference pro profesionály pracující s právem EU, pořádaná pod záštitou ministra zahraničních věcí ČR Tomáše Petříčka a jeho náměstka Martina Smolka. Letošní témata: **volný pohyb osob – azyl a migrace – soutěžní právo – volný pohyb služeb – duševní vlastnictví**

Hlavní řečník: **Maciej Szpunar**, generální advokát soudního dvora EU

Program a registrace: www.eulawprague.eu

Vstup pro účastníky s platnou a potvrzenou registrací je zdarma, ale počet míst je omezen.

ČAK ve spolupráci s Asociací Masaryk zvu na konferenci o internetovém právu

„Ochrana práv na internetu – aktuální vývoj“

Kdy: 2. října 2019, 9 až 13 hodin

Kde: palác Dunaj, Národní 10, Praha 1, vchod z Voršilské ulice

Moderátor: Mattias Laurin, advokát, člen Pařížské advokátní komory

Přednášející:

Yves Laurin, advokát, člen Pařížské advokátní komory

Stanislav Balík, advokát, bývalý soudce Ústavního soudu

Jiří Novák, advokát, předseda Výboru pro právo IT Rady evropských advokátních komor

Miroslava Matoušová, Úřad pro ochranu osobních údajů

Jiří Černý, společnost Microsoft ČR

Sophie Nerbonne, Commission de l'Informatique et des Libertés

Účastnický poplatek se nevybírá. Konference je určena jak advokátům, tak i advokátním koncipientům, je započítatelná jako nepovinný seminář. Tlumočení je zajištěno.

Formulář přihlášky a bližší informace k programu naleznete na internetových stránkách ČAK www.cak.cz.

Své přihlášky zasílejte na Odbor mezinárodních vztahů ČAK, a to na e-mailovou adresu: international@cak.cz

Uzávěrka přihlášek je 25. září 2019.

Pozvánka na exkluzivní mezinárodní konferenci pořádanou Českou advokátní komorou ve dnech 17. až 19. října 2019 v Praze

ve spolupráci s Kalifornskou asociací advokátů a Malajsijskou advokátní komorou

Pracovní část konference se bude konat v pátek 18. října 2019 v pražském paláci Dunaj.

Součástí akce bude také bohatý společenský program zahrnující mj. společné večeře a projížďku lodí, které poskytnou mimořádnou příležitost se seznámit se zahraničními kolegy.

Konference a doprovodného programu se můžete zúčastnit za **poplatek 3 900 Kč**.

Konference proběhne v anglickém jazyce bez tlumočení.

Neváhejte a registrujte se na e-mailu international@cak.cz nejpozději do 31. srpna 2019.

Podrobný program najdete na webu ČAK www.cak.cz v levém menu v rubrice Pro advokáty/Mezinárodní vztahy/Aktuální informace.

NOVÉ MANAŽERSKÉ STRATEGIE ŘEŠENÍ INSOLVENCE

optikou zkušeností největších kanceláří insolvenčních správců

- insolvence obchodního partnera
- nové možnosti oddlužení korporací
- předpřipravená reorganizace jako alternativa neformální restrukturalizace
- důvěra věřitelů jako základ úspěchu restrukturalizace
- insolvence jako investiční příležitost

3. 10. 2019 v Praze. Rezervujte si termín!

akci pořádá: Asociace insolvenčních správců ve spolupráci s Českou advokátní komorou | tajemnik@asis.cz

22. ROČNÍK SPORTOVNÍCH HER ČESKÉ ADVOKACIE

Místo konání: Areál střediska vrcholového sportu v přírodním prostředí anglického parku města **Nymburk**.

Doba konání: od **4. 10. 2019** (pátek), příjezd od 14 do 20 hodin, do **6. 10. 2019** (neděle), odjezd do 12 hodin.

Náklady: Účastnický poplatek za osobu činí **1 800 Kč** (děti do 12 let **800 Kč**) a zahrnuje ubytování, snídaně, obědy, večeře a nájem sportovního areálu.

Přihlášky: S ohledem na omezenou kapacitu na straně jedné a na nezbytnost naplnit požadovanou účast 230 osobami na straně druhé, prosíme o zaslání závazných přihlášek na e-mailovou adresu: hospodarsky@cak.cz **nejpozději do 13. září 2019**, spolu se zaplacením účastnického poplatku na účet č. 12432011/0100, variabilní symbol 2019, konstantní symbol 0308.

Podrobnější informace najdete na webu ČAK www.cak.cz v Kalendáři akcí.

ALAI Česká republika Vás zve na

94. MEZINÁRODNÍ AUTORSKOPRÁVNÍ KONGRES NA TÉMA

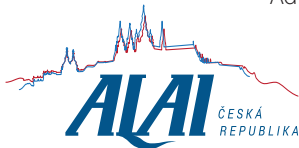
MANAGING COPYRIGHT

HOT TOPICS AND EMERGING BUSINESS MODELS
IN THE INDIVIDUAL AND COLLECTIVE MANAGEMENT OF RIGHTS

19. A 20. ZÁŘÍ 2019

PRAHA, HOTEL GRANDIOR

Registrace a informace o programu naleznete na stránkách
www.alai2019.org

Advokáti se slevou 50 EUR a s kredity do programu celoživotního vzdělávání!
Při registraci do 19. 6. 2019 výhodnější podmínky (early bird).
V ceně je zahrnuta recepce a galavečeře.

Ve spolupráci s ČAK. Pod záštitou Ministerstva kultury ČR.

**ČESKÁ ADVOKÁTNÍ KOMORA
VE SPOLUPRÁCI S EPRAVO.CZ A PRK PARTNERS
vás srdečně zve na**

22. ROČNÍK GOLFOVÉHO TURNAJE ČESKÉ ADVOKACIE

**TURNAJ SE KONÁ V ÚTERÝ 24. ZÁŘÍ 2019
OD 10 HODIN V BEROUN GOLF RESORTU**

Turnaj je určen pouze pro advokáty a advokátní koncipienty s platným HCP. Máte-li zájem se turnaje zúčastnit, prosíme o potvrzení účasti na e-mail registrace@epravo.cz. Prosíme o sdělení registračního čísla ČGF, aktuálního HCP, do poznámky uveďte evidenční číslo ČAK.

Uzávěrka registrace je 10. září 2019.

Startovné 1 500 Kč (platba v hotovosti na místě).

Těšíme se na setkání s vámi!

O prostituci a její právní regulaci

„Nové bývá často jen dobře zapomenuté staré,“ tvrdí tradiční výrok. O jeho trvalé a všestranné platnosti jsem se nedávno znovu přesvědčil. Pátral jsem po určitém úlovku, který měl sloužit mému pokračujícímu orání na poli „právo a literatura“, čímž nemusí být míněna vždycky jen beletrie. Vyhledaný předmět mého zájmu jsem v knihovně neobjevil, zato se mi tam doslova nachomýtl jiný mnou kdysi zakoupený knižní svazek se značně svérázným názvem i s obsahem různorodým, zčásti též právním.

Na zadní straně knižní obálky, která plnívá i funkci reklamního přehánění, jsem se dočetl: *Stále ještě se dají v antikvariátech objevit neobvyklé až podivné knihy. Východočeské otrokářství, Kolárovičtí dráteníci, Zločinci z povolání, Požár v dolech příbramských dne 31. května 1892, Zařikávání v nemocech, Pud pohlavní a prostituce, Slovník české hantýrky, to jsou namátkou některé z nich. Svazek nazvaný „Špacírkou přes čenich“ shrnuje nejzajímavější pasáže z osmadvaceti takových knih, které posbíral, seřadil a poznámkami opatřil spisovatel a známý humorista Michal Šanda.¹*

V právě zmíněné knize byl z publikace „Pud pohlavní a prostituce“² převzat „Protokol c. k. policejního ředitelství, jímž se veškerým majitelům policejně trpěných bordelů v Praze na základě § 7. a pod účinky § 11. císař. nař. z 20. dubna 1854, č. 96., ř. z. nařizuje a zapovídá:

1. Bordely nesmí býti bez úředního povolení jinam přenášeny neb rozšiřovány.
2. Majitelé bordelů nesmějí tak zvaným přeplácením činže držitele jiných bordelů z míst dosavadních vypuzovati.
3. Každá do bordelu nastoupivší ženština musí býti nejdéle do 24 hodin policejnímu lékaři v odd. IV. c. k. policejního ředitelství i se svým výkazem předvedena.
4. Svádění služek neb osob, jež dříve nebyly prostituci oddány, podléhá trestu dle trest. zákona.
5. Šat a veškeré věci, jež nevěstka s sebou do bordelu přinese, musí jí býti při odchodu beze vší výjimky vydány, bez ohledu na stávající poměr dlužní.
6. Majitelé bordelů nesmějí služkám pod dozorem lékařským stojícím ničeho prodávati, a mají vždy přihlížeti k tomu, aby si služby ty vše za hotové ve veřejných obchodech, a ne od tak zvaných terminárek zaopatřovaly.
7. Aby místo zbytečných drahých šatů a skvostů raději jen potřebné oděvy si kupovaly a úspory své vhodně ukládaly, aby snadno k pořádnému živobytí se vrátiti mohly.

8. Zpozoruje-li a oznámí-li nevěstka, že jest mimo čas obvyklé prohlídky churava, a je-li stížena nemocí syfilitickou, musí býti ihned do oddělení IV. neb do nemocnice diskrétně pod zodpovědností majitele bordelu a na jeho útraty odevzdána.
9. Nevěstkám bylo nařizeno, že nesmějí bez povolení úředního divadel, arén, hostinců, tanečních zábav, redut navštěvovati, na veřejných ulicích jako: na Příkopech, Ferdinandově třídě, Ovocné ulici, Karlově a Václavském náměstí, v městských sadech, na Letné a v Bubenči se procházeti, u oken seděti, ve dveřích neb před vchody bytů a domů státi, na okna klepati, posuňky neb slovy kolemjdoucí lákati, za kteréžto nařízení a jejich přísná zachovávání jest majitel bordelu zodpovědný a neplatí u něho výmluva, že jej nevěstky poslouchati nechtěly, an jest povinen neposlušnost podobnou ihned oznámiti.
10. Okna u bordelů a podobných místností musí býti hustou neprůhlednou látkou úplně zakryta a veškeré místnosti drženy v čistotě.
11. V čase menstruace nesmí nevěstkám trpěno býti, aby s hosty obcovaly.
12. Jména navštěvovatelů bordelů nesmí býti nikomu mimo osoby úřední za příčinou úředního vyšetřování sdělována.

Nižepsaný potvrzuje, že mu byla veškerá nařízení a záповědi rádně přečteny, že se dle nich řídití chce a že mu bylo oznámeno, že jej stihne trest 1-14 dnů vězení neb pokuta 1-100 zl., kdyby jednal proti oněm ustanovením.

*Majitel bordelu
Skončeno a podepsáno“*

Na zadní straně obálky výše zmíněné publikace byla uvedena i věta: „*Punc kuriozity pak těmto textům dodává časový odstup, se kterým je čteme. Ve své podstatě jsou ale autenticky syrové jako sám život. Jako flaksa od řezníka.*“ Dodal bych, že citovaný dokument má dokonce i punc jisté aktuálnosti, pokud pomineme jeho sankční prostředky a nemáme poznatky o faktickém vymáhání kdysi stanovených povinností.

Oním dobře zapomenutým starým a možná i něčím novým jsou nedávné návrhy, aby prostituce byla u nás právně upravena. Důkladný právní dokument z časů habsburské monarchie přinejmenším naznačuje, jak mnohé okolnosti (ty v c. a k. protokolu uvedené i jím opomenuté) mohou být brány v úvahu i při eventuální současné právní úpravě, která by hodlala regulovat jednu z prvních výdělečných činností.

✿ prof. PETR HAJN

¹ Vydalo nakladatelství Paseka v roce 2013.

² Jako autor je uveden císařský rada MUDr. Otakar Rožánek (1862-1931), který po vystudování medicíny byl nejprve c. a k. plukovním lékařem a posléze dlouhá léta odborným lékařem chorob ženských ve Františkových Lázních. Knihu vydalo v Praze roku 1903 nakladatelství Hajda a Tuček.

Kresba pro Bulletin advokacie LUBOMÍR LICHÝ

Víte, že ...

- mezi dvanácti popravenými účastníky povstání dne 18. března 1828 proti portugalskému králi Michalovi I. v Portu byl i tamější advokát? Manuel Luis Nogueira byl popraven 7. května 1829. Povstalci stáli v boji o portugalský trůn na straně liberálního Pedra IV. a jeho nezletilé dcery Marie proti Michalovi I. usilujícímu o absolutistickou vládu. Události připomíná jezdecká socha Pedra IV. na Náměstí Svobody (*Praça de Liberdade*) v Portu, dílo francouzského sochaře Célestina-Anatola Calmelse (1822-1906), instalovaná zde v roce 1866. Nedaleká ulice byla již v roce 1835 přejmenována na Ulici Mučedníků svobody (*Rua dos Mártires da Liberdade*), v roce 1914 město Porto nechalo na podstavec sochy Pedra IV. umístit dvě pamětní desky se jmény popravených bojovníků za svobodu a konstituci.

- dne 13. května 2019 byly na Fakultě právnické ZČU úspěšně obhájeny další dvě diplomové práce z dějin advokacie? Marie Kudrnová se věnovala tématu *JUDr. Otakar Kudrna - příběh advokáta působícího v letech 1876-1935*. Podle

konzultanta se tato práce připojila k těm, „jejichž autoři jsou s historickou osobností spjati příbuzensky“, což je „chválnou ukázkou zachování rodové paměti“. Oponentkou byla Petra Krtková, komisi předsedal Jan Podola. Ten byl i oponentem diplomové práce Lukáše Malého *Vývoj advokacie a justice ve viktoriánské Anglii*, o níž konzultant poznamenal, že „znalost historie anglické advokacie je dnes užitečná i na poli Rady evropských advokátních komor (CCBE)“. Komisi předsedala Petra Krtková, konzultantem obou prací byl Stanislav Balík.

- záhy po anexi Bosny a Hercegoviny byl pro tento rakousko-uherský protektorát vydán advokátní řád? Stalo se tak dne 2. ledna 1909. Tímto právním předpisem byla zřízena advokátní komora se sídlem v Sarajevu. V Bosně a Hercegovině platil princip *numerus clausus*, advokátní zkouška vykonaná v Předlitavsku nenahrazovala tamější advokátní zkoušku.

❖ JUDr. PhDr. STANISLAV BALÍK, Ph.D.

Leitartikel

Monika Novotná: **Steht uns ein heißer Sommer bevor?** 3

Aktualitäten

Rechtsanwälte gegen die Totalität Eds. 4
Internationale Sportspiele in Paris Eva Indruchová, Dagmar Koutská 6
Ausgerufen wurde der 15. Jahrgang des Gesamtjustizwettbewerbs Der Jurist des Jahres 2019 8
Aktuell im Rechtswesen Hana Rýdlová 9

Aus Rechtstheorie und Praxis

Artikel

Potentieller Konflikt zwischen den berechtigten Interessen der Klienten und den Interessen des Rechtsanwalts bei Sammelklagen
 Robert Němec 13
U-Bahn als Sache im Rechtssinn Filip Melzer, Petr Těgl 19
Polemik mit der Ansicht des Obersten Gerichtshofs über weitere Nichtvermögensschäden bei der Körperverletzung Daniel Mališ 30
Verzicht auf das gesetzliche Vorkaufsrecht der Miteigentümer zu einer unbeweglichen Sache und andere Weisen, wie man sich damit auseinandersetzen kann Eliška Klimentová 38
Dämmerung (nicht nur) für die Investitionsschiedsgerichtsbarkeit? – Entscheidung des EuGH C-284/ 16 und ihre Folgen Daniel Hřčka 42
Aktionären-Vereinbarungen über die Ausübung des Stimmrechts und Grenzen deren Abschlusses Michala Špačková 47
Bedingte Einstellung der Strafverfolgung und Ausgleich in der neuen Strafprozessordnung – rezente Erwägungen des Gesetzgebers und Entwürfe de lege ferenda, 1. Teil Alena Tibitzlová 53
Pflicht des Arbeitgebers, den Arbeitnehmer bei Untauglichkeit zur Arbeitsausübung zu kündigen, und Rechtsfolgen der Verletzung dieser Pflicht Jana Komendová 60

Aus der Rechtsprechung

Oberster Gerichtshof: Zivilrechtlicher Charakter der Manipulationsbühne 65
Verfassungsgericht: Zur Anerkennung des Anspruchs auf kostenlose Verteidigung 69
Oberstes Verwaltungsgericht: Nachweis der Berechtigung, den Vollmachtgeber bei der Einreichung einer Verwaltungsklage durch den Bevollmächtigten im Namen des Vollmachtgebers zu vertreten 71
EGMR: Über die Unabhängigkeit und Unparteilichkeit des Schiedsgerichts für Sport (Court of Arbitration for Sport) 75
Glosse: Zum Urteil des Obersten Gerichtshofs in Sachen der Verantwortung des Rechtsanwalts für eine unrichtige Rechtsansicht 77

Aus der Fachliteratur

Jaromír Jirsa und Kollektiv: **Zivilgerichtsverfahren. Kommentar des Richters. Buch I. und II.** (Miroslav Sedláček) 79
 Jan Šafránek, Lola Laštovičková, Tomáš Podškubka, Lukáš Pěsna, Jiří Hlaváč: **Das Gesetz über Umwandlungen der Handelsgesellschaften und Genossenschaften. Praktischer Kommentar** (Jarmila Pokorná) 80
 Rudolf Leška, Eva Ondřejová: **Grundlagen des Marketingrechts und das Recht des geistigen Eigentums/Fundamentals of Marketing Law and Intellectual Property Law** (Karel Marek) 81
 Ivana Štenglová: **Werkvertrag** (Tereza Mališová) 82
 Michal Petr: **Das Verhältnis des tschechischen Wettbewerbsrechts und des Wettbewerbsrechts der Europäischen Union** (Vladislav Bernard) 83
 Ulrich Magnus, Peter Mankowski (eds.): **Brussels Ibis Regulation. Commentary** (Luboš Tichý) 84
 Jozef Vozár: **Augustín Ráth – der erste slowakische Rektor der Komensky-Universität** (Stanislav Balík) 86

Aus der Rechtsanwaltschaft

Aus der tschechischen Rechtsanwaltschaft

Unterhaltsbeiträge soll der Elternteil zahlen, und nicht der Staat Daniela Kovářová 87
Aus der Disziplinarpraxis Jan Syka 88

Aus Europa und aus der Welt

Die Ständige Vertretung der Tschechischen Rechtsanwaltskammer in Brüssel informiert 89

Informationen und Wissenswertes

Was Sie wissen sollten

27. Jahrgang der Karlsbader Juristentage Michal Vávra 90
Vorträge und Seminare für Rechtsanwälte und Rechtsanwaltsanwärter in Bildungs- und Schulungszentren der Tschechischen Rechtsanwaltskammer 93
Einladung zur Fachkonferenz „Das Privatrecht 2019“ in Ostrava 95
Die zweite Nummer des elektronischen Amtsblatts ist erschienen 95
Einladung zum Seminar und zur Vorlesung der Vereinigung der tschechischen Juristen im II. Halbjahr 2019 96
Einladung zu Prague EU Law Days 97
Einladung zur Konferenz über das Internetrecht 97
Einladung zur internationalen Exklusiv-Konferenz in Prag 98
Reservieren Sie sich den Termin für den Oktober-Kongress über die Insolvenz 98
Einladung zu den 22. Sportspielen der tschechischen Rechtsanwaltschaft in Nymburk 98
Einladung zum 94. internationalen Urheberrechts-Kongress in Prag 99
Einladung zum 22. Jahrgang des Golfturniers der tschechischen Rechtsanwaltschaft 99

Zum Schluss

Über die Prostitution und deren rechtliche Regulierung Petr Hajn 100
Eine Zeichnung von Lubomír Lichý 101
Wissen Sie, dass... Stanislav Balík 101

Inhaltsverzeichnis 102
Zusammenfassung/Summary 103
Table of Contents 104

Robert Némec: Potentieller Konflikt zwischen den berechtigten Interessen der Klienten und den Interessen des Rechtsanwalts bei Sammelklagen

Der Autor, Vizepräsident der Tschechischen Rechtsanwaltskammer, analysiert kurz den neuen Gesetzesentwurf des Justizministeriums über Sammelklagen und weist auf negative Erfahrungen mit dem realen Funktionieren der Sammelklagen insbesondere in den USA hin, wo es zu deren Missbrauch sowohl seitens der Klienten als auch seitens der Rechtsanwälte kommt. Er betont, dass, wenn Sammelklagen in Tschechien eingeführt werden, es notwendig sein wird, sich auch auf die Lösung von rechtlichen und ethischen Fragen der Ausübung der Rechtsanwaltschaft in diesem Zusammenhang vorzubereiten, insbesondere wird es notwendig sein, die Frage in Erwägung zu ziehen, ob die Rechtsanwälte Initiatoren solcher Klagen oder deren finanzierende Subjekte sein sollen. Eine weitere zu lösende Frage ist dann die Festlegung der Regeln für die Vereinbarung des Honorars des Rechtsanwalts, insbesondere wenn es in Form des Entgelts als Anteils am Erfolg in der Sache sein sollte.

Filip Melzer, Petr Tégel: U-Bahn als Sache im Rechtssinn

Die Frage der rechtlichen Eigenschaft der U-Bahn und deren Komponenten wurde in unserer Fachliteratur bisher nicht ausführlich behandelt. Dabei handelt es sich um eine hoch praktische sowie aktuelle Angelegenheit (im Zusammenhang mit der Vorbereitung des Ausbaus der neuen U-Bahn-Trasse). Problematisch sind insbesondere Fälle, wo die U-Bahn-Ausgänge in andere Bauten münden. Bei der Bewertung einzelner Situationen ist es notwendig, nicht nur allgemeine zivilrechtliche Regeln betreffend Definition der Sache (z. B. die Regel über die rechtliche Selbstständigkeit der Linienbauten), sondern auch die in den „Verkehrs“-Vorschriften enthaltenen Regeln (hier insbesondere im Eisenbahngesetz) zu berücksichtigen.

Daniel Malíš: Polemik mit der Ansicht des Obersten Gerichtshofs über weitere Nichtvermögensschäden bei der Körperverletzung

Im Artikel polemisiert der Autor mit der Ansicht des Obersten Gerichtshofs bezüglich weiterer Nichtvermögensschäden bei der Körperverletzung. Der Oberste Gerichtshof will nämlich mittels der Methodik und der daran anschließenden Rechtsprechung eine relativ restriktive Ansicht über dieses Institut durchsetzen, die jedoch nach der Meinung des Autors die Folge einer unrichtigen (tendenziösen) Argumentation sowie einer unzulänglichen Berücksichtigung der Grundprinzipien des neuen Bürgerlichen Gesetzbuchs ist.

Eliška Klimentová: Verzicht auf das gesetzliche Vorkaufsrecht der Miteigentümer zu einer unbeweglichen Sache und andere Weisen, wie man sich damit auseinandersetzen kann

Die Wiedereinführung des gesetzlichen Vorkaufsrechts beim Bruchteilmitigentum der unbeweglichen Sachen bringt viele Anwendungs-Unklarheiten mit sich. Der Sinn dieses Artikels ist es, einige Alternativen zu nennen, wie man sich mit dem Vorkaufsrecht beim Verkauf auseinandersetzen kann, konkrete und praktische Ratschläge anzubieten und auf einige Risiken in Verbindung mit der Ausübung des gesetzlichen Vorkaufsrechts der Miteigentümer von unbeweglichen Sachen hinzuweisen.

Daniel Hřáka: Dämmerung (nicht nur) für die Investitionsschiedsgerichtsbarkeit? – Entscheidung des EuGH C-284/16 und ihre Folgen

Der Artikel widmet sich der Entscheidung des Europäischen Gerichtshofs der Europäischen Union in der Sache C-284/16, Slowakische Republik v. Achmea BV. Diese Entscheidung hat festgehalten, dass die Schiedsgerichtsklauseln in beiderseitigen Abkommen über den Schutz und die Unterstützung von Investitionen zwischen den einzelnen Staaten der Europäischen Union im Widerspruch zum europäischen Recht sind, denn sie können zu einer uneinheitlichen Interpretation und Anwendung des europäischen Rechts führen. Im Anschluss auf die Entscheidung von Januar 2019 proklamierten die Mitgliedsstaaten die Verpflichtung, sämtliche gegenseitig geschlossene Investitionsabkommen aufzulösen. Da das europäische Recht den Investoren keinen ähnlichen materiellen oder prozessualen Schutz wie die

gegenständlichen internationalen Verträge gewährt, hat die Entscheidung einen wesentlichen Einfluss auf das Funktionieren und eine eventuelle Umstrukturierung der ausländischen Investitionen im Rahmen der EU. Die Entscheidung ist ebenfalls deswegen wichtig, weil die Tschechische Republik in mehr als 40 Streitigkeiten bzgl. ausländischer Investitionen verklagt wurde oder wird.

Michala Špačková: Aktionären-Vereinbarungen über die Ausübung des Stimmrechts und deren Abschlusses

Gegenstand dieses Beitrags ist die Problematik der Grenzen der Vertragsfreiheit beim Abschluss von Aktionären-Vereinbarungen, die am Beispiel der Vereinbarungen über die Ausübung des Stimmrechts dargestellt wird. Das Ziel dieses Artikels ist es hiermit, auf üblicherweise auftretende problematische Vereinbarungen und damit auf zusammenhängende Fragen der Lösungen von Streitigkeiten über die Gültigkeit und Durchsetzbarkeit der vertraglichen Verbindlichkeiten hinzuweisen.

Alena Tibitanzlová: Bedingte Einstellung der Strafverfolgung und Ausgleich in der neuen Strafprozessordnung – rezente Erwägungen des Gesetzgebers und Entwürfe de lege ferenda, 1. Teil

Dieser Beitrag behandelt die Einstellung der Strafverfolgung auf Bewährung und den Ausgleich. Der Beitrag ist in zwei Teile geteilt. Im ersten Teil des Beitrags führt die Autorin nach einer kurzen Einführung rezente Erwägungen des Gesetzgebers über die künftige Rechtsregelung dieser Institutsformen im Strafverfahren an und dann widmet sie sich auch den Anregungen bzgl. Änderung der gegenwärtigen Rechtsregelung der bedingten Einstellung der Strafverfolgung.

Jana Komendová: Pflicht des Arbeitgebers, den Arbeitnehmer bei Untauglichkeit zur Arbeitsausübung zu kündigen, und Rechtsfolgen der Verletzung dieser Pflicht

Das Arbeitsgesetzbuch ermöglicht dem Arbeitgeber, den Arbeitnehmer zu kündigen, wenn dieser die bisherige Arbeit wegen eines Arbeitsunfalls oder einer Berufskrankheit nicht mehr ausüben darf. Laut Ansicht des Obersten Gerichtshofs muss diese Möglichkeit unter bestimmten Umständen als Pflicht angesehen werden. Der Oberste Gerichtshof hat bei Nichterfüllung der genannten Pflicht seitens des Arbeitgebers das Recht des Arbeitnehmers auf Abfindungsgeld begründet.

Robert Némec: Potential conflict of clients' and lawyers' respective justified interests in class actions

The author, a Vice-president of the Czech Bar Association, briefly discusses the recent bill on class actions submitted by the Ministry of Justice and points out the negative experience with practical application of class actions, especially in the United States of America, where this type of lawsuit is being misused both by clients and lawyers. He notes that if class actions are introduced in the Czech Republic, it will also be necessary to prepare to deal with legal and ethical aspects of the performance of legal profession in relation to such lawsuits; in particular, it will be necessary to consider whether lawyers should initiate or provide financing for this type of actions. Further, rules also will need to be set out for negotiating attorney fees, in particular if the fees were to be determined in the form of a success fee.

Filip Melzer, Petr Tégel: The metro (underground railway) as a thing in legal terms

The question of legal nature of the metro and its components has not yet been addressed in detail in Czech professional literature, despite this being a highly practical, as well as topical matter (in connection with the planned construction of a new metro line). Particular problems occur where exits from the metro stations are located in other buildings. When assessing individual situations, account needs to be taken not only of the general civil-law rules concerning the definition of things and their parts (e.g. the rule that linear structures are legally separate things), but also the rules contained in "transport" regulations (in this case, in particular in the Railways Act).

Daniel Malíš: Polemics with the opinion of the Supreme Court concerning "other intangible damage" in cases of bodily harm

In his article, the author disagrees with the opinion of the Supreme Court concerning "other intangible damage" in cases of bodily harm. The Supreme Court indeed promotes rather strict view of this concept through its Methodology and the related case law; however, the author believes that the Court's opinion follows from incorrect (biased) argumentation and failure to take proper account of the basic principles of the New Civil Code.

Eliška Klimentová: Waiver and other means of settlement of co-owners' statutory pre-emptive right to real estate

The reintroduction of statutory pre-emptive right of co-owners of real estate entails many ambiguities in terms of its application. This article aims to present certain possibilities of settling the pre-emptive right upon sale of real estate; to provide specific and practical advice, and to point out certain risks associated with the exercise of the statutory pre-emptive right pertaining to co-owners of real estate.

Daniel Hřáka: The nearing end of (not only) investment arbitration? – Judgement of the CJEU in case C-284/16 and its consequences

The article focuses on the judgement of the Court of Justice of the European Union in case C-284/16, Slovak Republic v. Achmea BV. In its judgement, the Court of Justice ruled that arbitration clauses contained in bilateral investment protection agreements between Member States of the European Union were contrary to EU law as they could lead to non-uniform interpretation and application of EU law. Based on the judgement, the Member States subsequently, in January 2019, declared their intention to cancel all mutual investment protection agreements. Since EU law does not provide the investors with a substantive and procedural protection similar to that guaranteed under the international agreements concerned, the judgement significantly affects the functioning and possible restructuring of foreign investments within the EU. The judgement is also relevant in view of the fact that the Czech Republic was or has been sued in more than 40 disputes concerning foreign investments.

Michala Špačková: Shareholders' agreements on exercise of voting rights and the limits of contractual freedom in their conclusion

This article explores the limits of contractual freedom in concluding shareholders' agreements, using agreements on the exercise of voting rights as an example. The author aims to draw attention to common problematic arrangements and the related questions of resolution of disputes concerning validity and enforceability of such contractual obligations.

Alena Tibitanzlová: The concepts of conditional decision not to prosecute and settlement under the new Code of Criminal Procedure – the legislator's recent considerations and proposals de lege ferenda, Part 1

The theme of this article, which is divided into two parts, are the concepts of conditional decision not to prosecute and settlement. In the first part, following a brief introduction, the author presents the legislator's recent considerations concerning the aforementioned forms of refraining from prosecution in criminal proceedings, and further addresses proposed amendments to the current legal regulation governing conditional decision not to prosecute.

Jana Komendová: The employer's obligation to terminate employment by notice in case of an employee's unfitness to work, and the legal consequences of breach of this obligation

The Labour Code permits the employer to terminate employment by notice if the employee is prevented from performing his current work due to an accident at work or occupational disease. The Supreme Court is of the opinion that under certain circumstances, this option needs to be considered an obligation. The Supreme Court even concluded that the employee is entitled to a severance pay if the employer fails to fulfil the said obligation.

Leading article

Monika Novotná: **Hot summer ahead?** 3

News

Lawyers Who Stood Against Totalitarian Regimes Eds. 4
 International Sport Games in Paris Eva Indruchová, Dagmar Koutská 6
 15th annual justice competition Lawyer of the Year has been announced for 2019 8
 Legal updates Hana Rýdlová 9

Legal Theory and Practice

Articles

Potential conflict of clients' and lawyers' respective justified interests in class actions. Robert Němec 13
 The metro (underground railway) as a thing in legal terms Filip Melzer, Petr Těgl 19
 Polemics with the opinion of the Supreme Court concerning "other intangible damage" in cases of bodily harm Daniel Mališ 30
 Waiver and other means of settlement of co-owners' statutory pre-emptive right to real estate Eliška Klimentová 38
 The nearing end of (not only) investment arbitration? – Judgement of the CJEU in case C-284/16 and its consequences
 Daniel Hřčka 42
 Shareholders' agreements on exercise of voting rights and the limits of contractual freedom in their conclusion Michala Špačková 47
 The concepts of conditional decision not to prosecute and settlement under the new Code of Criminal Procedure –
 the legislator's recent considerations and proposals *de lege ferenda*, Part 1 Alena Tibitzlová 53
 The employer's obligation to terminate employment by notice in case of an employee's unfitness to work, and the legal consequences
 of breach of this obligation Jana Komendová 60

Judicial Decisions

Supreme Court: Civil nature of handling areas 65
 Constitutional Court: On granting the entitlement to free defence 69
 Supreme Administrative Court: Proof of attorney's authorisation to represent the principal in filing an administrative action 71
 ECtHR: On independence and impartiality of the Court of Arbitration for Sport 75
 Comment: On the Supreme Court's judgement concerning lawyer's liability for an incorrect legal opinion 77

Professional literature

Jaromír Jirsa et al.: **Civil Proceedings. Judge's commentary. Books I. and II.** (Miroslav Sedláček) 79
 Jan Šafránek, Lola Laštovičková, Tomáš Podšubka, Lukáš Pěsna, Jiří Hlaváč: **Act on transformations of companies and co-operatives.**
Practical Commentary (Jarmila Pokorná) 80
 Rudolf Leška, Eva Ondřejová: **Fundamentals of Marketing Law and Intellectual Property Law** (Karel Marek) 81
 Ivana Štenglová: **Contract for Work** (Tereza Mališová) 82
 Michal Petr: **Relationship between the Czech and EU competition laws** (Vladislav Bernard) 63
 Ulrich Magnus, Peter Mankowski (eds.): **Brussels Ibis Regulation. Commentary** (Luboš Tichý) 84
 Jozef Vozár: **Augustín Ráth – First Slovak Rector of the Komenský University** (Stanislav Balík) 86

Legal Profession

Czech legal profession

Alimony shall be paid by the parents, not the State Daniela Kovářová 87
 Disciplinary decisions Jan Syka 88

From Europe and from the world

Information from the permanent representation of the Czech Bar Association in Brussels 89

Information and Points of Interest

You should know

27th Karlovy Vary Days of Law Michal Vávra 90
 Lectures and seminars for lawyers and legal trainees at the educational and training centres of the Czech Bar Association 93
 Invitation to the "2019 Private Law Expert Conference" held in Ostrava 95
 The second issue of the electronic Bulletin has been published 95
 Invitation to the workshops and lectures of the Czech Lawyers Association in the second half of 2019 96
 Invitation to Prague EU Law Days 97
 Invitation to a conference on internet law 97
 Invitation to an exclusive international conference in Prague 98
 Book a date for the October Insolvency Congress 98
 Invitation to the 22nd Czech Lawyers Athletic Games in Nymburk 98
 Invitation to the 94th International Copyright Congress in Prague 99
 Invitation to the 22nd Czech Lawyers' Golf Tournament 99

Finally

On prostitution and its legal regulation Petr Hajn 100
 Drawing by Lubomír Lichý 101
 Do you know that ... Stanislav Balík 101

Inhaltsverzeichnis 102
 Zusammenfassung/Summary 103
 Table of Contents 104

ADVOKÁTNÍ ONLINE DENÍK

- váš nový zpravodaj v PC i telefonu

**DÍKY ADVOKÁTNÍMU DENÍKU VÁM NEUNIKNE NIC AKTUÁLNÍHO
A PODSTATNÉHO NEJEN Z ADVOKACIE, ALE I Z CELÉHO SVĚTA PRÁVA**

**JE TO I VÁŠ DENÍK,
UVÍTÁME VAŠE ČLÁNKY, NÁZORY,
POZVÁNKY, TIPY A PODNĚTY!
PIŠTE NA ADVOKATNIDENIK@CAK.CZ**

**ZAŘAĎTE SI NAŠE STRÁNKY WWW.ADVOKATNIDENIK.CZ
MEZI SVÉ OBLÍBENÉ ZÁLOŽKY!**

PŘEPRACOVANÉ A DOPLNĚNÉ VYDÁNÍ

Telec/Tůma

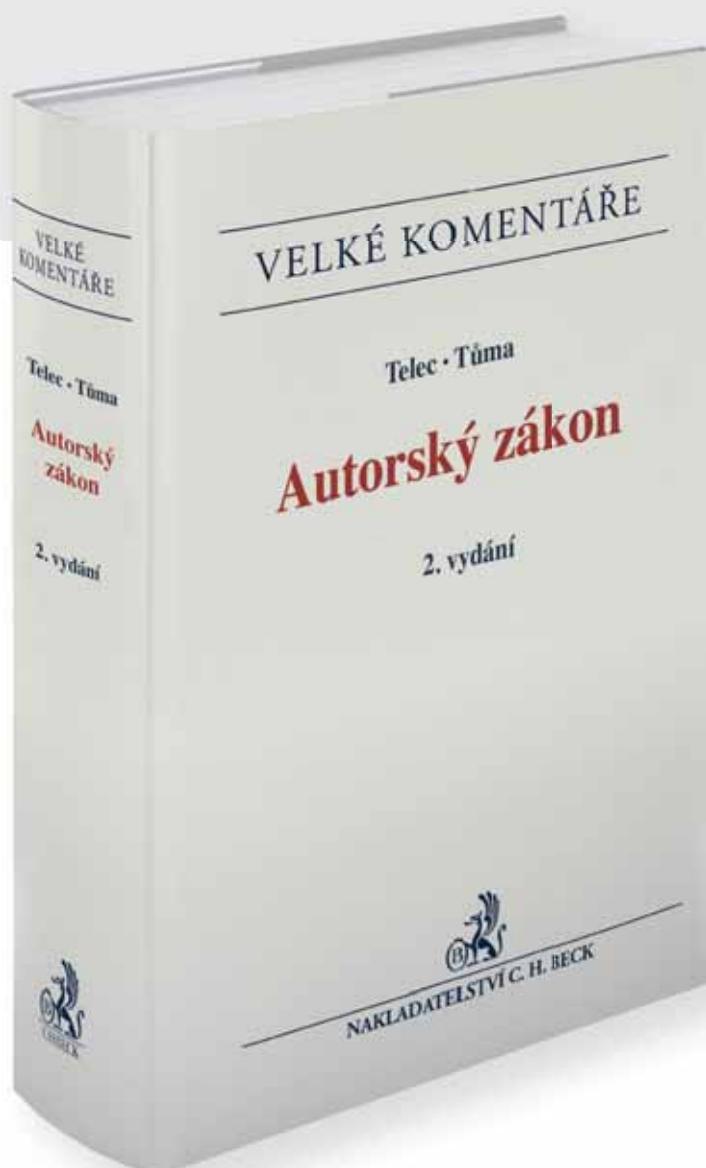
Autorský zákon

Komentář. 2. vydání

2019, vázané s přebalem, 1 320 stran, cena 2 890 Kč

obj. číslo EVK19

- po více než deseti letech vychází druhé, upravené vydání komentáře k autorskému zákonu
- zákon od té doby doznal řady změn, z nichž nejvýznamnější je zatím novela z roku 2017, která se týká zejména kolektivní správy práv; stát tím, stejně jako i některými dalšími novelami, reagoval na vývoj evropského unijního práva
- kromě vlastních změn autorského zákona bylo zapotřebí zohlednit rekodifikaci soukromého práva z roku 2012, jakož i změny procesních předpisů
- snahou autorů bylo vyložit autorský zákon v duchu rekodifikovaného občanského práva; aktualizována byla judikatura i literatura

VYCHÁZÍ
23. srpna 2019

předobjednávejte na

www.beck.cz

vzvedávejte přes Zásilkovnu